

НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ
БІБЛІОТЕКА

*До 180-річчя заснування
НМУ імені О. О. Богомольця*

**ВЧЕНІ-МЕДИКИ НМУ ІМЕНІ
О. О. БОГОМОЛЬЦЯ –
УЧАСНИКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ
ВІЙНИ**

БІОГРАФІЧНИЙ ДОВІДНИК

**НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ**

БІБЛІОТЕКА

*До 180-річчя заснування
НМУ імені О. О. Богомольця*

**ВЧЕНІ-МЕДИКИ
НМУ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ –
УЧАСНИКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ**

БІОГРАФІЧНИЙ ДОВІДНИК

**КИЇВ
2021**

Укладачі:

Папуша Л. В. – директор бібліотеки НМУ імені О. О. Богомольця;
Дмитрієва Х. М. – завідувач методико-бібліографічного відділу;
Клюшніченко О. В. – головний бібліограф методико-бібліографічного відділу;
Медяник Л. С. – головний бібліотекар методико-бібліографічного відділу.

В 90 Вчені-медики НМУ імені О. О. Богомольця – учасники Другої світової війни : біографічний довідник / уклад.: Л. В. Папуша, Х. М. Дмитрієва, О. В. Клюшніченко, Л. С. Медяник ; Бібліотека НМУ імені О. О. Богомольця. – Київ, 2021. – 186 с. : порт. – До 180-річчя заснування НМУ імені О. О. Богомольця.

У біографічному довіднику представлено історико-біографічні нариси вчених-медиків Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, які своєю героїчною працею у період Другої світової війни наближали день Перемоги. Це біографії 142 безпосередніх учасників тих подій, які не тільки надавали практичну медичну допомогу тисячам пораненим солдатам, воювали у різних військових формуваннях Радянської армії, а й зуміли у цей важкий час здійснювати наукові відкриття й успішно впроваджувати їх задля збереження життя й здоров'я людства.

Книга розрахована на істориків медицини, спеціалістів галузі, студентів та викладачів медичних закладів, усіх, хто цікавиться історією України та її майбуттям.

ISBN

ВІД УКЛАДАЧІВ

Червень 1941 р. закарбувався в пам'яті українського народу та на сторінках історії країни відчуттям страху перед невідомістю, тривогою, початком паніки і усвідомленням необхідності безпосередньої участі у бойових діях кожного мешканця тодішнього СРСР. Згодом загарбницьке масштабне вторгнення Німеччини та її союзників на територію Польщі й Радянського Союзу визнано початком Другої світової війни.

З історичних джерел, з України до Радянської армії в період війни мобілізовано більше 6 млн. осіб. Всі вони, залишивши свої домівки, ішли захищати рідну землю, родину. Наблизити День Перемоги мужньо старалися ті, хто безпосередньо воював на фронті, хто утримував тил, забезпечував армію військовою технікою, продуктами харчування, одягом тощо. Особливу роль у цій справі відіграли медичні працівники. Їхня робота є неоціненною, адже вони в надзвичайно складних умовах, часто в епіцентрі бойових дій, рятували життя тисячам людей.

До складу військово-медичної служби у той час входили і працівники Київського медичного інституту (КМІ) (нині Національний медичний університет імені О. О. Богомольця). У перші дні війни мобілізовано понад 1000 студентів, близько 150 викладачів і 300 службовців КМІ. До Радянської армії потрапило 50 % професорсько-викладацького складу. Здебільшого їх призначали керівниками медичної служби фронтів, армій. Значна частина студентів та викладачів взяли активну участь у фортифікаційних роботах, зокрема будівництві оборонних споруд під Києвом, деякі стали організаторами або учасниками партизанських рухів та безпосередньо вели підпільну роботу. Тим часом у всіх клініках інституту лікували поранених солдат^[1].

Історичні довідки щодо діяльності закладу в період Другої світової війни свідчать, що основний професорський склад разом із студентами у липні було евакуйовано до Харкова, де об'єднано з Другим київським медичним інститутом, Вінницьким, Одеським, Дніпропетровським медичними інститутами. Сумарно в об'єднаному Українському медичному інституті у вересні 1941 р. зібралось близько 1200 студентів. Утім, через наближення фронту Інститут евакуювали далі, до Челябінська. У жовтні там розпочали навчання всього 242 студенти^[2]. Як зазначає у своїх працях Ярослав Ганіткевич (український фізіолог,

¹ Нарис історії Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. *160 років Національному медичному університету імені О. О. Богомольця*. Київ : Століття, 2001. С. 30.

² Ганіткевич Ярослав. Українська вища медична школа в окупованому гітлерівцями Києві (1941–1942). *Онлайн-журнал Наукового товариства ім. Шевченка*. 2010. URL: <http://ntsh.org/node/127> (дата звернення 11.11.2021 р.).

доктор медичних наук, професор, лауреат премії імені І. Огієнка, дослідник розвитку медицини в Україні), багатьом викладачам і професорам КМІ вдалося залишитися на деякий час в окупованому німецькими військами Києві, продовжуючи роботу кафедр і клінік інституту, й тим самим зберегти його матеріально-технічну базу, а також здійснювати підготовку лікарів для потреб армії.

Незважаючи на щоденну працю в польових умовах, надаючи допомогу пораненим, викладачі та учні КМІ (як на окупованій території, так і в евакуації) здійснювали наукові дослідження й досягли значних успіхів не тільки державного, а й світового значення. Особливу увагу приділяли вивченню проблем лікування травм і поранень. У той час розроблено заходи з профілактики і лікування геморагічної набрякової еритеми гомілковостопного суглоба, здійснено низку досліджень у галузях нейрохірургії, гігієни праці тощо. Відомо, що у 1941 р. всесвітньо відомий вчений, лікар-хірург, доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки УРСР, лауреат Державної премії УРСР – О. О. Федоровський розробив і запропонував новий вітчизняний консервант крові «НАТРОГ», за що в 1952 р. отримав премію імені академіка М. Н. Бурденка; лікар-терапевт, доктор медичних наук, професор О. А. Айзенберг брав участь у комплексній розробці проблеми ранової інфекції та ранового сепсису, що в подальшому сприяло зменшенню ускладнень та смертності поранених. Подібних прикладів можна навести безліч і кожному з них присвятити окреме історико-наукове дослідження. Упродовж усіх воєнних років директором КМІ був професор Л. І. Медведь.

Даний біографічний довідник підготовлено в межах заходів, приурочених 180-річчю заснування Національного медичного університету О. О. Богомольця. Книга присвячена видатним вченим – медикам, колишнім співробітникам Університету. Біографічні нариси (у кількості 142) розміщено в алфавітному порядку за прізвищами. Наприкінці видання міститься довідковий апарат – іменний покажчик персоналій та список використаної літератури.

АВІЛОВА Ольга Матвіївна [10.09.1918 – 27.12.2009]

Видатний лікар-хірург і вчений світового рівня, пульмонолог, одна із фундаторів торакальної хірургії в Україні, засновниця наукової школи реконструктивної хірургії трахеї та бронхів, доктор медичних наук (1974), професор (1975), асистент кафедри санітарно-гігієнічного факультету Київського медичного інституту (1954–1955), завідувач кафедри торакальної хірургії та пульмонології Київського інституту удосконалення лікарів (1975–1988), заслужений діяч науки Української РСР (1982), заслужений лікар УРСР (1962), лауреат Державної премії СРСР (1975), асоційований член Міжнародної спілки хірургів, член Міжнародної асоціації торакальних хірургів, організатор Київського міського пульмонологічного центру. Учениця академіка М. М. Амосова. Автор близько 300 наукових публікацій, зокрема 2 монографій.

Біографія. Народилася в м. Бежиця Брянської області. У 1941 р. закінчила медичний факультет Смоленського медичного інституту. До 1954 р. працювала у Брянській обласній лікарні, а з 1954 р. – у лікарні Шевченківського району м. Києва. У 1954–1955 рр. – асистент кафедри санітарно-гігієнічного факультету Київського медичного інституту. Від 1955 р. – у Київському інституті удосконалення лікарів МОЗ СРСР на посадах асистента (1955–1962), доцента (1962–1969), доцента кафедри торако-абдомінальної хірургії (1969–1973), професора кафедри торакальної хірургії (1973–1974). У 1960 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Черезплевральні резекції при пухлинах стравоходу і кардії», а в 1971 р. – докторську дисертацію на тему «Резекція і пластика бронхів і медіастінальної трахеї». З 1975 по 1988 рр. – завідувач кафедри торакальної хірургії та пульмонології Київського інституту удосконалення лікарів.

Науковий напрям. Реконструктивна хірургія трахеї, бронхів, стравоходу, зокрема хірургічне лікування захворювань легень, середостіння. Під керівництвом О. М. Авілової створено службу невідкладної допомоги постраждалим з травмою грудей, спонтанним пневмотораксом, сторонніми тілами дихальних шляхів і стравоходу. О. М. Авілова – ініціатор створення відділення політравми. Науковий консультант та керівник 3 докторських та 19 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. У серпні 1941 р. О. М. Авілову мобілізовано Брянським райвійськкоматом до лав

Радянської армії та направлено у шпиталь, який розгортався у колишньому піонерському таборі на станції Хотильово (6 км від Брянська). Шлях війни для випускниці медінституту виявився не простим: з серпня 1941 р. до травня 1942 р. служила на Брянському фронті ординатором хірургічного відділення евакошпиталю № 2579. Наступного року, до травня 1943 р., – на Воронежському фронті – старшим ординатором хірургічного відділення польового рухомого шпиталю № 4348, а з травня 1943 р. до листопада 1945 р. на 4-му Українському фронті – старшим ординатором хірургічного відділення польового рухомого шпиталю № 5155. Під час роботи у шпиталі молодому фахівцеві довелося змінити свій фах інфекціоніста й активно долучитися до хірургічної роботи, яка і стала її долею. Як лікар-хірург військово-польового шпиталю, пройшла війну від Хотильово до Воронежа і далі на захід аж до колишньої Чехословаччини, закінчивши бойовий шлях у передмісті Праги з військовим званням старшого лейтенанта медичної служби. Нагороджена орденами «Червона Зірка» (1944), «Трудового Червоного Прапора» (1971), «Вітчизняної війни I ступеня» (1985), медалями «За перемогу над Німеччиною» (1945), «За участь у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.», «За трудову відзнаку» (1946), «За трудову доблесть» (1961), «Золота медаль ВДНГ СРСР» (1970), «У пам'ять 1500-річчя Києва» (1982), «Ветеран праці» (1985), «70 років Збройних Сил СРСР» (1987), а також відомчою нагородою МОЗ СРСР значком «Відмінник охорони здоров'я СРСР».

Вибрані праці. Чресплевральные резекции при опухолях пищевода и кардии (1960); Резекция и пластика бронхов и медиастиальной трахеи (1971); Торакоскопия в неотложной грудной хирургии (1986); Хронические свищи пищевода (1987) (у співавт.); Опыт первых 100 пластических операций на бронхах и медиастиальной трахее. *Клиническая хирургия.* 1969. № 8; Торакоскопия в неотложной грудной хирургии. Киев, 1986 (у співавт.); Пластика бифуркации трахеи. *Клиническая хирургия.* 1986. № 11 (у співавт.).

АЙЗЕНБЕРГ Олександр Абрамович [23.12.1898–29.02.1984]

Лікар-терапевт, доктор медичних наук (1935), професор (1941), завідувач кафедри факультетської терапії (1952–1958), шпитальної терапії (1958–1973), професор-консультант Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця, водночас – керівник відділу ревматології НДІ клінічної медицини імені М. Д. Стражеска (1952–1966). Автор 70 наукових публікацій.

Біографія. Народився в м. Біла Церква Київської області. У 1922 р. закінчив Київський медичний інститут та працював у лікарнях

м. Києва та м. Черкаси. Від 1931 р. – аспірант, потім – асистент кафедри факультетської терапії Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. У 1935 р. захистив докторську дисертацію на тему «Первичный рак лёгкого». З 1952 р. – професор і завідувач кафедри факультетської терапії (1952–1958) та одночасно завідувач відділу функціональної діагностики в Інституті клінічної медицини. Від 1958 р. – завідувач кафедри шпитальної терапії (1958–1973).

Понад 20 років професор О. А. Айзенберг очолював найстаріші терапевтичні кафедри Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. Згодом – професор-консультант Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця.

Науковий напрям. Етіологія і патогенез ревматизму, серцево-судинна недостатність, гіпертонічна хвороба, атеросклероз, коронарна недостатність, згортання крові, внутрішньосудинне тромбоутворення. Науковий консультант та керівник 4 докторських та 15 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Під час Другої світової війни О. А. Айзенберга призвано до лав Червоної армії, призначено в один із шпиталів м. Перм, а згодом переведено до Уфи, де упродовж 1941–1943 рр. виконував обов'язки асистента кафедри факультетської терапії Башкирського медичного інституту та водночас обіймав посаду начальника терапевтичного відділення шпиталю. Після повернення до Києва протягом 1943–1949 рр. – старший науковий співробітник відділу клінічної медицини Інституту клінічної фізіології. У складі бригади вчених АН Української РСР під керівництвом академіка М. Д. Стражеско О. А. Айзенберг брав участь у комплексній розробці проблеми ранової інфекції та ранового сепсису. Результати розробок мали важливе значення у лікуванні, що сприяло зменшенню ускладнень та смертності поранених. У цей період під керівництвом та у співавторстві з академіком М. Д. Стражеско опубліковано наукову працю «Раневой сепсис. Патологическая анатомия, диагностика и лечение. Клиническая классификация раневого сепсиса» (Уфа, 1945).

Вибрані праці. О некоторых спорных вопросах в учении об эндокардитах. Патология сердечно-сосудистой системы в клинике и эксперименте. Киев, 1956; Первичный рак лёгкого. Киев; Харьков, 1936; О патогенезе и этиологии ревматизма. *Врачебное дело.* 1961. № 6.

АЛЕКСЕЄНКО Іван Пименович [26.08(07.09)1899–06.04.1966]

Лікар-ортопед-травматолог, кандидат медичних наук (1939), доцент кафедри ортопедії і травматології, директор Київського науково-дослідного інституту ортопедії і травматології (1948–1953, 1959–1966), ректор Київського медичного інституту (1953–1959), головний ортопед-травматолог МОЗ Української РСР (1959–1966), радник з вищої медичної освіти при МОЗ Української РСР (1955–1956), відповідальний редактор журналу «Врачебное дело». Автор понад 40 наукових публікацій.

Біографія. Народився в с. Кам'янка Чернігівської губернії (нині Середино-Будського району Сумської обл.). З 1915 по 1919 рр. – навчався у земській фельдшерській школі м. Чернігова. З 1919 по 1921 рр. працював на посаді фельдшера. У 1926 р. закінчив Київський медичний інститут та працював хірургом Кадіївської хірургічної лікарні, головним лікарем Красно-Лучанського району, лікарем-хірургом та заступником головного лікаря Хрусталивської лікарні Ворошиловградської області, де займався проблемами загальної хірургії, травматології та ортопедії, приділяючи значну увагу пошкодженню та хворобам опорно-рухового апарату. Від 1932 до 1939 рр. – ординатор в Київському НДІ ортопедії і травматології та одночасно – завідувач кадрами Київського міського відділу охорони здоров'я. У 1939 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Роль механических факторов при лечении переломов шейки бедренной кости». З 1940 р. – замісник наркому охорони здоров'я України. У періоди 1948–1953 та 1959–1966 рр. – директор Київського НДІ ортопедії і травматології. У 1953–1959 рр. – ректор Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця.

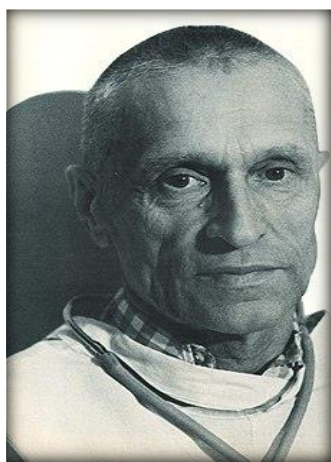
Науковий напрям. Травматологія та ортопедія, організація ортопедо-травматологічної служби. І. П. Алексеєнко розробив методи відновних операцій при туберкульозі великих суглобів, довів доцільність застосування кістково-хрящових ало- і ксенотрансплантантів, застосував першу в Україні лабораторію з консервування тканин (1958).

Діяльність у роки Другої світової війни. У 1941–1942 рр. І. П. Алексеєнко – уповноважений Військової Ради Південно-Західного фронту з керування шпиталями, начальник управління евакошпиталів. Працюючи на посаді заступника Наркома охорони здоров'я, відповідав за організацію і роботу шпиталів, які розміщувались на звільненій від нацистів території. Нагороджений орденами Леніна, Червоної Зірки, «Знак Пошани», медалями

«Партизану Вітчизняної війни», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні», «За доблесну працю» та іншими медалями.

Вибрані праці. Роль механических факторов при лечении переломов шейки бедренной кости. Киев, 1939; Очерки о китайской народной медицине. Киев, 1959; Опыт применения синовэктомии при туберкулёзном гоните. *Труды Ленинградского НИИ хирургии туберкулёза*. Ленинград, 1962. Вып. 13 (у співавт.); Радикально-восстановительные операции при туберкулёзном поражении суставов. *Патология, клиника и хирургия очаговых форм костно-суставного туберкулёза*. Ленинград, 1965.

АМОСОВ Микола Михайлович [06.12.1913–13.12.2002]

Видатний учений в галузі торакальної хірургії, біокібернетик, доктор медичних наук (1953), професор (1953), академік НАМН України (1969) та АМН України (1993), завідувач кафедри хірургії санітарно-гігієнічного факультету (1953–1955), лауреат Ленінської премії (1961), Державної премії Української РСР (1978, 1988), Державної премії України в галузі науки і техніки (1997), Герой України, громадський діяч. Автор понад 400 наукових публікацій, зокрема 17 монографій.

Біографія. Народився в с. Ольхово (сучасна Вологодська область, затоплено Рибінською ГЕС), Російської імперії. У 1939 р. закінчив (з відзнакою) Архангельський державний медичний інститут та працював на посаді ординатора-хірурга Череповецької міжрайонної лікарні, а в 1940 р. закінчив (з відзнакою) Всесоюзний заочний індустріальний інститут. З 1945 до 1947 рр. – завідувач головного операційного блоку Інституту швидкої допомоги імені М. В. Скліфосовського у Москві. З 1947 по 1952 рр. – завідувач хірургічного відділення Брянської обласної клінічної лікарні. У 1948 р. захистив кандидатську дисертацію, присвячену первинній обробці поранення колінного суглоба. З 1952 р. – керівник клініки грудної хірургії, а з 1968 р. – заступник директора з наукової роботи Українського НДІ туберкульозу та грудної хірургії імені Ф. Г. Яновського. У 1953 р. захистив докторську дисертацію на тему «Пневмонектомія і резекція легень при туберкульозі». З 1953 до 1955 р. – завідувач кафедри хірургії санітарно-гігієнічного факультету Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. З 1955 по 1970 р. – організатор та керівник першої в країні кафедри грудної хірургії Київського інституту удосконалення лікарів. В 1958 р. М. М. Амосов співпрацює з Інститутом кібернетики в галузі фізіологічних досліджень серця, а з 1960 по 1990 рр. – керівник відділу

біокібернетики Інституту кібернетики АН УРСР у м. Києві. У 1963 р. академік М. М. Амосов вперше у СРСР зробив протез мітрального клапана. Клініку серцевої хірургії, яку очолював М. М. Амосов, в 1983 р. реорганізували в Київський науково-дослідний інститут серцевої хірургії. З 1988 р. – почесний директор зазначеного інституту.

Науковий напрям. Захворювання серця і судин, гнійні захворювання і туберкульоз легень, проблеми біологічної, медичної та психологічної кібернетики. Науковий консультант і керівник 40 докторських та понад 150 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. У 1941 р. М. М. Амосова призвано до лав Червоної армії. Служив провідним хірургом у польових пересувних шпиталях на Західному, Брянському, 1-му, 2-му, 3-му Білоруських фронтах, а також на Далекосхідному фронті (1945), де прооперував понад 4000 поранених. Нагороджений двома орденами Леніна, двома орденами Червоної Зірки, орденом Вітчизняної війни I ступеня та медалями.

Вибрані праці. Думки та серце (1964); Записки із майбутнього (1965); ППГ 2266 (Записки польового хірурга) (1975); Роздуми про здоров'я (1977); Здоров'я та щастя дитини (1979); Книга про щастя та нещастя (1983); Подолання старості (1996); Моя система здоров'я (1997); Голоси часу (1998); Роздуми (2000); Енциклопедія Амосова (2002); Мій світогляд (2003).

АНДРУЩУК Аліса Опанасівна [19.04.1926 – 30.12.2009]

Лікар-педіатр, доктор медичних наук (1967), професор (1969), заслужений діяч науки УРСР (1986), завідувач кафедри педіатрії лікувального факультету (1971–1991), професор-консультант кафедри педіатрії № 1 Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. Автор понад 260 наукових праць, зокрема 7 монографій, 15 авторських свідоцтв і патентів.

Біографія. Народилася в с. Мотовилівка Фастівського району Київської області. У 1949 р. закінчила Київський медичний інститут імені О. О. Богомольця і працювала в м. Ніжині Чернігівської області лікарем спеціального дитячого будинку та одночасно викладачем Ніжинського педагогічного інституту (1949–1950). В кінці 1950 р. – молодший, а потім старший співробітник НДІ педіатрії, акушерства і гінекології. З 1961 по 1965 р. – науковий керівник відділу профілактики і терапії дитячих хвороб та відділу фізіології і патології раннього дитячого віку (1965–1971). У 1965 р. захистила докторську дисертацію на тему «Вопросы этиологии, патогенеза и клиники острых желудочно-

кишечных заболеваний у детей раннего возраста». Від 1971 до 1991 р. – завідувач кафедри педіатрії лікувального факультету, а від 1991 р. – професор цієї кафедри.

Науковий напрям. Вивчення проблем реактивності дитячого організму в нормі та патології, клінічна діагностика при імунній недостатності, питання пограничних змін імунітету і реабілітації у дітей.

Діяльність у роки Другої світової війни. У роки Другої світової війни працювала санітаркою з вільного найму у санітарному поїзді. Нагороджена орденом Вітчизняної війни II ступеня, медалями, зокрема «За оборону Сталінграду».

Вибрані праці. Желудочно-кишечные заболевания у детей раннего возраста. Киев, 1984 (у співавт.); Детские болезни. Энциклопедия семейного врача. Киев, 1995. Кн. 2; Диатезы – предрасположенность к заболеваниям, вопросы диагностики и профилактики. Материалы конференции педиатров Украины «Педиатрия на рубеже XX и XXI столетий». Днепропетровск, 1996 (у співавт.); Дитячі хвороби: підручник. Київ, 1999 (у співавт.); Шлунково-кишкові захворювання у дітей раннього віку. Медицина дитинства. Київ, 1999; Особливості етіології і прогнозування ризику виникнення гострих обструктивних бронхітів у дітей. Укр. міжвідомчий зб. Київ, 1999. Т. 26. Дитячі інфекції (у співавт.).

АРХАНГЕЛЬСЬКИЙ Віталій Миколайович **[25.03.1897–25.04.1973]**

Лікар-офтальмолог, доктор медичних наук (1938), професор (1939), член-кореспондент АМН СРСР (1952), заслужений діяч науки РСФСР (1968), лауреат премії імені М. Й. Авербаха РАМН (1962), завідувач кафедри очних хвороб Київського медичного інституту (1944–1953), головний офтальмолог МОЗ СРСР (1961–1971). Автор 150 наукових публікацій, зокрема 3 монографій та 3 підручників з очних хвороб для студентів.

Біографія. Народився у м. Тулі. У 1922 р. закінчив медичний факультет 1-го Московського державного університету. З 1925 по 1938 р. – асистент, доцент кафедри очних хвороб 1-го Московського державного університету. У 1937 р. захистив докторську дисертацію на тему «Пигментный эпителий и эпителиальные кисты цилиарного тела и радужки, нормальная и патологическая анатомия». Від 1938 р. – завідувач кафедри очних хвороб Куйбишевського медичного інституту. З 1959 по 1971 р. – завідувач кафедри 1-го Московського медичного інституту імені

І. М. Сеченова. З 1961 по 1971 р. – головний офтальмолог Міністерства охорони здоров'я СРСР.

Науковий напрям. Вивчення ролі нервової системи у патогенезі очних захворювань. Науковий консультант та керівник 55 дисертацій, зокрема 6 докторських.

Діяльність у роки Другої світової війни. У роки війни очолював розгорнуте на базі Куйбишевської військової медичної академії військово-шпитальне очне відділення. У період з 1942 по 1944 р. працював на посаді професора Ленінградської військово-медичної академії. Від 1944 р. – завідувач кафедри очних хвороб Київського медичного інституту.

Вибрані праці. Практическое руководство по гистологической технике для офтальмологов. Москва, 1957; Многотомное руководство по глазным болезням. Москва, 1959–1962 (у співавт.); Морфологические основы по глазным болезням. Москва, 1960; Глазные болезни: учебник. Москва, 1969.

АРХИПОВИЧ Анатолій Аврамович **[08.05.1925–13.04.2015]**

Вчений-анатом, доктор медичних наук (1974), професор кафедри нормальної анатомії Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1976). Вихованець Київської анатомічної школи, учень професора М. С. Спірова. Автор понад 60 наукових праць.

Біографія. Народився у м. Києві. У 1951 р. закінчив Київський стоматологічний інститут. З 1951 по 1955 р. працював старшим лаборантом, з 1955 р. – асистентом, з 1962 р. – доцентом. У 1973 р. захистив докторську дисертацію на тему «Мікрovasкулярна система твердої оболонки головного мозку людини». З 1977 р. – професор кафедри нормальної анатомії.

Науковий напрям. Вивчення судинного руслу різноманітних органів у нормі та в експерименті: колатерального лімфообігу при експериментальному стенозі грудної протоки і морфології лімфатичних капілярів.

Діяльність у роки Другої світової війни. З 1944 по 1945 рр. – командир стрілецького відділення у званні гвардії сержанта. У складі 1-го Українського фронту при форсуванні р. Вісли брав участь в захопленні Сандомирського плацдарму, у форсуванні р. Нейсе, в штурмі Берліну, у визволенні Праги. У складі 149-ої стрілецької дивізії А. А. Архипович виконував свій військовий обов'язок в Чехословаччині (м. Нойдек, тепер Нейдек), в Угорщині (м. Комаром) та у Відні (м. Бад-

Фішау-Брун). В кінці 1945 р. звільнений з лав Червоної армії. За успішне завершення згаданих бойових операцій гвардії сержант А. А. Архипович одержав Подяку від командувача 1-го Українського фронту маршала Радянського Союзу І. С. Конєва. Нагороджений орденами Слави III ст., Вітчизняної війни, «За мужність», медалями.

Вибрані праці. Артериовенозные анастомозы твёрдой оболочки головного мозга в плане функционального значения. *Вопросы нейрохирургии*. 1974. № 2; Основные этапы формирования звеньев кровеносных сосудов твёрдой оболочки головного мозга человека во внутриутробном периоде развития. Вопросы морфологии микроциркуляторного русла. Киев, 1975; Гемомикроциркуляторне русло (ГМЦ) двоголового м'яза стегна кролика після виключення зовнішньої клубової і стегнової артерій. *Актуальні проблеми функціональної анатомії судинної системи*: матеріали науково-практичної конференції анатомів, гістологів, ембріологів і топографоанатомів. Львів, 1995 (у співавт.).

Б

БАКШЕЄВ Микола Сергійович [14.05.1911–03.10.1974]

Видатний акушер-гінеколог, доктор медичних наук (1951), професор (1952), член-кореспондент АМН СРСР (1968), завідувач кафедри акушерства і гінекології № 1 Київського медичного інституту, головний акушер-гінеколог МОЗ Української РСР (1959–1974), лауреат премій імені В. Ф. Снегирьова РАМН (1968), імені В. С. Груздева (1972), імені О. В. Палладіна (1976, посмертно). Автор близько 230 наукових праць, зокрема 14 монографій і навчальних посібників.

Біографія. Народився в с. Старіково Курської губернії (тепер Белгородська область, Росія). Після закінчення Харківського медичного інституту, почав роботу ординатором на базі лікарні, де була кафедра акушерства та гінекології. У 1941 р. захистив кандидатську дисертацію. З 1950 по 1959 р. очолював кафедру акушерства та гінекології Ужгородського університету і водночас обіймав посаду декана лікувального факультету. В 1951 р. М. С. Бакшеєв захистив докторську дисертацію на тему «Застосування граміцидину С в акушерстві та гінекології». З 1959 по 1974 р. очолював кафедру акушерства та гінекології № 1 Київського медичного інституту та водночас – службу головного акушера-гінеколога МОЗ Української РСР. Був заступником Голови Всесоюзного наукового товариства акушерів-гінекологів, відповідальним секретарем журналу «Педіатрія,

акушерство та гінекологія», членом редколегії журналу «Акушерство и гинекология».

Науковий напрям. Маткові кровотечі, фізіологія та патологія скоротливої функції матки при вагітності й у пологах із використанням фізіологічних і біохімічних методів дослідження, пізні гестози вагітних, гіпоксія плода і асфіксія новонароджених, онкогінекологія. За монографію «Маткові кровотечі в акушерстві» у 1968 р. М. С. Бакшеева нагороджено Державною премією імені В. Ф. Снегірєва РАМН.

Діяльність у роки Другої світової війни. Під час Другої світової війни працював в окупованому Харкові акушером-гінекологом, допомагав підпільникам. Учасник партизанського руху. Пройшов дві окупації Харкова, працюючи в шпиталях. Був членом комісії з вивезення населення до Німеччини і намагався рятувати людей, ставлячи їм неіснуючі діагнози. Після визволення Харкова від нацистів М. С. Бакшеева нагороджено медаллю «Партизан Великої Вітчизняної війни» 2-го ступеня та іншими медалями.

Вибрані праці. Применение грамицидина С в акушерстве и гинекологии. Киев, 1954; Эндемический зоб и беременность. Киев, 1963; Эмболия околоплодными водами. Киев, 1968; Лечение рака яичников. Киев, 1969; Маточные кровотечения в акушерстве. Киев, 1970, 1975.

БАРАННИК Петро Іванович [19(31).01.1895–31.08.1988]

Лікар-гігієніст, доктор медичних наук (1946), професор (1946), заслужений діяч науки Української РСР (1965), директор (ректор) Київського медичного інституту (1937–1941), завідувач кафедри загальної гігієни (1941–1968), професор-консультант (1969–1978), декан санітарно-гігієнічного факультету (1948–1957). П. І. Баранник є автором понад 70 наукових праць.

Біографія. Народився в с. Сергєєвське (тепер Республіка Адиґея, РФ). У 1927 р. закінчив медичний факультет Харківського університету та працював епідеміологом, санітарним лікарем у Черкаській області. Від 1931 р. працював на посадах асистента, доцента, завідувача кафедри загальної гігієни (1941–1968), директора (ректора) (1937–1941), декана санітарно-гігієнічного факультету (1948–1957) Київського медичного інституту. У 1940 р. захистив докторську дисертацію на тему «Очистка воды р. Днепр коагуляцией». З 1948 по 1957 р. – декан санітарно-гігієнічного факультету, а з 1969 по 1978 р. – професор – консультант Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця.

Науковий напрям. Вивчення актуальних питань гігієни населених пунктів, гігієни води і водопостачання, проблеми мікроелементів і здоров'я людини, викладання гігієни в медичному вузі. Науковий консультант і керівник 35 докторських та кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Під час Другої світової війни відповідав за організацію роботи кафедри загальної гігієни Київського медичного інституту в евакуації (м. Челябінськ). На кафедрі під керівництвом П. І. Баранника продовжувались активні наукові дослідження. Співробітники кафедри брали активну участь у ліквідації спалахів дизентерії та сипного тифу, брали участь у розробці санітарних умов спуску стічних вод, боротьбі із забрудненням повітря на деяких промислових підприємствах, розробляли з подальшим обґрунтуванням систему санітарного очищення та водопостачання Челябінська. П. І. Баранник нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки, «Знак пошани», медалями.

Вибрані праці. Курс лекцій з загальної гігієни. Київ, 1961; Гігієна: підручник. Київ, 1963. (у співавт.); Гигиеническая характеристика колодезного водоснабжения сёл Дымерского района. *Врачебное дело*. 1957. № 6.

БАСС Михайло Мендельович [16.06.1898–23.10.1985]

Дитячий лікар-хірург, доктор медичних наук (1959), майор медичної служби, доцент кафедри хірургії й ортопедії дитячого віку Київського медичного інституту (1946–1963).

Біографія. У 1924 р. закінчив Ростовський університет. Від 1946 до 1963 р. працював на посаді доцента кафедри хірургії й ортопедії дитячого віку Київського медичного інституту.

Науковий напрям. Хірургія шлунково-кишкового тракту, вроджені діафрагмальні грижі, запальні процеси легень, плеври тощо. М. М. Басс першим дав наукове обґрунтування лікувальних властивостей соку каланхое, запровадив його в практику лікування запальних процесів у дітей.

Діяльність у роки Другої світової війни. У роки війни працював провідним хірургом шпиталю II-го Білоруського та Південно-Західного фронтів у званні майора медичної служби. Нагороджений орденами Червоної Зірки, Вітчизняної війни та медалями.

Вибрані праці. Злокачественные опухоли у детей. Ташкент, 1967; Заболевания и повреждения прямой кишки. Москва, 1968 (у співавт.); Новый лечебный препарат – сок каланхоэ. Ташкент, 1974; Атлас хирургической патологии у детей. Киев, 1981 (у співавт.).

БЕЗДЕНЄЖНИХ Євген Олександрович [23.01.1921–?]

Фізик, кандидат педагогічних наук (1964), доцент (1965), завідувач кафедри фізики (1968–1982). Автор понад 30 наукових публікацій та навчальних посібників.

Біографія. У 1941 р. закінчив Хабаровський педагогічний інститут. З 1968 по 1982 р. – завідувач кафедри фізики Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця.

Науковий напрям – методика викладання фізики у закладах вищої медичної освіти.

Діяльність у роки Другої світової війни. У червні – вересні 1942 р. був радистом у званні старшого сержанта на Сталінградському фронті. Мав поранення та контузію. Звільнений з лав Радянської армії в 1945 р. Інвалід війни III групи. Нагороджений орденом Червоної Зірки та медалями.

Вибрані праці. Фізика в живій природі и медицине. Киев, 1976 (у співавт.); Методическое пособие по высшей математике и физике для студентов-медиков. Киев, 1972.

БЕРНАДСЬКИЙ Юрій Йосипович [10(23).01.1915 – 23.03. 2006]

Лікар-стоматолог, хірург, доктор медичних наук (1959), професор (1961), академік АХН Вірменії, завідувач кафедри хірургічної стоматології (1961–1989), професор-консультант (1989–2001) Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, голова Українського товариства стоматологів (1962–1970). Автор понад 400 наукових праць, зокрема 20 монографій та посібників, 25 авторських свідоцтв на винаходи і 40 рацпропозицій.

Біографія. Народився у м. Малин (тепер Житомирської області). У 1941 р. закінчив Казанський стоматологічний інститут. У 1946–1948 рр. – асистент кафедри хірургічної стоматології Московського медичного стоматологічного інституту, у 1948–1951 рр. – Красноярського медичного інституту, у 1951 –1959 рр. – завідувач кафедри Кубанського медичного інституту, у 1959–1961 рр. – Українського інституту вдосконалення лікарів (Харків). У 1958 р. захистив докторську дисертацію на тему «Матеріали до проблеми знеболювання в хірургічній стоматології». З 1961 по 1989 р. – завідувач кафедри хірургічної стоматології, з 1989 по 2001 р. – професор-консультант Національного медичного університету імені О. О. Богомольця.

Науковий напрям. Вивчення проблем щелепно-лицевої хірургії, травматології, онкології, пластичної хірургії, хірургічної стоматології,

історії та бібліографії стоматології, а також вивчав проблеми вищої медичної освіти. Науковий консультант і керівник 14 докторських та 52 кандидатських дисертацій.

Діяльність в роки Другої світової війни. У 1941–1942 рр. працював на посаді ординатора, пізніше начальника щелепно-лицевого відділення евакошпиталю на Далекому Сході. З 1944 по 1946 р. – заступник директора з навчальної роботи Казанського стоматологічного інституту.

Вибрані праці. Хірургічна стоматологія : навч. посіб. Київ, 1966; Одонтогенные гаймориты. Москва, 1968 (у співавт.); Основы хирургической стоматологии. Киев, 1970, 1983; Травматология и восстановительная хирургия челюстно-лицевой области : учеб. пособ. Киев, 1973, 1985; Гнойная хирургия челюстно-лицевой области. Киев, 1983 (у співавт.); Врач и больной в стоматологии. Киев, 1990 (у співавт.); Справочник хирургических операций. Кишинев, 1992, Витебск, 1998; Основы челюстно-лицевой хирургии и хирургической стоматологии. Витебск, 1998, 2001.

БЕТЕЛЬМАН Абрам Ісаакович [10.07.1889–02.05.1982]

Лікар-стоматолог, доктор медичних наук (1947), професор (1949), завідувач кафедри ортопедичної стоматології Київського стоматологічного інституту (1949–1969) (з 1954 р. стоматологічного факультету Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця). Автор 85 наукових публікацій.

Біографія. Народився у м. Брацлав (тепер смт. Немирівського району Вінницької обл.). У 1936 р. закінчив 3-й Московський медичний стоматологічний інститут та працював асистентом 2-ї стоматологічної кафедри Центрального інституту вдосконалення лікарів. У 1914–1932 рр. працював лікарем-протезистом у зуболікарських амбулаторіях Тульчина та Москви, а потім у Центральному інституті травматології та ортопедії (Москва, 1932–1936). З 1936 по 1941 р. – асистент 2-ї стоматологічної кафедри Центрального інституту вдосконалення лікарів м. Москви. Захистив кандидатську дисертацію. З 1945 по 1949 р. – доцент кафедри ортопедичної стоматології Московського медичного стоматологічного інституту. У 1947 р. захистив докторську дисертацію на тему «Клиника пластинчатого зубного протезирования». З 1949 по 1969 р. – завідувач кафедри ортопедичної стоматології Київського стоматологічного інституту.

Науковий напрям. Дослідження та удосконалення методів протезування, ортодонтичного лікування зубощелепних деформацій і щелепно-лицевих дефектів й наукове обґрунтування методів лікування. Науковий консультант і керівник 1 докторської та 31 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Під час Другої світової війни працював завідувачем кафедри ортопедичної стоматології Пермського стоматологічного інституту (1941–1945) та консультантом щелепно-лищевого відділення евакошпиталю в Пермі. За роботу у шпиталі А. І. Бетельмана нагороджено почесною грамотою Наркомохоронздоров'я СРСР і медаллю «За добросовісну роботу у Велику Вітчизняну війну».

Вибрані праці. Зубное протезирование (клиника и протезирование дефектов зубов и зубных рядов). Киев, 1956; Профилактика и раннее лечение аномалий прикуса. Киев, 1958; Ортопедическая стоматология детского возраста. Киев, 1972 (у співавт.); Клиника и ортопедическое лечение деформаций зубочелюстной системы; Ортопедическая стоматология детского возраста. Киев, 1960.

БОБРИК Іван Іванович [06.10.1925–14.06.2011]

Лікар-анатом, доктор медичних наук (1976), професор (1978), член-кореспондент АПН України (1977), лауреат Державної премії Української РСР (1989), заслужений діяч науки і техніки Української РСР (1989), завідувач кафедри нормальної анатомії (1978–2004), декан медичного факультету № 1 (1978–1986). Автор понад 300 наукових праць, зокрема 16 монографій, підручників, навчально-методичних посібників.

Біографія. Народився в с. Митки (нині Барського р-ну Вінницької обл.). Після закінчення Другої світової війни, у грудні 1945 р., продовжив навчання у школі № 1 м. Бар, яку у 1949 р. закінчив із медаллю. Як учасника війни його зараховано без іспитів на I курс лікувального факультету Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. У 1955 р. завершив навчання, отримавши диплом із відзнакою. З 1958 до 1964 р. – асистент кафедри топографічної анатомії Тернопільського медичного інституту. У 1960 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Кровообіг різних видів кишкових анастомозів в експерименті» та був переведений до Києва на посаду асистента кафедри оперативної хірургії та топографічної анатомії Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. З 1964 по 1976 р. – доцент, з 1976 по 1978 р. –

професор кафедри оперативної хірургії та топографічної анатомії, а з 1977 по 1986 р. – декан 1-го лікувального факультету та одночасно упродовж 1978–2004 рр. – завідувач кафедри нормальної анатомії Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. У 1973 р. захистив докторську дисертацію на тему «Нервные элементы культуры желудка и органов гепатопанкреатодуоденальной области после резекции желудка на равных условиях».

Науковий напрям. Розвиток мікроциркуляторного русла різних органів людини в ембріональному і плодовому періодах морфогенезу. Науковий консультант і керівник 15 докторських і 19 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. У 1944 р. мобілізований до лав Радянської армії та направлений на фронт. У званні старшини роти брав участь у бойових діях у складі 1-го Українського, а потім 1-го Білоруського фронтів. У липні 1944 р. воював у складі 1-ї Польської армії, а закінчив війну у травні 1945 р. зустрічю з частинами англійської армії на річці Ельба. Був декілька разів поранений. Під час перебування на лікуванні у шпиталях твердо вирішив отримати спеціальність лікаря. Визволяв від нацистів Україну, Польщу, Німеччину. За бойові заслуги І. І. Бобрика нагороджено орденом «Вітчизняної війни» II ступеня, медалями «За відвагу», «За звільнення Варшави», «За звільнення Берліна», «За участь у Великій Вітчизняній війні», «За взяття Берліна», «За форсування Одера і Ніси», польським орденом «Хрест за заслуги».

Вибрані праці. Кровоснабжение органов пищеварительного тракта человека. Киев, 1970 (у співавт.); Сосудистый эндомелий. Киев, 1986 (у співавт.); Развитие сосудов эндокринных органов человека в пренатальном периоде онтогенеза. Киев, 1987 (у співавт.); Сучасні аспекти функціональної анатомії центральної нервової системи : навч.-метод. посіб. Київ, 2001 (у співавт.); Міжнародна анатомічна номенклатура : Український стандарт. Київ, 2005.

БОГОМОЛЕЦЬ Олег Олександрович [13(26).02.1911–01.05.1991]

Патофізіолог, доктор медичних наук (1944), професор (1946), член-кореспондент АН Української РСР (1964), заслужений діяч науки і техніки Української РСР (1969), лауреат премії імені О. О. Богомольця АН Української РСР (1971), професор кафедри загальної хірургії Київського медичного інституту (1944–1946). Автор близько 60 наукових праць.

Біографія. Народився в Одесі. У 1934 р. закінчив Київський медичний інститут. У 1937 р.

захистив кандидатську дисертацію та працював у хірургічній клініці О. Г. Єлецького. У 1942–1953 рр. – співробітник Інституту експериментальної біології та патології МОЗ Української РСР, з 1946 по 1953 рр. – директор цієї установи. У 1944 р. захистив докторську дисертацію. З цього ж року – професор кафедри загальної хірургії Київського медичного інституту. Від 1953 до 1980 рр. – завідувач відділу Київського НДІ фармакології і токсикології МОЗ Української РСР. З 1980 р. – старший науковий співробітник, науковий консультант Інституту фізіології АН Української РСР.

Науковий напрям. Трансплантація тканин, вивчення механізму переливання крові, застосування цитотоксинів, патогенезу променевої хвороби, а також сухожильна пластика у разі повного травматичного пошкодження серединного нерва, отримання сухих препаратів із лікувальних сироваток. За участі Олега Олександровича сконструйовано автомат для гістологічної обробки тканин, напівавтомат для визначення протромбіну в сироватці крові та інші пристрої. Науковий консультант і керівник понад 30 кандидатських та 6 докторських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. На початку Другої світової війни О. О. Богомолець виконував основну частину організаційних справ, пов'язаних з переїздом інститутів АН Української РСР в тил (м. Уфа). Восени 1941 р. його призначено директором Башкирської республіканської станції переливання крові, де він організував мережу районних станцій переливання крові та безпосередньо відповідав за постачання донорської крові, контролював правильність її використання у шпиталях. Крім організаційної роботи, працював лікарем евакошпиталю № 1741, де використовував введення малих доз АЦС пораненим для прискорення регенерації травмованих кісток. На початку лютого 1944 р. Олег Олександрович, як відповідальний за відновлення робочого стану лабораторій, експериментальних приміщень Інституту, з групою співробітників прибув до Києва для відновлення роботи інституту. Під час роботи в інституті ортопедії та травматології, паралельно з експериментальною роботою, здійснював клінічні дослідження. Нагороджений орденами «Знак Пошани» (1944, 1953), Трудового Червоного Прапора (1961), медалями.

Вибрані праці. Влияние антиретиккулярной цитотоксической сыворотки на заживление переломов. Киев, 1944; К вопросу о механизме действия переливания крови. Киев, 1950; Александр Александрович Богомолец. Киев, 1981; Александр Александрович Богомолец. Воспоминания современников. Киев, 1982.

БОГОМОЛЕЦЬ Олександр Олександрович
[25.05.1881–19.07.1946]

Видатний вчений-патофізіолог, основоположник української школи патологічної фізіології, ендокринології і геронтології, доктор медицини (1909), професор (1911), академік АН УРСР (1929), академік АН СРСР (1932), віцепрезидент АН СРСР (1942), президент АН УРСР (1930–1946), академік АН Білоруської РСР (1939) та АМН СРСР (1944), директор Інституту експериментальної біології і патології Наркомздорову України (з 1930 р.), директор Інституту клінічної фізіології АН УРСР (1934–1946), заслужений діяч науки РРФСР (1935), заслужений діяч науки УРСР (1943), Герой Соціалістичної Праці (1944), лауреат Державної премії I ступеня (1941), депутат Верховної Ради СРСР (1937, 1946), засновник перших в Україні науково-дослідних закладів медичного профілю та «Фізіологічного журналу» АН УРСР, громадський діяч. Автор понад 150 наукових публікацій.

Біографія. Народився в м. Києві. У 1900 р. закінчив (із золотою медаллю) 1-шу Київську гімназію, а в 1906 р. – медичний факультет Новоросійського університету (м. Одеса). У 1909 р. захистив докторську дисертацію на тему «К вопросу о микроскопическом строении и физиологическом значении надпочечных желез в здоровом и больном организме». Удосконалювався з фізіології в Сорбонні та з бактеріології в Пастерівському інституті в Парижі (1911) і в цьому ж році обраний екстраординарним професором та завідувачем кафедри загальної бактеріології та патології нововідкритого Саратовського університету. Там заснував низку сучасних лабораторій та патофізіологічних напрямів. О. О. Богомолець є організатором кафедри мікробіології в Саратовському агрономічному інституті. У 1925–1931 рр. – завідувач кафедри патологічної фізіології 2-го Московського університету, водночас засновник й директор Інституту гематології й переливання крові у Москві. Переїхавши з групою учнів до Києва, О. О. Богомолець створив Інститут експериментальної біології і патології Народного комісаріату охорони здоров'я України (1930) та Інститут клінічної фізіології АН УРСР (1934). О. О. Богомолець був тісно пов'язаний з Київським медичним інститутом, очолював у середині 30-х років минулого століття державну екзаменаційну комісію у виші, плідно співпрацював із плеядою провідних викладачів Київського медичного інституту, таких як М. Д. Стражеско, І. М. Іщенко, М. М. Губергриць, Б. М. Маньковський, Є. О. Татаринов, О. П. Кримов, Л. О. Корейша, О. Ю. Мур'є, І. О. Зав'ялов. У Києві Олександр Богомолець заснував

«Медичний журнал» АН УРСР. Організовував щорічні наукові конференції з найактуальніших проблем медицини, брав участь у редагуванні багатьох наукових збірників. У 1941 р., за кілька місяців від початку Другої світової війни, О. О. Богомолець відкрив Київський диспансер боротьби з передчасною старістю. На його базі пізніше створено Інститут геронтології. У 1946 р. ім'я вченого присвоєно Київському медичному інституту, нині Національному медичному університету.

Науковий напрям. Вивчення питань патологічної фізіології, ендокринології, вегетативної нервової системи, онкології, трансфізіології, вчення про конституції, аспекти подовження життя. О. О. Богомолець є ініціатором й керівником робіт з вивчення механізмів переливання й консервації крові. Сформулював й впровадив концепцію, що потенції здоров'я визначаються станом реактивності організму, пов'язаного із функціями нервової системи й сполучної тканини.

Діяльність в роки Другої світової війни. З початком Другої світової війни разом із Академією наук Української РСР О. О. Богомольця евакуйовано до Уфи, де він зумів провести масову реорганізацію української науки для потреб воєнного часу. Спільно з академіком Миколою Бурденком створив Академію медичних наук СРСР. Це зумовило не лише вражаючі наукові результати, але й зіграло велику роль у розвитку оборонної промисловості. Згодом учений продовжив дослідження в галузі патофізіології для військової медицини. Слід зазначити, що на фронтах війни широко використовувалася запропонована О. О. Богомольцем антиретикулярна цитотоксична сироватка (АЦС) для прискорення зростання переломів та заживання ран (у багатьох країнах її називають сироваткою Богомольця (вона є єдиним засобом специфічної стимуляції фізіологічної системи сполучення тканини). Навесні 1944 р. Олександр Олександрович повернувся до Києва, де очолив роботи з відновлення Академії наук УРСР і залучення її до відбудови народного господарства. В останні роки життя О. О. Богомолець багато уваги приділяв питанням старіння організму. Як і Ілля Мечников, вважав, що людина за своєю природою може жити 125–150 років, а старіння, що настає у 60–70 років, передчасне і зумовлене несприятливими умовами життя та захворюваннями. Олександр Олександрович перетворив Київ на один із найпрестижніших наукових центрів СРСР. Нагороджений орденами Леніна (1940), Вітчизняної війни I ступеня, Трудового Червоного Прапора (1944).

Вибрані праці. К вопросу о микроскопическом строении и физиологическом значении надпочечных желез в здоровом и больном организме. Одесса, 1909; Краткий курс патологической физиологии.

Саратов, 1921; Патологическая физиология. Саратов, 1924. Т. 1–2; Москва, 1929; Введение в учение о конституциях и диатезах. Москва, 1926; 1928; Кризис эндокринологии. Москва, 1927; О вегетативных центрах обмена. Москва, 1927; Очерк патогенеза. Москва, 1928; Артериальная гипертония. Москва, 1929; Про механізми дії трансфузії крові. *Журнал медичного циклу ВУАН*. 1931. № 3; Патологічна фізіологія. Харків, 1934; Избранные труды : в 3 т. Киев, 1956–1958.

БОЧЕРИКОВА Олена Іванівна [1919–1994]

Лікар-стоматолог, хірург, кандидат медичних наук, асистент кафедри хірургічної стоматології Київського медичного інституту, дослідник історії медицини. Автор 16 наукових статей, серед яких праці присвячені першому декану Інституту, професору К. П. Тарасову та історії кафедри хірургічної стоматології.

Біографія. Народилася в с. Ново-Казановка на Кемеровщині. З 1935 по 1938 рр. навчалася у фельдшерській школі в м. Артемівськ Донецької області, яку закінчила з відзнакою. Згодом почала працювати в обласній лікарні на посаді фельдшера в с. Кабан'є на Луганщині. Олена Бочерикова вступила до Омського медичного інституту, проте, навчання прийшлося перервати через роботу на посаді фельдшера в залізничній лікарні м. Петропавлівськ. У 1941 р. призвана на службу до Радянської армії. У 1951 р. закінчила (з відзнакою) Київський медичний стоматологічний інститут. У 1951–1954 рр. – клінічний ординатор кафедри хірургічної стоматології. З 1955 р. – завідувач зубопротезним відділенням стоматологічної поліклініки м. Чернігова, згодом працює в обласній лікарні м. Чернігова при ЛОР-відділенні для надання стаціонарної допомоги стоматологічним хворим. Протягом наступних 5 років – начальник медичної частини вищезгаданої лікарні та викладач курсів охорони здоров'я та хірургічної стоматології в медичному училищі м. Чернігова. У 1958 р. О. І. Бочерикова захистила кандидатську дисертацію на тему «Клініка та лікування одонтогенних кіст нижньої щелепи». З 1963 по 1977 р. працювала на посаді асистента кафедри хірургічної стоматології Київського медичного інституту. В період 1977–1987 рр. – лікар –стоматолог, хірург у стоматологічній поліклініці при Інституті.

Діяльність у роки Другої світової війни. В період Другої світової війни працювала на Ленінградському, Волхонському, Першому Українському фронтах старшою операційною сестрою 243 ОМСБ 314 стрілкової дивізії. Перемогу над фашистською Німеччиною святкувала у м. Прага. У 1945–1946 рр. виконувала обов'язки старшої операційної

сестри 4 танкової армії в складі групи радянських окупаційних військ, а потім – на базі шпиталю № 5152. Нагороджена орденами Червоної Зірки, Вітчизняної війни II ступеня, медалями «За оборону Ленінграда», «За перемогу над Німеччиною в Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.», «За визволення Праги» та ін.

БРАТУСЬ Василь Дмитрович [26.12.1916–11.10.2008]

Вчений, лікар-хірург, державний і громадський діяч, організатор медичної науки та охорони здоров'я, доктор медичних наук (1962), професор (1963), член-кореспондент АН УРСР (1972), член-кореспондент АМН України (1993), заслужений діяч науки і техніки УРСР (1988), лауреат премії АН Української РСР імені О. О. Богомольця (1968), лауреат Державної премії в галузі науки і техніки УРСР (1982), ректор Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1958–1965), завідувач кафедри хірургії стоматологічного факультету (1984–1992), професор кафедри факультетської хірургії № 2. Автор понад 500 наукових праць, зокрема 14 монографій.

Біографія. Народився в с. Дашковське (тепер Актюбинської області, Казахстан). У 1935 р. закінчив (з відзнакою) Київський медичний інститут, а в 1940 р. – Куйбишевську військово-медичну академію. З перших днів Фінської війни (1939–1940) працював помічником хірурга на фронті у лижному батальйоні. Після її завершення, у 1947 р. В. Д. Братусь займав посаду хірурга у Київській обласній лікарні. Наступного року захистив кандидатську дисертацію з хірургічної гастроентерології і став доцентом Інституту вдосконалення кваліфікації лікарів. Упродовж 1957–1959 рр. – директор цього Інституту. З 1949 по 1976 рр. – начальник управління навчальних закладів, згодом – заступник Міністра, а впродовж 1954–1956 і 1968–1975 рр. очолював Міністерство охорони здоров'я УРСР. З 1958 по 1965 р. – ректор Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. У 1984–1992 рр. – завідувач кафедри хірургії стоматологічного факультету.

Науковий напрям. Хірургічне лікування виразкової хвороби, хвороби стравоходу і шлунку, геморагічний шок, гострі шлункові кровотечі, термічні ураження, історія розвитку медичної науки та підготовка медичних кадрів. Науковий консультант і керівник 1 докторської та 14 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. В липні 1941 р. В. Д. Братуся призначено провідним

хірургом медико-санітарного батальйону на північно-західну ділянку бойових дій у стрілецьку дивізію, а в грудні 1941 р. – начальником хірургічного відділення фронтового шпиталю Волховського фронту, який базувався в м. Боровичі Ленінградської області. Від січня 1942 р. В. Д. Братусь – провідний хірург армійського шпиталю № 17 Другої ударної армії, згодом – провідний хірург медсанбату знову ж таки Волховського фронту 59-ї армії. Після визволення Ленінграду, шпиталь, в якому оперував Василь Дмитрович, знаходився вже у Ленінградському фронті, який пізніше був передислокований до Фінляндії, а в грудні 1944 р. шпиталь було переведено в І Український фронт, де В. Д. Братусь працював у званні майора медичної служби. Василь Дмитрович брав участь у визволенні Праги, був поранений. Закінчив війну провідним хірургом армійського шпиталю у Празі. У 1945 р. офіцер Радянської армії В. Д. Братусь працював на посаді старшого викладача Київського медичного училища. Нагороджений 9 орденами та 16 медалями СРСР, зокрема орденом Вітчизняної війни І та ІІ ст.

Вибрані праці. Хирургическое лечение термических ожогов. Киев, 1963; Острые желудочные кровотечения. Киев, 1971; Интенсивная терапия в неотложной хирургии. Киев, 1980; На пути к антисептике и обезболиванию в хирургии. 1985; Геморрагический шок. Киев, 1989; Спогади про минуле. Погляди на сучасне. Вінниця, 2007; Дифференциальная диагностика и лечение острых желудочно-кишечных кровотечений. Киев, 1991.

БУЙКО Петро Михайлович [19.10.1895–15.10.1943]

Лікар-акушер-гінеколог, хірург, доктор медичних наук (1940), професор кафедри акушерства і гінекології (1938), організатор та керівник Київського НДІ охорони материнства та дитинства (1933–1938), завідувач кафедри акушерства і гінекології Київського медичного інституту (1939–1941), полковник медичної служби, Герой Радянського Союзу (1944, посмертно).

Біографія. Народився в м. Більську Гродненської губернії (тепер м. Більськ-Підляський, Польща). У 1913 р. закінчив Петербурзьку військово-фельдшерську школу та працював молодшим фельдшером у Миколаєвському військовому шпиталі в Петербурзі. Під час Першої світової війни служив у 1-му залізничному полку. У 1922 р. закінчив Київський медичний інститут та працював на посаді хірурга, а потім завідувача відділу охорони здоров'я м. Бердичева, завідувача відділу охорони здоров'я Фастівського району та очолював окружний відділ

охорони здоров'я у м. Біла Церква. У 1930 р. закінчив курси вдосконалення лікарів з акушерства і гінекології в Ленінграді та працював на посаді доцента кафедри акушерства та гінекології Київського медичного інституту. Від 1931 р. – завідувач кафедри акушерства та гінекології Київського стоматологічного інституту. У 1933 р. очолив створення Київського НДІ охорони материнства та дитинства та до 1938 р. керував об'єднаним НДІ педіатрії, акушерства і гінекології. У 1940 р. захистив докторську дисертацію на тему «Хирургическое лечение пузырно-влагалищных свищей у женщин с применением плацентарной ткани: Клинико-экспериментальное исследование» та отримав звання професора кафедри акушерства і гінекології Київського медичного інституту. З 1939 до 1941 р. – завідувач кафедри акушерства і гінекології Київського медичного інституту.

Науковий напрям. Профілактика та лікування розривів промежини під час пологів, лікування міхурево-піхвових нориць. П. М. Буйко запропонував метод фістулографії з гомотрансплантацією плаценти на ушитий дефект сечового міхура.

Діяльність у роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. З перших днів війни перебував на фронті, працюючи провідним хірургом медико-санітарного батальйону. Поблизу м. Умані П. М. Буйко був тяжко поранений і потрапив у полон. По дорозі до табору військовополонених йому вдалося втекти, а згодом він був змушений займатися приватною практикою на окупованій території. З лютого 1942 р. працював лікарем у Фастівській районній лікарні, де надавав медичну допомогу пораненим партизанам, організував партизанські групи в селах Фастівського району. Від липня 1943 р. очолював медичну службу партизанських загонів, які підтримуючи зв'язки з П. М. Буйко, одержували медикаменти та зброю. Завдяки розробленій ним системі діагнозів, врятував від вивезення до Німеччини понад 1000 людей молодого віку, частина яких направлялась ним у партизанські загоны. В 1943 р. діяльність П. М. Буйка була розкрита гестапо. З групою найкращих лікарів, медикаментами та інструментарієм він дістався до 4-го партизанського загону під командуванням О. С. Грисюка. П. М. Буйко брав участь в боях, розробляв бойові операції, вилікував понад 40 важкопоранених, надавав медичну допомогу селянам. У 1943 р. під час виконання завдання П. М. Буйка схоплено агентами гестапо. Після дводенних безрезультатних допитів та жорстоких катувань Петра Михайловича та трьох партизан німці живими спалили в с. Ярошівці. Він став єдиним в історії Другої світової війни лікарем, якому було присвоєно звання Героя Радянського Союзу. П. М. Буйка посмертно нагороджено медаллю «Золота Зірка» Героя Радянського Союзу.

Вибрані праці. Клініка і профілактика розривів промежини при пологах. Київ, 1940; Хирургическое лечение пузырно-влагалищных свищей у женщин с применением плацентарной ткани: клинико-экспериментальное исследование. Киев, 1954.

БУЛЬДА Іван Данилович [10.02.1924–15.08.2008]

Видатний науковець, патентознавець та винахідник, кандидат медичних наук (1968), старший науковий співробітник (1970), завідувач патентно-ліцензійного відділу (1978), організатор та керівник патентно-ліцензійної групи Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1965), організатор патентно-ліцензійної служби в системі МОЗ УРСР, «Заслуженный изобретатель Украинской ССР (1989), «Изобретатель СССР». Автор понад 90 наукових публікацій, 16 патентів з питань діагностики серцевої недостатності, лікування порушень серцевого ритму, діагностики панкреатиту тощо, понад 80 винаходів і рацпропозицій.

Біографія. Народився в с. Домантове Золотоніського району Черкаської області. Після закінчення середньої школи (1938) вступив до Черкаської фельдшерсько-акушерської школи, яку закінчив у 1941 р. Після закінчення Другої світової війни вступив до Полтавської стоматологічної школи, яку успішно закінчив у 1947 р. Потім працював зубним лікарем, лікарем-клініцистом у поліклініці № 14 м. Києва. У 1960 р. вступив до Київського медичного інституту. У 1965 р. закінчив Київський медичний інститут імені О. О. Богомольця і залишився працювати в Інституті старшим лаборантом. У 1968 р. старший науковий співробітник І. Д. Бульда очолив патентно-ліцензійну групу Інституту і працював на цій посаді понад 25 років.

Науковий напрям. Вивчення питань лікування і профілактики стоматологічних захворювань, а також організація патентно-ліцензійних робіт. Спільно з В. О. Маланчуком та П. В. Ходоровичем винайшли прилад для виведення нижньої щелепи. На той час розробки Інституту патентувалися у 24 країнах світу. І. Д. Бульда є керівником близько 1000 патентознавців. За цей час було отримано понад 2000 авторських свідоцтв і патентів та близько 1000 раціоналізаторських пропозицій. За результатами багатьох рейтингів Інститут займав І місце щодо патентно-ліцензійної роботи серед медичних вузів України.

Учасник Другої світової війни. Влітку 1941 р. І. Д. Бульду мобілізовано на військову службу, яку він пройшов від початку до самої Перемоги. Служив вчений на посаді санінструктора у званні старшини медичної служби на Північно-Західному та III Українському фронтах.

Нагороджений орденами Вітчизняної війни I та II ступеня, Червоної Зірки, медалями «За отвагу», «За взяття Будапешта», «За победу над Германией» та іншими військовими нагородами.

Вибрані праці. Организация изобретательской и патентной работы и защита приоритета на советские научные достижения в стоматологии. *Материалы IV Республиканского съезда стоматологов УССР.* Киев, 1970; Способ и устройство для лечения переломов и вывихов нижней челюсти. *Приборы и устройства для теоретической и практической медицины*: сборник науч. трудов. Киев, 1985 (у співавт.); Опыт работы патентно-лицензионного отдела Киевского мед. ин-та. *Актуальные вопросы изобретательской и патентно-лицензионной работы*: материалы Республиканской научно-практической конференции. Одесса, 1989.

БУРЧИНСЬКИЙ Георгій Йосипович **[19.04(02.05).1908–21.01.1993]**

Лікар-терапевт, доктор медичних наук (1960), професор (1961), заслужений діяч науки УРСР (1968), лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки (1980), завідувач кафедри терапії стоматологічного факультету (1953–1961), факультетської терапії (1962–1986), професор-консультант кафедри (1986–1993), головний терапевт Київського військового округу, полковник медичної служби (з 1950 р.). Автор понад 400 наукових публікацій, зокрема 5 монографій.

Біографія. Народився у м. Києві. У 1931 р. закінчив Київський медичний інститут та працював у м. Луганську на посаді головного лікаря дитячої поліклініки. З 1932 р. служив у Червоній армії 240-го Краснолученського полку, пізніше працював на посаді лікаря 35-ї окремої місцевої лікарні. Протягом 1935–1936 рр. виконував (за сумісництвом) обов'язки лікаря Окремого танкового батальйону 22-ї стрілецької дивізії Далекосхідної армії. У 1936 р. військовому лікарю Г. Й. Бурчинському присвоєно військове звання «военврач 3-го ранга». Далі він працював у м. Києві на посаді дільничного лікаря 2-ї міської поліклініки, був зачислений у клінічну ординатуру, а згодом переведений в аспірантуру при кафедрі факультетської терапії 2-го Київського медичного інституту. У 1938 р. Г. Й. Бурчинського за спецнабором прийнято у Червону армію і призначено начальником військового лазарету при Шепетівському військовому шпиталі. На час призову в армію молодий науковець завершив кандидатську дисертацію на тему «О сущности феномена оседания эритроцитов и его клинического значения». З 1939 р.

Г. Й. Бурчинський продовжив військову службу на посаді ординатора Київського військового шпиталю, а згодом – старшого ординатора Київського окружного військового шпиталю. З 1940 р. – старший викладач (за сумісництвом) Київського військово-медичного училища. Упродовж 1946–1952 рр. працював у Київському окружному військовому шпиталі на посаді начальника терапевтичного відділення, пізніше старшого терапевта шпиталю. Від 1954 р. – завідувач кафедри терапії стоматологічного факультету Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця, а з 1962 р. – завідувач кафедри факультетської терапії цього ж інституту, яку очолював 24 роки. У 1959 р. захистив докторську дисертацію.

Науковий напрям. Дослідження гнійних захворювань легень, патогенезу і лікування виразкової хвороби, історія медицини. Г. Й. Бурчинський одним із перших в СРСР у співробітництві з лікарем-отоларингологом Б. Л. Французовим застосував «методику ендобронхіального введення антибіотиків і бронхоскопічну санацію при легневих нагноєннях». Науковий консультант і керівник 7 докторських і 28 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. З травня 1942 р. по серпень 1943 р. – військовий лікар 2-го рангу, очолював терапевтичне відділення Київського окружного військового шпиталю, евакуйованого до Харкова, пізніше до Томська. З серпня 1943 р. працював на посаді помічника начальника шпиталю з медичної частини. Із введенням військовим лікарям загальноармійських військових звань Г. Й. Бурчинському 15 березня 1943 р. присвоєно звання майора медичної служби. У шпиталі м. Томська з його ініціативи сформовано терапевтичне відділення для лікування поранених вояків із патологією внутрішніх органів. Під керівництвом консультанта шпиталю професора-терапевта М. М. Губергріця виконано дослідження про зміни у внутрішніх органах у хворих з вогнестрільними пораненнями органів грудей. Г. Й. Бурчинський вивчав сепсис, патологію нирок у хворих при загострених хронічних інфекціях. Його дослідження в Київському військовому шпиталі становили науковий здобуток війни. Нагороджений орденами Червоного Прапора, Червоної Зірки, Вітчизняної війни II ступеня, двома орденами Трудового Червоного Прапора і медалями.

Вибрані праці. Реакция оседания эритроцитов. Киев, 1962; Язвенная болезнь. Киев, 1973; Клиническая гастроэнтероскопия : руководство. Киев, 1978; Внутренние болезни : учебник. Киев, 1987.

БУХ-ЧЕЧИК Сарра Іллінічна [20.10.1901- ?]

Лікар-стоматолог, доцент кафедри хірургічної стоматології Київського медичного інституту (1955), консультант відомства при Міністерстві охорони здоров'я УРСР (1955), «Відмінник охорони здоров'я».

Біографія. Народилася в м. Києві. У 1918 р. закінчила гімназію. Упродовж 1919–1923 рр. навчалася в Київському медичному інституті на одонтологічному факультеті. З 1923 по 1925 рр. працювала на посадах: лікаря-екстерна у Клінічному інституті удосконалення лікарів та Військово-клінічному шпиталі м. Києва, Лук'янівській зубній амбулаторії, лікаря-стоматолога Чорнобильської районної лікарні. У 1925–1933 рр. завідувала стоматологічним кабінетом Київської Жовтневої лікарні. З 1933 по 1939 р. – ординатор, а з 1935 р. – асистент Інституту травматології та ортопедії. У 1935–1941 рр. та з вересня 1946 р. працювала на посаді асистента кафедри хірургічної стоматології Київського стоматологічного інституту. У березні 1951 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Хронічний розлитий одонтогенний остеомієліт нижньої щелепи як ускладнення гострого одонтогенного остеомієліту» (науковий керівник – С. Н. Вайсблат). З 1955 р. – доцент кафедри хірургічної стоматології Київського медичного інституту.

Діяльність у роки Другої світової війни. З червня 1941 по 1944 рр. працювала начальником медичного відділу щелепного евакошпиталю № 1966 (Санітарне Управління Червоної армії, 1-й Прибалтійський Фронт). З 1944 р. по липень 1946 р. – начальник стоматологічного відділення військового шпиталю № 355 (Урал ВО, м. Кіров). Нагороджена медалями «За бойові заслуги», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.».

В

ВАЙСБЛАТ Соломон Наумович [14.01.1888–10.07.1965]

Лікар-стоматолог, доктор медичних наук (1935), професор (1941), заслужений діяч науки УРСР (1947), організатор і завідувач першого в Україні щелепного відділення при Жовтневій лікарні м. Києва, завідувач кафедри щелепно-лицевої хірургії Київського інституту удосконалення лікарів (1929–1932), завідувач кафедри хірургічної стоматології Київського стоматологічного інституту (1932–1953), декан стоматологічного факультету (1938–1941), заступник директора з наукової роботи, головний стоматолог МОЗ УРСР (1938–1953). Автор близько 120 наукових публікацій, зокрема 4 монографій.

Біографія. Народився у м. Києві. У 1922 р. закінчив Київський медичний інститут та працював лікарем у клініці хірургічного відділення професора І. О. Зав'ялова. З 1925 по 1929 рр. – викладач, а з 1929 по 1931 рр. – завідувач кафедри стоматології Київського інституту удосконалення лікарів. З 1931 по 1941 рр. обіймав посаду завідувача кафедри хірургічної стоматології Київського державного стоматологічного інституту. В 1938–1953 рр. – головний стоматолог Міністерства охорони здоров'я

УРСР.

Науковий напрям. Одонтогенні остеомієліти, щелепно-лицеві травми і стоматологічна онкологія. Науковий консультант та керівник 7 дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. На початку війни працював на посадах : начальника щелепного відділення військового шпиталю (м. Пенза), керівника щелепного відділення (з 1942 р. професор Сталінобадського медичного інституту), завідувача щелепно-лицевого відділення у реабілітаційній лікарні для інвалідів війни. У 1944 р. С. Н. Вайсблат за урядовим викликом реєвакуйовано до Києва та призначено завідувачем кафедри хірургічної стоматології стоматологічного факультету Київського медичного інституту. У Києві С. Н. Вайсблат відновив клініку щелепно-лицевої хірургії при Київському інституті травматології та ортопедії, де продовжував лікувати хворих із щелепно-лицевими вадами та інвалідів війни. Наприкінці 1944 р. його затверджено завідувачем кафедри ортопедичної стоматології Київського медичного інституту. З 1944 р. одночасно обіймав посаду завідувача кафедри стоматології Київського інституту удосконалення лікарів. Нагороджений орденом «Знак пошани» (1942), значком «Відмінник охорони здоров'я» (1943), медалями «За сумлінну працю» (1945), «За перемогу над Німеччиною» (1946).

Вибрані праці. Резекция верхушки корня. Киев, 1927; Применение пенициллина в стоматологической практике. Киев, 1950; Проводниковая анестезия в хирургии зубов и челюстей. Киев, 1954; Местное обезболивание при операциях на лице, челюстях и зубах. Киев, 1962; Гнойные остеомиелиты челюстей. Киев, 1965.

ВАСИЛЕНКО Захар Семенович [26.09.1924–25.07.2001]

Лікар-стоматолог, ортопед, доктор медичних наук (1977), професор (1981), організатор та керівник кафедри пропедевтики ортопедичної стоматології і ортодонтії (1982–1990), головний стоматолог МОЗ УРСР (1961–1988). Автор та співавтор 80 наукових праць, підручника, 3-х винаходів.

Біографія. Народився в с. Родниківці Уманського району (нині Черкаської області). У 1941 р. закінчив (з відзнакою) середню школу у м. Умані. В 1950 р. здобув вищу освіту в Київському медичному інституті імені О. О. Богомольця та продовжив навчання в клінічній ординатурі на кафедрі ортопедичної стоматології. У 1955 р. захистив кандидатську дисертацію, присвячену характеру клітинної, захисної реакції слизової оболонки протезного ложа і змінам мікрофлори порожнини рота. З 1959 р. – доцент, а з 1981 р. – професор кафедри ортопедичної стоматології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. У 1977 р. захистив докторську дисертацію. В 1982 р. З. С. Василенко організував кафедру пропедевтики ортопедичної стоматології та ортодонтії, яку очолював до 1990 р.

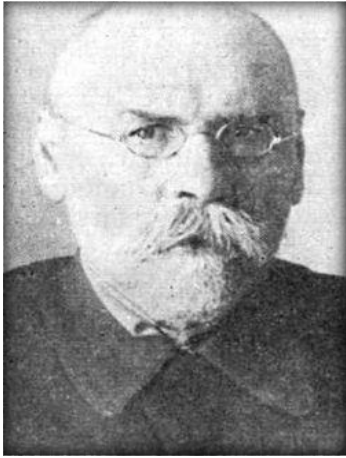
Науковий напрям. Вивчення особливостей функціональних та морфологічних змін у рецепторному апараті слизової порожнини рота залежно від фізико-хімічних властивостей матеріалів протезів та їхнього впливу на процеси адаптації, а також механізму впливу знімних протезів і апаратів на слизову оболонку рота і організм людини. Розробив та впровадив у практику охорони здоров'я класифікацію, методи діагностики, лікування і профілактики протезних стоматопатій. Науковий консультант і керівник 4 кандидатських та 2 докторських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. З весни 1944 по 9 травня 1945 р. воював у складі 3-го Білоруського фронту та був санітарним інструктором у званні гвардії ефрейтора 1-го Білоруського фронту. З. С. Василенко брав участь у штурмі Берліна, звільненні Варшави. Нагороджений двома орденами Червоної Зірки, орденом Вітчизняної війни II ступеня, медалями.

Вибрані праці. Діагностика, етіологія, патогенез и лечение осложненной в тканях полости рта при съёмном зубном протезировании : метод. письма. Киев, 1968; Справочник по ортодонтии. Кишинев, 1990 (у співавт.); Влияние съёмных протезов из пластмассы АКР-7 на морфологию периферической нервной системы

слизистою оболочкою полости рта. *Проблемы ортопедической стоматологии*. Киев, 1969.

ВАШЕТКО Микола Памфілович [20.01.1880-06.09.1960]

Видатний вчений, лікар-патофізіолог, організатор першої української національної школи патофізіологів, доктор медицини (1913), професор (1918), заслужений діяч науки УРСР (1960), завідувач кафедри патологічної фізіології (1918—1931), член Медичної секції Українського наукового товариства (1910—1914). Автор понад 50 наукових праць.

Біографія. Народився в с. Миколаївці на Чернігівщині. У 1908 р. закінчив (з відзнакою) медичний факультет Університету

Св. Володимира та працював лікарем клінічно-судового відділу Київського військового шпиталю, проводив наукові дослідження на кафедрі загальної патології під керівництвом професора В. К. Ліндемана. У 1913 р. захистив докторську дисертацію на тему «К вопросу об обратном всасывании в почке». Під час Першої світової війни працював військовим лікарем та брав участь у роботі Комісії з влаштування наукових медичних курсів лікарів (1914—1917). З 1918 р. – професор кафедри загальної патології на заснованому українському медичному факультеті, де вперше почав викладати патологію українською мовою. З 1923 до 1931 р. – завідувач кафедри загальної патології та фармакології (1920—1924). З 1931 до 1936 р. працював на посаді завідувача (організатор) кафедри патологічної фізіології Донецького медичного інституту. У 1936 р. повернувся до Києва та очолив кафедру патологічної фізіології в Київському ветеринарному інституті, а з 1957 р. – в Українській сільськогосподарській академії (1957—1960).

Науковий напрям. Вивчення проблем патофізіології нирок та сечовиділення, ролі нервової системи в регуляції обмінних процесів, впливу мікроелементів на організм тварини та питань приватної фармакології. Науковий консультант і керівник 15 докторських та понад 20 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. На початку Другої світової війни керував кафедрою патофізіології Інституту, відкритого лікарями та науковцями в окупованому Києві (восени 1941 р. українським медикам вдалося добитися дозволу окупаційних властей на відновлення навчання у медичному інституті). Але в 1942 р. інститут закрили. Після звільнення Києва від нацистів вченого-лікаря довго допитували щодо «співпраці з окупантами». Партійне керівництво

викреслило вченого та його праці з історії медицини на довгих 15 років і тільки в період «хрущовської відлиги» з нагоди 80-річчя Миколи Панфіловича йому присвоєно звання «Заслужений діяч України».

Вибрані праці. Краткое практическое руководство по изготовлению муляжей. Киев, 1909; К вопросу об обратном всасывании в почке: экспериментальное исследование из лаборатории общей патологии Императорского университета Св. Владимира. 1913; К вопросу об отравлении щавелевой кислотой и её солями. 1913; Етіологія нефритів. *Український медичний вісник*. 1918. № 11; Психотерапія та народна медицина. 1925; Деякі антропометричні дані виміру людності наддніпрянської Київщини та Чернігівщини, що відіграє значну роль для української антропології. 1927; До характеристики токсичних експериментальних нефритів. 1925.

ВОРОНКОВ Георгій Леонідович [11.05.1923–28.08.1992]

Лікар-психіатр, доктор медичних наук (1973), професор (1977), завідувач кафедри психіатрії (1975–1991), головний психіатр МОЗ України, лауреат премії імені академіка В. П. Протопопова (1989). Автор понад 100 наукових праць.

Біографія. Народився в м. Сімферополі. У 1953 р. закінчив Київський медичний інститут імені О. О. Богомольця та навчався в клінічній ординатурі під керівництвом професора Я. П. Фрумкіна. З 1955 р. працював на посаді заступника начальника спеціалізованої медичної допомоги МОЗ України. Від 1958 р. – асистент, з 1962 . – доцент Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. У 1972 р. захистив докторську дисертацію на тему «К проблеме дебютов и ранней диагностики эпилепсий». З 1975 р. – завідувач кафедри психіатрії. Упродовж 1978–1987 рр. – голова Республіканської проблемної комісії зі спеціальності «психіатрія».

Науковий напрям – рання діагностика і лікування епілепсії, клініка і патогенез основних форм психозів, атеросклеротична психопатологія. Науковий консультант і керівник 2 докторських та 9 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. З 1941 по 1945 р. служив піхотинцем. Був учасником військового параду Перемоги 24 червня 1945 р. у Москві. Нагороджений орденами Вітчизняної війни I і II ступеня, орденом Слави III ступеня, медалями.

Вибрані праці. Учебный атлас психиатрии. Киев, 1977; Психиатрия. Таблицы и схемы. Киев, 1977; Практический справочник врача-психиатра. Киев, 1981; Неотложная помощь в психиатрии : учеб. пособ. Киев, 1991 (у співавт.).

Г

ГАБОВИЧ Рафаїл Давидович [03(16).12.1909–14.03.2002]

Видатний лікар-гігієніст, педагог, доктор медичних наук (1952), професор (1953), завідувач кафедри комунальної гігієни (1960–1968), загальної гігієни (1968–1979), декан санітарно-гігієнічного факультету, науковий консультант Київського НДІ гігієни харчування (1979–1991). Автор понад 400 наукових праць, зокрема 40 монографій, навчальних посібників та підручників.

Біографія. Народився у м. Києві. У 1931 р. закінчив Київський медичний інститут та служив старшим військовим лікарем у 9 кавалерійському полку 1-го кінного козацького корпусу Радянської армії. З 1933 р. – старший науковий співробітник у Науково-дослідному інженерному та санітарному інституті Радянської армії, де досліджував питання медико-гігієнічного забезпечення військ. За сумісництвом – асистент кафедри гігієни та епідеміології Центрального інституту удосконалення лікарів (Москва, 1939–1941). У 1941 р. захистив кандидатську дисертацію. Після закінчення війни (з 1946 р.) працював на посаді старшого наукового співробітника Науково-гігієнічного інституту імені Ф. Ф. Ерісмана у Москві. Цього ж року повернувся до Києва та влаштувався доцентом кафедри загальної гігієни Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. У 1954–1960 рр. – завідувач кафедри гігієни Вінницького медичного інституту імені М. І. Пирогова. З 1960 р. Р. Д. Габович очолював кафедри комунальної гігієни (1960–1968), загальної гігієни (1968–1979), згодом – декан санітарно-гігієнічного факультету Київського медичного інституту.

Науковий напрям – очищення та обеззараження води, гігієнічне значення мікроелементів, ультрафіолетова радіація, гігієна водопостачання. Науковий консультант і керівник 10 докторських та 37 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. Служив лікарем в одній із частин Західно-Білоруського військового округу. Із серпня 1943 р. у складі оперативної групи № 26 СМЕРШ 33-ї армії Білоруського фронту брав участь у бойових діях, отримав поранення та потрапив у полон. В умовах табірної підпілля

проводив антифашистську роботу, забезпечував передачу інформації партизанам. За офіційними даними військового комісаріату м. Києва підпільна діяльність Р. Д. Габовича врятувала сотні військовополонених. Нагороджений орденами Червоної Зірки, Вітчизняної війни II ступеня, медалями.

Вибрані праці. Фтор и его гигиеническое значение. Москва, 1957; Гигиенические проблемы фторирования питьевой воды. Москва, 1979 (у співавт.); Гигиена: учебник. Киев, 1983; Руководство к практическим занятиям по коммунальной гигиене. Киев, 1990; Загальна гігієна з основами екології. Київ, 1999.

ГОРЧАКОВ Олександр Кирилович [01(16).07.1900–11.08.1960]

Видатний лікар-хірург, доктор медичних наук, професор, директор та завідувач кафедри хірургічних хвороб Київського медичного стоматологічного інституту (1951–1960), заслужений діяч науки Української РСР (1954), головний ендокринолог МОЗ УРСР (з 1951 р.), лауреат Державної премії України. Автор понад 70 наукових публікацій.

Біографія. Народився у м. Краснодарі. У 1924 р. закінчив Харківський медичний інститут та працював хірургом, очолював низку лікувальних закладів Харківської області. У 1933–1941 рр. працював асистентом і доцентом кафедри факультетської хірургії 2-го Харківського медичного інституту. У 1937 р. захистив кандидатську, а в 1950 р. – докторську дисертацію на тему «О патогенезе шока». Упродовж 1950–1955 рр. – директор Київського медичного стоматологічного інституту, водночас – професор кафедри загальної хірургії Київського медичного інституту. З 1951 р. – завідувач кафедри хірургічних хвороб стоматологічного інституту. Після об'єднання стоматологічного інституту з медичним, О. К. Горчаков працював на посаді завідувача кафедри хірургії стоматологічного факультету Київського медичного інституту.

Науковий напрям – вивчення етіології та патогенезу зобної хвороби, зокрема хірургії щитовидної залози і надниркових залоз. О. К. Горчаков удосконалив методику радикальної операції субтотальної струмектомії. Одним з перших в Україні з лікувальною метою застосував радіонукліди, опрацював класифікацію зобної хвороби. Науковий консультант і керівник 3 докторських та близько 20 кандидатських дисертацій.

Діяльність в роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. Під час війни працював військовим лікарем. З вересня

1943 р. – керівник одного з московських евакошпиталів та науковий керівник хірургічного відділення лікарні Жовтневого району м. Москви. Від 1944 р. – завідувач кафедри загальної хірургії, заступник директора з наукової і навчальної роботи Харківського стоматологічного інституту (тепер Укр. мед. стоматол. академія, Полтава) (1944–1950). Нагороджений орденом Леніна, іншими орденами та медалями.

Вибрані праці. Зоб, его профилактика и лечение. Киев, 1951; Что такое зоб. Киев, 1952; Зобная болезнь, клиника, профилактика и лечение. Киев, 1955; Зобная болезнь. Киев, 1956 (у співавт.); Опыт хирургического лечения заболеваний щитовидной железы. *Новый хирургический архив.* 1959. № 2.

ГРАНДО Олександр Абрамович [10.10.1919–07.04.2004]

Фахівець у галузі соціальної медицини та організації охорони здоров'я, історії медицини, доктор медичних наук (1968), професор (1970), заслужений діяч науки і техніки України (1994), лауреат Державної премії УРСР (1983), академік Петровської академії наук та мистецтв, завідувач кафедри соціальної гігієни й організації охорони здоров'я (1972–1990), полковник медичної служби. Автор понад 150 наукових праць, зокрема 9 монографій, керівництв та навчальних посібників.

Біографія. Народився у м. Могилеві-Подільському (нині Вінницької області). У 1941 р. закінчив Київський медичний інститут. З 1945 по 1947 рр. працював у Казанському університеті, а з 1948 по 1959 рр. – у Київському інституті удосконалення лікарів. Наступні два роки О. А. Грандо працював у Київському НДІ загальної та комунальної гігієни, а з 1961 по 1990 р. – у Київському медичному інституті на посаді завідувача кафедри соціальної гігієни і організації охорони здоров'я (1972–1990). У 1968 р. захистив докторську дисертацію на тему «Розвиток гігієни та санітарної діяльності в УРСР». О. А. Грандо створив власну школу організаторів охорони здоров'я та істориків медицини, заснував (1982) і очолював Центральний (нині Національний) музей медицини України.

Науковий напрям. Історія і організація охорони здоров'я, лікарська етика, медична деонтологія.

Діяльність у роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. У роки війни працював на посаді начальника санітарної служби окремого батальйону у званні майора медичної служби Південно-Західного, Центрального, Донського I, II та III Білоруського

фронтов. Брав участь в обороні Сталінграду та штурмі Берліну. Нагороджений орденом Вітчизняної війни I ступеня, двома орденами Червоної Зірки, орденом за заслуги III ступеня, медалями.

Вибрані праці. Развитие гигиены в Украинской ССР. Киев, 1975; Врачебная этика и медицинская деонтология. Киев, 1994; Медицина в зеркале истории : о музее медицины УССР. Киев, 1995; Подорож в минуле медицини. Київ, 1995.

ГРИЦЮК Олександр Йосипович [10.10.1923–15.03.1990]

Лікар-терапевт, видатний кардіолог і ревматолог, доктор медичних наук (1966), професор (1968), член-кореспондент АМН СРСР (1978), заслужений діяч науки УРСР, лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки (1980), завідувач кафедри шпитальної терапії № 1 (1973–1990), директор Київського НДІ клінічної медицини імені М. Д. Стражеска (1970–1974), головний терапевт МОЗ УРСР (1967–1970, 1974–1979). Автор понад 350 наукових публікацій, зокрема 14 монографій.

Біографія. Народився у м. Києві. У 1941 р. закінчив із золотою медаллю середню школу. В 1951 р. в Київському медичному інституті здобув вищу освіту, де й залишився працювати (1951–1970). Згодом очолив Київський НДІ клінічної медицини (нині Інститут кардіології АМН України, 1970–1974). Впродовж 1973–1990 рр. завідував кафедрою шпитальної терапії № 1.

Науковий напрям. Вивчення проблем кардіології, ревматології, організації терапевтичної служби, процесів згортання крові, фібринолізу і тромбоутворення. О. Й. Грицюк вперше описав перехід дрібновогнищезового інфаркту міокарда у великовогнищезовий. Науковий консультант і керівник 5 докторських і 28 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. З початку війни О. Й. Грицюк працював на стратегічному об'єкті Києва аж до окупації міста. Через втрату можливості евакуюватися, залишився в місті й вступив до створеного німцями медичного інституту «Полімедікум». Там вчився медицині від січня до вересня 1942 р., поки заклад не закрила окупаційна влада. До звільнення Києва радянськими військами працював чорноробом у вагонно-ремонтному депо. З грудня 1943 по лютий 1944 рр. продовжив навчання в Київському медичному інституті. Був призваний до лав армії, воював на фронті. Пройшов шлях від рядового до старшого сержанта, командира стрілецького взводу. Звільняв Ковель, Варшаву, брав участь у завершальних боях у Німеччині. 14 квітня 1945 р. його важко поранено під Кюстріном,

переніс післярановий остеомієліт. Нагороджений орденом Вітчизняної війни I ступеня, двома медалями «За відвагу», медалями «За звільнення Варшави», «За взяття Берліну», «За перемогу над Німеччиною».

Вибрані праці. Фибринолитическая система крови человека и методы её лабораторного исследования. Киев, 1969; Тромбозы и эмболии при ревматизме. Киев, 1973; Лекарственные средства и свёртываемость крови. Киев, 1978; Инфаркт миокарда. Киев, 1979; Клиническое применение гепарина. Киев, 1981; Лекарственные растения в клинической кардиологии и ревматологии. Киев, 1992; Практическая гемостазиология. Киев, 1994 (у співавт.).

ГРОМАШЕВСЬКИЙ Лев Васильович [13.10.1887–01.05.1980]

Видатний вчений, лікар-епідеміолог, організатор системи санітарно-епідеміологічних станцій в СРСР, доктор медицини (1914), доктор соціальної медицини (1926), професор (1926), академік АМН СРСР (1944), заслужений діяч наук УРСР (1957), Герой Соціалістичної Праці (1967), завідувач кафедри епідеміології Київського медичного інституту (1948–1962). Автор понад 250 наукових публікацій, зокрема класичних підручників.

Біографія. Народився у м. Миколаєві. В 1904 р. вступив на фізико-математичний факультет Імператорського Новоросійського університету, але згодом перейшов на медичний факультет цього ж вузу. У 1911 р. брав участь у добровольчій протичумній експедиції в Маньчжурії, яку очолював Данило Заболотний. У 1912 р. закінчив навчання в університеті і працював на посаді епідемічного лікаря в Астраханській губернії, а згодом – в Подільській губернії. Під час Першої світової війни у 1914–1917 рр. перебував у діючій армії на посадах молодшого лікаря полку, ординатора інфекційного шпиталю, завідувача лабораторії головного евакопункту. Протягом 1918–1927 рр. працював в Одесі завідувачем дезінфекційної станції, керівником Губздрава, старшим асистентом (1920–1923), завідувачем кафедри профілактичної медицини (1923–1931), завідувачем кафедри соціальної гігієни (1927–1928), ректором Одеського медичного інституту (1923–1927). У 1928–1931 рр. – директор Дніпропетровського санітарно-бактеріологічного інституту й завідувач кафедр епідеміології Дніпропетровського медичного інституту та Дніпропетровського інституту удосконалення лікарів. З 1931 по 1933 р. – директор Центрального інституту епідеміології і мікробіології Наркомату охорони здоров'я РРФСР. З 1931р. по 1941 р. – завідувач

кафедри епідеміології Центрального інституту удосконалення лікарів у м. Москві. В 1946 р. у США Л. В. Громашевський брав участь у заснуванні Всесвітньої організації охорони здоров'я. У 1948–1951 рр. – директор (засновник) Київського НДІ інфекційних хвороб, а протягом 1948–1962 рр. – завідувач кафедри епідеміології Київського медичного інституту. З 1963 р. – консультант Київського інституту епідеміології, мікробіології та паразитології (нині – Інститут епідеміології та інфекційних хвороб імені Л. В. Громашевського НАМН України).

Науковий напрям. Дослідження епідеміології висипного та черевного тифів, холери, дизентерії, дезінфекційної справи. Л. В. Громашевський розробив вчення про механізми передачі інфекції та оригінальну, природно-наукову класифікацію інфекційних хвороб.

Діяльність у роки Другої світової війни. Під час Другої світової війни Л. В. Громашевський – військовий лікар I рангу, полковник медичної служби та головний епідеміолог (1941–1942) Закавказького та Кримського фронтів, потім Московського військового округу. У жовтні 1942 р. у зв'язку з необхідністю прискорення підготовки кадрів військових епідеміологів його відкликали з діючої армії й повернули на посаду завідувача кафедри епідеміології Центрального інституту удосконалення лікарів (1942–1948). Нагороджений орденом Леніна, орденами Жовтневої Революції, Дружби народів, «Знак Пошани» та золотою медаллю «Серп і Молот».

Вибрані праці. К епидемиологии холеры. 1929; О частоте повторных заболеваний сыпным тифом. 1941; Общая эпидемиология. Москва, 1939; 1941; 1942; 1949; 1965; Частная эпидемиология. Москва, 1947 (у співавт.); Принципы классификации инфекционных болезней. *Вестник АМН СССР*. 1947. № 4; Кишечные инфекции. 1966; Об эволюции вирусов и вирусных болезней. 1972 (у співавт.); Современное состояние проблемы эпидемиологии дизентерии и основные меры борьбы с ней. *Вопросы эпидемиологии, микробиологии и инфекционной патологии*. Кишинев, 1974.

ГУБЕРГРІЦ Олександр Якович [22.01.1912-16.02.1989]

Лікар-терапевт, гастроентеролог, доктор медичних наук (1944), професор (1946), доцент кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб Київського медичного інституту (1935–1941), лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки (1980), член правління Українського республіканського та Всесоюзного наукових товариств терапевтів та гастроентерологів. Автор понад 500 наукових публікацій, зокрема 30

монографій, підручників та навчальних посібників.

Біографія. Народився в м. Катеринославі (нині м. Дніпро). В 1932 р. закінчив Дніпропетровський медичний інститут, а в 1935 р. – аспірантуру і працював на посадах асистента, доцента (1935–1941) кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб Київського медичного інституту. У 1938 р. захистив кандидатську дисертацію, а в 1944 р. – докторську на тему «Алиментарная дистрофия». З 1945 по 1954 рр. – завідувач кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб, а з 1954 по 1960 рр. – завідувач кафедри шпитальної терапії Іжевського медичного інституту. У 1960–1989 рр. працював на посаді завідувача кафедри факультетської терапії Донецького медичного інституту.

Науковий напрям. Вивчення захворювань жовчних шляхів, підшлункової залози, печінки. Описав синдром рефлекторної стенокардії при захворюваннях органів травлення, больову точку при хронічному панкреатиті. Науковий консультант і керівник 12 докторських та 57 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Під час Другої світової війни О. Я. Губергріц знаходився у рядах Радянської армії: працював у медсанбаті, потім в рухомому польовому інфекційному шпиталі, а з середини 1942 р. – старший терапевт великого евакопункту. Досвід лікування поранених у роки війни Олександр Якович узагальнив у монографії «Внутренняя патология боевой травмы» (1946). Багатогранна діяльність О. Я. Губергріца відзначена урядовими нагородами: орденами Вітчизняної війни I ступеня і Червоної Зірки, 14 медалями, грамотою Верховної Ради УРСР.

Вибрані праці. Внутренняя патология боевой травмы. Москва, 1946; Алиментарная дистрофия. Москва, 1948; Диагностика болезней крови и кроветворных органов. Ижевск, 1956; Диагностическое значение лабораторных исследований. Москва, 1960; Болезни жёлчных путей. Москва, 1963; Неотложная терапия. Киев, 1966; Непосредственное исследование больного. Москва, 1972; Внутрішні хвороби: підручник. Київ, 1977 (у співавт.).

ГУДЗЕНКО Прокопій Микитович [04(17).12.1913–29.11.1982]

Провідний лікар-педіатр, доктор медичних наук, професор (1961), лауреат Державної премії УРСР (1979), завідувач кафедри факультетської педіатрії (1965–1982), декан педіатричного факультету (1976–1978), головний педіатр МОЗ УРСР (1966). Автор 153 наукових праць, зокрема 8 монографій, 10 авторських свідоцтв, методичних рекомендацій для практичних лікарів.

Біографія. Народився в с. Ромейково-Гончарисі (нині Гончариха Катеринопільського району Черкаської області). У 1934 р. закінчив Уманський медичний технікум, а в 1939 р. – Київський медичний інститут та працював лікарем-інфекціоністом Шепетівської районної лікарні й лікарем-епідеміологом міжрайонної санепідемстанції у Хмельницькій області. У 1940–1941 рр. займався лікувальною практикою у лавах Радянської армії. В 1945 р. П. М. Гудзенка призначено лікарем-інфекціоністом, завідувачем інфекційного відділення Чернівецької обласної лікарні. На цій посаді вчений працював два роки. Упродовж 1946–1955 рр. Прокопій Микитович – асистент кафедри педіатрії, доцент Чернівецького медичного інституту. З 1955 р. обіймав посаду завідувача кафедри педіатрії і одночасно (1962–1965) виконував обов'язки проректора з наукової та навчальної роботи в інституті. У 1958 р. захистив докторську дисертацію на тему «Вопросы патогенеза и клиники туберкулёзного менингита у детей». З 1965 р. очолив кафедру факультетської педіатрії Київського медичного інституту імені О.О. Богомольця (нині кафедра педіатрії № 3), якою опікувався до 1982 р. Одночасно, з 1976 по 1978 р. виконував обов'язки декана педіатричного факультету.

Науковий напрям. Організація педіатричної служби, питання етики і деонтології в педіатрії, туберкульоз у дітей, захворювання травного каналу, кишкові інфекції, стафілококова інфекція у дітей. Науковий консультант та керівник 3 докторських та 24 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Під час Другої світової війни перебував у партизанському об'єднанні С. А. Олексенка, яке діяло у Хмельницькій області. Після визволення м. Хмельницька працював головним лікарем інфекційної лікарні (1944–1945). Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора, медалями.

Вибрані праці. Туберкулёз у детей и подростков (диагностика, лечение, профилактика). Киев, 1969 (у співавт.); Рациональное харчування дітей. Київ, 1974; Первичный пиелонефрит у детей. Киев, 1976 (у співавт.); Молочные продукты и питание детей. Киев, 1981; Функциональные методы исследования в детской урологии и нефрологии. Киев, 1982 (у співавт.); Рецептурный справочник педиатра. Киев, 1982; Детские болезни. Киев, 1984.

ДАЇН Борис Якович [30.09(13.10).1900 – 05.11.1973]

Фізико-хімік, доктор хімічних наук (1943), професор (1945), завідувач кафедри загальної хімії (1944–1953), організатор першої в Україні лабораторії радіаційної хімії (1957).

Біографія. Народився в м. Черкасах. У 1926 р. закінчив Катеринославський (нині Дніпровський) інститут народної освіти та працював старшим науковим співробітником (1929–1972) в Інституті фізичної хімії АН УРСР (м. Дніпро). У 1934 р. Б. Я. Даїн організував та очолив (1934–1971) відділ фотохімії цього ж інституту. Одночасно працював на посаді завідувача кафедри неорганічної хімії Дніпропетровського хіміко-технологічного інституту (1930–1941). З 1944 по 1953 р. очолював (за сумісництвом, оскільки основним місцем його роботи був Інститут фізичної хімії АН УРСР, (ІФХ АН УРСР) кафедру загальної хімії Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. Наукову роботу співробітників кафедри професор організував на базі відділу фотохімії ІФХ АН УРСР.

Науковий напрям. Фотохімія конденсованих систем. Б. Я. Даїн заклав основи сучасних уявлень щодо фотоперенесення електронів у розчинах, вивчив механізми реакцій, що протікають при життєдіяльності рослин, працював над комплексними проблемами фотохімії та фотосинтезу. Вивчаючи поведінку гідратованих іонів перехідних металів під дією світла, започаткував концепцію фотоперенесення електрона. Науковий консультант та керівник 2 докторських та 15 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Під час Другої світової війни Інститут фізичної хімії імені Л. В. Писаржевського, в якому на той час працював Б. Я. Даїн, був евакуйований до м. Уфи (1941–1943). Співробітники Інституту в організованих спектральних лабораторіях займалися розробкою та впровадженням на оборонних заводах низки експресних спектральних методів аналізу сплавів. З 1944 р. Б. Я. Даїн очолив за сумісництвом кафедру загальної хімії Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця.

Вибрані праці. Фотохимические реакции в растворах электролитов. *Український хімічний журнал*. 1946. Т. 15. № 5; Элементарные процессы окисления-восстановления в растворах электролитов. *20 лет Ин-та физ. химии АН УССР*. Киев, 1950; Фотохимия железосодержащих производных хлорофилла и вопрос о роли внутрикомплексного механизма активации в фотосинтезе.

Проблемы фотосинтеза. Москва. 1959 (у співавт.); О фотохимическом восстановлении хлорного железа в ароматических углеводородах. *Доклады АН СССР*. 1961. Т. 138. № 1 (у співавт.); Фотохимическое окисление дифениламина. *Журнал физической химии*. 1964. Т. 38. № 12.

ДАНИЛЕВСЬКИЙ Микола Федорович [09.05.1922-17.12.2006]

Вчений, лікар – стоматолог, доктор медичних наук (1969), професор (1970), академік АНВШ України (1996), почесний президент Асоціації стоматологів України (2005), заслужений діяч науки і техніки УРСР (1981), лауреат Державної премії УРСР (1986). Автор понад 300 наукових публікацій, зокрема 17 монографій, 30 авторських свідоцтв на винаходи та патентів.

Біографія. Народився в с. Монастирищі (тепер Ічнянського району Чернігівської області). У 1951 р. закінчив (з відзнакою) Київський медичний стоматологічний інститут, а в 1952 р. – клінічну ординатуру та працював асистентом кафедри терапевтичної стоматології, з 1959 р. – доцентом. У 1958–1959, 1967–1969 рр. – декан стоматологічного факультету. У 1968 р. захистив докторську дисертацію на тему «Патогенез, клиника и лечение пародонтоза (клинико-экспериментальное исследование)». З 1968 по 1990 р. завідувач кафедри терапевтичної стоматології, упродовж 1958–1959 та 1967–1969 рр. – декан стоматологічного факультету, у 1980–1984 рр. – проректор Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця з лікувально-консультативної роботи, виробничої практики та інтернатури.

Науковий напрям. Дослідження патогенезу, клініки, діагностики, профілактики та лікування хвороб пародонту. Науковий консультант і керівник 13 докторських і понад 50 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. М. Ф. Данилевський на різних фронтах пройшов бойовий шлях та безпосередньо брав участь у боях за звільнення території СРСР. У 1941 р. вступив до військового медичного училища (м. Київ). Як молодого курсанта Данилевського Миколу та його друзів було направлено на боротьбу з диверсантами – навідниками німецьких літаків. У 1943 р., вже після закінчення училища (1942), у М. Ф. Данилевського розпочалася робота воєнфельдшера на передовій у 87 залізнично-дорожньому батальйоні 3-ї з/д бригади (на Уралі). В 1945 р. перемогу зустрів на Далеко-Східному фронті. Військову службу

завершив у 1947 р. у званні капітана медичної служби. Відзначено й нагороджено орденами Вітчизняної війни I ступеня, Трудового Червоного Прапора, «За заслуги» III ступеня, «Знак пошани» і медалями.

Вибрані праці. Захворювання слизової оболонки порожнини рота. Київ, 1998 (у співавт.); Заболевания пародонта : Атлас. Москва, 1998 (у співавт. та ред.); Атлас захворювань слизистої оболонки порожнини рота. Москва, 1991 (у співавт.); Терапевтична стоматологія : підручник. У 4-х т., Т. 1. Київ, 2001; Т. 2. Київ, 2004; Т. 3. Київ, 2006.

ДУДКІН Лев Наумович [н. 1873 – ?]

Знаний фахівець у галузі протезної стоматології, засновник та організатор кафедри ортопедичної стоматології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1920–1948).

Біографія. Народився в м. Радомишлі Київської губернії. У 1893 р. закінчив зуболікарську школу Джемс-Леві у Варшаві, де і залишився працювати викладачем зубопротезної техніки. У 1898–1901 рр. удосконалював знання і вміння в клініці професора К. Баера в Мюнхені. У 1901 р. склав іспит на зубного лікаря на медичному факультеті Юр'ївського університету (Естонія), а з 1902 р. працював асистентом у 1-й зубній лікарні м. Петербурга. З 1903 р. – асистент у лікаря Камаєва в Тифлісі, а в 1904 р. – у лікарні Богдановського в Полтаві. Від 1905 р. – старший асистент відділу протезного зуболікування Першої київської зуболікарської школи, а з 1906 р. – викладач протезного зуболікування та завідувач клінічним та лабораторними відділами з цієї ж дисципліни. Водночас з 1907 р. Лев Наумович читав лекції на курсах підвищення кваліфікації зубних лікарів. З 1908 р. працював на кафедрі факультетської хірургії медичного факультету Імператорського університету Св. Володимира. З початку війни (1914) його призначено завідувачем та інструктором ортопедичної апаратури і складних протезів для поранених у щелепи в щелепному відділенні шпиталю Червоного Хреста у Києві. У 1919 р. Л. Н. Дудкін працював у Комісії з реформи зуболікарської освіти Наркомохоронздоров'я в Києві, а з 1920 р. – завідувачем кафедри протезного зуболікування. З 1948 р. Л. Н. Дудкін – асистент кафедри ортопедичної стоматології.

Науковий напрям. Щелепна ортопедія і складне протезування при хірургічних втручаннях та інших щелепних травмах.

Діяльність під час Другої світової війни. У червні 1941 р. стоматологічний факультет евакуйовано у м. Фрунзе, де Л. Н. Дудкін

завідував кафедрою ортопедичної стоматології Киргизького державного медичного інституту. Там він займався не лише педагогічною і науковою роботою, але й надавав практичну допомогу лікарям, організував щелепне відділення для поранених, де й працював до реевакуації, а викладачі кафедри проводили консультації у щелепно-лицевих відділеннях шпиталів. З жовтня 1944 р. Л. Н. Дудкін завідував кафедрою ортопедичної стоматології Київського державного медичного інституту. Нагороджений медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945».

ДУДКО Микола Омелянович [16.12.1901 – 21.04.1973]

Лікар -хірург, доктор медичних наук (1943), професор (1945), заслужений діяч науки УРСР (1957), завідувач кафедри шпитальної хірургії (1944–1961), полковник медичної служби. Автор 76 наукових праць.

Біографія. Народився в с. Копані Бердянського повіту Таврійської губернії (нині Орхівського району Запорізької області). У 1925 р. закінчив Київський медичний інститут та працював заступником директора 3-го Московського медичного інституту (1932–1936). З 1937 р. виконував обов'язки директора Київського медичного інституту. У 1940 р. захистив докторську дисертацію на тему «Перфоративные язвы желудка и двенадцатиперстной кишки и лечение их ушиванием». З 1944 по 1961 р. працював на посаді завідувача кафедри шпитальної хірургії Київського медичного інституту, а з 1961 по 1970 р. – керівник клінічного відділу судинної хірургії.

Науковий напрям. Вивчення питань невідкладної допомоги, травматології, проривної виразки шлунку і дванадцятипалої кишки, раку стравоходу і кардії, хірургії серця, трансплантації тканин і органів, операцій розширення судин ніг, переливання крові, а також історії хірургії.

Діяльність під час Другої світової війни. У роки війни М. О. Дудко працював армійським хірургом та головним хірургом Українського штабу партизанського руху. Був одним з організаторів хірургічної допомоги партизанам та підготовки партизанських хірургів для об'єднань Ковпака, Сабурова, Федорова. Під його керівництвом у партизанських об'єднаннях проводилися наукові конференції партизанських лікарів. У 1941 р. на армійській конференції запропонував при анаеробній інфекції вводити внутрішньовенно протигангренозну сироватку у великих дозах. На науково-практичній конференції медичних працівників партизанських об'єднань (1944 р.

м. Рівне) зробив доповідь: «Організація хірургічної допомоги пораненим партизанам України». З 1944 по 1945 рр. М. О. Дудко працював на посаді директора Українського НДІ ортопедії та травматології та одночасно був консультантом Київського евакошпиталю. З 1944 р. – завідувач кафедри шпитальної хірургії Київського медичного інституту. За бойові та трудові заслуги відзначений урядовими нагородами.

Вибрані праці. Виведення чужого тіла з 12-палої кишки за допомогою дуоденального зонда. *Український медичний архів*. Харків. 1930. Т. 5. Зошит 3 (у співавт.); Прободная язва желудка и двенадцатипёрстной кишки. Москва, 1945; Лечение газовой гангрены. Киев, 1946; Новый способ ушивания дивертикула грудного отдела пищевода. *Хирургия*. 1959. № 12; Отдалённый результат операции при аневризме левого желудочка. *Грудная хирургия*. 1961. № 2; Советская медицина на службе у партизан Украины. Киев. 1966.

ДУЛИЦЬКИЙ Семен Осипович [17(29).11.1883 – 16.01.1956]

Лікар-педіатр, організатор охорони здоров'я, педагог, доктор медичних наук, професор (1931), завідувач кафедри педіатрії Київського медичного інституту (1942–1943), громадський діяч. Автор 85 наукових публікацій, зокрема 3 монографій, 3 навчальних посібників та 1 підручника, а також 40 брошур з різних питань педіатрії.

Біографія. Народився в м. Ізмаїлі (нині Одеської області). У 1910 р. закінчив медичний факультет Імператорського Новоросійського університету та працював ординатором дитячої клініки. При кафедрі дитячих хвороб С. О. Дулицький закінчив клінічну ординатуру. У 1912 р. став членом Товариства боротьби з дитячою смертністю у Москві, а з 1918 по 1923 р. керував розробкою інструкцій з роботи ясел, відділів консультацій і будинків немовляти у Московському відділі охорони материнства і дитинства. У 1923 р. С. О. Дулицький проходив стажування у Берліні, вивчаючи роботу німецьких дитячих клінік. Після повернення з відрядження, його призначено старшим лікарем Дитячої лікарні імені Н. Ф. Філатова, де він організував і очолив грудне відділення, дитячу і жіночу консультації, відділення для дітей старшого віку, будинок немовляти і дитячу кухню. С. О. Дулицький захистив докторську дисертацію, присвячену проблемі піурії в ранньому дитячому віці. З 1926 по 1930 рр. – викладач курсу хвороб раннього дитячого віку на курсах удосконалення лікарів, а в 1931 р. на базі лікарні імені Н. Ф. Філатова

професор організував і очолив кафедру педіатрії раннього віку педіатричного факультету 2-го Московського медичного інституту.

Науковий напрям. Актуальні проблеми педіатрії – шлунково-кишкові захворювання, дитячі інфекційні хвороби, рання діагностика та класифікація рахіту.

Діяльність у роки Другої світової війни. Під час війни (1942–1943) С. О. Дулицький очолював кафедру педіатрії № 1 Київського медичного інституту, яку евакуювано разом з іншими кафедрами до Челябінська.

Вибрані праці. Охрана материнства и младенчества. Москва, 1926; Профилактика і лікування літніх дитячих проносів. Москва-Ленінград, 1939; Острые желудочно-кишечные заболевания в детском возрасте. Москва-Ленінград, 1940; Лечение и профилактика болезней раннего детского возраста. Москва, 1942 (у співавт.); Болезни раннего детского возраста: учебник. Москва, 1950.

Е

ЕЛЬБЕРГ Володимир Олександрович [09.11.1891 – 22.06.1960]

Лікар-терапевт, кардіолог, доктор медичних наук (1928), професор (1939), заслужений діяч науки УРСР (1960), завідувач кафедри терапії санітарно-гігієнічного факультету (1939–1941, 1951–1959) Київського медичного інституту. Автор понад 70 наукових праць.

Біографія. Народився у м. Катеринославі (нині м. Дніпро). У 1914 р. закінчив (з відзнакою) Військово-медичну академію у Петербурзі. У період Першої світової війни (1914–1918) працював старшим військовим лікарем та бактеріологом. З 1918 по 1923 рр. – головний лікар військового шпиталю Українського Червоного Хреста 10-ї радянської лікарні м. Києва. З 1923 р. – ординатор, а потім асистент шпитальної терапевтичної клініки професора В. В. Виноградова. З 1926 р. – доцент кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб під керівництвом професора М. Д. Стражеска. У 1928 р. захистив докторську дисертацію на тему «Материалы к вопросу о холестеринном обмене». З 1930 р. – завідувач кафедри пропедевтичної терапії Пермського медичного інституту, а з 1931 по 1938 р. – доцент, з часом професор Київської терапевтичної клініки з семіотикою під керівництвом М. Д. Стражеска. З 1939 по 1941 рр. займав посаду завідувача кафедри терапії санітарно-гігієнічного факультету Київського медичного інституту та за сумісництвом завідував кафедрою шпитальної терапії, кафедрою Київського

медичного стоматологічного інституту (1948–1952). Упродовж 1951–1959 рр. очолював кафедру терапії санітарно-гігієнічного факультету Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця.

Науковий напрям. Дослідження функціонального стану печінки, клініка і діагностика ревматизму, мітрального стенозу та його оперативного лікування, тромбоемболій, гіпертонічної хвороби та ін.

Діяльність у роки Другої світової війни. На початку Другої світової війни, під час евакуації, В. О. Ельберг вивозив ешелони поранених до Киргизстану, з часом працював завідувачем кафедри пропедевтичної терапії Киргизського медичного інституту (м. Фрунзе), продовжуючи педагогічну роботу та підбір контингенту для Червоної армії. В. О. Ельберг був провідним терапевтом польових фронтових евакопунктів і спеціалізованих терапевтичних шпиталів. Повернувшись в Україну, працював завідувачем кафедри терапії Київського інституту удосконалення лікарів (1944–1945), завідувачем кафедри факультетської терапії Чернівецького медичного інституту (з 1945 р.) і за сумісництвом завідувачем кафедри шпитальної терапії.

Вибрані праці. Изменение крови у здоровых людей в связи с условиями питания. *Врачебное дело.* 1923. № 18; Периапикальные воспалительные процессы как патогенетический фактор ревматизма. *Врачебное дело.* 1951. № 12.

ЕПШТЕЙН Міна Марківна [23.03.1909 – 2002]

Біохімік, доктор біологічних наук (1964), професор кафедри біології (1965–1977), підполковник медичної служби. Автор понад 70 наукових праць.

Біографія. Народилася в м. Бобровиці (нині Чернігівської області). У 1936 р. закінчила Київський медичний інститут. У 1963 р. захистила докторську дисертацію на тему «Биохимические механизмы действия некоторых фитонцидов на организм». З 1965 по 1977 р. – професор кафедри біохімії Київського медичного інституту.

Науковий напрям. Вивчення стану обмінних процесів при дії фітонцидів на організм.

Діяльність у роки Другої світової війни. М. М. Епштейн прийшла на фронт полковим лікарем, служила в Південному, Південно-Західному, Закавказькому, Третьому, Четвертому Українському та Першому Білоруському фронтах. Закінчила війну начальником хірургічного рухомого польового шпиталю 5-ї ударної армії 1-го Білоруського фронту на Зееловських висотах, під Берліном.

За відмінне виконання завдань та проявлену мужність медичних працівників у боях за Берлін, хірургічний рухомий польовий шпиталь нагороджено орденом Червоної Зірки. М. М. Епштейн відзначено орденами Вітчизняної війни I і II ступеня, Червоної Зірки, медалями.

Вибрані праці. К характеристике окислительных процессов в роговице. *Український біохімічний журнал*. 1948. Т. 20. № 2; Вплив летучих фітонцидів на вміст сульфгідрильних груп і активність тіолових ферментів у периферичному нерві. *Український біохімічний журнал*. 1959. Т. 31. № 2; Влияние аскорбиновой кислоты на окислительные процессы в тканях при острой гипоксии. *Витамины в эксперименте и клинике*. Киев, 1970. Вып. 2.

ЄЛЕЦЬКИЙ Олександр Григорович **[28.05(09.06).1884 – 11.12.1964]**

Видатний вчений, лікар-ортопед-травматолог, талановитий хірург та педагог, один з організаторів травматологічної та ортопедичної служби в Україні, доктор медичних наук (1924), професор (1925), завідувач кафедри ортопедії та травматології й кафедри шпитальної хірургії Київського медичного інституту (1932–1965). Автор близько 60 наукових публікацій, зокрема 3 монографій.

Біографія. Народився в м. Харкові. У 1911 р. закінчив (з відзнакою) медичний факультет Харківського університету. З 1911 по 1914 р. служив в армії у складі Андалузського полку (м. Саратов) й одночасно працював на посаді помічника прозектора кафедри оперативної хірургії Саратовського університету. У 1914–1918 рр. – хірург перев'язувального загону дивізії в діючій армії. З 1918 по 1932 р. працював на кафедрі оперативної хірургії, зокрема на посаді завідувача (1925–1932) та проректора Саратовського університету. У 1919 р. організував у м. Саратові ортопедичне відділення та санаторій на 200 ліжок для хворих на кістково-суглобовий туберкульоз. У 1924 р. захистив докторську дисертацію на тему «Резекция задних корешков спинного мозга, как способ лечения спастических параличей (операция Forster`a)». З 1932 р. – завідувач кафедри ортопедії та травматології й кафедри шпитальної хірургії (читав курс ортопедії, травматології, військово-польової хірургії) Київського медичного інституту (1932–1965), а також завідувач травматологічного відділення Київського НДІ травматології та ортопедії (1932–1963).

Науковий напрям. Опрацювання відновлення функцій опорно-рухового апарату, лікування спастичного паралічу, несправжніх

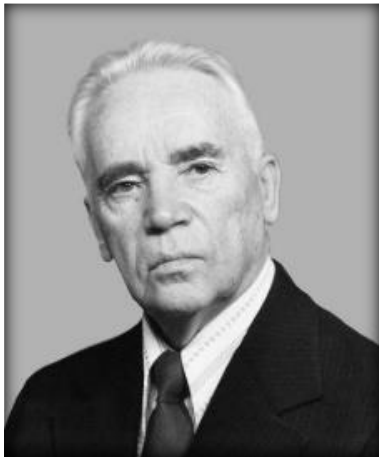
суглобів, кістково-суглобового туберкульозу, дослідження регенерації кісткової тканини, вивчення іннервації кісток та суглобів. Науковий консультант і керівник 5 докторських та 19 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. У перші дні Другої світової війни О. Г. Єлецький добровільно вступив до лав Червоної армії. Працював у різних евакошпиталях на посадах головного хірурга та консультанта, одночасно завідував кафедрою травматології, ортопедії, військово-польової хірургії Київського медичного інституту (в м. Томську). Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора і медалями.

Вибрані праці. К вопросу об иннервации капсулы и суставных концов костей коленного сустава (1931); Захворювання і пошкодження хребта (1936); Регенерація костной ткани (1940); Внутрисуставные повреждения больших суставов. *Труды 8-го съезда хирургов Украинской ССР.* Киев, 1955.

З

ЗАЙКО Микола Никифорович [09.(23).03.1908 – 25.12.1991]

Видатний вчений-патофізіолог, доктор медичних наук (1950), професор (1951), член-кореспондент АМН СРСР (1969), заслужений діяч науки і техніки УРСР (1968), лауреат Державної премії УРСР (1981), завідувач кафедри патологічної фізіології (1961–1986), професор кафедри (з 1986), декан лікувального факультету (1967–1969). Автор понад 120 наукових праць, зокрема 2 монографій, 2 підручників і посібників.

Біографія. Народився в м. Актюбинську (нині Казахстані). У 1931 р. закінчив медичний факультет 2-го Московського державного університету, аспірантуру при АН СРСР у Ленінграді (1933). Працював в Інституті експериментальної медицини у відділі професора Ю. С. Лондона і академіка М. М. Анічкова та одночасно, асистентом, з часом, доцентом у Ленінградському медичному інституті. У 1949 р. захистив докторську дисертацію на тему «Експериментальні дослідження нейропаралітичного кератиту». З 1950 по 1960 рр. – завідувач кафедри патологічної фізіології Одеського медичного інституту. Деякий час обіймав посаду проректора з наукової роботи. Протягом 2-х років (1955–1957) перебував у достроковому відрядженні в Німеччині, де організував першу самостійну кафедру (інститут) патологічної фізіології у м. Йена, Університет імені Ф. Шіллера та одну із перших на медичному факультеті радіоізотопну

лабораторію. З 1960 по 1986 рр. М. Н. Зайко працював завідувачем кафедри патологічної фізіології, а з 1986 р. – професором кафедри НМУ імені О. О. Богомольця. Від 1967 до 1969 рр. працював на посаді декана лікувального факультету.

Науковий напрям. Вивчення проблем нервової трофіки та нейрогенних дистрофій, проникності гістогематичних бар'єрів. Науковий консультант і керівник 23 докторських та 36 кандидатських дисертацій, зокрема 10 лауреатів Державної премії України.

Діяльність у роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. У 1941–1942 рр. служив на Ленінградському фронті на посаді завідувача лабораторії у званні військового лікаря II рангу. Брав участь в обороні Ленінграду. Нагороджений орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, двома орденами «Знак пошани» та медалями.

Вибрані праці. Внутриглазное давление и его регуляция. Киев, 1966. Патологічна фізіологія. Київ, 1977; 1985 (у співавт.; ред.); Руководство к практическим занятиям по материалам физиологии. Киев, 1987 (у співавт.).

ЗАРКЕВИЧ Микола Федорович [14.04.1896 – 1985]

Видатний рентгенолог та радіолог, один із фундаторів та організаторів вітчизняної рентгенології, кандидат медичних наук (1942), доцент (1948), завідувач доцентури з рентгенології, організатор і керівник кафедри рентгенології, організатор і керівник кафедри рентгенології та медичної радіології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1944–1963), головний радіолог МОЗ УРСР (1956–1963), полковник медичної служби. Автор 26 наукових праць.

Біографія. М. Ф. Заркевич навчався у Військово-медичній академії, а в 1920 р. закінчив медичний факультет Ростовського університету. З 1920 по 1922 рр. служив у лавах Червоної армії. Удосконалювався у хірургічній клініці професора Оппеля при Військово-медичній академії у м. Ленінграді. З 1924 по 1927 рр. – начальник хірургічного відділення і рентгенолог шпиталю у м. Житомирі. З 1927 р. очолював рентгенологічне відділення Київського військового клінічного шпиталю. Пізніше організував і очолив кафедру рентгенології та медичної радіології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1944–1963).

Науковий напрям. Вирішення проблем рентгенології: рентгенографія кісткової системи, легенів, органів травлення.

Науковий консультант та керівник кандидатських дисертацій В. І. Мілька, В. М. Славнова, А. П. Лазаря, Д. С. Мечева.

Діяльність у роки Другої світової війни. З 1941 до 1945 р. працював у тиловому районі 3-го Українського фронту на посаді завідувача рентгенологічного відділення Київського військового клінічного шпиталю. Нагороджений двома орденами Леніна, орденом Червоного Прапора, медалями. У 1942 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Флюорографія лёгких и трубчастых костей».

Вибрані праці. Атомна енергія в медичній практиці. Київ, 1957; Посібник з медичної радіології. Київ, 1958; Перспективы развития радиологической помощи в республике. *Врачебное дело*. 1962. № 10.

ЗЕЛІНСЬКИЙ Анатолій Миколайович [06.11.1924]

Фахівець з організації охорони здоров'я, кандидат медичних наук (1965), доцент (1973), заслужений лікар України (1973). Автор 150 наукових публікацій.

Біографія. Народився в с. Жданівці Хмельницького району Вінницької області. У 1950 р. закінчив Вінницький медичний інститут імені М. І. Пирогова та працював на посадах завідувача Оратівського районного відділу охорони здоров'я і лікаря-інфекціоніста Оратівської районної лікарні (1950–1951). З 1951 по 1954 рр. – заступник завідувача обласного відділу охорони здоров'я в м. Вінниці. У 1965 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Опыт изучения нуждаемости лиц 80 лет и старше в основных видах медицинской помощи и домах-интернатах». У 1970 р. А. М. Зелінський координував роботу боротьби з холерою в Одесі, Керчі та інших містах, чим сприяв ліквідації небезпечної епідемії. З 1970 по 1987 рр. його обрано першим заступником Міністра МОЗ України. З 1987 по 1993 рр. – завідувач кафедри соціальної гігієни і організації охорони здоров'я з підвищення кваліфікації керівних кадрів охорони здоров'я Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця, згодом – доцент цієї кафедри.

Науковий напрям. Організація лікувально-профілактичної допомоги населенню, підготовка керівних кадрів охорони здоров'я.

Діяльність у роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. У 1942–1946 рр. – учасник бойових дій в складі Північного військово-морського флоту. За участь у боях за визволення м. Печенги Анатолія Зелінського нагороджено однією з найвищих солдатських відзнак – медаллю «За бойові заслуги», а також двома

орденами Трудового Червоного Прапора, орденами Вітчизняної війни II ступеня, «Знак пошани» та іншими медалями.

Вибрані праці. Опыт изучения нуждаемости лиц пожилого возраста в основных видах медицинской помощи, образ жизни и старение человека. Киев, 1966; Охрана здоровья в УССР. Киев, 1981; Корь. Эпидемические вирусные инфекции. Киев, 1984.

ЗЮКОВ Анатолій Матвійович [19.11(01.12).1886 – 15.12.1953]

Лікар-терапевт й інфекціоніст, доктор медичних наук (1927), професор (1928), засновник та перший завідувач кафедри інфекційних хвороб Київського медичного інституту (1927–1953), одночасно завідувач кафедри інфекційних хвороб Клінічного інституту удосконалення лікарів (1934–1941). Автор близько 70 наукових публікацій.

Біографія. Народився у м. Полтаві. У 1911 р. закінчив (з відзнакою) медичний факультет Університету Св. Володимира та працював у клініці лікарської діагностики професора Ф. Г. Яновського. У часи Першої світової війни (1914–1918) – лікар піхотного полку. У 1918 р. повернувся до Києва і почав працювати ординатором у терапевтичній університетській клініці. Учень академіка Ф. Г. Яновського. З 1924 р. – асистент, потім приват-доцент цього ж медичного закладу. А. М. Зюков тривалий час вивчав проблему ниркової патології і став відомим завдяки своїм дослідженням ураження нирок при грипі під час лиховісної пандемії іспанки. У 1927 р. захистив докторську дисертацію на тему «Обмен воды в организме». За рекомендації Ф. Г. Яновського адміністрація Київського медичного інституту призначила в 1927 р. Анатолія Матвійовича на посаду завідувача «кафедри інфекційних недуг», якою він опікувався до 1953 р. Після смерті свого вчителя Ф. Г. Яновського А. М. Зюков поряд з кафедрою інфекційних недуг завідував кафедрою лікарської діагностики упродовж 1928/29 навчального року. Одночасно, з 1930 до 1935 рр. здійснював наукове керівництво Київським інститутом туберкульозу та Інститутом охорони материнства і дитинства. У 1934–1941 рр. – завідувач кафедри інфекційних хвороб Клінічного інституту удосконалення лікарів та консультант клінічної бази Інституту експериментальної біології та патології. Високий авторитет А. М. Зюкова як вченого, клініциста та педагога виявився також у тому, що він був головою навчально-методичного комітету КМІ, заступником голови епідеміологічної секції Вченої Ради НКОЗ України, заступником голови Київського філіалу спілки мікробіологів,

епідеміологів та інфекціоністів, був одним із засновників науково-дослідного інституту інфекційних хвороб Міністерства охорони здоров'я СРСР, який в перші повоєнні роки створили в Києві. До речі, це був перший в СРСР інститут цього напрямку медицини. Анатолій Матвійович та співробітники кафедри інфекційних хвороб КМІ деякий час працювали за сумісництвом в цьому інституті. Так у 1949–1950 рр. А. М. Зюков завідував II клінічним відділенням, а з листопада 1950 р. до кінця 1951 р. виконував обов'язки заступника директора з наукової частини НДІ інфекційних хвороб, був науковим керівником відділів, що розробляли проблеми захворювань дихальних шляхів і черевного тифу.

Науковий напрям. Вивчення патогенезу найрозповсюдженіших інфекційних хвороб і розробка методів патогенетичної терапії. А. М. Зюков поглибив та розвинув вчення про алергію та імунітет в галузі інфекційної патології. Науковий консультант та керівник понад 20 дисертацій. Під його головуванням і за безпосередньої участі впровадили інноваційні для свого часу методи лікування інфекційних хвороб специфічними сироватками, бактеріофагами, запропонували науково обґрунтований спосіб лікування скарлатини, шигельозу (тоді називали дизентерією) та черевного тифу з використанням донорської крові (гемотерапія). У 1939 р., задовго до відкриття серотипів вірусу грипу та інших збудників ГРВІ, А. М. Зюков опублікував обґрунтоване припущення про можливість існування різних вірусів, які здатні спричинювати грип та про наявність інших збудників, здатних породжувати грипоподібні захворювання. Праці А. М. Зюкова в той період також були присвячені лікуванню інфекційних хвороб, дослідженню шоку, грипу, краснухи, туберкульозу, застосуванню АЦС (антиретікулярна цитотоксична сироватка) у лікуванні інфекційних хвороб.

Діяльність у роки Другої світової війни. Під час німецької окупації змушений був працювати в Києві у так званому медичному інституті «Полімедікум», до викладання в якому була залучена переважна більшість професорів та викладачів, які залишились в місті. В кінці грудня 1941 р. А. М. Зюков з кафедри інфекційних хвороб перейшов на кафедру пропедевтики терапії. Одразу після звільнення Києва від німецьких військ медичний інститут повернувся і вже 13 грудня 1943 р. відновив навчання. З першого дня відкриття інституту А. М. Зюкова призначили завідувачем одразу 2 кафедр – факультетської терапії та пропедевтичної терапії. Лише з жовтня 1944 р. він знову очолив свою рідну кафедру інфекційних хвороб, якою керував до самої смерті.

Вибрані праці. Кишкові інфекції. 1938; Скарлатина. Київ, 1939; Гострі інфекційні хвороби людини. Київ, 1941 (*у співавторстві*); Главнейшие

гельмінтози человека. Киев, 1941; Инфекционные болезни : учебник. Киев, 1947; Паразитарні тифи. Київ, 1948.

I

ІВАНОВ Вадим Миколайович [18(30).05.1892 – 15.01.1962]

Науковець, засновник оригінальної школи терапевтів-онкологів, видатний лікар-терапевт, доктор медичних наук (1935), професор (1933), академік АМН СРСР (1953), академік АН УРСР (1957), заслужений діяч науки УРСР (1947), лауреат Державної премії СРСР (1951), член президії Вченої медичної ради МОЗ УРСР, голова Наукового товариства терапевтів УРСР. Автор понад 80 наукових праць.

Біографія. Народився в м. Маріуполі. У 1916 р. закінчив (з відзнакою) медичний факультет Університету Св. Володимира та працював лікарем у Брянську, а потім у Маріуполі. З 1918 р. працював в Університеті Св. Володимира на посадах асистента, доцента, професора (з 1933 р.) факультетської терапевтичної клініки. З 1933 р. В. М. Іванова обрано завідувачем кафедри факультетської терапії 2-го Київського медичного інституту. Одночасно виконував обов'язки доцента кафедри факультетської терапії 1-го Київського медичного інституту (до 1935 р.). З 1951 р. – завідувач кафедри шпитальної терапії, упродовж 1958–1962 рр. – завідувач кафедри факультетської терапії. Водночас, з 1953 р. В. М. Іванов працював на посаді завідувача відділу клінічної фізіології Інституту фізіології імені О. О. Богомольця АН УРСР.

Науковий напрям. Клініко-фізіологічні дослідження секреції та рухової діяльності шлунка, проблеми онкології. Один із перших у країні вивчав моторну й секреторну функції шлунка людини поза травленням, виділивши 4 їх варіанти. Запропонував метод томофлюорографії легень для ранньої діагностики раку легень та іншої легеневої патології (туберкульоз, пневмонія, абсцес, плеврит). Науковий консультант і керівник 3 докторських та 21 кандидатської дисертації.

Діяльність у роки Другої світової війни. У роки Другої світової війни працював у Маріуполі, надаючи медичну допомогу населенню міста. Після повернення до Києва в 1944 р. продовжив керувати кафедрою терапії санітарно-гігієнічного факультету. Нагороджений орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, «Знак пошани» та медалями.

Вибрані праці. Дивертикулы желудка. Киев, 1948 (у співавт.); Диагностическое и клиническое значение томофлюорографии лёгких. Киев, 1951; Избранные труды. Киев, 1965; О движениях тощего желудка у здоровых людей (1926); Клінічні форми карциноми шлунку (1932); Диагностика рака лёгких (1949); Симптомы и синдромы общего характера при раке желудка (1949).

ІЩЕНКО Іван Миколайович [22.06(04.07).1891 – 22.11.1975]

Військовий лікар-хірург, доктор медичних наук (1941), професор (1934), член-кореспондент АН УРСР (1945), заслужений діяч науки УРСР (1942), завідувач кафедри загальної хірургії (1944–1955), кафедри факультетської хірургії (1955–1968), професор-консультант (1968–1975), генерал-майор медичної служби. Автор понад 100 наукових праць, зокрема 3 монографій та 2 підручників.

Біографія. Народився в с. Пустоварівці (нині Сквирського району Київської області). У 1917 р. закінчив медичний факультет Університету Св. Володимира. З 1919 по 1924 р. – ординатор, помічник головного лікаря польового шпиталю, начальник відділення шпиталю, а з 1924 по 1926 рр. – старший асистент урологічної клініки під керівництвом А. А. Чайки. З 1927 по 1933 рр. працював на посаді доцента Київського медичного інституту. З 1937 по 1941 рр. – науковий керівник Київського інституту невідкладної хірургії та переливання крові, водночас (1931–1941, 1943–1954) – консультант і головний хірург Київського військового округу. Після закінчення війни І. М. Іщенко продовжував працювати головним хірургом Київського військового округу та завідувачем кафедри загальної хірургії. З 1955 по 1968 рр. – завідувач кафедри факультетської хірургії.

Науковий напрям. Урологія, хірургія черевної порожнини, клініка і терапія черепно-мозкової травми.

Діяльність у роки Другої світової війни. У роки війни І. М. Іщенко працював головним хірургом Південно-Західного та Донського фронту (1941–1942), керував хірургічною службою фронтів на південно-західному напрямленні під час Сталінградської битви та Середньодонської і Донбаської операцій. 21 квітня 1943 р. йому присвоєно військове звання генерал-майора медичної служби. Після звільнення Києва, в кінці 1943 р. І. М. Іщенка знову призначено головним хірургом Київського військового округу. За роки війни особисто зробив понад 3 тисячі операцій, з яких більше 500 операцій на головному мозку та близько 200 операцій на спинному мозку. Відома

його праця цього періоду «Стимуляція організму АЦС при раневій інфекції». Нагороджений двома орденами Леніна, двома орденами Червоного Прапора, орденом Червоної Зірки, орденом «Знак Пошани», медалями.

Вибрані праці. Наркоз і анестезія: монографія. Київ, 1950; Операції на жовчних шляхах: монографія (1960); Операції на жовчних шляхах та печінці: монографія. Київ, 1966; Диагностика захворювань печінок (у співавторстві); О хирургическом лечении нефритов. *Новый хирургический архив*. 1928. Т. 14. кн. 3; Методика денервації печінки у тварин. *Медичний журнал*. 1936. Т. 4. № 3; Материали к патогенезу и лечению синдромов мозгового давления травматического происхождения. Киев, 1941.

К

КАБАК Костянтин Степанович [21.05.1924 – 17.12.1998]

Лікар-гістолог і ембріолог, морфолог, педагог, доктор медичних наук (1969), професор (1970), лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (1994), завідувач кафедри гістології і ембріології (1976–1992), декан лікувального факультету (1969–1970), проректор з наукової роботи (1971–1973), проректор з навчальної роботи (1973–1987) Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. Автор понад 120 наукових праць.

Біографія. Народився в м. Катеринославі (нині м. Дніпро). У 1951 р. закінчив Дніпропетровський медичний інститут, а в 1954 р. – аспірантуру та працював на посаді асистента кафедри гістології і ембріології при цьому ж закладі. З 1955 р. – асистент кафедри гістології та ембріології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. У 1957 р. захистив кандидатську дисертацію. З 1958 р. К. С. Кабак працював на посаді доцента цієї ж кафедри. У 1958–1960 рр. – вчений секретар Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця, а з 1960 по 1962 рр. – начальник навчальної частини. У 1969–1970 рр. – декан лікувального факультету. У 1970 р. захистив докторську дисертацію на тему «Материали к изучению реактивных изменений и свойств периферической нервной системы новорожденных». З 1976 по 1992 рр. – завідувач кафедри гістології й ембріології.

Науковий напрям. Вивчення ембріогенезу, структури вікових та реактивних змін і властивостей периферичної нервової системи.

Діяльність у роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. Воював з квітня 1944 р. до 9 травня 1945 р. у складі 3-го Українського фронту на посаді командира відділення у званні сержанта. Пройшов Румунію, Болгарію, Угорщину, Югославію, Австрію. К. С. Кабак – стрілець-кулеметник, потім командир взводу, тричі був поранений. Нагороджений орденами Вітчизняної війни I ступеня, Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани», медалями «За відвагу», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.».

Вибрані праці. Морфологические и биохимические аспекты биодиструкции полимеров. Киев, 1968; 1986; Гістологія людини : підручник. Львів, 1993 (у співавт.); Гістологічний тлумачний словник. Львів, 1994 (у співавт.); К вопросу об иннервации начальных отделов лимфатической системы. *Архив анатомии*. 1964. № 2.

КАГАН Соломон Соломонович [29.01.1894 – 17.03.1965]

Лікар-гігієніст, фахівець з організації охорони здоров'я, доктор медичних наук (1935), професор (з 1926 р.), завідувач кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я (1924–1928, 1934–1952). Автор понад 200 наукових публікацій.

Біографія. Народився в м. Ладжині Подільської губернії. У 1919 р. закінчив медичний факультет Університету Св. Володимира. Брав активну участь в організації медико-санітарного обслуговування Червоної армії на посаді начальника санітарної частини 44-ї стрілецької дивізії. Пізніше – заступник завідувача Київського губернського відділу охорони здоров'я. У 1923–1928 рр. – ректор Київського інституту народного господарства та одночасно (1924–1928) організатор і завідувач кафедри соціальної гігієни Київського медичного інституту. У 1926 р. перебував у науковому відрядженні в Німеччині. З 1928 по 1932 р. – ректор, з 1929 по 1931 рр. – завідувач кафедри соціальної гігієни Дніпропетровського інституту охорони здоров'я. З 1932 р. – начальник планово-економічного відділу та член колегії Народного комісаріату охорони здоров'я Української РСР, завідувач кафедри соціальної гігієни Харківського санітарно-гігієнічного інституту. З 1934 по 1952 рр. – завідувач кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я Київського медичного інституту. З 1953 по 1960 рр. – завідувач організаційно-методичного відділу Українського НДІ туберкульозу, а в 1960–1965 рр. – завідувач сектору організації охорони здоров'я Київського НДІ загальної та комунальної гігієни.

Науковий напрям. Соціальна гігієна, санітарна статистика, демографія та історія медицини. Науковий консультант і керівник 8 докторських та 53 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. У часи Другої світової війни працював на посадах завідувача кафедри організації охорони здоров'я Київського медичного інституту та одночасно начальника евакошпиталю № 3884. Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора, медалями, зокрема «За оборону Києва».

Вибрані праці. Нариси теорії соціальної гігієни. Київ, 1932; Видатний санітарний діяч України – академік АН УРСР О. В. Корчак-Чепурківський. Київ, 1965; Предварительные итоги изучения методов организации борьбы с туберкулёзом в сельских условиях. *Профилактика туберкулеза*: сборник, 1955; Об уточнении научных терминов «заболеваемость», «болезненность» и «патологическая пораженность» населения и правильном их применении. *Профилактика туберкулеза*: сборник, 1955; Организационно-методические вопросы борьбы с туберкулёзом в сельских местностях. *Опыт борьбы с туберкулёзом в сельских местностях УССР*, 1957.

КАЛІНІЧЕНКО Терентій Якович [10(24).11.1904 – 10.10.1961]

Акушер-гінеколог, видатний діяч науки та організації охорони здоров'я в Україні, кандидат медичних наук (1941), директор Київського медичного інституту (1945–1953), доцент кафедри акушерства і гінекології № 2 (1946), завідувач кафедри акушерства і гінекології (1953–1961), «Відмінник охорони здоров'я». Автор близько 70 наукових праць.

Біографія. Народився в м. Зінькові (нині Полтавська обл.). У 1934 р. закінчив Харківський медичний інститут та працював головним лікарем у м. Кременчук і директором медичного технікуму. З 1936 р. – директор Харківського фармацевтичного інституту. Одночасно, навчався в аспірантурі при акушерсько-гінекологічній клініці 1-го Харківського медичного інституту. У 1938 р. з ініціативи Терентія Яковича створено кафедру фармакогнозії, основним науковим напрямком якої стало хімічне дослідження ефірних і жирних олій рослин флори України, а також морфолого-анатомічне вивчення плодів рослин родини селерових. З 1938 р. – перший заступник Наркома охорони здоров'я УРСР та одночасно, голова Центрального Комітету Товариства Червоного Хреста республіки. Т. Я. Калініченко продовжував працювати асистентом акушерсько-гінекологічної клініки 2-го Київського медичного інституту. У 1941 р. захистив кандидатську

дисертацію на тему «Клініка перекручування ножки кисть». З 1953 по 1961 рр. очолював кафедру акушерства і гінекології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця.

Науковий напрям. Вивчення проблем лікування запальних процесів жіночих статевих органів, застосування гормональних препаратів в акушерсько-гінекологічній практиці, зокрема для лікування жіночого безпліддя.

Діяльність у роки Другої світової війни. Під час війни Т. Я. Калініченка направлено в оперативну групу Південного фронту, де працював військовим лікарем. Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора, трьома орденами «Знак Пошани», медалями. За відновлення лікувальної та навчальної бази Київського медичного інституту присвоєно почесне звання «Відмінник охорони здоров'я». З 1945 р. Т. Я. Калініченка призначено директором Київського медичного інституту і одночасно працював на посаді доцента кафедри акушерства і гінекології.

Вибрані праці. Аналіз спроби лікування жіночої безплідності. *Педіатрія, акушерство, гінекологія*. 1949. № 5; Дисфункція яєчників як причина жіночої неплідності. *Педіатрія, акушерство, гінекологія*. 1958. № 3; Питання організації боротьби з неплідністю в сучасних умовах. *Педіатрія, акушерство, гінекологія*. 1960. № 2; Вопросы акушерства и гинекологии: избранные труды. Киев, 1964.

КАЛЮЖНИЙ Денис Миколайович [03(16).10.1900 – 24.06.1976]

Вчений-гігієніст, доктор медичних наук (1954), професор (1957), член-кореспондент АМН СРСР (1961), заслужений діяч науки УРСР (1964), завідувач кафедри комунальної гігієни (1956–1960). Автор понад 260 наукових праць, зокрема 5 монографій, 3 підручників, 6 методичних розробок, 65 статей у журналах, 76 статей у збірниках наукових праць, 35 тез доповідей, анотацій тощо.

Біографія. Народився на хуторі Калюжному (нині с. Калюжне Лебединського району Сумської області). У 1926 р. закінчив Харківський медичний інститут та працював лікарем. З 1932 р. працював в Українському НДІ комунальної гігієни під керівництвом О. М. Марзеєва. З 1946 р. Д. М. Калюжний працював у Києві спочатку заступником директора з науки (1946–1956), а згодом директором (1956–1971) НДІ загальної та комунальної гігієни імені О. М. Марзеєва і одночасно, завідувачем кафедр комунальної гігієни Київського державного інституту удосконалення лікарів (1946–1956 і 1965–1970) та Київського

медичного інституту імені О. О. Богомольця (1956–1960). У 1957 р. захистив докторську дисертацію на тему «Гигиеническая оценка загрязнения атмосферного воздуха выбросами предприятий горной металлургии и мероприятия по его оздоровлению».

Науковий напрям. Гігієна атмосферного повітря та планування населених місць, військова гігієна, історія гігієни і санітарії. Науковий консультант і керівник 16 докторських та 22 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. У 1942 р. підполковника медичної служби Д. М. Калюжного призначено начальником санітарно-епідеміологічної лабораторії 1-го Українського фронту, де він проводив санітарну та протиепідемічну роботу. У 1945 р. очолив радянську медичну службу з ліквідації епідемії висипного тифу в таборі Терезино, що в Чехословаччині. Нагороджений двома орденами Трудового Червоного Прапора, двома орденами Вітчизняної війни I і II ступенів, орденом Червоної Зірки, чехословацьким орденом «Боевой Крест», медалями.

Вибрані праці. Санитарное изучение атмосферного воздуха населенных мест Украины и меры борьбы с его загрязнением. Харьков, 1940 (у співавт.); Санитарная охрана атмосферного воздуха от выбросов предприятий чёрной металлургии. Киев, 1961 (у співавт.); Санитарная охрана атмосферного воздуха и водоёмов от выбросов отходов предприятий чёрной металлургии. Москва, 1968 (у співавт.); Гигиена внешней среды в районе размещения промышленных предприятий. Киев, 1973 (у співавт.).

КИСЕЛЬОВА Олександра Пилипівна [19.12.1918 – 07.06.1995]

Вчений, лікар-патологоанатом, педагог, доктор медичних наук (1955), професор (1960), завідувач кафедри патологічної анатомії (1971–1991), декан стоматологічного факультету (1954–1960), проректор з навчальної роботи (1960–1965), заслужений діяч науки УРСР (1981), почесний академік Міжнародної академії патології (Мадрид). Автор понад 300 наукових праць, зокрема 6 монографій.

Біографія. Народилася в с. Єнісейськ (нині Алтайського краю, РФ). У 1940 р. закінчила Томський державний медичний інститут та навчалася в аспірантурі на кафедрі нормальної анатомії. Після закінчення війни О. П. Кисельова – аспірант кафедри патологічної анатомії Київського медичного інституту. З 1945 р. працювала у Київському медичному інституті імені О. О. Богомольця на посадах: заступника декана лікувального факультету (1949–1952), декана стоматологічного

факультету (1955–1957), проректора з навчальної роботи (1960–1967), завідувача (1971–1991), професора (1991–1995) кафедри патологічної анатомії. Водночас – засновник і завідувач кафедри патологічної анатомії Київського медичного інституту Української асоціації народної медицини (з 1995 р).

Науковий напрям. Вивчення закономірностей структурних змін і патогенезу патологічних процесів у різних органах і тканинах при захворюваннях серцево-судинної системи, печінки, нирок, травного каналу. Науковий консультант і керівник 21 докторської та 36 кандидатських дисертацій.

Діяльність в роки Другої світової війни. З початком Другої світової війни О. П. Кисельова пройшла спеціалізацію з хірургії у Державному інституті удосконалення лікарів м. Новосибірська та призначена начальником хірургічного відділення евакошпиталю у м. Томську. У 1943–1945 рр. працювала провідним хірургом евакошпиталю і водночас головним хірургом Костромської області. Нагороджена орденом «Знак Пошани», медаллю «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945», Почесною грамотою Президії Верховної Ради Української РСР (1965) та іншими нагородами.

Вибрані праці. Ультраструктурные изменения в почках при гидронефрите. Киев, 1974; Печёночно-почечная недостаточность. Киев, 1977; Почечнокаменная болезнь. Киев, 1978; Морфофункциональные методы исследования в норме и при патологии. Киев, 1983; Общая морфология и патология иммунитета. Киев, 1994 (*всі у співавт.*).

КЛИМОВ Костянтин Михайлович **[05.03.1901 – 08.02.1957]**

Блискучий лікар-ортопед-травматолог, піонер металоостеосинтезу та реконструктивно-відновлювальної хірургії, кандидат медичних наук (1937), доцент (1952), лауреат Державної премії УРСР (1953), асистент та доцент кафедри ортопедії і травматології й військово-польової хірургії 1-го Київського медичного інституту (1933–1941), завідувач кафедри ортопедії і травматології (1952–1957), головний ортопед-травматолог МОЗ УРСР (з 1953 р.), член правління Українського республіканського товариства ортопедів-травматологів. Автор близько 30 наукових публікацій.

Біографія. Народився в с. Ганюшкіно Астраханської губернії. У 1925 р. закінчив лікувальний факультет Астраханського медичного інституту та працював на посадах ординатора (1925–1927), асистента

(1927–1930) хірургічної клініки Астраханського медичного інституту. У 1931–1932 рр. – асистент кафедри нормальної анатомії Саратовського медичного інституту. У 1932 р. К. М. Климов переїхав у м. Київ та працював на посадах асистента, потім старшого асистента, доцента кафедри травматології та ортопедії й військово-польової хірургії Київського медичного інституту (1933–1941), а згодом його запросили на посаду заступника директора з наукової роботи Київського НДІ ортопедії і травматології. В 1937 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Вывих акромиального конца ключицы и его лечение». Після закінчення Другої світової війни К. М. Климов працював у Москві з питань організації відновно-хірургічних лікувальних закладів. У 1952–1957 рр. – асистент, старший асистент, доцент і завідувач кафедри ортопедії та травматології Київського інституту удосконалення лікарів. У 1953–1957 рр. – ординатор та завідувач травматологічної клініки, заступник директора з наукової частини, директор Українського НДІ травматології та ортопедії.

Науковий напрям. Лікування несправжніх суглобів, дефектів та зламів кісток, вивчення умов праці та причин травм у селян. К. М. Климовим опрацьовано ефективні методи лікування артродезу колінного суглоба, фіксації ключиці при вивиху її акроміального кінця, модифікацію артропластики суглобів, розроблено метод кортикальної фіксації кісток з оригінальним способом її кріплення, запропоновано ряд методів реконструктивних операцій, розроблено класифікацію несправжніх суглобів і тактику їх лікування.

Діяльність у роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. У часи війни – провідний хірург військових шпиталів (1941–1944), заступник начальника Управління міських лікарень МОЗ СРСР (1944).

Вибрані праці. Проблемы травматологии (ред.). Киев, 1955;

КОВАЛЬ Ніна Сидорівна [29.12.1923 – 28.08.2020]

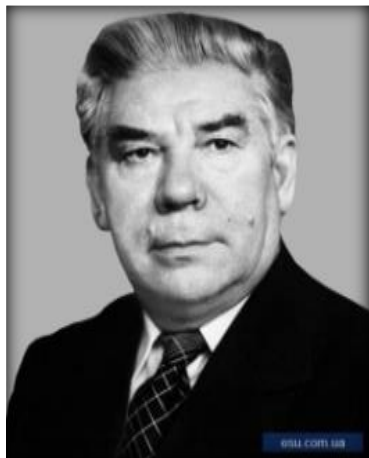
Щелепно-лицевий лікар-хірург, кандидат медичних наук, доцент кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії НМУ імені О. О. Богомольця, ветеран Другої світової війни, ветеран праці, «Відмінник охорони здоров'я СРСР» (1966).

Біографія. Народилася у м. Харкові. У 1941 р. закінчила педагогічний технікум у м. Охтирці, а в 1951 р. – (з відзнакою) Київський стоматологічний інститут, де й вступила до ординатури при кафедрі хірургічної стоматології, керованої на той час професором С. Н. Вайсблатом. З 1955 р. Ніна

Сидорівна працювала асистентом кафедри хірургічної стоматології. У 1956 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Пищевое слюноотделение как объективный показатель эффективности проводниковой анестезии челюстно-лицевой области». З 1967 р. займала посаду виконувача обов'язків доцента кафедри хірургічної стоматології, а з 1970 р. – доцент кафедри за конкурсом. З 1988 р. Н. С. Коваль переведено в стоматологічну клініку Університету на посаду лікаря хірургічного відділення.

Діяльність в роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. З вересня 1942 р. по травень 1943 р. перебувала у лавах Південного фронту у складі 52 стрілкової дивізії на посаді медичної сестри. З травня 1943 р. по 1945 р. – в складі Першого Українського фронту, 76 стрілкового корпусу, 127 стрілкової дивізії, 249 відділення медсанбату. Шістдесят разів здавала кров під час операції пораненим, продовжуючи оперувати. Закінчила війну сержантом медичної служби, на посаді медсестри 249 МСБ 127 СД 1-го Українського фронту у м. Празі. Нагороджена орденом Червоної Зірки, медалями «За взяття Берліну», «За визволення Праги», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.», «За бойові заслуги».

КОВАЛЬОВ Михайло Маркович [08.11.1916 – 14.04.1990]

Видатний лікар-хірург та організатор охорони здоров'я, доктор медичних наук (1960), професор (1961), завідувач кафедри шпитальної хірургії (1962–1985) Київського медичного інституту, водночас директор НДІ гематології і переливання крові (1971–1972), ректор Чернівецького медичного інституту³ (1954–1962), заслужений діяч науки УРСР (1961), лауреат Державної премії УРСР у галузі науки і техніки (1986). Автор близько 400 наукових праць, зокрема 8 монографій.

Біографія. Народився на хуторі Дубовці (нині Ростовська область, РФ). У 1937 р. закінчив Шахтинську фельдшерську школу і працював фельдшером травматологічного відділення Шахтинської міської лікарні, одночасно знаходився на дійсній військовій службі у Червоній армії на посаді санінструктора та фельдшера строкової служби Київського особливого військового округу (1937–1939). У 1939 р. поступив у Донецький медичний інститут, але навчання було перервано у зв'язку з початком Другої світової війни. У 1948 р. закінчив (з відзнакою) Донецький медичний інститут та працював на кафедрі факультетської хірургії. У 1952 р. захистив кандидатську дисертацію.

³ нині Буковинська державна медична академія

З 1954 р. – ректор Чернівецького медичного інституту. У 1960 р. захистив докторську дисертацію на тему «Материалы к изучению эндемического зоба в Северной Буковине (Вопросы этиологии зоба в свете проблемных микроэлементов. Клиника и хирургическое лечение узловых форм зоба)».

Науковий напрям. Вивчення проблем хірургічної ендокринології, невідкладної хірургії органів черевної порожнини, виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки, патогенезу ендемічного зобу в Україні. Науковий консультант і керівник 17 докторських та 53 кандидатських дисертацій.

Діяльність в роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. З червня 1941 р. й до останніх днів війни перебував на різних фронтах діючої армії. Брав участь в обороні Вітебська, Смоленська, Вязми, Новгорода, Ржева, Старої Руси, Ленінграда на посаді військового фельдшера, потім начальника санітарної служби окремого штурмового батальйону. Був контужений, тричі важко поранений. Нагороджений орденом Леніна, орденами «Вітчизняної війни» I та II ступеня, двома орденами Трудового Червоного Прапора, орденом Червоної Зірки, медалями.

Вибрані праці. Клиника и хирургическое лечение узловых форм зоба. Киев, 1966; К истории развития хирургии в России и СССР. Тбилиси, 1967 (у співавт.); Острый холецистит. Киев, 1975 (у співавт.); Хирургическое лечение осложненных язвенной болезни. Киев, 1979 (у співавт.); Комплексное лечение больных перитонитом. Киев, 1981; Хирургическая тактика при ущемленных наружных грыжах живота. *Общая и неотложная хирургия* : респ. межвед. сб. Киев, 1989. Вып. 19 (у співавт.).

КОЛОМІЙЧЕНКО Михайло Сидорович [07(19).11.1892 – 30.05.1973]

Вчений, відомий лікар-хірург, засновник української школи торакальних хірургів, організатор хірургічної допомоги в УРСР, професор (1936), педагог, заслужений діяч науки УРСР (1954), завідувач кафедри хірургії № 2 Київського інституту удосконалення лікарів (1936–1950), заступник директора Інституту з науково-педагогічної роботи (1930–1935), одночасно декан стоматологічного факультету (1931–1934), завідувач кафедри загальної хірургії Київського медичного інституту (1955–1973), головний хірург МОЗ УРСР (1954). Автор понад 130 наукових праць, зокрема 5 монографій.

Біографія. Народився в м. Шпола (нині Черкаської області). У 1919 р. закінчив медичний факультет Університету Св. Володимира, одночасно працював фельдшером у Залізничній, потім Олександрівській лікарні. У 1920 р. розпочав трудову діяльність ординатором, згодом професором, завідувачем кафедри хірургії Київського медичного інституту. Захистив кандидатську та докторську дисертації. З 1931 по 1934 р. – декан стоматологічного факультету. Після закінчення Другої світової війни М. С. Коломійченко повернувся до Києва і зайняв посаду заступника директора з науково-навчальної частини Інституту удосконалення лікарів. З 1955 по 1973 р. – завідувач кафедри загальної хірургії Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця.

Науковий напрям. Хірургія стравоходу, шлунку, підшлункової залози, невідкладна допомога, зокрема патології стравоходу. М. С. Коломійченко першим в Україні виконав складні пластичні операції зі створення штучного стравоходу з тонкої та товстої кишок.

Діяльність у роки Другої світової війни. У перші дні війни науково-педагогічна діяльність професора М. С. Коломійченка спрямовувалася на вирішення питань з організації медичної служби та військово-польової хірургії. Відмовившись від евакуації й завідування евакуйованою кафедрою хірургії Інституту удосконалення лікарів, М. С. Коломійченко добровільно пішов на фронт. Займав посади у військово-медичних установах Діючої Армії, оперував на передовій. Як головний хірург 24-ї, 58-ї, а потім легендарної 62-ї (надалі 8-ї гвардійської армії) під командуванням маршала Чуйкова надзвичайно багато зробив для організації кваліфікованої допомоги пораненим, першим довів необхідність і організував наближення медсанбатів та армійських шпиталів до лінії фронту. Пройшов шлях від Сталінграда до Берліна. Нагороджений двома орденами Леніна, двома орденами Трудового Червоного Прапора, орденами Вітчизняної війни I і II ступенів, «Знак Пошани», медалями.

Вибрані праці. К оценке методов лечения кардиоспазма. *Новый хирургический архив.* 1962. № 4; Реконструктивная хирургия пищевода. Киев, 1967; К истории научного общества хирургов Украинской ССР. *Клиническая хирургия.* 1971. № 6; Клиника острого аппендицита в пожилом и старческом возрасте. *Врачебное дело.* 1972. № 4 (у співавт.); Живи, людино : розповіді про хірургію та хірургів. Київ, 1972.

КОЛОМІЙЧЕНКО Олексій Сидорович
[18(30).03.1898 – 17.09.1974]

Лікар-оториноларинголог, доктор медичних наук (1941), професор (1944), член-кореспондент АН УРСР (1967), завідувач кафедри

оториноларингології стоматологічного факультету Київського медичного інституту (з 1943 р.), організатор і перший директор Інституту отоларингології АМН України (1960–1974), заслужений діяч науки УРСР (1955), головний отоларинголог МОЗ України (1954–1973), голова наукового товариства оториноларингологів УРСР, лауреат Ленінської премії (1964). Автор понад 200 наукових публікацій, зокрема 8 монографій, 2 довідників для лікарів.

Біографія. Народився в м. Шпола Черкаської області. У 1924 р. закінчив медичний факультет Київського медичного інституту та працював на посадах лікаря-стажиста Ізяславської дільничої лікарні Шепетівського округу і лікаря отоларинголога Шепетівської окружної лікарні. З 1928 р. – молодший асистент, старший приват-доцент, доцент (1936–1941), професор, завідувач кафедри оториноларингології (1944–1966) Київського інституту удосконалення лікарів. З 1936 р. – завідувач (організатор) дитячого оториноларингологічного відділення (першого в Україні) в районній лікарні імені М. І. Калініна. У 1940 р. захистив докторську дисертацію на тему «Отогенные абсцессы мозга». З 1952 по 1960 р. – начальник відділення лікарні 4-го управління МОЗ Української РСР. У 1960–1974 рр. – директор (організатор) Київського НДІ оториноларингології та науковий консультант Інституту охорони материнства і дитинства (з 1974 р.).

Науковий напрям. Дослідження причин і механізмів розвитку, опрацювання лікування та профілактика запальних захворювань середнього вуха, вивчення впливу низки лікувальних препаратів при захворюваннях вуха, носа і горла, проблеми ангін і хронічних тонзилітів, питання онкології, опрацювання хірургічної техніки отоларингологічних операцій, організація отоларингологічної служби в Україні. Науковий консультант і керівник 22 докторських та 39 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Під час Другої світової війни, коли поранені надходили безперервно, особливо під час героїчної оборони Києва, Олекса Сидорович розробляв нові види операцій, адже новітні типи зброї викликали особливо важкі, комбіновані травми, зокрема голови й шиї. В окупованому Києві О. С. Коломійченко працював у кількох оториноларингологічних відділеннях, здебільшого на території лікарні імені М. І. Калініна, брав активну участь у наданні допомоги партизанам і учасникам київської підпільної організації. Рятував юнаків і дівчат від вивезення до Німеччини, приймав їх у клініку під виглядом важкохворих та видавав

фальшиві довідки. З 1943 р. О. С. Коломійченко працював на посаді завідувача кафедри отоларингології стоматологічного факультету Київського медичного інституту, а в 1944 р. його обрано завідувачем кафедри отоларингології Інституту вдосконалення лікарів. Одночасно О. С. Коломійченко було призначено заступником директора з науково-навчальної роботи.

Вибрані праці. Хвороби вуха: посібник. Київ, 1955; Атлас тональних аудиометрических исследований: пособие. Киев, 1962 (у співавт.); Операція на стремени при отосклерозе. Киев, 1962 (у співавт.); Методика преподавания отоларингологии. Киев, 1968; Программированное пособие по аудиометрии. Киев, 1971 (у співавт.).

КОМІСАРЕНКО Василь Павлович [01(14).01.1907 – 07.04.1993]

Видатний вчений, лікар-патолофізіолог і ендокринолог, доктор медичних наук (1941), професор (1942), академік АН УРСР (1951), академік НАМН України (1993), заслужений діяч науки УРСР (1960), лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки (1976), лауреат премії імені академіка О. О. Богомольця (1961) та золотої медалі С. І. Вавилова, завідувач кафедри патолофізіології (1950–1954), директор НДІ ендокринології та обміну речовин МОЗ УРСР з 1965 р. Автор понад 300 наукових праць, зокрема 10 монографій, частина яких опублікована іноземними мовами.

Біографія. Народився в с. Черняхіві (нині Кагарлицького району Київської області). У 1926 р. закінчив Київську фельдшерську школу, а в 1932 р. – Харківський медичний інститут. Закінчивши аспірантуру, працював у Харківському інституті ендокринології, захистив кандидатську дисертацію та невдовзі (з 1937 р.) очолив цей заклад. З 1939 р. – завідувач лабораторії ендокринології Інституту експериментальної біології і патології у м. Києві. У 1940 р. – заступник Наркома охорони здоров'я УРСР. З 1950 по 1954 рр. – завідувач кафедри патологічної фізіології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. У 1965 р. В. П. Комісаренко створив та очолив НДІ ендокринології та обміну речовин з експериментальними та клінічними підрозділами в їх функціональному взаємозв'язку.

Науковий напрям. Вивчення механізму дії гормонів кори наднирників та їхньої ролі у фізіологічних і патологічних процесах організму. Отримав препарат із селезінки Спленін, який був ефективним для лікування ранніх токсикозів вагітних, ускладнень після променевої терапії, ракових інтоксикацій. Науковий консультант і керівник 25 докторських і 45 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Під час Другої світової війни В. П. Комісаренка призначили заступником наркома охорони здоров'я УРСР і уповноваженим Військової ради Південно-Західного фронту. Проводив значну роботу з організації медичного забезпечення військових частин і партизанських об'єднань. Після звільнення Києва брав участь у відновленні Інституту експериментальної біології і патології та лабораторії ендокринології. Нагороджений орденами Леніна, Жовтневої революції, двома орденами Трудового Червоного Прапора, орденом Дружби Народів, орденом «Знак Пошани», почесним орденом Угорської Народної Республіки, медалями, а також золотою медаллю «Борцю за мир» та медаллю Всесвітньої Ради Миру.

Вибрані праці. Гормоны коры надпочечников и их роль в физиологических и патологических процессах организма. Киев, 1956; Спленин. Киев, 1961; Ингибиторы функции коры надпочечных желез. Киев, 1972; Молекулярные механизмы действия стероидных гормонов. Киев, 1986 (у співавт.).

КОРБЕЛЕЦЬКИЙ Ігор Миколайович [24.06.1928 – 16.05.2021]

Лікар-стоматолог, кандидат медичних наук, доцент кафедри ортопедичної стоматології, полковник медичної служби, ліквідатор землетрусу в Ашхабаді (1948) та Куренівської трагедії (1961), голова Ради ветеранів Університету, голова громадської організації інвалідів війни, учасників бойових дій та Збройних Сил Голосіївського району м. Києва. Автор близько 50 наукових розробок та 12 друкованих праць, зокрема із них, розділ у Радянській українській енциклопедії, підручник для студентів, 27 втілених винаходів.

Біографія. У 1948 р. закінчив Київське військово-медичне училище у званні лейтенанта медичної служби за спеціальністю «Військовий фельдшер». Того ж року направлений на ліквідацію наслідків землетрусу силою у 9,6 балів в Ашхабад Туркменської РСР терміном на 3 роки. Надавав допомогу потерпілим, боровся з поширенням особливо небезпечних інфекцій холери, малярії, дизентерії, гострого гепатиту. У 1951–1955 рр. продовжив службу у 5-ій артилерійській гвардійській дивізії. У 1955 р. вступив на лікувальний факультет Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. У 1958 р. переведений на стоматологічний факультет, який закінчив у 1960 р. Наступні два роки працював завідувачем райздороввідділу Києво-Святошинського району. З 1965 р. – аспірант, з 1966 р. – асистент

(за сумісництвом) кафедри ортопедичної стоматології. Після захисту кандидатської дисертації (Москва, 1967) працював на посаді доцента кафедри ортопедичної стоматології. За сумісництвом виконував наукову роботу у центрі нетрадиційних методів діагностики та лікування «Лотос» та Інституті фізіології імені О. О. Богомольця НАНУ. З 1993 р. – завідувач стоматологічного відділення медичного науково-практичного об'єднання «Медбуд» в Києві. Організував науково-експериментальну лабораторію «Булат».

Науковий напрям. І. М. Корбелецький брав участь у спільних розробках із науковою лабораторією Київського заводу «Меридіан», а також Інститутом електрозварювання імені Є. О. Патона НАНУ. У 1981 р. розробив пристрій мікроплазмового зварювання в стоматології, згодом апарат МПС 4 відзначено срібною медаллю на ВДНГ у Москві.

Учасник Другої світової війни. Провчившись 1 рік у медичному училищі м. Ніжина, І. М. Корбелецький у березні 1945 р., не маючи ще паспорту, пішов добровольцем на фронт – помститися за брата. Служив у бойовій артилерійській частині, рятував поранених бійців, виконував обов'язки санінструктора-артилериста. У 1945 р. з діючої армії, як неповнолітньою, направлено до Київського військово-медичного училища, яке довелося ще й відбудувувати. Нагороджений орденами Червоної Зірки, «За мужність» II та III ступеню, медаллю «За відвагу» і ще 22-ма бойовими медалями. Має статус «Особливі заслуги перед Україною».

КОРЕЙША Леонід Олександрович [08(20).08.1896 – 01.06.1973]

Лікар-нейрохірург, фізіолог, доктор медичних наук (1940), професор (1940), заслужений діяч науки РСФСР (1962), завідувач кафедри загальної хірургії (1939–1941) Київського медичного інституту. Л. О. Корейша. Автор близько 100 наукових публікацій.

Біографія. Народився у м. Вітебську (нині місто в Білорусі). У 1919 р. закінчив медичний факультет Московського університету. В період громадянської війни (1919–1922) брав активну участь в організації медичної допомоги на Південному фронті. У 1922–1925 рр. – ординатор факультетської хірургічної клініки медичного факультету Московського університету. З 1925 р. працював на посадах асистента кафедри 2-го Московського медичного інституту, старшого наукового співробітника та завідувача патофізіологічного відділення Медико-біологічного інституту Наркомздраву РСФСР. У 1926–1927 рр. підвищував кваліфікацію у Берліні в професора Макса Кремера. З 1933 р. – завідувач хірургічного

і фізіологічного секторів інституту нейрохірургії у Москві. У 1939 р. захистив докторську дисертацію на тему «О роли больших полушарий головного мозга человека в регуляции функций сердечно-сосудистой системы». Наприкінці 1939 р. переведений у м. Київ для організації клініки нейрохірургії у психоневрологічному інституті, одночасно його обрано завідувачем кафедри загальної хірургії Київського медичного інституту (1939–1941). У 1946–1973 рр. – завідувач нейроонкологічним відділом НДІ нейрохірургії імені М. Н. Бурденка АМН СРСР.

Науковий напрям. Вивчення центральної і периферичної регуляції серцево-судинної діяльності, впливу черепно-мозкової травми на внутрішні органи, кірково-підкіркові взаємозв'язки, взаємодії півкуль великого мозку й мозочка, патогенезу травматичного шоку, а також питань хірургічного лікування гліом, запальних захворювань мозку та його оболонок. Науковий консультант і керівник 8 докторських та 14 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. З липня 1941 р. Л. О. Корейша – професор-консультант Київського окружного військового шпиталю, евакуйованого в м. Томськ, одночасно з жовтня 1941 по серпень 1942 р. – завідувач кафедри хірургічних хвороб з військово-польовою хірургією стоматологічного факультету Томського медичного інституту. У 1942–1943 рр. – головний нейрохірург Управління евакошпиталів СРСР. З 1943 р. – професор кафедри факультетської хірургії 1-го Московського медичного інституту. Нагороджений двома орденами Трудового Червоного Прапора та медалями.

Вибрані праці. Современное состояние хирургии головного мозга. Москва, 1957; Электрическая активность мозочка в норме и при патологии. Москва, 1959 (у співавт.); О принципах лечения внутримозговых опухолей. *Вопросы нейрохирургии*. 1961. № 4.

КОРОЛЕНКО Александр Маркович [12.09.1921- ?]

Вчений, лікар-стоматолог, хірург, асистент кафедри хірургічної стоматології і щелепно-лицевої хірургії Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1954–1965), доцент кафедри щелепно-лицевої хірургії Київського інституту удосконалення лікарів. Автор 64 наукових публікацій.

Біографія. Народився в м. Києві. У 1939 р. вступив до Київського інженерно-будівельного інституту, але почалася фінська війна і за наказом маршала С. К. Тимошенка пішов служити до лав Червоної армії. З часом у Москві закінчив школу

стрільців-радистів та літав на бомбардувальниках і штурмовиках, воював у 1-й та 17-й Повітряних арміях, зробив 102 бойових вильоти на штурмовику «ІЛ–2», двічі горів у підбитому літаку і двічі рятувався, вистрибуючи із парашутом. З листопада 1939 по листопад 1940 р. проходив службу в 1-й Московській стрілецькій дивізії рядовим. У 1946 р. вступив до Київського медичного стоматологічного інституту, який закінчив (з відзнакою) у 1950 р. Цього ж року зарахований клінічним ординатором кафедри хірургічної стоматології, яку на той час очолював професор С. Н. Вайсблат. У 1953 р. працював на посаді заступника начальника управління вищими навчальними закладами МОЗ УРСР, а в 1953–1954 рр. – завідувач районного відділу охорони здоров'я Молотовського (нині-Шевченківського) району м. Києва. З 1954 по 1965 рр. працював на посаді асистента кафедри хірургічної стоматології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. У 1956 р. під керівництвом професора М. В. Фетисова захистив кандидатську дисертацію на тему «Одонтогенный остеомиелит ветви нижней челюсти». У жовтні 1962 р. О. М. Короленка направлено на Кубу для участі в стоматологічному конгресі та створенні стоматологічної служби. Після повернення із закордонного відрядження, працював доцентом кафедри щелепно-лицевої хірургії Київського інституту удосконалення лікарів. У 1973 р. підготував до захисту докторську дисертацію, присвячену наркозу в амбулаторних умовах, але не захистив її з причин, які не залежали від нього.

Науковий напрям. Вивчення питань хірургічного лікування невралгії трійчастого нерва, мікрохірургічних операцій на обличчі, які вперше почав проводити в Україні в НДІ хірургії (на той час директором був академік О. О. Шалімов). В умовах амбулаторії й стаціонару провів більше 2000 наркозів.

Учасник Другої світової війни. З початку війни по листопад 1942 р. О. М. Короленко служив у 1-й Повітряній армії, 208-му авіаполку старшим сержантом, стрільцем-радистом. У 1942–1946 р. – старший сержант, начальник радіостанції 17-ї Повітряної армії. За час війни його поранено 7 разів. Демобілізувався у лютому 1946 р. Бойового льотчика Олександра Короленка нагороджено орденом Червоної Зірки (березень, 1944), медалями «За бойові заслуги» (березень, 1944), «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.» (травень, 1945), ювілейними медалями.

КРЕЧКОВСЬКИЙ Євген Олександрович [24.09.1921-19.05.1999]

Лікар-гігієніст, доктор медичних наук (1980), завідувач Центральної науково-дослідної лабораторії (1967–1986). Автор понад 90 наукових праць.

Біографія. Народився в с. Турчинівка, нині Чуднівського району Житомирської області. У 1959 р. закінчив Львівський медичний інститут. У 1967–1986 рр. працював на посаді завідувача Центральної науково-дослідної лабораторії Київського медичного інституту. У

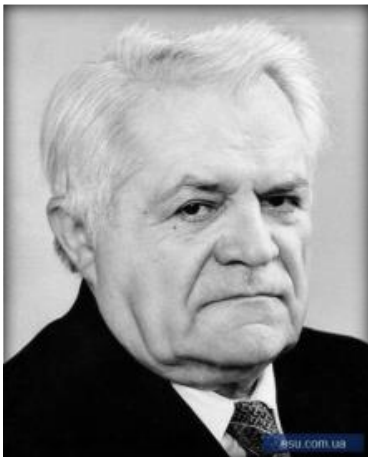
1979 р. захистив докторську дисертацію на тему «Гигиеническая характеристика условий труда и профессиональной деятельности врачей хирургической специальности».

Науковий напрям. Гігієна праці медичних працівників, працівників текстильної промисловості, сільського господарства, а також експериментальної токсикології.

Учасник Другої світової війни. Нагороджений орденом Вітчизняної війни I ступеня і медалями.

Вибрані праці. Гигиєна применения ядохимикатов : справочник. 2-е изд. Киев, 1978; Санитарно-гигиеническое обеспечение хирургических отделений больниц. Киев, 1981 (у співавт.); Методика гигиенической оценки производственной вентиляции. *Руководство к практическим занятиям по гигиене труда.* Киев, 1986. Гл. 2; Организация санитарно-противоэпидемической работы на селе. Киев, 1993 (у співавт.); Санітарно-протиепідемічна робота на сільському фельдшерсько-акушерському пункті. Київ, 1971; Газохроматографическое определение летучих компонентов разбавителей эпоксидных смол. *Гигиєна и санитария.* 1986. № 5.

КРИВОРУЧКО Іван Федорович [14.10.1919 – 24.03.1996]

Лікар-невропатолог, доктор медичних наук (1969), професор кафедри нервових хвороб (1982–1988), професор-консультант неврологічного відділення лікарні № 14 м. Києва. Автор понад 56 наукових публікацій, зокрема 5 монографій та підручника у співавторстві.

Біографія. Народився в с. Піщаному Решетилівського району Полтавської області. У 1951 р. закінчив Київський медичний інститут імені О. О. Богомольця, де й залишився працювати. У 1968 р. захистив докторську дисертацію на тему «Церебральные осложнения у больных сахарным диабетом». З 1982 по 1988 рр. – професор кафедри нервових хвороб.

Науковий напрям. Вивчення патології нервової системи при злоякісних пухлинах позамозкової локалізації, церебральних судинних

ускладненнь цукрового діабету, спадкових захворювань нервової системи.

Учасник Другої світової війни. Нагороджений орденами Вітчизняної війни I ступеня, Червоної Зірки і медалями.

Вибрані праці. Высшая нервная деятельность и злокачественные опухоли. Киев, 1966; Генетика человека с основами медицинской генетики : учеб. пособ. Киев, 1979; Нервові хвороби : підручник. Київ, 1985; Індивідуальна чутливість організму до ліків. Поради лікаря. Київ, 1991; Медична генетика : навч. посіб. Київ, 1993 (усі у співавторстві).

КРИМОВ Олексій Петрович [18(30).07.1872 – 11.12.1954]

Лікар-хірург, доктор медицини (1906), професор (1912), академік АМН СРСР (1945), заслужений діяч науки УРСР (1940), лауреат премій імені І. Буша (1911) та імені С. Федорова (1940), завідувач кафедри шпитальної хірургії (1912–1922) Університету Св. Володимира, завідувач кафедри факультетської хірургічної клініки (1930–1945) Київського медичного інституту, голова Українського товариства хірургів (з 1936 р.). Автор понад 130 наукових праць, зокрема 10 монографій.

Біографія. Народився у м. Москві. У 1898 р. закінчив медичний факультет Московського університету. Залишився на кафедрі факультетської хірургічної клініки професора О. О. Боброва для продовження наукової роботи. За працю «Камни почек и их лечение» О. П. Кримува присуджено золоту медаль. У 1899 р. призвано на військову службу та відкомандировано в 1-й піхотний Київський полк, а невдовзі в Смоленський місцевий лазарет ординатором. Як військовий лікар брав участь у військових діях у Маньчжурії (1900), російсько-японській війні (1904–1905). У 1902 р. його призначено лікарем у Московський шпиталь. Одночасно очолив хірургічне відділення лікарні для бідних. У 1906 р. захистив докторську дисертацію на тему «Брюшинно-паховый отросток и его патологическое значение». З 1906 по 1912 рр. – приват-доцент, згодом – доцент кафедри шпитальної хірургічної клініки та водночас завідувач (1907–1912) хірургічного відділення Московського військового шпиталю. З 1912 по 1922 рр. – завідувач кафедри шпитальної, з 1930 по 1945 рр. – факультетської хірургії Київського медичного інституту. З червня 1913 р. О. П. Кримов працював на посадах завідувача хірургічного клінічного відділення та понадштатного ординатора Київського військового шпиталю. Олексій Петрович перебував у наукових

відрядженнях в Австро-Угорщині, Німеччині, Франції та Англії (1906, 1910, 1912). На початку Першої світової війни – консультант-хірург Червоного Хреста Південно-Західного фронту та одночасно керував хірургічною, терапевтичною та дерматовенерологічною клініками шпиталю. У 1923–1928 рр. – завідувач хірургічного відділення 3-ї, потім 2-ї робітничих лікарень м. Києва.

Науковий напрям. Військово-польова хірургія, дослідження захворювань нирок та навколониіркової тканини, герніологія, загальна хірургія. О. П. Кримов перший у світі встановив наявність в онкологічній клітковині лімфатичних вузлів, котрі детально описав. Науковий консультант і керівник 15 докторських та 20 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. У роки Другої світової війни продовжував активну практичну та наукову діяльність. З жовтня 1941 по березень 1942 р. очолював кафедру військово-польової хірургії з травматологією та ортопедією Томського медичного інституту. Згодом працював у Челябінську (куди був евакуйований Київський медичний інститут), де організував та очолив Хірургічне товариство, консультував в евакошпиталях. У подальшому Олексій Петрович очолював кафедру факультетської хірургії. Нагороджений орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки, медалями, зокрема «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні (1941–1945)».

Вибрані праці. Учение о грыжах. Санкт-Петербург, 1911; Избранные лекции по военно-полевой хирургии. Киев, 1937; Спеціальна хірургія. Київ, 1940; 1948 (у співавт.); Огнестрельная аневризма. Челябинск, 1943; Брюшные грыжи. Киев, 1950; Ранение сосудов и аневризмы. 1943; Военно-полевая хирургия : пособие (1942).

КРИШТАБ Сергій Йосипович [29.09.1924 – 17.09.1984]

Лікар-стоматолог, ортопед, доктор медичних наук (1969), професор (1971), завідувач кафедри ортопедичної стоматології (1969–1984). Автор понад 100 наукових публікацій, зокрема 5 монографій і підручника.

Біографія. Народився в м. Києві. У 1949 р. закінчив (з відзнакою) стоматологічний факультет Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця та працював на посаді лікаря-стоматолога й оториноларинголога в с. Мала Дівиця Чернігівської області. У 1951 р. зарахований до клінічної ординатури при кафедрі ортопедичної стоматології Київського медичного стоматологічного інституту. З 1953 р. переведено на посади асистента, потім доцента, а з 1969 р. –

завідувача кафедри ортопедичної стоматології (1969–1984). У 1957 р. під керівництвом професора А. І. Бетельмана захистив кандидатську дисертацію на тему «К вопросу о влиянии акта жевания на желудочную секрецию», а в 1968 р. – докторську дисертацію на тему «Материали до патогенезу та діагностики деформацій нижньої щелепи».

Науковий напрям. Внутрішньокісткова імплантація штучних опор для фіксації зубних протезів, ортопедичне лікування пародонтиту, механізми адаптації до ортопедичних конструкцій. Сергієм Йосиповичем та його учнями впроваджено такі нові напрями досліджень, як вживлення імплантатів для фіксації зубних протезів, протезування суцільнолитими мостоподібними протезами, виготовленими на моделях із вогнетривкої маси, вивчено механізми адаптації до ортопедичних конструкцій та розроблено способи корекції висоти прикусу. Науковий консультант і керівник 2 докторських і 12 кандидатських дисертацій.

Учасник Другої світової війни. У роки війни служив у лавах Червоної армії рядовим бійцем. За бойові та трудові заслуги відзначений урядовими нагородами.

Вибрані праці. Ортопедическое лечение несращений нёба. Киев, 1973 (у співавт.); Аномалии нижней челюсти. Киев, 1975; Ортопедическое лечение пародонта. Киев, 1979 (у співавт.); Лечение зубочелюстных деформаций. Киев, 1982; Ортопедия и протезирование в детском возрасте : учеб. пособ. Киев, 1987 (у співавт.).

КУЗНЕЦЬ Михайло Мефодійович [30.09.1890 – 30.01.1959]

Лікар-дерматовенеролог, доктор медичних наук (1939), професор, завідувач кафедри шкірних та венеричних хвороб Башкирського державного медичного інституту (1943–1953), завідувач кафедри шкірних та венеричних хвороб (1954–1959). Автор понад 70 наукових публікацій, зокрема монографій.

Біографія. Народився в с. Горенці (нині Києво-Святошинського району). У 1927 р. закінчив Київський медичний інститут та працював ординатором на кафедрі дерматовенерології. Закінчив аспірантуру, захистив кандидатську дисертацію та був призначений на посаду доцента кафедри. У 1937 р. захистив докторську дисертацію на тему «Гистологические признаки старения кожи». У 1938 р. призвано до лав Червоної армії, де викладав на курсах вдосконалення військових лікарів у м. Хабаровську, згодом переведено до Ленінградської військово-медичної академії, а пізніше працював на посаді викладача Куйбишевської військово-медичної

академії. З 1945 р. – завідувач кафедри шкірних та венеричних хвороб Башкирського медичного інституту в м. Уфі, а з 1952 р. – завідувач кафедри Київського інституту удосконалення лікарів. У 1954 р. очолив кафедру шкірних та венеричних хвороб Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1954–1959).

Науковий напрям. Вивчення патогенезу і питань лікування хронічних дерматозів, зокрема піодермії, червоного вовчака, псоріазу, а також патології травлення при захворюваннях шкіри.

Діяльність у роки Другої світової війни. У роки Другої світової війни М. Ф. Кузнець був головним спеціалістом фронту. З 1942 по 1945 р. перебував у діючій Армії на Західному, а згодом на 3-му Білоруському фронтах на посадах: старшого ординатора Сортувальньо-евакуаційного шпиталю № 2366, інспектора-венеролога Фронтowego евакопункту № 1, а з квітня 1944 р. – головного дерматовенеролога 3-го Білоруського фронту. В умовах фронтового життя проводив навчальну та наукову роботу, працюючи викладачем курсів удосконалення військових лікарів у м. Хабаровську, Військово-медичній академії у Ленінграді та м. Куйбишеві (нині Самара, РФ). В цей період вийшла його монографія «Клініка та діагностика змін шкіри при аліментарних дистрофії, авітамінозі А та скорбуті», яка після закінчення війни удостоєна урядової нагороди. Окремими главами дана наукова праця увійшла до монографії «Матеріали до вивчення про особливості патології шкіри у військовослужбовців під час Великої Вітчизняної війни» (1948). Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни II ступеня, Червоної Зірки, медалями.

Вибрані праці. К вопросу о роли сифилиса в этиологии красной волчанки. *Русский вестник дерматологии.* 1928. № 9; Pyodermia chronica serpiginosa. *Русский вестник дерматологии.* 1930. № 7–8; К клинике красного плоского лишая. *Юбилей. сб., посвящ. А. Боголепову.* Новосибирск, 1933; Фтивазид в терапии кожного туберкулёза и красной волчанки. *Научные труды расширенного пленума дерматовенерологической комиссии.* Ленинград, 1958.

КУЛЬЧИЦЬКИЙ Костянтин Іванович [09.07.1922 – 18.11.1997]

Видатний вчений, лікар-морфолог, топографоанатом і хірург, педагог, доктор медичних наук (1961), професор (1964), академік АПН України (1993), завідувач кафедри оперативної хірургії і топографічної анатомії (1963–1995), заслужений діяч науки і техніки УРСР (1981), лауреат Державної премії України з науки і техніки (1983) та Премії імені О. О. Богомольця (1986), голова Українського товариства анатомів, гістологів, ембріологів та топографоанатомів (1964–1997), дійсний член Міжнародної академії інтегративної морфології, член Нью-Йоркської академії наук, почесний член Болгарського наукового

товариства морфологів. Автор понад 300 наукових публікацій, зокрема 12 монографій. Близько 20 робіт українського вченого видано за кордоном.

Біографія. Народився в м. Миколаєві. У 1940 р. закінчив середню школу та вступив на медичний факультет Київського медичного інституту. У 1948 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «К хирургической анатомии поджелудочной железы», а в 1962 р. – докторську дисертацію на тему «Кровоносные сосуды и нервные аппараты сердца в условиях экспериментальной патологии». К. І. Кульчицький брав участь у здійсненні ребальзамування тіла М. Пирогова та реконструкції музею-садиби «Вишня» у Вінниці.

Науковий напрям. Кровообіг та іннервація органів грудної і черевної порожнини у нормі, при патології та в експерименті, створення і вивчення біологічних моделей різних патологічних станів, можливості їхньої хірургічної корекції. К. І. Кульчицький створив новий напрям наукових досліджень – експериментальне моделювання патологічних станів з наступною їхньою хірургічною корекцією. Науковий консультант і керівник 41 кандидатської і 12 докторських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. З початком Другої світової війни К. І. Кульчицького разом зі студентами перших курсів мобілізовано на будівництво оборонних споруд навколо Києва. Наслідком праці сотень людей стало створення другої і третьої ліній оборони Києва. У зв'язку з ускладненням ситуації на фронті, в середині липня почалася евакуація викладачів і студентів Київського медичного інституту до Харкова, а в подальшому – до Челябінська. Було створено один факультет, на якому прискореними темпами здійснювали підготовку лікарів для фронту. У цей період життя і роботи на межі можливостей, К. І. Кульчицький став лідером студентів-медиків. Він відмінно вчився, виявляв наполегливість в оволодінні технікою хірургічних втручань, працював у військових шпиталях, допомагав в організації роботи, навчанні та побуті студентів Київського медичного інституту. Серед друзів Костянтина Івановича були О. П. Ромоданов, М. Н. Умовіст, І. М. Трахтенберг, А. Л. Духін та інші. У 1944 р. закінчив (з відзнакою) медичний факультет Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця, в якому й відтоді працював на посадах асистента, доцента, завідувача (1963–1995) кафедри оперативної хірургії та топографічної анатомії. Нагороджений орденом «Знак пошани», медалями, зокрема медаллю «За оборону Києва», нагрудним

знаком «Відмінник охорони здоров'я». Його наукова і дослідницька діяльність відзначені почесними дипломами товариств морфологів Мексики, Чехословаччини, Росії.

Вибрані праці. Коронарное кровообращение и экспериментальный инфаркт миокарда. Киев, 1962 (у співавт.); Сравнительная анатомия и эволюция кровеносных сосудов сердца. Киев, 1985 (у співавт.); Клапаны сердца. Киев, 1990 (у співавт.); До хірургічної анатомії підшлункової залози. 1952.

КУРИЛІН Іван Овксентійович [06.03.1918 – 18.07.1984]

Вчений і педагог, лікар-оториноларинголог, доктор медичних наук (1961), професор (1962), лауреат Державної премії УРСР (1979), заслужений діяч науки УРСР (1983), завідувач кафедри оториноларингології (1963–1984), декан педіатричного факультету (1962–1966). Автор близько 170 наукових праць, зокрема 6 монографій, 14 винаходів, 26 рацпропозицій.

Біографія. Народився в м. Огородні (нині Гомельської області, Білорусь). У 1941 р. закінчив Алма-Атинський медичний інститут. З 1947 по 1949 рр. навчався в клінічній ординатурі кафедри оториноларингології Київського інституту удосконалення лікарів. У 1950 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Рак гортани» та працював на посаді асистента кафедри оториноларингології Київського інституту удосконалення лікарів. З 1948 по 1950 рр. – начальник відділу кадрів МОЗ УРСР. З 1955 р. працював у Київському медичному інституті імені О. О. Богомольця на посадах: доцента (1955), професора (1962), а з 1963 по 1984 рр. – завідувача кафедри оториноларингології. У 1961 р. захистив докторську дисертацію на тему «Современные методы диагностики и хирургического лечения склеромы с применением стрептомицина».

Науковий напрям. Вивчення новоутворень ЛОР-органів, зокрема питань ранньої діагностики пухлинних процесів, склероми, отитів, тонзиллярної патології у дітей, питань реконструктивно-відновлювальної хірургії верхніх дихальних шляхів, історії оториноларингології. Науковий консультант і керівник 32 кандидатських та 2 докторських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. У роки війни служив командиром санітарної роти, старшим лікарем піхотного полку Сталінградського та Донського фронтів, працював ординатором хірургічного шпиталю 7-ї Гвардійської Армії, був двічі поранений.

Нагороджений двома орденами Червоної Зірки, орденом «Вітчизняної війни» I ступеня, орденом «Знак пошани», медалями.

Вибрані праці. Отиты и анtritы у детей грудного возраста. Киев, 1969 (у співавт.); Хронический тонзиллит у детей, больных туберкулёзом. Киев, 1971; Папилломатоз гортани. Киев, 1972 (у співавт.); Носовые кровотечения. Киев, 1976; Лечение больных хроническим отитом, осложнённым холестеатомой. *Вестник оториноларингологии*. 1984. № 1 (у співавт.).

Л

ЛАВРИК Семен Семенович [20.10(02.11).1915 – 07.07.1990]

Вчений і педагог, лікар-гематолог, організатор охорони здоров'я УРСР, доктор медичних наук (1966), професор (1967), член-кореспондент АН УРСР (1979), заслужений діяч науки УРСР (1975), директор Київського НДІ гематології та переливання крові МОЗ України (1960–1970), ректор Київського медичного інституту (1970–1984), лауреат премії імені академіка О. О. Богомольця АН УРСР (1977), головний гематолог МОЗ УРСР (1963). Автор понад 160 наукових праць, зокрема 2 монографій.

Біографія. Народився в с. Великій Слобідці (нині Кам'янець-Подільського району Хмельницької області). У 1940 р. закінчив Вінницький медичний інститут імені М. І. Пирогова. З 1946 по 1950 рр. – директор Львівського НДІ переливання крові МОЗ УРСР. До 1954 р. займав посади завідувача Львівського облздраввідділу та згодом – ректора Івано-Франківського медичного інституту. З 1954 до 1960 р. – Перший заступник міністра охорони здоров'я УРСР. У 1960–1970 рр. – директор Київського НДІ гематології і переливання крові та водночас завідувач (на громадських засадах) лабораторії консервування кісткового мозку і трансплантації кровотворних тканин (1963–1991). У 1966 р. захистив докторську дисертацію на тему «Консервирование костного мозга глубоким замораживанием». З 1970 по 1984 рр. – ректор Київського інституту імені О. О. Богомольця, а з 1984 по 1989 рр. – завідувач лабораторії консервування кісткового мозку Київського НДІ гематології і переливання крові МОЗ УРСР. З 1989 р. – радник при дирекції цього ж інституту.

Науковий напрям. Гематологія та трансфузіологія, зокрема, ауто- і гемотрансфузія консервативних клітин крові, ауто- і гемотрансплантація кісткового мозку хворим після променевої та

хіміотерапії злоякісних новоутворень, організація служби крові і донорства.

Діяльність у роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. У 1941–1945 рр. С. С. Лаврик перебував у діючій Радянській Армії на посадах: старшого лікаря полку, начальника санітарної служби дивізії, начальника армійського шпиталю на Західному, 3-му Білоруському, 1-му Українському фронтах. Знаходячись у бойових підрозділах, зумів організувати лікування поранених у польових медичних пунктах. У складних ситуаціях особисто керував евакуацією важкопоранених солдат і командирів у тил. Нагороджений орденами Вітчизняної війни I та II ступенів, Червоної Зірки, Жовтневої революції, Трудового Червоного Прапора, Дружби народів, «Знак пошани», медалями.

Вибрані праці. Консервирование костного мозга. Киев, 1975; Трансплантация костного мозга в онкологической практике. *Клиническая хирургия.* 1976. № 12; Морфофункциональная характеристика лейкоцитов периферической крови человека, криоконсервированных в защитных растворах ПВП, ПЭО. *Врачебное дело.* 1980. № 6.

ЛУР'Є Олександр Юдимович [30.09.(12.10.)1897 – 21.05.1958]

Лікар акушер-гінеколог, талановитий клініцист й організатор, доктор медичних наук (1936), професор (1937), член-кореспондент АН УРСР (1939), заслужений діяч науки УРСР (1958), лауреат Державної премії СРСР (1941), головний акушер-гінеколог МОЗ УРСР (1949–1958), завідувач кафедри акушерства і гінекології № 1 Київського медичного інституту (1938–1958), член Вченої медичної ради МОЗ УРСР, заступник відповідального редактора журналу «Педіатрія, акушерство і гінекологія». Автор понад 110 наукових публікацій, зокрема 5 монографій.

Біографія. Народився в м. Климовичах Могилівської губернії (Білорусь). У 1921 р. закінчив медичний факультет Московського університету та працював у клініці видатного гінеколога професора А. П. Губарева. З 1921 р. – асистент, згодом – старший викладач Центрального інституту охорони материнства і дитинства. З 1930 р. працював на посаді наукового керівника Уральського інституту охорони материнства і дитинства, а з 1932 по 1938 р. (одночасно) – завідувач кафедри акушерства і гінекології Свердловського медичного інституту. З 1938 р. – завідувач кафедри акушерства і гінекології № 1 Київського медичного інституту (1938–1958) та головний фахівець з

акушерства і гінекології Народного комісаріату з охорони здоров'я Української РСР. У 1938 р. з його ініціативи в історію рододопомоги введено контроль кожного випадку материнської та ранньої дитячої смерті.

Науковий напрям. Організація акушерської допомоги, боротьба з материнською смертністю, знеболювання пологів, запобігання й лікування раку жіночих статевих органів. Науковий консультант і керівник 3 докторських та 12 кандидатських дисертацій.

Діяльність в роки Другої світової війни. З початку Другої світової війни О. Ю. Лур'є служив у лавах Червоної армії та працював лікарем за фахом. Після повернення (1943) Інституту з евакуації у Київ, очолив кафедру акушерства та гінекології № 1 з клінічною базою в Жовтневій лікарні і в Інституті охорони материнства й дитинства (ОХМАТДИТ) та з притаманною йому енергією приступив до організації профілактичних заходів щодо боротьби з раком статевих жіночих органів. З його ініціативи у всій країні почали проводити масові профілактичні огляди жінок. У 1945 р. за його безпосередньої участі відкрито перший онкопрофілакторій при міській жіночій консультації. О. Ю. Лур'є розробив методику хордотомії при запущених формах раку матки. Професор докорінним образом змінив методику викладання акушерства та гінекології. Нагороджений двома орденами Леніна, орденами Трудового Червоного Прапора, Вітчизняної війни II ступеня та медалями.

Вибрані праці. Обезболивание родов. Свердловск, 1936; Хирургическая терапия септических послеродовых заболеваний. Киев, 1940; Акушерские ошибки и материнская смертность. Москва, 1947; Профилактика, клиника и терапия рака матки. Киев, 1947; Онкопрофілакторій при женской консультации. Киев, 1948; Избранные труды. Киев, 1960; Методы работы консультации для женщин (1930).

М

МАКАРЕНКО Іван Митрофанович [12.10.1922 – 27.12.1992]

Історик медицини, кандидат медичних наук (1964), доцент (1967), завідувач курсу історії медицини кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я (1965–1988), керівник групи з вивчення історії медицини України (з 1988 р.) Київського медичного інституту.

Біографія. Закінчив Конопотську фельдшерсько-акушерську школу, після чого призваний до лав Червоної армії. У 1951 р. закінчив санітарно-гігієнічний факультет

Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. З 1951 по 1967 рр. – асистент, з 1967 р. – доцент кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я. У 1964–1977 рр. працював на посаді заступника декана санітарно-гігієнічного факультету Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. У 1964 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Материалы о развитии гигиены на Украине (вопросы гигиены в трудах и деятельности учёных медицинского факультета Киевского университета)».

Науковий напрям. Історія медичної науки і медичної освіти, історія Київського медичного інституту. І. М. Макаренко є автором численних наукових праць, присвячених діяльності видатних діячів вітчизняної медицини: О. П. Вальтера – одного із засновників Київської анатомічної школи, В. А. Субботіна – організатора та керівника Першої кафедри гігієни в Україні, Н. А. Хржонцевського – видатного українського вченого і громадського діяча та ін. Співавтор-укладач «Біографічного словника завідувачів кафедр та професорів Київського медичного інституту (1841–1991)».

Діяльність у роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. У званні гвардії старшини медичної служби воював у складі Західного, Калінінського, 1-го Прибалтійського і Ленінградського фронтів на посадах радіотелеграфіста, розвідника, санінструктора. Брав участь в обороні Москви, у визволенні Білорусії та Прибалтики. 25 лютого 1945 р. був важко поранений, втратив руку. За виявлену мужність і героїзм І. М. Макаренка нагороджено орденами Червоної Зірки, Вітчизняної війни I ступеня та медалями.

Вибрані праці. Из истории организации и развития самостоятельных кафедр гигиены в России и на Украине. *Врачебное дело*. 1954. № 12; Профессор В. А. Субботин. *Гигиена и санитария*. 1956. № 5; З історії підготовки санітарних кадрів в УРСР. *Досягнення охорони здоров'я в Українській РСР (1917–1957)*. Київ, 1958; В. А. Субботин – організатор и руководитель первой кафедры гигиены на Украине. *Материалы к истории гигиены и санитарии на Украине*. Киев, 1962 (у співавт.)

МАНЬКОВСЬКИЙ Борис Микитович [11.03.1883–24.11.1962]

Видатний вчений, лікар-невролог, один із засновників вітчизняної неврологічної школи, доктор медичних наук (1922), професор (1935), академік АМН СРСР (1944), заслужений діяч науки УРСР (1943), завідувач кафедри нервових хвороб (1922–1962) та кафедри неврології Київського інституту удосконалення лікарів (1922–1941), науковий керівник Психоневрологічного інституту АМН СРСР (1927–1948). Автор понад 170 наукових праць, зокрема 25 монографій з

різних розділів теоретичної та клінічної неврології. За його редакцією видано більше 20 томів тематичних наукових збірників.

Біографія. Народився в Козельці Чернігівської губернії. У 1910 р. закінчив медичний факультет Університету Св. Володимира й працював на посадах асистента, приват-доцента кафедри нервових хвороб Університету (1911–1918). У часи Першої світової війни його призначено молодшим ординатором Київського військового шпиталю, де і працював у нервовому відділенні. У 1922 р. Б. М. Маньковський очолив кафедру нервових хвороб лікувального факультету Київського медичного інституту. Після Другої світової війни продовжував займатися нейроінфекційною патологією. Завідував кафедрою нервових хвороб лікувального факультету Київського медичного інституту до 1962 р.

Науковий напрям. Клінічні і патолого-анатомічні особливості перебігу епідемічного енцефаліту, функції підкоркових утворень екстрапірамідних базальних гангліїв, гіпоталамічні ділянки, патогенез і клініка розсіяного склерозу, неврологічні прояви патології вегетативної нервової системи та ін. Науковий консультант і керівник 5 докторських та 45 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Під час війни Б. М. Маньковський продовжував готувати лікарів для потреб фронту, надавав консультації в евакошпиталях Челябінська. Наукова діяльність була спрямована на проблеми військової травматології, боротьбу із сепсисом, нейроінфекційним ураженням, харчової дистрофії. Нагороджений двома орденами Леніна, орденом Трудового Червоного Прапора, орденом «Знак Пошани», медалями.

Вибрані праці. Клиника эпидемического энцефалита. Киев, 1924; К клинике и патологической анатомии опухолей gl. Pinealis. Современная психоневрология. 1928. № 7/8; Труды клиники нервных болезней. Киев, 1928.

МАНЬКОВСЬКИЙ Микита Борисович [11(24).12.1914 – 04.12.2014]

Видатний клініцист-невролог, організатор охорони здоров'я, фундатор нейрогеронтологічного та нейрогеріатричного напрямлення в медицині, доктор медичних наук (1959), професор, завідувач кафедри нервових хвороб (1962–1965), проректор з наукової роботи (1961–1964), заслужений діяч науки УРСР (1978), лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки (1984). Автор понад 300 наукових публікацій, зокрема 9 монографій.

Біографія. Народився в м. Києві. У 1939 р. закінчив Київський медичний інститут й вступив до аспірантури на кафедру нормальної фізіології. Служив військовим лікарем, згодом працював викладачем Київського військово-медичного училища. У 1945–1948 рр. М. Б. Маньковський працював на посаді старшого наукового співробітника Київського психоневрологічного інституту. З 1948 по 1950 рр. – доцент кафедри нервових хвороб Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця, а з 1951 по 1954 рр. – ректор Чернівецького медичного інституту. У 1955 р. – старший науковий співробітник відділу клінічної неврології Інституту фізіології АН УРСР. У 1958 р. захистив докторську дисертацію на тему «Ревматический энцефалит: клиника, патоморфология, патогенез». З 1961 по 1964 рр. – проректор з наукової роботи та водночас завідувач кафедри нервових хвороб Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1962–1965). У 1965–1980 рр. – заступник директора з наукової роботи та завідувач відділу клінічної фізіології та патології нервової системи Інституту геронтології АМН України. З 1990 по 2014 рр. – науковий консультант цього відділу.

Науковий напрям. Фізіологія вищої нервової діяльності, нейроревматизм, клінічна неврологія, нейрогеронтологія та нейрогеріатрія, патогенез, клініка та терапія судинних захворювань головного мозку. Науковий консультант і керівник 14 докторських та 39 кандидатських дисертацій.

Діяльність в роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. М. Б. Маньковський служив у Діючій армії в складі Центрального, Північно-Західного, Сталінградського, 4-го Українського та 3-го Білоруського фронтів командиром медсанбату 2-го Гвардійського механізованого корпусу, начальником 1-го Відділу польового евакопункту 2-ї Гвардійської армії. У польовому евакопункті армії Микита Борисович прослужив майже до кінця війни. Та все ж навесні 1945 р., під час однієї з контрольних поїздок в польовий пересувний шпиталь під Кенігсбергом, потрапив під артилерійський обстріл, був контужений і важко поранений. Нагороджений орденами «Вітчизняної війни» I та II ступеня, Червоної Зірки, Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани», 18 медалями.

Вибрані праці. Ревматический энцефалит. Киев, 1959; Основы геронтологии. Киев, 1969 (у співавт.); Старение и нервная система (очерк клинической нейрогеронтологии). Киев, 1972; Сосудистый паркинсонизм. Киев, 1982; Атеросклероз и возраст. Киев, 1982; Руководство по гериатрии. 1982 (у співавт.); Биология старения. Киев,

1982 (у співавт.); Долгожители. Нейрофизиологические аспекты. Киев, 1985; Старение мозга. Киев, 1991; Современные подходы к терапии когнитивных нарушений. Нейрометаболическая терапия. Киев, 2005 (у співавт.).

МАРЧЕНКО Олексій Іванович [15.08.1922 – 28.11.2009]

Лікар-стоматолог, доктор медичних наук (1966), професор (1967), завідувач кафедри пропедевтики терапевтичної стоматології з курсом дитячої стоматології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1977–1988), «Відмінник охорони здоров'я». Автор понад 260 наукових публікацій, зокрема 12 монографій, 14 авторських свідоцтв на винаходи, редактор 15 наукових збірників.

Біографія. Народився в с. Плешкані (нині Золотоніського району Черкаської області). У 1941 р. закінчив Харківське військово-медичне училище, у 1951 р. – Київський медичний інститут імені О. О. Богомольця, а в 1953 р. – клінічну ординатуру. Працював асистентом кафедри терапевтичної стоматології цього ж вузу. У 1956 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Лечение хронических периодонтитов диатермокоагуляцией». З 1959 по 1973 рр. – директор Одеського НДІ стоматології. З 1960 по 1977 рр. – перший завідувач (організатор) кафедри терапевтичної стоматології Одеського медичного інституту. У 1966 р. захистив докторську дисертацію на тему «Исследование физиологических механизмов всасывания слизистой оболочкой полости рта и языка». З 1977 по 1988 рр. – завідувач кафедри пропедевтики терапевтичної стоматології з курсом дитячої стоматології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. У 1994 - 2005 рр. – завідувач кафедри терапевтичної стоматології Київського медичного інституту Української асоціації народної медицини. О. І. Марченко створив унікальний на той час довідник з лікування стоматологічних захворювань у дітей.

Науковий напрям. Захворювання періодонту, вивчення анаеробної мікрофлори порожнини рота, кандидозів слизової оболонки порожнини рота, застосування фітопрепаратів в стоматології. Науковий консультант і керівник 4 докторських і 33 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. З червня 1941 по 9 травня 1945 р. – учасник бойових дій. Нагороджений орденами Вітчизняної війни II ступеня, Червоної Зірки, Трудового Червоного Прапора, «Знак пошани», 18 медалями.

Вибрані праці. Клиника и лечение периодонтов. Киев, 1958; Кандидозы слизистой оболочки полости рта. Киев, 1978 (у співавт.);

Фармакотерапия в стоматологии. Киев, 1986 (у співавт.); Лечение заболеваний в детской терапевтической стоматологии. Киев, 1988 (у співавт.); Иммунология кариеса зубов. Киев, 1991 (у співавт.).

МАТЮШКО Ростислав Павлович [25.08.1934 – 30.06.2008]

Лікар-радіолог, один із засновників та перший завідувач курсу радіаційної медицини (з 1991 р.) доктор медичних наук (1990), професор (1992), професор кафедри медичної радіології з курсами рентгенології та радіаційної медицини (з 1992 р.), лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки (1986), голова Ради Всесоюзної організації раціоналізаторів та винахідників Інституту, ліквідатор наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (травень, 1986). Автор понад 100 наукових публікацій, 1 монографії, 3 навчальних

посібників та 3 методичних розробок, декількох навчальних програм, двох винаходів.

Біографія. Народився в с. Татарівка (нині – Софіївка Носівського району Чернігівської області). У 1957 р. закінчив Київську спецшколу ВПС СРСР, потім Качинське військово-авіаційне училище льотчиків імені А. Ф. М'яникова (м. Сталінград, нині – Волгоград). Служив льотчиком-винищувачем у Радянській армії. У 1960 р. звільнений у запас за станом здоров'я. У 1966 р. закінчив лікувальний факультет Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця, а з 1966 по 1967 рр. навчався в аспірантурі. У 1967–1978 рр. – асистент, а у 1978–1990 рр. – доцент кафедри рентгенології та медичної радіології. У 1990 р. захистив докторську дисертацію за спецтематикою. З 1991 р. – завідувач курсу радіаційної медицини, професор кафедри медичної радіології та водночас з 1993 р. – засновник і завідувач кафедри променевої діагностики та променевої терапії з курсом радіаційної медицини Київського медичного інституту Української асоціації народної медицини.

Науковий напрям. Вивчення впливу малих і надлетальних доз іонізуючого випромінювання на організм людини та розробка нових методів радіонуклідної діагностики різних захворювань. За вагомі досягнення у праці нагороджений медалями.

Учасник Другої світової війни. Нагороджений медалями.

Вибрані праці. Радионуклидная диагностика (оценка эффективности и лечения некоторых заболеваний). Киев, 1991 (у співавт.); Радиофармацевтические препараты: навчальний посібник. Київ, 1997 (у співавт.); Методи тестування фармакологічних засобів, харчових добавок та лікувально-профілактичних продуктів на протипроменеву

активність: методичні рекомендації. Київ, 1999; Основи радіаційної медицини: навчальний посібник. Вид. 2-е, стереотип. Одеса, 2003.

МАТЯШИН Гнат Михайлович [11.11.1925 – 31.10.1979]

Лікар-хірург, доктор медичних наук (1965), професор, заслужений діяч науки УРСР (1979), заслужений лікар УРСР, головний хірург МОЗ УРСР (1970–1979), завідувач кафедри факультетської хірургії Київського медичного інституту (1968–1979), член Правління Всесоюзного наукового товариства, голова Українського Республіканського наукового товариства хірургів (1973–1979). Автор понад 250 наукових публікацій, зокрема 5 монографій.

Біографія. Народився в с. Андріївка Селидівського району (нині Великоновосілківського району Донецької області). У 1950 р. закінчив (з відзнакою) Сталінський медичний інститут. У 1950–1952 рр. – завідувач Ворошиловградської обласної станції переливання крові, заступник головного лікаря Ворошиловградської обласної клінічної лікарні. У 1952–1953 рр. навчався в клінічній ординатурі. Від 1953 до 1959 рр. працював на посадах асистента, доцента (1959–1964), завідувача (1964–1968) кафедри загальної хірургії лікувального факультету Донецького медичного інституту. У 1956 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Клинические наблюдения над переливанием лечебной сыворотки Беленького», а в 1964 р. – докторську дисертацію на тему «Пластика пищевода толстой кишкой». З 1968 по 1979 рр. Г. М. Матяшин очолював кафедру факультетської хірургії Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця.

Науковий напрям. Розробка проблем клінічної трансфузіології, відновлювальної хірургії органів травлення, невідкладної хірургії, організації хірургічної допомоги. Науковий консультант і керівник 5 докторських і 27 кандидатських дисертацій.

Діяльність в роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. У 1942 р. вступив до Архангельського медичного інституту. У грудні 1942 р. призваний до лав Червоної Армії і направлений в Архангельське військово-кулеметне училище. У серпні 1943 р. направлений на фронт у 51 гвардійську танкову бригаду 3-ї гвардійської танкової армії 1-го Українського фронту, де служив до березня 1944 р. спочатку як командир кулеметного розрахунку, а потім як командир взводу танкового десанту. Брав участь у відвоюванні Сумської та Полтавської областей, у форсуванні Дніпра на Лютізькому і Букринському плацдармах, в битвах за Київ, Фастів, Житомир.

Нагороджений орденами Червоної Зірки, Трудового Червоного Прапора, медалями, значком «Відмінник охорони здоров'я».

Вибрані праці. Вопросы хирургии желудочно-кишечного тракта (1966); Тотальна пластика стравоходу товстою кишкою (1971); Осложнения аппендэктомии (1974); Воспалительные псевдоопухолы пищеварительного тракта и передней брюшной стенки (1980); Симптомы и синдромы в хирургии (эпонимы) (1982).

МЕДВЕДЬ Левко Іванович [05(18).06.1905 – 22.02.1982]

Вчений, лікар-гігієніст, державний діяч та організатор охорони здоров'я, доктор медичних наук (1961), професор (1962), академік АМН СРСР (1969), заслужений діяч науки УРСР (1956), завідувач кафедри гігієни праці і профзахворювань (1943–1952), директор Київського медичного інституту (1941–1964), директор Всесоюзного НДІ гігієни праці і токсикології пестицидів, полімерів і пластмас (1964–1982), лауреат премії АМН СРСР імені Ф. Ф. Ерісмана (1982). Автор понад 150 наукових

праць, зокрема 3 монографій, 2 рекомендацій для лікарів.

Біографія. Народився в с. Чорна Гребля Гайсинського повіту Кам'янець-Подільської губернії (нині с. М'якохід Бершадського району Вінницької області). У 1927 р. закінчив Вінницький хіміко-фармацевтичний інститут. З 1932 по 1933 рр. працював директором Вінницького медичного інституту та завідувачем міського відділу охорони здоров'я, а з 1935 по 1936 рр. – завідувачем Київського обласного відділу охорони здоров'я. У 1939 р. Л. І. Медведь закінчив Київський медичний інститут. У 1945–1947 рр. заступник Міністра охорони здоров'я УРСР, а з 1947 по 1952 рр. – Міністр охорони здоров'я УРСР. З 1952 по 1964 р. працював на посаді директора Київського НДІ гігієни праці і професійних захворювань (нині Інститут медицини праці НАМНУ). У 1964–1982 рр. – засновник та перший директор ВНДІ гігієни і токсикології пестицидів, полімерів і пластичних мас.

Науковий напрям. Гігієна села й сільськогосподарської праці, організація охорони здоров'я, історія медичної науки, токсикологія пестицидів. Науковий консультант і керівник 10 докторських та понад 60 кандидатських дисертацій.

Діяльність в роки Другої світової війни. Упродовж війни Л. І. Медведь був директором (1941–1944) Київського медичного інституту, організував евакуацію Київського медичного інституту у Харків, Челябінськ, де, згідно вимогам воєнного часу, очолив підготовку лікарів для фронту, а після звільнення Києва в листопаді 1943 р.

організував повернення інституту, який перший серед вищих навчальних закладів Києва 13 грудня 1943 р. відновив навчання. З 1943 р. одночасно, завідувач кафедри гігієни праці і професійних захворювань (1943–1952) Київського медичного інституту. Нагороджений орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки, двома орденами «Знак Пошани», медалями.

Вибрані праці. Токсикологія деяких органічних сполук ртуті (етилмеркурхлорид і етилмеркурфосфат). Київ, 1946; Гігієна сільськогосподарської праці. Київ, 1955; Гигиена труда при применении инсектофунгицидов в сельском хозяйстве. Москва, 1958; Книга о здоровье тружеников села. Москва, 1963; Справочник по пестицидам (гигиена применения и токсикология). Киев, 1977; Гигиена труда в сельскохозяйственном производстве : руководство. Москва, 1981 (у співавт.).

МІЛЬКО Василь Іванович [18.05.1921 – 03.02.1998]

Вчений-рентгенолог, доктор медичних наук (1971), професор (1972), заслужений працівник вищої школи (1979), лауреат Державної премії УРСР (1986), ректор Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1966–1970), завідувач кафедри рентгенології і радіології (1966–1990), професор кафедри (з 1990 р.), учасник ліквідації аварії на ЧАЕС. Автор понад 200 наукових праць, зокрема 2 монографій, 5 підручників, а також оригінальних діагностичних методів у рентгенології і радіології, захищених

авторських свідоцтв.

Біографія. Народився в м. Новомиргороді (нині Кіровоградської області). У 1953 р. закінчив Київський медичний інститут імені О. О. Богомольця. З 1953 по 1954 рр. навчався в клінічній ординатурі на кафедрі рентгенології. У 1954–1960 рр. працював на посаді асистента, з 1960 по 1966 рр. – доцента, з 1966 р. – завідувача кафедри рентгенодіагностики Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. У 1970 р. захистив докторську дисертацію на тему «Реакции организма и их особенности при облучении инкорпорированным йодом -131 и фосфором -32».

Науковий напрям. Розробка основ радіобіологічної дії малих та надлетальних доз радіації на організм ссавців. Науковий консультант і керівник 8 докторських та 25 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. На початку війни В. І. Мілько воював на Карельському фронті. Брав участь у боях на передовій на посадах від командира взводу у званні лейтенанта до

командира батальйону. У грудні 1941 р. тяжко пораненого у ногу відправлено до шпиталу. У 1942 р. повернувся до діючої армії на Південно-Західний фронт, брав участь у боях під Ржевом, був знову поранений. Після видужання направлений до військово-повітряних сил, де проходив службу біля кордону з Туреччиною. Нагороджений орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки, Вітчизняної війни II ступеня, орденом «Знак Пошани», медалями.

Вибрані праці. Медицинская радиология : учебник. Киев, 1960; Рентгенодиагностика : учебное пособие. Киев, 1969 (у співавт., ред.); Рентгенология : учебник. Киев, 1983 (у співавт., ред.); Рентгенодіагностика : навч. посібник. Вінниця, 2005 (у співавт.).

МІХНЬОВ Анатолій Львович [01.07.1909 – 03.10.1970]

Вчений, лікар-терапевт, професор (1949), заслужений діяч науки УРСР (1958), доцент Київського медичного інституту (1944–1950), майор медичної служби. Автор понад 200 наукових публікацій, зокрема 8 монографій.

Біографія. Народився в слободі Радуль Городнянського повіту Чернігівської губернії (нині смт Ріпкинського району Чернігівської області). У 1929 р. вступив до Київського медичного інституту. З 1933 по 1936 рр. навчався в аспірантурі, а в 1936 р. захистив кандидатську дисертацію та працював на посаді асистента (з 1939 р. доцента) кафедри факультетської терапії Київського медичного інституту. За сумісництвом здобував клінічний досвід у галузі внутрішніх хвороб в Інституті клінічної медицини. У 1948 р. захистив докторську дисертацію на тему «Опыт клинического изучения нарушенной обмена при заболевании печени». З 1949 р. – професор Українського НДІ клінічної медицини імені академіка М. Д. Стражеска, а з 1950 р. – завідувач кафедри терапії Київського інституту удосконалення лікарів та заступник директора Українського НДІ клінічної медицини. У 1952–1970 рр. – директор цього ж інституту.

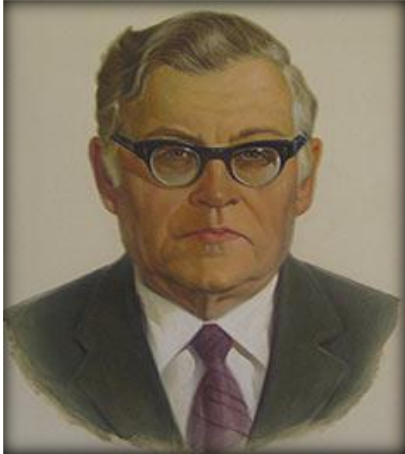
Науковий напрям. Вивчення патогенезу, діагностики та лікування коронарної хвороби, включаючи інфаркт міокарда та гіпертонічну хворобу, захворювань печінки, легенів, різноманітних форм ревматичних хвороб, зокрема ревматизму з малосимптомним і прихованим перебігом. Науковий консультант і керівник 43 докторських і кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. На початку Другої світової війни А. Л. Міхньова мобілізовано на фронт, до завершення якої був головним терапевтом фронткових шпиталів у званні майора

медичної служби. З 1944 р. – доцент Київського медичного інституту (1944–1950). Нагороджений орденами Леніна, Червоної Зірки, двома орденами «Знак Пошани», медалями.

Вибрані праці. Азотистый обмен в клинике болезней печени (1939); Очерки по военно-полевой терапии (1946); Опыт клинического изучения нарушений обмена при заболеваниях печени (1950); Диагностика и лечение острых панкреатитов (1961); Кислородная терапия с заболеваниями сердечно-сосудистой системы (1965).

МОРГУНОВ Ігор Миколайович [20.10.1913 – 01.01.1991]

Лікар-імунолог, епідеміолог, доктор біологічних наук (1960), професор (1961), завідувач кафедри епідеміології (1962–1987), професор-консультант (з 1987 р.), головний епідеміолог МОЗ УРСР (з 1950 р.). Автор понад 200 наукових праць, зокрема 4 монографій.

Біографія. Народився в с. Малоянісолі Маріупольського повіту Катеринославської губернії (нині Нікольського району Донецької області). У 1936 р. закінчив Дніпропетровський медичний інститут та працював науковим співробітником епідеміологічного відділу у Дніпропетровському санітарно-бактеріологічному інституті. З 1949 р. – завідувач імунологічної лабораторії Київського НДІ епідеміології та мікробіології, а згодом заступник директора з наукової роботи. У 1959 р. захистив докторську дисертацію на тему «Аллергенные свойства бактериальных экзотоксинов и анатоксинов». З 1962 по 1987 р. – завідувач кафедри епідеміології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця.

Науковий напрям. Вивчення питань антитоксичного імунітету, механізму зараження, імунології та епідеміології низки інфекцій, що викликаються збудниками умовно-патогенної природи. Науковий консультант і керівник 11 докторських та 28 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. У роки Другої світової війни Наркомздор'я СРСР направив І. М. Моргунова в Іркутський інститут епідеміології і мікробіології, де він завідував епідеміологічним, а потім мікробіологічним відділом. В цьому інституті лікар організував лабораторію ранових інфекцій, в якій проводилися наукові дослідження, а також виготовлялися правцева і гангренозна сироватки для фронтівих і тилівих шпиталів. У 1944 р. повернувся до Дніпропетровського НДІ епідеміології і мікробіології та працював заступником директора з виробництва бактеріальних препаратів, заступником директора з наукової роботи. Нагороджений орденом «Знак Пошани», медалями.

Вибрані праці. Бактериальные токсины и анатоксины. Киев, 1959; Столбняк и его предупреждение. Киев, 1962; Гуморальные факторы иммунологической реактивности организма. Киев, 1975 (у співавт.).

Н

НАЗАРЕНКО Лідія Василівна [21.01.1914 – ?]

Лікар-стоматолог, кандидат медичних наук, асистент кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії (1952–1977).

Біографія. Народилася у м. Кишинів Російської імперії. Переїхавши з родиною у Київ, закінчила книжково-бібліотечний технікум та працювала бібліотекарем у книжковій крамниці (1931–1933). У 1934 р. вступила до медичного інституту на стоматологічний факультет і закінчила його (з відзнакою) у 1937 р. Далі працювала лікарем-стоматологом у Борисполі. У 1948 р. навчалася на курсах підвищення кваліфікації в Медико-стоматологічному інституті, пізніше – на кафедрі хірургічної стоматології під керівництвом С. Н. Вайсבלата. З 1952 р. – викладач в Стоматологічному інституті, а з 1955 р. – медичному інституті. У 1957 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Переломы челюстей мирного времени и их лечение». Як викладач і хірург проходила підвищення кваліфікації у Ленінграді: у 1964 р. – на кафедрі, очолюваній професором О. О. Лімбергом, у 1967 р. – у Військово-медичній академії на кафедрі професора М. В. Мухіна.

Науковий напрям. Травматологічні ураження щелепно-лицевої ділянки, назубне шинування для лікування переломів щелеп різної складності.

Учасник Другої світової війни. Л. В. Назаренко зустріла війну на військовому аеродромі, який став жертвою бомбардування фашистів у перший день війни. З'явилися перші поранені і загиблі, почалися будні військово-медичної роботи лікаря. Була учасником оборонних боїв за Київ, супроводжувала поранених до шпиталів. З кінця 1941 р. працювала щелепно-лицевим хірургом у військовому шпиталі м. Москви. Звідти направлена супроводжувати 12-й авіадесантний полк на фронт, де і продовжилася її військова служба. Брала участь у боях на Курській дузі, у складі наступаючої армії визволяла Київ (1943). Потім був шлях до Польщі й далі аж до Берліна. Працювала у військовому шпиталі, де організовувала лікувальну та евакуаційну

роботу. Нагороджена 25 орденами і медалями, зокрема орденами Червоної Зірки, Вітчизняної війни та Богдана Хмельницького.

НЕСТЕРОВ Володимир Степанович [15.04.1898 – 29.07.1975]

Лікар-терапевт, доктор медичних наук (1946), професор (1946), завідувач кафедри терапії санітарно-гігієнічного факультету (1961–1973), головний терапевт Воронежської області (з 1949 р.), член правління Всесоюзного і Українського товариств кардіологів, Українського товариства терапевтів, редакційних рад професійних журналів. Автор понад 120 наукових праць, зокрема 11 монографій.

Біографія. Народився в м. Новоросійську. У 1925 р. закінчив медичний факультет Ростовського університету та працював на посаді ординатора у професора І. В. Завадського. У 1938 р. захистив докторську дисертацію на тему «Перекрестная реакция оседания эритроцитов при пернициозной анемии и малярии». З 1961 р. працював завідувачем кафедри терапії санітарно-гігієнічного факультету (1961–1973) Київського медичного інституту.

Науковий напрям. Вивчення питань кардіології, ревматизму, легеневої гіпертензії, гематології, вісцеральної малярії, сепсису тощо. Науковий консультант і керівник 9 докторських і 30 кандидатських дисертацій.

Діяльність в роки Другої світової війни. В роки війни В. С. Нестеров був консультантом евакошпиталів міст Воронежа та Ульяновська, очолював (з 1941 р.) кафедру пропедевтики внутрішніх хвороб, а потім кафедру шпитальної терапії Воронежського медичного інституту. Нагороджений орденом «Знак Пошани», медалями.

Вибрані праці. Диагностика малярії. Москва, 1953; Аневризма сердца. Москва, 1963 (у співавт.); Клиника болезней сердца и сосудов. Киев, 1974.

О

ОЗЕРОВ Антон Хрисанфович (30.01.1912 – 23.06.1976)

Лікар-ортопед-травматолог, доктор медичних наук (1963), професор (1965), завідувач кафедри ортопедії і травматології (1965–1976). Автор близько 80 наукових праць.

Біографія. Народився в м. Самборі Львівської області. У 1940 р. закінчив медичний факультет Львівського університету. Трудову діяльність розпочав дільничим лікарем в Івано-Франківській області,

згодом – лікарем-хірургом у лікарнях міст Львова та Володимир-Волинського. З 1946 по 1948 рр. – лікар-лаборант кафедри оториноларингології Київського інституту вдосконалення лікарів. У 1948 р. – ординатор клініки професора О. Г. Єлецького Київського НДІ травматології та ортопедії. У 1954 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Хірургічне лікування хворих, які страждають деформуючим артрозом нижніх кінцівок», а в 1963 р. – докторську дисертацію на тему «Деформуючий артроз кульшового суглоба в клініці та експерименті». З 1965 р. А. Х. Озерова обрано завідувачем кафедри травматології та ортопедії Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1965–1976).

Науковий напрям. Вивчення проблем деформуючого артрозу, уродженої дисплазії тазостегнового суглоба, металоостеосинтезу, регенерації кісткової тканини, оперативного лікування епіметафізарних переломів. Науковий консультант і керівник 8 докторських та 15 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. У роки війни оперував у шпиталях Червоної армії.

Вибрані праці. Отдалённые результаты хирургического лечения больных с деформирующим коксартрозом. *Ортопедия, травматология и протезирование*. 1974. № 7; Результаты комбинированного остеосинтеза при абдукционных переломах шейки бедренной кости. *Вестник хирургии имени И. И. Грекова*. 1976. № 5.

П

ПАДАЛКА Борис Якович [15.05.1883 – 05.01.1964]

Лікар-інфекціоніст, доктор медичних наук (1940), професор (1938), завідувач кафедри інфекційних хвороб 2-го Київського медичного інституту (1938–1941, 1954–1962). Автор близько 200 наукових праць.

Біографія. Народився в м. Пирятині (нині Полтавської області). У 1908 р. закінчив фізико-математичний факультет Петербурзького університету, а в 1912 р. – медичний факультет Московського університету. Працював старшим асистентом на кафедрі інфекційних хвороб Київського медичного інституту. У 1930 р. отримав вчене звання доцента. У 1936 р. отримав ступінь кандидата медичних наук і

продовжував працювати на кафедрі інфекційних хвороб Київського медичного інституту. У 1940 р. захистив докторську дисертацію на тему «Лікування черевного тифу». Після закінчення війни Б. Я. Падалка працював завідувачем кафедри інфекційних хвороб Київського інституту удосконалення лікарів. Одночасно був консультантом в НДІ інфекційних хвороб м. Києва. З 1954 р. очолив кафедру інфекційних хвороб Київського медичного інституту (1954–1962).

Науковий напрям. Клінічна діагностика та лікування найрозповсюдженіших інфекцій на основі вивчення природних захисних реакцій організму. Науковий консультант і керівник 9 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. У період німецької окупації певний час працював викладачем у створеному в Києві медичному інституті «Полімедікум», після його закриття аж до визволення Києва в 1943 р. завідував інфекційним відділенням в Олександрівській клінічній лікарні.

Вибрані праці. Курс острых инфекционных болезней : учебник. Киев, 1941 (у співавт.); Брюшной тиф. Киев, 1947; Дизентерия (клиника, терапия и профилактика). Киев, 1955; Достижения клиники инфекционных болезней на Украине за 40 лет Советской власти. *Врачебное дело*. 1957. № 12; Опыт клинической классификации инфекционных болезней. *Журнал микробиологии, эпидемиологии и иммунобиологии*. 1958. № 4; Аппендицит как маска брюшного тифа и дизентерии. *Врачебное дело*. 1961. № 4; Вопросы диагностики и лечения столбняка. *Врачебное дело*. 1962. № 12 (у співавт.); О лечении дизентерии. Киев, 1962. (у співавт.).

ПАЛЬГОВ Володимир Іванович [н. 28.11.1924]

Видатний вчений-гігієніст, доктор медичних наук (1968), професор (1973), професор кафедри загальної гігієни Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1972–1981), завідувач кафедри загальної гігієни та екології (1981–1991) та водночас завідувач кафедри соціальної медицини, організації охорони здоров'я і медичного правознавства Івано-Франківського національного медичного університету (1987–1991). Автор понад 200 наукових праць, зокрема 5 монографій.

Біографія. У 1953 р. закінчив (з відзнакою) санітарно-гігієнічний факультет Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. У 1953–1956 рр. – аспірант Київського НДІ загальної та комунальної гігієни МОЗ УРСР. З 1956 по 1968 рр. – науковий співробітник, старший науковий співробітник, завідувач сектору,

завідувач відділу цього ж інституту. У 1960 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Гігієнічні питання планування, житлового будівництва та благоустрою радгоспних селищ (за матеріалами України і Північного Казахстану)», а в 1967 р. – докторську дисертацію на тему «Комунальний шум як гігієнічна проблема». З 1968 по 1972 рр. – завідувач відділу професійної патології Київського НДІ отоларингології імені О. С. Коломійченка, а в 1972–1981 рр. – професор кафедри загальної гігієни Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. У 1981 - 1991 рр. – керівник кафедри загальної гігієни та екології Івано-Франківського медичного університету.

Науковий напрям. Розробка гігієнічних проблем планування та благоустрою сільських населених пунктів, вивчення комунального та промислового шуму і їх впливу на організм, розробка гігієнічних норм токсичних речовин у водоймах і ґрунті, питання педагогіки вищої школи. Науковий консультант і керівник 3 докторських і 12 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. У 1942 р. закінчив піхотне училище, а в січні 1943 р. його направлено на фронт. Воював у складі 34-го гвардійського стрілкового полку. Був тяжко поранений. Після шпиталю потрапив у Третю гвардійську танкову армію зв'язковим, брав участь у звільненні Києва, Тернополя, Львова. За звільнення м. Перемишля отримав подяку Верховного командування, а пізніше брав участь у взятті Берліна і звільненні Праги. Нагороджений орденом «За мужність», «Вітчизняної війни» II ступеня, медалями.

Вибрані праці. Комунальний шум. Київ, 1964; Гигиенические основы районной планировки. Москва, 1973; Клинико-экспериментальные данные о профессиональной тугоухости при слуховой нагрузке. *Борьба с вредным воздействием шума и вибрации.* Киев, 1979; Роль эпидемстанции как базы подготовки врача-гигиениста и эпидемиолога. *Гигиена и санитария.* 1980. № 8 (у співавт.).

ПЕЛЕЩУК Анатолій Петрович [16.07.1913 – 01.04.2010]

Лікар-терапевт, патріарх вітчизняної внутрішньої медицини, фундатор Київської терапевтичної школи другої половини ХХ ст., доктор медичних наук (1963), професор (1964), заслужений діяч науки УРСР (1971), лауреат Державної премії УРСР (1980), лауреат Премії імені М. Д. Стражеска (1992), лауреат Премії імені Ф. Г. Яновського (1997) НАН України, завідувач кафедри шпитальної терапії № 2 (1962–1987), за сумісництвом завідувач відділення терапевтичної нефрології Київського НДІ урології та нефрології (1971–1987). Автор понад 350 наукових праць, зокрема монографій, підручників та навчальних посібників.

Біографія. Народився в м. Києві. У 1936 р. закінчив (з відзнакою) лікувально-профілактичний факультет Київського медичного інституту, навчався в аспірантурі при кафедрі факультетської терапії 2-го Київського медичного інституту. У 1962 р. захистив докторську дисертацію на тему «Влияние сна на секреторную и моторную функции желудка». Працював завідувачем кафедри терапії стоматологічного факультету Інституту. Протягом 1965–1973 рр., паралельно з кафедрою терапії, завідував відділом терапевтичної нефрології Київського НДІ урології та нефрології АМН УРСР. У 1971 р. А. П. Пелешчук очолив кафедру шпитальної терапії № 2 Київського медичного інституту та створив на базі Київської центральної басейнової клінічної лікарні МОЗ України терапевтичну клініку імені академіка В. М. Іванова. З 1983 р. – завідувач кафедри внутрішньої медицини № 3, а з 1987 р. – професор цієї кафедри. У 1989 р. – виконувач обов'язків завідувача кафедри шпитальної терапії № 2.

Науковий напрям. Діагностика та захворювання органів травлення: клінічна фізіологія та фармакологія травної системи, клінічна симптоматика та лікування найпоширеніших хвороб органів травлення, алергологічних, онкологічних, ревматологічних патологій. Науковий консультант і керівник 6 докторських та 32 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Під час війни А. П. Пелешчук служив полковим лікарем у 123-му кавалерійському полку. Після бою під Дніпродзержинськом був контужений та потрапив у полон. Деякий час працював лікарем у німецькому концтаборі для військовополонених, де відбувся спалах епідемічного висипного тифу, на важку форму якого сам невдовзі захворів. Хвороба ускладнилася міокардитом. Після 3-х місяців лікування, наприкінці 1942 р., його відпущено німецькою владою до Києва, де продовжив роботу у клініках Київського медичного інституту під керівництвом академіка В. М. Іванова. Нагороджений орденами Вітчизняної війни II ступеня, «Знак пошани», орденом Богдана Хмельницького III ступеня, медалями. У 1944 р. захистив кандидатську дисертацію. Працював асистентом кафедри терапії санітарно-гігієнічного факультету Київського медичного інституту.

Вибрані праці. Основы геронтологии. Москва, 1969; Семиотика и диагностика болезней почек. Киев, 1976; Практическая нефрология. Киев, 1983; Етика спілкування лікаря та хворого. Київ, 1993; Внутренние болезни. Учебник. Киев, 1987.

ПИГИДА Іван Петрович [27.04.1902 – 1979]

Фахівець з організації охорони здоров'я, кандидат медичних наук, доцент (1948), завідувач кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я (1953–1961). Автор близько 30 наукових публікацій.

Біографія. У 1926 р. закінчив Київський медичний інститут.

Науковий напрям. Організація та історія охорони здоров'я.

Діяльність в роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. Нагороджений орденом Червоної Зірки та медалями.

Вибрані праці. Досягнення охорони здоров'я в Українській РСР. Київ, 1958 (у співавт.); Лечебно-профилактическая сеть г. Киева и её деятельность накануне Великой Отечественной войны : дис. канд. мед. наук. Киев, 1945.

ПИЛИПЧУК Микола Степанович [22.05.1926 – 21.07.1996]

Лікар-фтизіатр, доктор медичних наук (1963), професор (1964), академік АНВШ України, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України (1977), завідувач кафедри фтизіатрії та пульмонології (1960–1996), проректор з лікувальної роботи (1965–1970) Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. Автор 250 наукових праць, зокрема 10 монографій, 5 видань підручника «Туберкульоз», одного з перших у повоєнній Україні.

Біографія. Народився в с. Зелятіному Столінського району Брестської області (Білорусь). У 1952 р. закінчив (з відзнакою) Київський медичний інститут, після чого був рекомендований Вченою радою на наукову роботу при кафедрі туберкульозу під керівництвом професора В. П. Рудіна. У 1955 р. захистив кандидатську, а в 1963 р. – докторську дисертацію на тему «Клиническая оценка хирургических методов лечения больных туберкулёзом лёгких».

Науковий напрям. Розробка методів діагностики та удосконалення лікування хворих на туберкульоз і неспецифічні захворювання легень. Науковий консультант і керівник 11 докторських і 48 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Під час війни М. С. Пилипчук був зв'язковим партизанського загону. З жовтня 1944 р. по грудень 1945 р. служив у лавах Радянської Армії. Демобілізований у 1945 р. у зв'язку з важким захворюванням. Нагороджений орденом «Вітчизняної війни» II ступеня, медалями «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945», «За почесний труд у Великій Вітчизняній війні 1941–1945».

Вибрані праці. Медицинская реабилитация после операции на лёгких. Киев, 1978; Болезни органов дыхания. Киев, 1986; Туберкулёз : учебник. 4-е изд. Киев, 1987; Критическое состояние в пульмонологии. Киев, 1989 (у співавт.); Фтизіатрія: підручник. 2-е вид. Київ, 1998.

ПОЗМОГОВ Анатолій Іванович [16.04.1921 – 29.05.2004]

Лікар-радіолог, рентгенолог, доктор медичних наук (1962), професор (1963), заслужений діяч науки УРСР (1979), завідувач кафедри рентгенології і радіології (1963–1966), проректор з наукової роботи (1963), директор Київського НДІ рентгено-радіологічного й онкологічного інституту і водночас керівник відділу променевої діагностики (1971–1987), головний рентгенолог МОЗ України. Автор понад 300 наукових праць, зокрема 9 монографій.

Біографія. Народився в м. Ташкенті. Після закінчення Другої світової війни працював у Наркоматі держконтролю УРСР (1945–1947). З 1947 р. – молодший, а потім старший науковий співробітник Київського НДІ рентгено-радіології і онкології. З 1958 р. – керівник рентгено-радіологічного відділу цього ж інституту. У 1952 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Томофлюорографія в рентгенодіагностиці туберкульозних каверн», а в 1962 р. – докторську дисертацію на тему «Діагностическое значение томографии при раковом поражении гортани». У 1963–1966 рр. – завідувач кафедри рентгенології і радіології, проректор з наукової роботи Київського медичного інституту імені О. О. Богомольца. З 1966 р. – керівник рентгенологічного відділу Київського НДІ експериментальної і клінічної хірургії, а з 1967 р. – одночасно заступник директора з наукової роботи. З 1971 по 1987 рр. – директор Київського НДІ рентгено-радіології і онкології та водночас виконувач обов'язків керівника відділу променевої діагностики. З 1987 р. – науковий консультант цього інституту.

Науковий напрям. Рентгенодіагностика захворювань органів дихання. А. І. Позмоговим запропоновано контрастну трахеобронхографію, одномоментну медіастенальну флебографію та ангіопульмонографію. Науковий консультант і керівник 20 докторських та кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. У 1943 р. після закінчення Ташкентського медичного інституту А. І. Позмогова призвано до лав Червоної армії. У 1943–1945 рр. – військовий лікар винищувального протитанкового артилерійського полку у складі Степового, Воронежського, 2-го Українського, 2-го і 3-го Білоруських та

Прибалтійських фронтів, брав участь у бойових діях. Нагороджений орденами Червоної Зірки, Вітчизняної війни.

Вибрані праці. Рентгенодіагностика захворювань гортани. Київ, 1973; Клинико-рентгенологическая и машинная диагностика опухолей легких и средостения. Київ, 1981; Рентгенодіагностика опухолей плевры. Київ, 1986.

ПРИМАК Федір Якович [11(23).04.1899 – 09.09.1981]

Лікар-терапевт, доктор медичних наук (1936), професор (1940), заслужений діяч науки і техніки УРСР (1964), завідувач кафедри факультетської терапії (1952–1973), професор-консультант (1973–1981). Автор близько 200 наукових праць, зокрема монографій та навчальних посібників.

Біографія. Народився в с. Татарівці Чернігівської губернії (нині Софіївка Носівського району Чернігівської області). У 1924 р. закінчив Київський медичний інститут. З 1925 по 1928 р. – клінічний ординатор, згодом – аспірант факультетської терапевтичної клініки інституту, очолюваної академіком Ф. Г. Яновським. У 1928–1936 рр. – асистент, згодом доцент кафедри факультетської терапії Київського медичного інституту. У 1936 р. захистив дисертацію на тему «Термінальні набряки м'язів». З 1936 по 1940 рр. Ф. Я. Примак працював у Київському НДІ клінічної медицини, а з 1938 по 1940 рр. водночас у НДІ клінічної фізіології АН УРСР. За сумісництвом у 1937–1940 рр. – доцент кафедри факультетської терапії Київського медичного інституту. З 1940 р. очолив кафедру факультетської терапії Львівського медичного інституту. Упродовж 1952–1973 рр. – завідувач кафедри факультетської терапії Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. З 1973 по 1978 рр. – професор кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб Київського медичного інституту.

Науковий напрям. Проблеми ангіології, зокрема, вивчення ролі змін білкового складу крові, судинної стінки в патогенезі набряків, зміни капілярів шкіри при ревматизмі, капілярів і судинного русла організму при анафілаксії й алергічних реакціях, гістофізіологія лімфатичної системи серця в нормі і патології, діагностика, клініка й лікування туберкульозу, гіпертонічної хвороби, раневого сепсису, гіпоксичних станів та інше. Науковий консультант та керівник 6 докторських та 27 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Під час війни Ф. Я. Примак працював на посадах начальника евакошпиталю, а потім головним терапевтом бази евакошпиталів Башкирського народного

комісаріату здоров'я та водночас викладав у Башкирському медичному інституті. З 1944 р. – завідувач відділу функціональної терапії Українського інституту клінічної медицини і одночасно професор факультетської терапевтичної клініки Київського медичного інституту. Нагороджений 3 орденами та 6 медалями.

Вибрані праці. Термінальні набряки м'язів. Київ, 1938; Нарушения функции физиологической системы внутренних болезней. *Врачебное дело*. 1980. № 4; Серцево-судинна недостатність та гіпоксидози у внутрішній патології. Київ, 1963.

ПУТІЛІН Микола Іванович [22.05.1910 – 03.02.1982]

Лікар-фізіолог, доктор медичних наук (1955), професор (1957), завідувач кафедри нормальної фізіології (1960–1982), проректор з навчальної, а пізніше наукової роботи. Автор понад 150 наукових праць.

Біографія. Народився в Курській області (Росія). У 1932 р. закінчив Харківський медичний інститут. У 1954 р. захистив докторську дисертацію на тему «Зміна температури внутрішніх органів як показник трофічного процесу в них». З 1960 по 1982 рр. працював на посаді завідувача кафедри нормальної фізіології Київського медичного інституту.

Науковий напрям. Вивчення енергетики фізіологічних процесів, фізіології травлення і вищої нервової діяльності. Науковий консультант і керівник 48 кандидатських і 7 докторських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. Від серпня 1941р. до 9 травня 1945 р. у званні майора медичної служби працював на посаді начальника шпиталю на Західному та Центральному фронтах. Звільнений з лав Радянської Армії у 1946 р. Нагороджений орденами Вітчизняної війни, Жовтневої революції та 5 медалями.

Вибрані праці. Общие закономерности энергетических процессов во внутренних органах животных и человека. Киев, 1960; Физиологическое обоснование режимов деятельности. Киев, 1969.

Р

РАКША Іван Олександрович [23.06.1926 – 05.07.2010]

Лікар-стоматолог, щелепно-лицевий хірург вищої кваліфікаційної категорії, асистент кафедри хірургічної стоматології Київського медичного інституту (1962–2004), «Відмінник охорони здоров'я СРСР», Винахідник СРСР, «Ветеран праці». Автор 20 друкованих робіт та

авторського свідоцтва СРСР «Апарат для лікування вродженого незрощення піднебіння та альвеолярного відростка», 9 раціоналізаторських пропозицій.

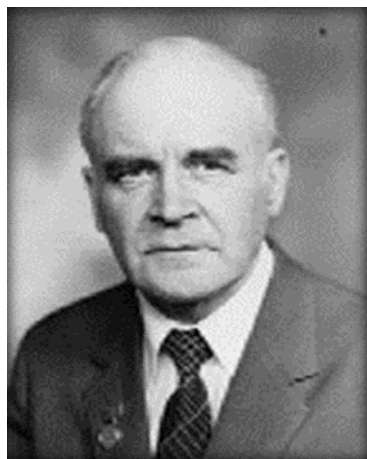

Біографія. Народився в с. Журавка Городищенського району Черкаської області. У 1948 р. закінчив фельдшерсько-акушерську школу в м. Черкаси та працював завідувачем фельдшерсько-акушерським пунктом, а згодом – здоровпунктом. З 1951 по 1956 рр. – студент стоматологічного факультету Київського медичного інституту. Після закінчення Інституту працював загальним хірургом Хмельницької обласної лікарні. У 1959 р. вступив на навчання у клінічну ординатуру при кафедрі хірургічної стоматології Київського медичного інституту. З 1962 р. – асистент кафедри (1962–2004). Протягом 22 років був відповідальним за обслуговування викликів санітарної авіації (за профілем) УРСР, за ведення документації аспірантів та клінічних ординаторів кафедри.

Науковий напрям. Вивчення питань хірургічного лікування незрощень та деформацій верхньої губи і носа.

Діяльність у роки Другої світової війни. Під час Другої світової війни – командир гармати винищувальної протитанкової батареї, старшина. Нагороджений орденами «Слави III ступеня» (за знищення фашистського танка та взяття у полон 30–40 німецьких вояків), «Вітчизняної війни II ступеня», «Червоної Зірки», «За мужність», медалями «За звільнення Варшави», «За перемогу над Німеччиною», 12 подяк від Верховного Головнокомандуючого, маршала СРСР товариша І. В. Сталіна, зокрема «За прорив оборони німців та наступу на Берлін», «За взяття Берліна» та ін.

РЕВУЦЬКИЙ Євген Львович [01.06.1919 – 20.11.2006]

Лікар-терапевт, доктор медичних наук (1967), професор (1969), лауреат Державної премії УРСР (1980), завідувач кафедри терапії санітарно-гігієнічного факультету (1973–1988), декан факультету підвищення кваліфікації викладачів (1976–1990) Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. Автор понад 140 наукових праць, зокрема 9 монографій та підручників.

Біографія. З 1937 по 1941 р. навчався на біологічному факультеті Київського університету. З 1947 р. – аспірант, а з 1950 р. – асистент кафедри терапії санітарно-

гігієнічного факультету Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. У 1954 р. захистив кандидатську дисертацію. Працював на посаді старшого наукового співробітника відділу клінічної фізіології Інституту фізіології АН УРСР імені О. О. Богомольця. З 1962 по 1967 рр. – керівник відділу. У 1966 р. захистив докторську дисертацію на тему «Клініко-фізіологічне обґрунтування застосування високочастотної електротерапії при захворюваннях шлунка». З 1967 р. – керівник відділу діагностики та лікарської терапії пухлин Київського НДІ експериментальної і клінічної онкології та водночас заступник голови Вченої медичної ради МОЗ УРСР. У 1970–1973 рр. – заступник директора з наукової роботи Київського НДІ клінічної медицини імені М. Д. Стражеска. Упродовж 1973–1988 рр. – завідувач кафедри терапії санітарно-гігієнічного факультету Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця, а з 1988 р. – професор цієї ж кафедри та водночас декан факультету підвищення кваліфікації викладачів (1976–1990).

Науковий напрям. Вивчення питань клінічної гастроентерології, невідкладної терапії, передпухлинних захворювань, впливу метеофакторів на організм тощо. Науковий консультант і керівник 4 докторських та 5 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. З грудня 1941 р. до березня 1943 р. Є. Л. Ревуцький воював на Північно-Західному та Калінінському фронтах на посаді командира роти у званні лейтенанта. Брав участь в обороні Москви. Після важкого поранення перебував на лікуванні у шпиталях й був демобілізований. З грудня 1943 р. навчався на лікувальному факультеті Ташкентського, а потім Київського медичних інститутів. Нагороджений орденами Вітчизняної війни I і II ступенів, Трудового Червоного Прапора та 6 медалями.

Вибрані праці. Общие и местные изменения при предопухолевых заболеваниях и раке желудка. Киев, 1974 (у співавт.); Неотложные состояния в клинике внутренних болезней. Киев, 1985 (у співавт.); Внутренние болезни : учебник. Киев, 1987 (у співавт.).

РОГАЧОВА Валентина Сергіївна [20.06.1920 – 17.07.2009]

Видатний хірург і педагог, доктор медичних наук (1964), професор (1966), завідувач кафедри хірургічних хвороб педіатричного факультету (1970–1981), професор-консультант кафедри Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1981–1989), «Відмінник охорони здоров'я УРСР». Автор понад 200 наукових праць.

Біографія. Народилася на станції Маньчжурія КСЗД. У 1941 р. закінчила Томський медичний інститут за скороченою програмою та

спеціалізацією військово-польової хірургії. Лікарську діяльність розпочала з участі у ліквідації епідемії висипного тифу у Томську, згодом стала завідувачем амбулаторії та лікарської дільниці в Алтайському краї. У 1949 р. вперше у світі виконала із абдомінально-шийного доступу резекцію рубцьово-зміненого стравоходу з одночасною задньомедіостенальною пластикою його тонкою кишкою. В 1952 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Зміни стравоходу після хімічного опіку». З 1952 по 1963 рр. – молодший, а потім старший науковий співробітник Томського відділення НДІ експериментальної і клінічної онкології АМН СРСР. У 1963 р. захистила докторську дисертацію на тему «Хирургическое лечение больных раком пищевода». З 1966 по 1970 рр. В. С. Рогачова працювала на посаді завідувача кафедри шпитальної хірургії Томського медичного інституту. З 1970 р. – завідувач кафедри хірургічних хвороб педіатричного факультету Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1970–1981), а з 1981 по 1989 р. – професор-консультант цієї ж кафедри.

Науковий напрям. Хірургія, реконструктивно-відновні операції, резекція стравоходу. Науковий консультант і керівник 7 кандидатських та 1 докторської дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. У липні 1942 р. В. С. Рогачова добровольцем пішла на фронт і була зарахована лікарем-ординатором хірургічного взводу медико-санітарної роти добровільної бригади, яка формувалася у м. Барнаулі. З вересня 1942 р. по 9 травня 1945 р. – лікар-хірург медико-санітарного батальйону Калінінського та 2-го Прибалтійського фронтів. Брала участь у визволенні Смоленська, Орши та Риги. Війну закінчила у званні майора медичної служби. Нагороджена орденами Вітчизняної війни II ступеня, Червоної Зірки, медалями, зокрема медаллю «За бойові заслуги». З 1945 р. працювала лікарем-ординатором шпитальної хірургічної клініки Томського медичного інституту.

Вибрані праці. Рак пищевода и его хирургическое лечение. Москва, 1968; Загрудинно предфасциальная тонкокишечная эзофагопластика при рубцовой структуре и раке пищевода. *Клиническая хирургия.* 1972. № 11; Хирургическое лечение кардиоспазма. *Клиническая хирургия.* 1981. № 10.

РОМОДАНОВ Андрій Петрович [11.11.1920 – 05.08.1993]

Всесвітньо відомий нейрохірург, вчений та педагог, один з основоположників нейрохірургії в Україні, доктор медичних наук (1963), професор (1964), академік АМН СРСР (1974), академік РАМН (1991), академік НАН (1992) та НАМН (1993) України, головний нейрохірург МОЗ України, директор Київського НДІ нейрохірургії (1964–1993), завідувач кафедри нейрохірургії Київського медичного

інституту імені О. О. Богомольця (1986–1993), заслужений діяч науки і техніки УРСР (1964), лауреат Державної премії УРСР (1978) та Премії імені М. Н. Бурденка (1982), Герой Соціалістичної Праці (1980), громадський діяч. Автор понад 450 наукових праць, зокрема 24 монографій, 23 авторських свідоцтв.

Біографія. Народився в м. Лубни (нині Полтавської області). З 1946 по 1949 р. навчався в аспірантурі Київського психоневрологічного інституту. У 1949 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Травматические гранулёмы инородных тел в головном мозге», а в 1965 р. – докторську дисертацію на тему «Пухлини головного мозку у дітей». З 1950 р. А. П. Ромоданов працював на посаді завідувача дитячого відділення Київського інституту нейрохірургії, а з 1951 р. – заступник директора з наукової роботи цього ж інституту. Упродовж 1964–1993 рр. – директор Київського НДІ нейрохірургії. У 1974 р. організував першу в СРСР клініку функціональної стереотаксичної нейрохірургії з надточними для того періоду технологіями. У 1986 р. А. П. Ромоданов очолив (за сумісництвом) кафедру нейрохірургії Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1986–1993). У 1987 р. на базі цієї ж кафедри він створив єдиний в Україні та в СРСР факультет удосконалення викладачів кафедр та курсів нейрохірургії вищих медичних навчальних закладів країни. У цьому ж році завдяки його ініціативі організовано перше в країні навчально-науково-виробниче об'єднання «Нейрохірургія», до складу якого входили Київський НДІ нейрохірургії, кафедра нейрохірургії та реабілітації Київського інституту удосконалення лікарів, а також нейрохірургічні відділення лікувальних установ м. Києва. За рішенням Уряду в 1993 р. ім'я А. П. Ромоданова присвоєне Інституту нейрохірургії АМН України.

Науковий напрям. Діагностика та хірургічне лікування черепно-мозкової травми, питання дитячої нейрохірургії, пухлинних і судинних захворювань головного мозку, епілепсії. А. П. Ромоданов запровадив у клінічний простір такі нові напрями, як стереотаксична хірургія, ендovasкулярна нейрорентгенохірургія, нейротравматологія. Науковий консультант і керівник 30 докторських і 52 кандидатських дисертацій.

Діяльність в роки Другої світової війни. На початку війни А. П. Ромоданов разом із друзями брав участь в обороні Києва: студенти вдень копали окопи, а ввечері навчалися в медичному інституті. У 1942 р. закінчив (з відзнакою) Київський медичний інститут (прискорений випуск) та був евакуйований до м. Челябінська.

В період з 1942 по 1945 р. служив у діючій армії молодшим лікарем полку, капітаном медичної служби, а наприкінці війни – командиром медико-санітарного взводу танкового корпусу 3-ї Гвардійської танкової армії, начальником окремого медичного санітарного батальйону на Західному і 1-му Українському фронтах, де пройшов бойовий шлях від Москви до Берліна, а потім у складі 3-ї гвардійської армії брав участь у визволенні Праги, де зустрів Перемогу. Нагороджений 10 орденами: двома орденами Леніна, орденами Жовтневої революції, Трудового Червоного Прапора та ін. (5 із них бойові), золотою медаллю «Серп і Молот».

Вибрані праці. Опухоли спинного мозга. Київ, 1976; Родовая черепно-мозговая травма у новорожденных. Москва, 1981; Черепно-мозговая травма и иммунологическая реактивность организма. Київ, 1992; Пострадиационная энцефалопатия. Київ, 1993; Нейрохирургические аспекты геронтологии. Київ, 1995.

С

САВИЦЬКИЙ Василь Миколайович **[30.12.1898 (13.01.1899) – 21.03.1975]**

Вчений, лікар - акушер-гінеколог, доктор медичних наук (1955), професор (1957), завідувач кафедри акушерства і гінекології № 1 Київського стоматологічного інституту (1952–1955), професор кафедри акушерства і гінекології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1955–1957). Автор понад 40 клініко-лабораторних і клінічних праць.

Біографія. Народився в м. Стародуб на Чернігівщині. Після закінчення у 1925 р. Київського медичного інституту був зарахований ординатором акушерсько-гінекологічної клініки медичного інституту. В 1930 р. завершив навчання в аспірантурі, очолюваній заслуженим діячем науки, професором Г. Ф. Писемським. З 1933 по 1935 рр. – старший асистент кафедри акушерства і гінекології Донецького медичного інституту. Після захисту кандидатської дисертації на тему «Вагінальне позакурортне грязелікування як спосіб консервативної терапії» упродовж 1934–1941 рр. та 1945–1952 рр. працював на посаді доцента кафедри акушерства та гінекології Київського медичного інституту. З 1952 по 1955 рр. – завідувач кафедри акушерства і гінекології Київського стоматологічного інституту. У 1955 р. захистив докторську дисертацію на тему «Тканевая терапия заболеваний женской половой сферы». З 1957 по 1959 рр. – завідувач кафедри акушерства і гінекології № 2 Київського інституту удосконалення лікарів. У 1959–1971 рр. В. М. Савицький – завідувач кафедри

акушерства і гінекології № 1 цього ж інституту, а пізніше, до 1974 р., працював на кафедрі консультантом.

Науковий напрям. Злоякісні пухлини жіночої статеві системи, хіміо- та гормонотерапія, профілактика та боротьба з гіпотонічними матковими кровотечами при пологах і ранньому післяпологовому періоді, вивчення та лікування хоріонепітеліоми. Науковий консультант і керівник 3 докторських та 12 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. З 1941 по 1945 рр. працював начальником хірургічного відділення, пізніше - начальником ХППГ 1-ї лінії Брянського, Воронежського і 3-го Білоруського фронтів. В. М. Савицький пройшов шлях до Кенігсберга і цей етап відзначено високими урядовими нагородами: орденом Червоної Зірки, двома орденами Вітчизняної війни I та II ст. та медалями.

Вибрані праці. Рак матки. Київ, 1940; К вопросу о действии фолликулина на функцию грудной железы. *Вопросы охраны материнства и детства.* Київ. 1948; Тканинна терапія захворювань, зв'язаних з недостатньою функцією яєчника. *Педіатрія, акушерство і гінекологія.* Київ. 1958. № 3.

САПОЖНИКОВ Юрій Сергійович [29.06.1897 – 26.05.1970]

Визначний вчений, судовий медик, один із фундаторів судово-медичної служби, доктор медичних наук (1939), професор, завідувач кафедри судової медицини Київського медичного інституту (1936–1970), декан лікувального факультету (1937–1940, 1947–1949), організатор і голова Українського наукового товариства судових медиків, головний редактор видання «Труды судебных медиков Украины». Автор понад 120 наукових публікацій, зокрема 3 монографій і підручника.

Біографія. Народився в с. Жуковці Петрівського уїзду Саратовської губернії. У 1924 р. закінчив медичний факультет Саратовського університету. З 1924 по 1930 рр. – асистент кафедри судової медицини цього ж університету. У 1931 р. – організатор і директор першого в системі МОЗ СРСР НДІ судової експертизи в м. Іваново. З 1934 по 1936 рр. – завідувач (організатор) кафедри судової медицини в Іванівському медичному інституті. З 1936 р. – завідувач кафедри судової медицини Київського медичного інституту, якою керував до останніх днів свого життя (1936–1970). У 1939 р. захистив докторську дисертацію на тему «Первинний огляд трупу на місці його виявлення». З 1944 р. – директор Київського НДІ судових експертиз Міністерства юстиції УРСР (1944–1946). З 1949 по

1970 рр. – фундатор та голова Українського наукового товариства судових медиків та криміналістів. За дорученням уряду СРСР Ю. С. Сапожнікова було відряджено до Пхеньяна (КНДР), де за його участю організовано кафедру судової медицини. Там він читав курс лекцій і видав підручник «Судебная медицина» корейською мовою для студентів медиків КНДР, який неодноразово перевидавався.

Науковий напрям. Вивчення різних розділів судової медицини, її зв'язку з криміналістикою й організацією судово-медичної експертизи. Науковий консультант і керівник 2 докторських та 5 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. В часи Другої світової війни – консультант Головної військової прокуратури СРСР, організатор судово-медичної лабораторії Збройних Сил СРСР. Ю. С. Сапожніков проводив судово-медичне дослідження тіла генерала М. Ф. Ватутіна, був членом Надзвичайної комісії з розслідування злочинів німецьких фашистів на території України. Наукова робота кафедри під час евакуації не припинялась: професором Ю. С. Сапожніковим виконано 4 роботи, присвячені експертизі вогнепальних ушкоджень і дослідженню обгорілих трупів. У 1937–1940, 1947–1949 рр. – декан лікувального факультету Київського медичного інституту. З 1940 по 1948 рр. одночасно, завідувач кафедри кримінального права в Київському державному університеті імені Т. Г. Шевченка. Впродовж 1937–1954 рр. – виконувач обов'язків Головного судово-медичного експерта України. Нагороджений грамотою «Ударник здравоохранения» (1932).

Вибрані праці. Криміналістика в судовій медицині. Київ, 1970; Первый осмотр трупа на месте его обнаружения (1940); Воспоминания судебного медика. Київ, 1966; Судебная медицина : учебник. Київ, 1980.

САХАРЧУК Іван Іванович [19.05.1929]

Лікар-терапевт, доктор медичних наук (1966), професор кафедри терапії педіатричного факультету (1968–1970), завідувач кафедри терапії стоматологічного факультету (1971–2009) Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця, член Нью-Йоркської академії наук, заслужений працівник Вищої школи України. Автор понад 300 наукових публікацій, зокрема 15 монографій, підручників, довідників, 32 методичних рекомендацій, 30 патентів на винаходи, а також 42 раціоналізаторських пропозицій.

Біографія. У 1955 р. І. І. Сахарчук закінчив Львівський медичний інститут. У 1965 р. захистив докторську дисертацію на тему «Кровотворение при основных формах патологии щитовидной железы». З 1968 по 1970 рр. – професор кафедри терапії педіатричного факультету, а з 1971 по 2009 рр. – завідувач кафедри терапії стоматологічного факультету Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця.

Науковий напрям – вивчення патогенезу серцевої недостатності, обумовленої ішемічною хворобою серця, гіпертонічною хворобою та хронічним легенеvim серцем, разом з розробкою сучасних схем і методів комплексної патогенетичної терапії хворих на серцеву недостатність, включаючи її рефракторні форми. Науковий консультант і керівник 7 докторських та 19 кандидатських дисертацій.

Учасник Другої світової війни. І. І. Сахарчук був учасником партизанського руху. За бойові та трудові заслуги відзначений урядовими нагородами.

Вибрані праці. Лечение больных с легочно-сердечной недостаточностью. Киев, 1977; Медикаментозное лечение сердечно-сосудистых расстройств. Киев, 1985; Неотложные состояния в клинике внутренних болезней. Киев, 1985 (у співавт.); Основи функціональної діагностики внутрішніх хвороб : навч. пос. Київ, 2000 (у співавт.); Воспалительные заболевания легких : дифференциальная диагностика и лечение. Киев, 2005 (у співавт.); Воспалительные заболевания бронхов : диагностика и лечение. Киев, 2005 (у співавт.).

СВИРИДОВ Олександр Іванович [09.08.1900 – 15.12.1973]

Вчений-лікар-анатом, доктор медичних наук (1959), професор кафедри нормальної анатомії (1946–1973). Автор понад 50 наукових праць, оригінальної теорії про первинне походження лімфатичної системи у хребетних.

Свиридов Олександр Іванович

Біографія. У 1928 р. закінчив медичний факультет Томського університету. Брав участь в організації та був першим директором Томського онкологічного інституту. Захистив кандидатську дисертацію, працював на посаді доцента Томського медичного інституту. З 1946 по 1973 рр. працював на посаді професора кафедри нормальної анатомії Київського медичного інституту. У 1959 р. захистив докторську дисертацію на тему «Лимфатические сосуды диафрагмы человека».

Науковий напрям. Вивчення питань про вікові особливості лімфатичних судин серозних оболонок, внутрішніх органів і діафрагми та на великому порівняльно-анатомічному

матеріалі встановив закономірності розподілу лімфатичних капілярів відповідно до динамічних структур органів. О. І. Свиридов уперше дослідив структуру і ступінь розвитку лімфатичних капілярів у різних ділянках діафрагми, їхнє відношення до серозних покривів і взаємовідношення з кровоносними судинами. Автор першого в світі атласу лімфатичних капілярів і першого в Україні підручника з анатомії людини для студентів ЗВО.

Учасник Другої світової війни. У роки війни – лікар-хірург на фронті, потрапив у полон, а після втечі з нього працював у партизанському загоні. За бойові та трудові заслуги відзначений урядовими нагородами.

Вибрані праці. Анатомія людини: підручник. Київ, 2000; Анатомический атлас лимфатических капилляров. Киев, 1966; Лимфатические сосуды органов дыхания. 1961 (у співавт.); Внутриорганные лимфатические сосуды жёлчного пузыря человека. *Новый хирургический архив.* 1958. № 3.

СЕМЕНЧЕНКО Григорій Іванович [24.01.1914 – 08.04.1996]

Щелепно-лицевий хірург, доктор медичних наук (1958), професор (1959), доцент (з 1950 р.) кафедри хірургічної стоматології Київського медичного інституту, заслужений діяч науки і техніки УРСР, «Відмінник охорони здоров'я» (1948). Автор понад 400 наукових праць, зокрема 8 монографій, 1 підручника та 8 авторських свідоцтв.

Біографія. Народився в с. Ситняки Макарівського району Київської області. Після закінчення у 1938 р. Київського державного стоматологічного інституту призваний до лав Червоної армії у прикордонні війська. У 1945–1949 рр. – клінічний ординатор, асистент, доцент (з 1950 р.) кафедри хірургічної стоматології Київського медичного інституту та одночасно начальник відділу керівних кадрів МОЗ УРСР (1947–1950). З 1953 р. – виконувач обов'язків завідувача кафедри. У 1956 р. захистив докторську дисертацію на тему «Остеомиелит нижней челюсти в эксперименте и клинике». У 1958–1960 рр. – завідувач відділу щелепно-лицевої хірургії Одеського НДІ стоматології, а з 1960 по 1969 р. – завідувач (засновник) кафедри хірургічної стоматології та декан (до 1969 р.) стоматологічного факультету Одеського медичного інституту імені М. І. Пирогова.

Науковий напрям. Хірургічне лікування хронічного одонтогенного остеомієліту та анкілозів скронево-нижньощелепних суглобів. Науковий консультант і керівник 8 докторських та близько 50 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. У роки війни Г. І. Семенченко працював на посаді хірурга діючої армії, оперував разом з академіками А. В. Вишневським, А. А. Вишневським, Н. Н. Бурденком, С. С. Юдіним, А. А. Лімбергом. З лютого 1944 по червень 1945 р. – начальник стоматологічного відділення евакошпиталю № 4853. Г. І. Семенченко – учасник оборони Сталінграду, оперував Героя Радянського Союзу льотчика Рубена Ібаррурі. Був двічі поранений, останнього разу 8 травня 1945 р. у Кенігсберзі. Нагороджений орденами Леніна, Жовтневої революції, Червоної Зірки, Вітчизняної війни II ступеня, «Знак пошани» та медалями, зокрема «За оборону Сталінграда», «За відвагу», «За взяття Кенігсберга».

Вибрані праці. Анкилоз нижнечелюстного сустава и его лечение. Киев, 1951; Особенности течения одонтогенного остеомиелита челюсти. *Проблемы стоматологии.* Киев. 1956. Вып. 3; Лечение больных, страдающих костным и фиброзным анкилозами челюстно-височного сустава. *Вопросы ортопедии и травматологии.* Киев, 1958. Вып. 7; Роль нервной системы в патогенезе одонтогенного остеомиелита челюстей. *Врачебное дело.* 1958. № 4.

СЕРКОВ Пилип Миколайович [09.10.1908 – 02.08.2011]

Всесвітньо відомий вчений, лікар-нейрофізіолог, засновник наукової школи нейрофізіологів України, доктор біологічних наук (1942), професор (1946), академік АН УРСР, асистент, доцент кафедри нормальної фізіології Київського медичного інституту (1935–1941), заслужений професор наукової організації Г. Сороса, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії УРСР (1978), премії імені О. О. Богомольця АН УРСР (1982), Премії імені І. М. Сеченова АН СРСР (1989), головний редактор «Фізіологічного журналу» (1979–1997). Автор близько 300 наукових публікацій, зокрема 5 монографій.

Біографія. Народився в с. Фарпост Шумяченського району Смоленської області. У 1931 р. закінчив Смоленський медичний інститут. У 1931–1934 рр. навчався в аспірантурі з фізіології людини та тварин у Казанському університеті. З 1935 по 1941 рр. – асистент (під керівництвом Д. С. Воронцова), доцент кафедри нормальної фізіології Київського медичного інституту. У 1937 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Электрофизиологическое исследование процессов возбуждения, торможения и сокращения в мышцах ракообразных», а в 1941 р. – докторську дисертацію на тему «Физиология изолированного мышечного волокна». З 1945 по 1953 рр.

– завідувач кафедри нормальної фізіології і заступник директора з навчальної та наукової роботи Вінницького медичного інституту. У подальшому працював на посадах завідувача кафедри нормальної фізіології та декана лікувального факультету Одеського медичного інституту (1953–1966), керівника відділу фізіології головного мозку і заступника директора з наукової роботи (1966–1988), радника дирекції (з 1988 р.) Інституту фізіології імені О. О. Богомольця.

Науковий напрям. Вивчення фізіології нервової та м'язової систем. Науковий консультант і керівник 16 докторських та 64 кандидатських дисертацій. П. М. Серковим розроблено оригінальну методику ізоляції, подразнення і реєстрації скорочень окремих м'язових волокон, проведено численні електроенцефалографічні дослідження людини в нормі та при гіпертонії, гіпо- і гіпертиреозі, хорей, міненгіті, висипному тифі, інфекційному гепатиті тощо.

Діяльність у роки Другої світової війни. У роки війни П. М. Серкова як військового лікаря було мобілізовано у польову армію. Брав участь у бойових діях. Під час відступу разом зі своєю частиною від Ковеля потрапив в с. Жернокльов на Чернігівщині у полон. Німецький офіцер, який закінчив медичний факультет Віденського університету і воював на Східному фронті, з колегіальних міркувань врятував професора П. М. Серкова та допоміг звільнитися з табору. Так, з німецькою довідкою, П. М. Серков опинився у Києві й проживав на окупованій території. Під час окупації він врятував Данила Воронцова від голодної смерті. З часом мешкав у Вінниці, де в період окупації функціонував медичний інститут, в якому викладав нормальну фізіологію. Після вигнання нацистів з території, де він проживав, одночасно працював лікарем-ординатором фронтового шпиталю. Після розгрому німців під Сталінградом інститут було закрито і П. М. Серков перейшов працювати на посаду рентгенолога в туберкульозну лікарню. Нагороджений орденами князя Ярослава Мудрого V ступеня, «Знак пошани», «За заслуги» III ступеня, двома орденами Трудового Червоного Прапора, медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.» та іншими державними нагородами.

Вибрані праці. Электрофизиология высших отделов слуховой системы (1977); Нейрофизиология таламуса (1980) (у співавт.); Корковое торможение (1986); Нариси з історії фізіології на Україні (1959) (у співавт.).

СИРОТИНІН Микола Миколайович [14.11.1896 – 04.04.1977]

Всесвітньо відомий вчений-патофізіолог, доктор медичних наук, доктор біологічних наук (1936), професор, член-кореспондент АН УРСР (1939), академік АМН СРСР (1957), заслужений діяч науки УРСР (1941), лауреат Премії імені О. О. Богомольця (1976), лауреат (посмертно) Державної премії України в галузі науки і техніки (2000), завідувач кафедри патологічної фізіології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1955–1961), голова Київського товариства патофізіологів (1958–1966). Автор

понад 300 наукових публікацій.

Біографія. Народився в м. Саратові. У 1924 р. закінчив медичний факультет Саратовського університету, в якому здійснював дослідження у лабораторії кафедри загальної патології під керівництвом професора О. О. Богомольця. У 1925 р. переїхав до Москви, де працював на посадах асистента, приват-доцента (1928) кафедри патологічної фізіології 2-го Московського державного університету. За сумісництвом виконував обов'язки старшого наукового співробітника Інституту мозку, а також працював у Медико-біологічному інституті. У 1928 р. захистив докторську дисертацію на тему «К учению об анафилаксии». У 1929 р. М. М. Сиротинін у Казанському університеті організував кафедру патологічної фізіології. У 1934 р. переїхав до Києва та працював в організованому О. О. Богомольцем Інституті експериментальної біології і патології завідувачем лабораторії порівняльної фізіології. З 1955 р. – завідувач кафедри патологічної анатомії Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1955–1961).

Науковий напрям. Мікробіологія, імунологія, порівняльна патологія, космічна фізіологія, історія медицини. Вивчення реактивності живих організмів при інфекційній та неінфекційній патології, імунітету та алергії. Під його керівництвом розроблено практичні рекомендації з проблем гіпоксії в космічній медицині. Нагороджений медаллю К. Е. Ціолковського за перший політ людини в космос та вихід людини в космічний простір. Науковий консультант і керівник 25 докторських та 60 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. У 1941 р. М. М. Сиротинін добровільно вступив до лав Червоної армії, працював консультантом патологоанатомічної лабораторії 5-ї армії Південно-Західного фронту.

Вибрані праці. Життя на висотах і хвороба висоти. Київ, 1939; Реактивность и резистентность организма. *Многотомное руководство*

по патологической физиологии под ред. Н. Н. Сиротинина. Т. 1. Москва, 1966; Эволюция резистентности и реактивности организма. Москва, 1981; Об эволюции инфекционного процесса (1955); Академик А. А. Богомолец (1957); Значение гипоксии в генезе ранних признаков старения (1966).

СІДЕЛЬНИКОВ Віктор Михайлович [15.10.1928 – 31.05.1997]

Видатний вчений, лікар-педіатр, доктор медичних наук (1969), професор (1971), член-кореспондент АМН СРСР (1986), РАМН (1992), НАН (1992), та АМН України (1993), заслужений діяч науки УРСР (1986), завідувач кафедри шпитальної педіатрії (педіатрії № 2 з курсом медичної генетики та неонатології) (1971–1997), проректор з наукової роботи (1972–1979), проректор з лікувальної роботи (1984–1987), декан педіатричного факультету (1980–1984), голова спеціалізованих вчених рад при НМУ імені О. О. Богомольця та при Інституті педіатрії, акушерства і гінекології АМН України, головний педіатр МОЗ УРСР (1970–1972), головний дитячий кардіоревматолог МОЗ України (1973–1997), голова Товариства дитячих лікарів України, фундатор Української школи дитячої кардіоревматології та алергології, «Відмінник охорони здоров'я». Автор понад 300 наукових праць, зокрема 15 монографій та 16 винаходів.

Біографія. Народився у м. Харкові. У 1955 р. закінчив (з відзнакою) педіатричний факультет Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця і вступив до аспірантури при кафедрі педіатрії стоматологічного та санітарно-гігієнічного факультетів (1955–1958). У 1957 р. створив Київську міську дитячу клінічну лікарню № 2, де вперше в м. Києві було відкрито спеціалізовані відділення дитячої алергології, кардіології та реанімації. У 1958 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Белковый спектр плазмы крови в клинике ревматизма у детей». З 1958 р. – асистент, з 1960 р. – доцент кафедри факультетської педіатрії. У 1968 р. В. М. Сідельников захистив докторську дисертацію на тему «Диагностика некоторых врождённых пороков сердца у детей и оценка нарушений гемодинамики по косвенным показателям». З 1970 р. – завідувач кафедри педіатрії № 2.

Науковий напрям. Вивчення питань з дитячої кардіоревматології, пульмонології, алергології, неонатології, ургентної та екологічної педіатрії. Науковий консультант і керівник 8 докторських та 37 кандидатських дисертацій.

Учасник Другої світової війни. У 1944 р. В. М. Сідельников добровольцем пішов на фронт. Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора, медалями, Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР.

Вибрані праці. Кардиологія детского возраста. Киев, 1986; Неотложные состояния в педиатрии. Киев, 1994; Дитячі хвороби: підручник. Київ, 1999; Практична алергологія дитячого віку. 1985; Диатезы у детей. 1990.

СІТКОВСЬКИЙ Микола Борисович [20.08.1916–01.08.2003]

Видатний дитячий хірург, доктор медичних наук (1964), професор (1969), заслужений діяч науки і техніки (1982), завідувач кафедри хірургії і ортопедії дитячого віку (1969–1992), перший декан (організатор) факультету удосконалення викладачів (1968–1976), головний дитячий хірург МОЗ України (1969–1995). Автор понад 340 наукових праць, зокрема 13 монографій.

Біографія. У 1941 р. закінчив 2-й Київський медичний інститут. У 1946–1949 та 1958–1992 рр. працював у Київському медичному інституті імені О. О. Богомольця. У 1949 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Лікування випадання прямої кишки способом Скліфасовського–Юварра». Упродовж 1949–1958 рр. – викладач Київського військово-медичного училища. У 1963 р. захистив докторську дисертацію на тему «Аномалии развития заднего прохода прямой кишки у детей и их лечение». З 1968 по 1976 рр. – перший декан (організатор) факультету удосконалення викладачів. З 1969 по 1992 рр. працював на посаді завідувача кафедри хірургії і ортопедії дитячого віку.

Науковий напрям. Хірургічне лікування вад шлунково-кишкового тракту дітей, реконструктивне оперативне втручання при вадах прямої кишки, сечового міхура з лікуванням гнійно-септичних станів, ендопротезування аневризм внутрішньої яремної вени, кріохірургія пухлин. Розробив нові біодеструктивні полімери медичного призначення та технологію їх виробництва.

Діяльність у роки Другої світової війни. З 1942 по 1945 рр. – військовий хірург, командир взводу, ординатор Спеціалізованого польового евакошпиталю, хірург Сталінградського та Українського фронтів, начальник відділення Вищого клінічного шпиталю Війська польського. Нагороджений орденами Червоної Зірки, Вітчизняної війни II ст., «Знак Пошани», польським орденом «Хрест заслуги» і медалями.

Вибрані праці. Диагностика и лечение осложнений, возникающих при аспирации инородных тел у детей. Киев, 1980; Ошибки и опасности в хирургии пищевого канала у детей. Киев, 1980 (у співавт.); Атлас хирургической патологии у детей. Киев, 1981; Хирургия аномалий желточного протока у детей. Киев, 1989; Оперативне лікування уродженої аневризми внутрішньої яремної вени у дітей. Київ, 1992.

СКЛЯРЕНКО Євген Тимофійович [14.10.1924 – 18.11.2016]

Видатний лікар-травматолог-ортопед, талановитий педагог, доктор медичних наук (1966), професор (1968), двічі лауреат Державної премії УРСР (1966, 1974), заслужений діяч науки і техніки УРСР (1984), керівник 3-ї клініки Київського НДІ травматології та ортопедії МОЗ УРСР (1957–1999), завідувач кафедри травматології та ортопедії Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1977–1997), засновник нового наукового напрямку – ревмоортопедії. Автор близько 400 наукових публікацій, зокрема 6 монографій, підручників та навчальних посібників, 20 авторських свідоцтв на винаходи.

Біографія. Народився в с. Малий Дивлин Олевського району Житомирської області. Медичну освіту (з відзнакою) здобув у Вінницькому (1945–1949) і Львівському (1949–1950) медичних інститутах та працював на посадах лікаря в м. Ізмаїл та завідувача дільничої лікарні в с. Шевченково Одеської області. У 1954 р. закінчив клінічну ординатуру при Київському НДІ травматології та ортопедії і продовжив трудову діяльність науковим співробітником, керівником (1956–1999) відділу захворювань суглобів у дорослих. У 1959 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Оперативное лечение переломов вертельной области бедра», а в 1966 р. – докторську дисертацію на тему «Хирургическое лечение больных инфекционным неспецифическим полиартритом III стадии». З 1977 по 1997 рр. – завідувач, а з 1997 р. – професор кафедри травматології і ортопедії Київського медичного інституту.

Науковий напрям. Проблеми відновної хірургії опорно-рухового апарату. Науковий консультант і керівник 9 докторських і 28 кандидатських дисертацій, зокрема 6 зарубіжних авторів.

Діяльність у роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. Після закінчення середньої школи (1941) Є. Т. Скляренко пішов добровольцем у діючу армію. Воював на Південно-Західному та Першому Українському фронтах. У 1945 р.

демобілізований. Нагороджений орденами Вітчизняної війни, медалями.

Вибрані праці. Хирургическое лечение инфекционного неспецифического полиартрита. Киев, 1971; Ортопедическое лечение инфекционного неспецифического полиартрита у детей. Киев, 1975; Хирургия суставов конечностей. Киев, 1975; Травматологія та ортопедія : підручник. Київ, 2005; Синдром Тітце. Київ, 2005.

СКОПИЧЕНКО Микола Федорович [15.01.1920 - ?]

Лікар-терапевт, доктор медичних наук (1974), професор кафедри внутрішніх хвороб № 3 (1976), завідувач курсу військово-польової терапії (1976–1990). Автор понад 90 наукових праць.

Біографія. У 1947 р. закінчив Київський медичний інститут імені О. О. Богомольця.

Науковий напрям. Вивчення питань діагностики і лікування ревматизму, діабетичних ангіопатій, ішемічної хвороби серця, змін в організмі в разі раку.

Учасник Другої світової війни.

Нагороджений орденом Вітчизняної війни і медалями.

Вибрані праці. Практическая нефрология. Киев, 1973 (у співавт.); О нарушении функций печени при раке внутренних органов. *Врачебное дело.* 1960. № 12.

СКРИПНИЧЕНКО Дмитро Федорович [20.08.1921 – 18.09.1994]

Талановитий торакальний лікар-хірург, доктор медичних наук (1956), професор (1957), завідувач кафедри хірургії стоматологічного факультету (1960–1964), завідувач кафедри хірургії № 1 Київського державного інституту удосконалення лікарів (1964–1988), лауреат Державної премії України (1986), член Міжнародної асоціації хірургів, головний хірург МОЗ УРСР (1959). Автор понад 300 наукових праць, зокрема 20 монографій.

Біографія. Народився в с. Гороховатка Харківської області. Після закінчення Другої світової війни працював асистентом кафедри шпитальної хірургії Донецького медичного інституту імені О. М. Горького. У 1951 р. захистив кандидатську, а в 1956 р. – докторську дисертацію на тему «Хірургічне лікування бронхоектатичної хвороби» та очолив кафедру хірургії № 2 Київського інституту вдосконалення лікарів на базі Київської обласної лікарні. З

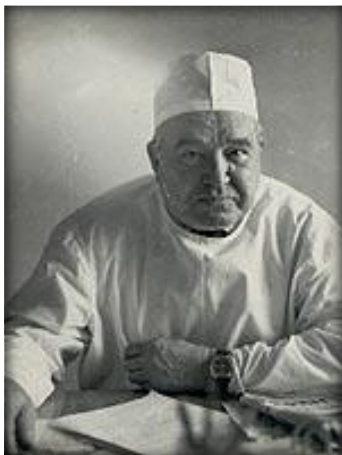
1951 по 1956 рр. працював асистентом, пізніше доцентом кафедри загальної хірургії 1-го МОЛДМІ імені І. М. Сеченова під керівництвом академіка В. І. Стручкова. З 1959 р. – головний хірург МОЗ України. З 1960 по 1964 рр. – завідувач кафедри хірургії стоматологічного факультету Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. У 1964–1988 рр. – завідувач кафедри хірургії № 1 Київського інституту удосконалення лікарів.

Науковий напрям. Торакальна хірургія, хірургія органів черевної порожнини, судинна хірургія, ендокринна хірургія, хірургія щитовидної залози, організація хірургічної допомоги. Науковий консультант і керівник 3 докторських і 34 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. Після закінчення в 1943 р. Ленінградської військово-медичної академії залишений для наукової роботи ад'юнктом кафедри військово-польової хірургії. В серпні 1943 р. Надавав лікарську допомогу у ворожому тилу пораненим партизанам. У 1943–1944 рр. працював головним хірургом і начальником медико-санітарної служби об'єднання партизанських загонів під командуванням С. А. Ковпака і П. П. Вершигори (1943–1944), помічником начальника і хірургом евакопункту 1-го Білоруського фронту (1944), начальником гарнізонного хірургічного відділення (Сталінград, 1944–1945). Кандидатську дисертацію захищав під грифом таємності, оскільки вона стосувалася питань медичного забезпечення військових підрозділів в умовах партизанської війни. Нагороджений орденами Леніна, Вітчизняної війни I ступеня, «Знаком пошани», медалями, зокрема медаллю «Партизану Вітчизняної війни I ступеня».

Вибрані праці. Диагностика и лечение эхинококка лёгкого. Кишинёв, 1959; Хирургическое лечение токсического зоба. Киев, 1976; Острые гнойные заболевания кисти. Киев 1981; Калькулёзный холецистит. Киев, 1985; Неотложная хирургия брюшной полости : справочное издание. Киев, 1986.

СЛИНЧАК Сергій Михайлович [н. 19.10.1918 – ?]

Лікар-онколог, доктор медичних наук (1967), професор (1968), організатор та перший завідувач кафедри онкології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1974–1989), підполковник медичної служби, голова Київського товариства онкологів. Автор понад 150 наукових праць, зокрема 5 монографій і підручника.

Біографія. Народився в с. Верхівня Житомирської області. У 1937 р. вступив до Київського медичного інституту. У 1946 р. у званні

гвардії підполковника медичної служби відновив навчання у медичному інституті та закінчив його у 1947 р. З 1949 по 1953 рр. – науковий співробітник Київського рентген-радіологічного онкологічного інституту. Після захисту кандидатської дисертації працював на посаді старшого наукового співробітника цього ж інституту. З 1955 р. – доцент кафедри онкології Київського інституту удосконалення лікарів, в якому у 1966 р. захистив докторську дисертацію на тему «Развитие множественных злокачественных опухолей (клинико-экспериментальное исследование)». З 1971 р. – керівник відділення пухлин голови та шиї Київського рентгенрадіологічного онкологічного інституту. З 1974 р. С. М. Слинчак став першим завідувачем (організатором) кафедри онкології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1974–1989).

Науковий напрям – рання діагностика, лікування і реабілітація хворих з недоброякісними пухлинами. Науковий консультант і керівник 2 докторських та 8 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. У 1941 р. після закінчення 4 курсу Київського медичного інституту С. М. Слинчака мобілізовано на фронт як лікаря-хірурга. Брав участь у боях під Москвою, Сталінградом, на Орловсько-Курській дузі, за Білосток, Кенігсберг та Берлін. Нагороджений орденами Червоної Зірки, Вітчизняної війни I і II ступенів та медалями.

Вибрані праці. Гастроскопия в желудочной патологии. Киев, 1956; Множественные злокачественные опухоли. Киев, 1968; Пути развития современной онкологии. Киев, 1970 (у співавт.); Рак желудка. Киев, 1985; Онкология : учебник. Киев, 1989 (у співавт.).

СОКОЛ Олександра Семенівна [04.05.1919 – 03.06.2001]

Лікар-інфекціоніст, доктор медичних наук (1958), професор (1959), асистент кафедри інфекційних хвороб (1951–1953), заслужений діяч науки УРСР (1983), завідувач кафедри інфекційних хвороб (1962–1989), професор-консультант кафедри (1989–1993), проректор з наукової і навчальної роботи (1966–1972). Автор понад 200 наукових праць, зокрема 8 книг, 3 винаходів.

Біографія. Народилася в с. Рогозів Київської області. У 1949–1951 рр. – молодший науковий співробітник Київського інституту інфекційних хвороб, а з 1951 по 1953 рр. – асистент кафедри інфекційних хвороб Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. З 1953 по 1962 рр. –

завідувач кафедри, декан факультету, проректор Чернівецького медичного інституту та одночасно (1955–1962) – ректор Народного університету в Чернівцях. Від 1962 р. О. С. Сокол працювала у Київському медичному інституті імені О. О. Богомольця.

Науковий напрям. Удосконалення методів діагностики і лікування найпоширеніших вірусних і бактеріальних інфекцій на основі вивчення природної резистентності організму (проблеми грипу, вірусних гепатитів, менінгококової інфекції тощо). Науковий консультант і керівник 6 докторських і 35 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Ветеран Другої світової війни. У 1942 р. закінчила (з відзнакою) Київський медичний інститут. З 1942 по 9 травня 1945 р. працювала на посаді командира санітарної роти у званні капітана медичної служби на Західному, Центральному та 1 Білоруському фронтах, брала участь у визволенні Мінська, Варшави та штурмі Берліна. Звільнена з лав Радянської армії у 1946 р. Нагороджена орденами Вітчизняної війни I і II ступенів, Червоної Зірки, 23 медалями, зокрема медаллю «За відвагу».

Вибрані праці. Токсоплазмоз человека. Москва, 1974 (у співавт.); Печёчно-почечная недостаточность. Киев, 1977 (у співавт.); Справочник по дифференциальной диагностике инфекционных болезней. 1-е изд. Киев, 1983.

СПРОВ Михайло Сергійович [02.07.1892 – 17.06.1973]

Професор Михайло Сергійович Спров

Видатний вчений-морфолог, організатор радянської школи київських анатомів, доктор медичних наук (1938), професор (1932), заслужений діяч науки Української РСР (1943), завідувач кафедри нормальної анатомії (1930–1971), член президії Українського республіканського, голова Київського відділення наукових товариств анатомів, гістологів та ембріологів, дослідник і популяризатор наукового спадку М. І. Пирогова. Автор понад 100 наукових публікацій, зокрема 5 монографій.

Біографія. Народився в с. Вишегорськ Сергацького повіту Нижегородської губернії. У 1917 р. закінчив медичний факультет Московського університету та залишений на кафедрі анатомії для підготовки до науково-педагогічної роботи. З 1918 по 1922 рр. – прозектор кафедри анатомії Університету Св. Володимира, потім Київського медичного інституту. У 1923–1924 рр. – старший прозектор кафедри анатомії Військово-медичної академії, а з 1924 до 1930 рр. – асистент, доцент кафедри анатомії та фізіології Ленінградського педагогічного інституту імені О. І. Герцена й одночасно – старший

науковий співробітник Інституту антропології АН СРСР. У 1930–1941 рр. – завідувач кафедри нормальної анатомії Київського медичного інституту.

Науковий напрям. Вивчення будови центральної нервової системи, дослідження лімфатичної системи, інтерреналова система людини, питання тератології, методика викладання анатомії та її історії. М. С. Спіров та очолюваний ним колектив кафедри розвивали наукову спадщину Ф. А. Стефаніса, пов'язану з дослідженням лімфатичної системи. Вчений підняв вивчення цієї системи на таку висоту, що Київська школа лімфологів стала відомою не тільки в Радянському Союзі, а й далеко за його межами. Науковий керівник і консультант 12 докторських і 35 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. У роки Другої світової війни Київський медичний інститут було евакуйовано до Челябінська. Відїжджаючи з Києва, М. С. Спіров узяв із собою не особисті речі, а валізу з кістками, щоб після приїзду в Челябінськ відразу можна було налагодити роботу кафедри. З 1941 по 1944 рр. працював завідувачем кафедри анатомії Челябінського медичного інституту. Часто виступав перед військовими, робітниками, молоддю. В 1944 р. очолив кафедру нормальної анатомії Київського медичного інституту. Нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани» і медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.».

Вибрані праці. Руководство по препарированию мышц, связок, сосудов и нервов человека. Москва, 1954; Классификация лимфатических узлов брюшной полости человека. Киев, 1959; Лимфатические сосуды органов дыхания. Киев, 1961 (у співавт.); Київська анатомічна школа. Київ, 1965; Бронхолегочные сегменты человека в свете учения об эволюции лёгких. Киев, 1968.

СТЕПАНКІВСЬКА Галина Костянтинівна **[19.05.1922 – 12.03.2017]**

Провідний учений в галузі акушерства і гінекології, доктор медичних наук (1967), професор (1970), член-кореспондент НАН України (1991), член-кореспондент НАМН України (1993), заслужений діяч науки УРСР (1989), завідувач кафедри акушерства і гінекології № 1 (1974–1990), професор-консультант (з 1990 р.) Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця, «Відмінник охорони здоров'я УРСР». Автор понад 400 наукових праць, зокрема

13 монографій, 2 підручників з акушерства та гінекології, 13 авторських свідоцтв на винаходи.

Біографія. Народилася в м. Старий Пиків Вінницької області. В 1940 р. поступила на лікувальний факультет І-го Київського медичного інституту. З 1946 р. навчалася в клінічній ординатурі Київського НДІ Охматдита. З 1947 по 1963 р. – клінічний ординатор й старший науковий співпрацівник Київського інституту материнства і дитинства та за сумісництвом (1953–1954) – старший інспектор НДІ охорони материнства та дитинства МОЗ України. З 1952 р. – асистент, доцент (1963–1968), професор (1968–1974), завідувач (1974–1990), професор (з 1990 р.) кафедри акушерства та гінекології № 1 Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. У 1953 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Клиника и профилактика перенашивания беременности», а в 1967 р. – докторську дисертацію на тему «Переносивання вагітності. (Питання патогенезу, клініки і лікування)».

Науковий напрям. Особливості фізіологічних та патологічних станів скоротливої діяльності матки, перинатологія, онкогінекологія. Науковий консультант і керівник 10 докторських і 43 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. На початку війни працювала санітаркою в евакошпиталі № 1404 м. Києва. Незабаром евакошпиталь евакуйовано у м. Кременчуг, а вже через місяць – у м. Мічурінськ. Влітку 1942 р. – чергова евакуація шпиталю в одне з віддалених міст Сибіру. На той час Г. К. Степанківську перерозподілили в шпиталь м. Казані. Медичну освіту здобула на лікувальних факультетах Київського (1940–1941, 1944–1946) та Казанського (1942–1944) медичних інститутів. Нагороджена орденами Вітчизняної війни II ступеня, Трудового Червоного Прапора, «За мужність» III ступеня, нагрудним знаком «Знак Пошани», 11 медалями.

Вибрані праці. Послеродовая инфекция. Киев, 1989; Неотложное акушерство. Киев, 1994 (у співавт.); Гінекологія : підручник. Київ, 1999; Акушерство : підручник. Київ, 2000; Залежність розвитку і росту плода від затримки росту вагітної матки. Київ, 2003.

СТРАЖЕСКО Микола Дмитрович **[26.12.1876 – 22.06.1952]**

Видатний лікар-терапевт та кардіолог, фундатор терапевтичної школи, один із засновників вітчизняної кардіології, доктор медицини (1904), професор (1907), академік АН УРСР (1934), академік АН СРСР (1943), академік АМН СРСР (1944), заслужений діяч УРСР (1934), завідувач кафедр пропедевтичної терапії (з 1917 р.) та факультетської терапії № 1 Київського медичного інституту (1930–1937), директор

факультетської терапевтичної клініки Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1929–1952), Герой Соціалістичної Праці (1947). Автор понад 100 наукових публікацій.

Біографія. Народився в м. Одесі Херсонської губернії. У 1899 р. закінчив (з відзнакою) медичний факультет Київського університету Св. Володимира та працював ординатором кафедри спеціальної патології і терапії під керівництвом професора В. П. Образцова в клініці внутрішніх хвороб Університету. Продовжив трудову діяльність будучи інтерном терапевтичного відділення Олександрівської лікарні. У 1901 р. проходив підвищення кваліфікації в клініках Парижу, Берліна, Мюнхена, а після повернення працював у лабораторії І. П. Павлова Петербурзької військово-медичної академії. У 1904 р. захистив докторську дисертацію на тему «К физиологии кишек». З 1905 по 1908 р. – старший ординатор, понадштатний ординатор, асистент, приват-доцент (1908) факультетської терапевтичної клініки Університету Св. Володимира (1908–1917), водночас з 1907 р. – професор медичного відділення Жіночих медичних курсів. З 1908 р. М. Д. Стражеско читав лекції з курсу внутрішніх хвороб на медичному факультеті Університету. У 1917–1919 рр. очолив кафедру терапевтичного відділення Київської міської лікарні. Під час Першої світової та громадянської воєн (1914–1920) – голова Київського обласного комітету союзу міст, який керував системою шпиталів, евакуаційних та перев'язочних пунктів. У 1919–1922 рр. – завідувач кафедри факультетської терапевтичної клініки Новоросійського університету в Одесі. З 1922 р. – завідувач кафедри лікарської діагностики з пропедевтичною клінікою та викладач лікарської діагностики на кафедрі факультетської терапії (1922–1927). З 1929 по 1952 рр. працював на посаді директора факультетської терапевтичної клініки, яка входила до складу Київського медичного факультету. З 1930 по 1937 рр. шпитальна і факультетська клініки були об'єднані в єдину кафедру факультетської терапії № 1, якою керував академік М. Д. Стражеско. З 1934 р. – керівник клінічного відділення Інституту клінічної фізіології АН УРСР, а з 1936 р. – організатор та директор Українського НДІ клінічної медицини.

Науковий напрям. Вивчення проблем фізіології і патології органів травлення, недостатності кровообігу, ревматизму, хронічної інфекції, алергії і туберкульозу.

Діяльність у роки Другої світової війни. У 1941 р. Інститут клінічної медицини було евакуйовано до Уфи, де М. Д. Стражеско

очолив кафедру терапії Башкирського медичного інституту, працював над проблемою сепсису і завдяки йому було врятовано тисячі життів. Водночас був головним консультантом Управління евакуаційних шпиталів Наркомату охорони здоров'я СРСР, керував дослідженнями в Центральному шпиталі Радянської армії. За підготовку кадрів, допомогу хворим і пораненим нагороджений двічі орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора та медалями.

Вибрані праці. К физиологии кошек: дис. СПб, 1904; Строфантин, как сердечное средство. Киев, 1910; Опыт клинического изучения нарушенной обмена при заболевании печени. Киев, 1950; Атлас клинической гематологии. Киев, 1940; Основы физической диагностики заболеваний брюшной полости: пос. для врачей и студентов, 4-е изд. Киев, 1951; Избранные труды. Киев, 1955–1956, Т. 1–2.

СТУДЗИНСЬКИЙ Іван Вікентійович [27.12.1887 – 11.09.1966]

Лікар-хірург і топографоанатом, доктор медицини (1928), професор (1933), завідувач кафедри оперативної хірургії і топографічної анатомії Київського медичного інституту (1930–1941), професор кафедри оперативної хірургії Київського інституту удосконалення лікарів (за сумісництвом (1936–1941), завідувач кафедри оперативної хірургії і топографічної анатомії Львівського медичного інституту (1944–1965). Автор понад 150 наукових праць.

Біографія. Народився в с. Свердликове, Торговицької волості, Уманського повіту, Київської губернії. У 1912 р. закінчив медичний факультет Університету Св. Володимира та працював понадштатним ординатором (1913). З 1915 р. – ординатор шпитальної хірургічної клініки під керівництвом професора В. Д. Добромислова. З 1916 р. працював на посаді молодшого асистента, згодом – асистента кафедри оперативної хірургії з топографічною анатомією Київського медичного інституту. У 1928 р. захистив докторську дисертацію на тему «Ампутаційна кукса та вказівки до реампутації. Власні спостереження». З 1930 по 1941 рр. – завідувач кафедри оперативної хірургії і топографічної анатомії Київського медичного інституту. У 1931–1933 рр. – доцент, 1933–1943 рр. – професор кафедри оперативної хірургії і топографічної анатомії Київського медичного інституту.

Науковий напрям. Хірургічна анатомія судинної та периферійної нервової системи, ампутація, реампутація, вогнепальні

остеомієліти різної локалізації, грижа та ін. Науковий консультант і керівник 4 докторських та 22 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Під час Другої світової війни, перебуваючи в Челябінську, кафедра інтенсивно, в скорочені терміни, готувала хірургів, перш за все для армії. Спеціалізованою клінікою хірургії керував І. В. Студзинський, а з жовтня 1943 р. він викладав хірургію у відновленому Київському медичному інституті.

Вибрані праці. Ампутаційна кукса та вказівки до реампутації. Київ, 1928; Обвитие пуповиной шеи как один из этиологических моментов в образовании врождённой мышечной кривошеи. Львов, 1950; Два случая незарощения баталова протока. *Русский врач*. 1913. № 38; К вопросу о влиянии тиреоидина на выделение мочевой кислоты мочой. *Русский врач*. 1915. № 50; О спастической непроходимости кишечника. *Вестник хирургии и пограничных областей*. 1926. № 8. кн. 22.

СУШКО Олександр Овксентійович [22.06.1899 – 07.02.1978]

Відомий анатом, підполковник медичної служби (1945), директор Київського стоматологічного інституту (1946–1951), доцент кафедри нормальної анатомії (1951–1971), заступник директора інституту з навчальної частини Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. Автор понад 40 наукових праць.

Біографія. У 1926 р. закінчив (з відзнакою) Київський медичний інститут. Навчався в аспірантурі при кафедрі анатомії під керівництвом О. А. Івакіна. Згодом працював асистентом, а з 1932 р. – доцентом кафедри. До червня 1941 р. займав посаду заступника ректора Київського медичного інституту. Після закінчення Другої світової війни О. О. Сушко працював на посадах – заступника декана, згодом – декана санітарно-гігієнічного факультету, начальника навчальної частини Київського медичного інституту. З 1946 по 1951 рр. – директор Київського стоматологічного інституту, пізніше – директор Івано-Франківського медичного інституту. З 1951 до 1971 рр. – доцент кафедри анатомії Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця.

Науковий напрям. Анатомія лімфатичної системи в нормі та при патології. О. О. Сушко виявив «клапани-шлюзи» у судинах внутрішніх органів, що регулюють течію лімфи в органах тощо.

Діяльність у роки Другої світової війни. На початку Другої світової війни О. О. Сушко пішов добровольцем на фронт, де з першого до останнього дня війни служив у військах 2-го і 3-го Українських

фронтів на посадах: начальника пересувного евакошпиталю, медсанбату, начальника лікувально-евакуаційного відділу 37-ї армії, з якими пройшов від передгір'я Кавказу до берегів Дніпра. За бездоганну службу О. О. Сушка нагороджено 2 орденами Вітчизняної війни I і II ступеня, орденами Червоної Зірки і 8 медалями.

Вибрані праці. Морфологія шляхів відтікання лімфи з легенів у людини. Харків, 1937; Функциональная анатомия внутриорганных вен матки. Киев, 1956; Функциональная анатомия лимфатических капилляров. Харьков, 1958; Физиология и патология соединительной ткани. Киев, 1964; Некоторые особенности функциональной анатомии лимфатической системы. Киев, 1966 (у співавт.); Лимфатическая система в норме и патологии. Киев, 1973 (у співавт.).

Т

ТАТАРИНОВ Євген Олександрович [19.02(02.03).1892 – 10.05.1950]

Лікар-патофізіолог, доктор медичних наук (1923), професор (1925), член-кореспондент АН УРСР (1939), заслужений діяч науки УРСР (1943), завідувач кафедри патологічної фізіології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1931–1950), член бюро президії Вченої ради НКОЗ УРСР (1940–1941), Комісії з вищої медичної освіти при МОЗ СРСР (1944–1946), голова Українського товариства патологів. Автор близько 50 наукових публікацій.

Біографія. Народився в м. Саратові. У 1916 р. закінчив медичний факультет Саратовського університету. Працював асистентом (1916–1919), старшим асистентом кафедри загальної патології і бактеріології (1919–1921), професором кафедри мікробіології, вірусології та імунології (1922–1925) цього ж вузу. У 1923 р. захистив докторську дисертацію на тему «О кровяных пластинках». З 1923 по 1925 рр. – завідувач кафедри загальної патології Пермського університету, а з 1925 по 1931 рр. – завідувач кафедри патологічної анатомії Саратовського університету. З 1931 р. працював на посаді завідувача кафедри патологічної фізіології Київського медичного інституту та одночасно завідувача відділу Інституту експериментальної біології і патології МОЗ УРСР (1931–1950). Після Другої світової війни колектив кафедри продовжував вивчення питань реактивності організму.

Науковий напрям. Вивчення проблем загальної патології інфекцій, реактивності організму, злоякісного росту, впливу цитотоксичних сироваток, культивування тканин поза організмом.

Діяльність у роки Другої світової війни. У роки війни кафедра патологічної фізіології під керівництвом професора Є. О. Татарінова продовжувала роботу у Челябінську. Вчений брав участь у вивченні патогенезу «геморрагічної набрякової еритеми», яка виникла серед населення на Уралі. Разом з професорами М. М. Губергріцем і С. І. Винокуровим розробив засоби лікування і профілактики цього захворювання. Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора та медалями, зокрема медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.»

Вибрані праці. О влиянии бактерий на рост тканевых культур. *Вестник микробиологии*. 1931. Т. 10. № 2; Вплив антиретиккулярної і антисаркомної сироваток на ріст ієнсенівської саркоми. *Медицинский журнал*. 1944. Т. 12.

ТРАХТЕНБЕРГ Ісаак Михайлович [н. 11.11.1923]

Видатний вчений у галузі профілактичної медицини, доктор медичних наук (1964), професор (1966), член-кореспондент НАН України (1992), академік НАМН України (1997), професор кафедри гігієни праці та профзахворювань Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1966–1972), керівник лабораторії промислової токсикології та гігієни праці при використанні хімічних речовин Київського НДІ гігієни праці та профзахворювань МОЗ УРСР (1972), заслужений діяч науки і техніки України (1994), лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (2002), лауреат трьох премій з профілактичної медицини НАМН України (1995, 2002, 2009), премії імені О. О. Богомольця НАН України, публіцист і громадський діяч. Автор понад 500 наукових публікацій, зокрема 28 монографій, підручників, довідників, 24 науково-популярних видань.

Біографія. Народився в м. Житомирі. У 1946 р. закінчив (з відзнакою) Київський медичний інститут імені О. О. Богомольця, аспірантуру при кафедрі гігієни праці та професійних захворювань. У 1948 р. Республіканською протиепідеміологічною комісією призначений уповноваженим з проведення протиепідемічних заходів Залізничного району м. Києва. У 1950 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «К токсикологии органических соединений ртути – этилртутифосфата и этилртутихлорида», а в 1963 р. – докторську

дисертацію на тему «Микромеркуриализм как гигиеническая проблема (вопросы гигиены труда, экспериментальной токсикологии и профилактики». У 1951 р. – виконувач обов'язків асистента кафедри гігієни праці Київського медичного інституту. З 1951 по 1955 рр. – асистент кафедри, а з 1966 по 1972 рр. – професор кафедри Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. З 1972 р. І. М. Трахтенберг продовжував свою наукову роботу у Київському інституті гігієни праці та профзахворювань (нині Інститут медицини праці НАМН України) на посаді керівника (організатора) лабораторії промислової токсикології та гігієни праці при використанні хімічних речовин.

Науковий напрям. Обґрунтування сучасних принципів і методів установалення гігієнічного нормування шкідливих речовин, проблеми токсичної дії малої інтенсивності, токсикологія сполук важких металів, вивчення механізмів виникнення патологічних порушень хімічної етіології, механізмів та проявів кардівазотоксичної дії екзогенних хімічних чинників, методологія наукових досліджень в галузі медичної екології, вікової токсикології, токсикології наноматеріалів. Науковий консультант і керівник 13 докторських та 53 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. З 1941 р. І. М. Трахтенберг – студент Київського медичного інституту. На початку війни він разом із друзями (студентами-медиками), упродовж дня брав участь в обороні Києва, а ввечері продовжував навчання в медичному інституті. Через деякий час інститут евакуйовано спочатку до Харкова, а потім до м. Челябінська, де й продовжив навчання. У 1942 р. поєднував заняття в інституті з роботою інструментальника в «Челябнергомонтажі» на будівництві заводу оборонної промисловості. У той же час пройшов 110-годинну підготовку стрільця ВУС-1. З 1943 р. обраний головою студентської профспілки Київського медичного інституту. За активну громадську роботу нагороджений грамотою Челябінської Ради депутатів трудящих. У 1944 р. повернувся до Києва з колективом студентів та викладачів інституту, де і продовжив навчання. Нагороджений орденом «За заслуги» III ст. та 11 медалями, зокрема «За оборону Києва», «За доблесну працю у період Великої Вітчизняної війни (1941–1945 рр.)», «Ветеран праці» (1985), Почесною грамотою Президії НАМН України, Почесною грамотою МОЗ України, знаком «Відмінник охорони здоров'я» (1982), нагрудним знаком «50 років героїчної оборони м. Києва» (1991).

Вибрані праці. Методы изучения хронического действия химических и биологических загрязнителей. Рига, 1987; Профілактична токсикологія та медична екологія. Вибрані лекції для науковців, лікарів та студентів. Київ, 2010; Нариси вікової токсикології.

Київ, 2005 (співавт. та ред.); Хроническое воздействие ртути на организм. Киев, 1969; Органические соединения ртути. Москва, 1989.

ТРІНУС Федір Петрович [25.02.1924 – 23.05.2013]

Науковець в галузі токсикології та фармакології, доктор медичних наук (1965), професор (1969), доцент кафедри фармакології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1961–1965), лауреат Державної премії України (1976), заслужений діяч науки і техніки України (1981), член-кореспондент РАМН (1984), член-кореспондент НАН України (1992), член-кореспондент НАМН України (1993), завідувач відділу протизапальних та анальгезуючих засобів ДУ «Інститут фармакології та токсикології» НАМН України (з 1987 р.), член Наукової ради НАМН України з теоретичної та профілактичної медицини, головний токсиколог МОЗ України, член Президії вченої медичної ради МОЗ України, відповідальний редактор збірника наукових праць «Фармакология и токсикология» (13 видань), член редакційної ради 2-х журналів. Автор понад 400 наукових публікацій, зокрема 4 монографій, 165 авторських свідоцтв, 5 патентів.

Біографія. Народився в с. Старий Любар Житомирської області. Напередодні війни закінчив Житомирську фармацевтичну школу та працював у сільській аптеці, а згодом став начальником аптеки в м. Романів. Шлях до вищої освіти перервала війна. У 1952 р. закінчив (з відзнакою) Київський медичний інститут імені О. О. Богомольця, а з 1952 по 1956 рр. навчався в аспірантурі. Працював на посадах асистента (1956–1961), доцента (1961–1965) кафедри фармакології цього ж вузу. З 1965 р. – завідувач відділу загальної фармакології (1965–1987), завідувач відділу фармакології протизапальних та анестезуючих засобів (з 1987 р.), директор (1968–1987) Інституту фармакології та токсикології НАМН України. У 1956 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Преобразование сульфаниламидов в организме животных при повышении и понижении обмена веществ», а в 1966 р. – докторську дисертацію на тему «Экспериментальные исследования механизма действия сосудистых средств». З 1987 р. – завідувач відділу Інституту фармакології і токсикології АМН України.

Науковий напрям. Дослідження механізмів дії нестероїдних антифлогістиків, ненаркотичних, анальгезуючих, протиракових засобів та антидотів. Ф. П. Трінусом вивчено та рекомендовано для медичної та ветеринарної практики нові лікарські препарати (Амізон, Піримідант)

та антидоти (Антиціан, Алоксим). Науковий консультант і керівник 10 докторських та 16 кандидатських дисертацій.

Діяльність в роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. Ф. П. Трінус пройшов війну з 22 червня 1941 р. по 9 березня 1944 р., учасник партизанського руху, неодноразово відзначався при виконанні складних завдань, під час одного з них був важко поранений. Нагороджений орденами «Жовтневої революції», «Вітчизняної війни» I ступеня, «Знак Пошани» та 9 медалями, зокрема «За відвагу» і «Захиснику Вітчизни».

Вибрані праці. Фармакологический справочник. Киев, 1998; Нестероидные противовоспалительные средства. Киев, 1987 (*співавт.*); Фармакологическая регуляция воспаления. Киев, 1987; Ненаркотические анальгетики (1980).

ТУРОВЕЦЬ Йосип Григорович [01.04.1899 – 1987]

Відомий вчений, лікар-хірург широкого профілю, доктор медичних наук (1953), професор кафедри факультетської хірургії (з 1953 р.), завідувач кафедри хірургії санітарно-гігієнічного факультету (1955–1974) (нині кафедра загальної хірургії № 2 з курсом військово-польової хірургії). Автор понад 100 наукових публікацій.

Біографія. Народився в с. Немильня Новоград-Волинського району Житомирської області. У 1926 р. закінчив медичний факультет Київського медичного інституту та працював хірургом у Київському військовому шпиталі, пізніше – позаштатним, а з 1928 р. – штатним ординатором в клініці загальної хірургії під керівництвом професора М. М. Москальова. Після закінчення у 1930 р. клінічної ординатури (під керівництвом професора О. П. Кримова) його було направлено на роботу в Бердянську область. З 1934 р. – асистент кафедри загальної хірургії, де працював під керівництвом професора І. О. Зав'ялова. У ці ж роки захистив кандидатську дисертацію на тему «Рак толстой кишки», а в 1951 р. – докторську дисертацію на тему «Острые гнойные осложнения огнестрельных ранений тазобедренного сустава». Після закінчення Другої світової війни працював завідувачем хірургічного відділення Київського інституту переливання крові. З часом Й. Г. Туровця обрано доцентом, а після захисту докторської дисертації – другим професором кафедри факультетської хірургії, якою керував академік О. П. Кримов. З 1953 р. – професор кафедри факультетської хірургії, а з 1955 по 1974 рр. – завідувач кафедри хірургії санітарно-гігієнічного факультету Київського медичного інституту. В подальшому – професор-консультант кафедри (до 1982 р.).

Науковий напрям. Загальна та військово-польова хірургія, онкологія, зокрема хірургічна коагуло-, флебо-, проктологія, лікування гриж, облітеруючих захворювань судин, злоякісних пухлин, виразкової хвороби, хірургії щитовидної залози. Науковий консультант і керівник 1 докторської та 4 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. У роки війни Й. Г. Туровець – хірург-інспектор IV Українського фронту, а потім – провідний хірург евакошпиталю. Нагороджений орденами Червоної Зірки, Вітчизняної війни II ступеня і медалями.

Вибрані праці. Некоторые вопросы тромбозов и эмболии в хирургии. *Новый хирургический архив.* 1961. № 9; Современные вопросы герниопластики. *Клиническая хирургия.* 1974. № 2.

У

УДІНЦЕВ Федір Аристархович [07(19).09.1877 – 26.05.1951]

Видатний лікар-терапевт, один із представників київської терапевтичної школи, доктор медицини (1910), професор Київського медичного інституту, заслужений діяч науки і техніки УРСР, завідувач кафедри загальної терапії (1921–1924), завідувач кафедри терапії санітарно-гігієнічного факультету (1930–1937), завідувач кафедри шпитальної хірургії (з 1937 р.) Київського медичного інституту. Учень В. П. Образцова. Автор понад 50 наукових публікацій.

Біографія. Народився в м. Ірбіті Пермської губернії. У 1903 р. закінчив (з відзнакою) медичний факультет Університету Св. Володимира. Працював понадштатним ординатором при факультетській терапевтичній клініці медичного факультету Київського університету (1903–1914). Ф. А. Удінцев був учасником російсько-японської війни. Після демобілізації працював завідувачем лікарської амбулаторії в одному із сіл Пермської губернії. У 1912 р. Федір Аристархович був присутній і виступав з доповіддю на IV з'їзді російських терапевтів, що відбувся в Києві. У часи Першої світової війни його відправлено на фронт як головного лікаря артилерійської бригади. Пізніше працював головним лікарем військово-польового шпиталю. Після революції (1918) – завідувач інфекційним відділенням Київського військового шпиталю, де випробував на собі сироватку крові висипнотифозних хворих, яку пропонували в той час застосовувати з профілактичною метою, а в 1919 р. – завідувач терапевтичним відділенням 2-го Київського шпиталю. У 1920 р. його вибрано асистентом кафедри приватної патології і терапії Київського медичного

інституту. З 1921 по 1924 рр. – завідувач кафедри загальної терапії, а з 1930 по 1937 рр. – завідувач кафедри терапії санітарно-гігієнічного факультету. Від 1937 р. Ф. А. Удінцев працював на посаді завідувача кафедри шпитальної хірургії до кінця свого життя.

Науковий напрям. Вивчення питань кардіології, гематології, гастроентерології, історії медицини та ін. Вперше в світі описав діагностичний симптом при ураженні клапанів аорти (симптом Удінцева).

Діяльність в роки Другої світової війни. З початку війни Ф. А. Удінцев керував кафедрою шпитальної терапії в умовах евакуації Інституту. Одночасно опікувався кафедрою шпитальної хірургії. У той же час читав лекції на кафедрі терапії санітарно-гігієнічного факультету. Крім науково-клінічної та педагогічної діяльності Ф. А. Удінцев проводив велику консультативну роботу в поліклініках і здоров'ю пунктах оборонних заводів. Був палким патріотом своєї Батьківщини. Працюючи у Челябінську, він віддав всі свої заощадження на будівництво танка для фронту. Співробітники кафедри на чолі з професором допомагали пораненим і хворим воїнам, шефствували над шпиталями, а також допомагали справі охорони здоров'я у Челябінську та в області. Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора, двома орденами «Знак пошани», медалями та значком «Почётный железнодорожник».

Вибрані праці. Болезни нарушенного питания. Сб. трудов. Киев, 1946; Избранные труды. Киев, 1955.

УМОВІСТ Михайло Несторович [1919 – 05.10.2005] Лікар-хірург, топографоанатом, доктор медичних наук (1970), професор (1971), доцент кафедри оперативної хірургії та топографічної анатомії Київського медичного інституту (1949–1959), заслужений працівник вищої школи УРСР (1978). Автор понад 100 наукових публікацій, зокрема 1 монографії.

Біографія. Народився на Полтавщині. З 1946 по 1949 рр. навчався в аспірантурі та працював на посадах доцента (1949–1959) кафедри оперативної хірургії та топографічної анатомії Київського медичного інституту й одночасно старшого інспектора (1949–1953) та начальника Управління вищих та середніх навчальних закладів МОЗ України (1953–1959). У 1952 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Материалы к хирургической анатомии пищевода», а в 1970 р. – докторську дисертацію на тему «Хирургическая анатомия предсердно-желудочковой проводящей

системы при наличии врождённых дефектов перегородок сердца». З 1959 по 1984 рр. – ректор, а у 1972–1991 рр. – завідувач кафедри оперативної хірургії та топографічної анатомії Київського інституту удосконалення лікарів. З 1991 р. працював на посаді консультанта цієї ж кафедри.

Науковий напрям. Вивчення хірургічної анатомії стравоходу, морфології та хірургії серця і судин, лікування ран. Науковий консультант і керівник 1 докторської та 3 кандидатських дисертацій.

Діяльність в роки Другої світової війни. У 1942 р. закінчив Київський (у Челябінську) медичний інститут. Під час війни з 1942 до 1946 рр. працював хірургом медико-санітарного батальйону Другої гвардійської Проскурівської повітряно-десантної дивізії. Нагороджений орденами Леніна, Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани», двома орденами Вітчизняної війни та Червоної Зірки, медалями, «Відмінник охорони здоров'я».

Вибрані праці. Проводящая система при врождённых дефектах перегородок сердца. Киев, 1973 (у співавт.); Клиническая анатомия глазницы и органа зрения. Москва, 1983 (у співавт.); Современное состояние проблемы трансплантации органов. Москва, 1983 (у співавт.); Оперативное лечение гнойно-воспалительных заболеваний таза. Москва, 1983 (у співавт.); Клиническая анатомия анализаторов обоняния, слуха и равновесия. Москва, 1985 (у співавт.); Оперативные вмешательства по детоксикации организма. Москва, 1988 (у співавт.).

Ф

ФЕДОРОВСЬКИЙ Олексій Олександрович [15.03.1897 – 28.08.1981]

Всесвітньо відомий вчений, лікар-хірург, доктор медичних наук (1951), професор, заслужений діяч науки УРСР (1959), лауреат Державної премії УРСР (1982), професор кафедри факультетської хірургії (1949), засновник і перший завідувач кафедри хірургії педіатричного факультету (1951–1970), професор – консультант (1971–1981), декан педіатричного факультету (1957–1958), головний гематолог МОЗ УРСР, полковник медичної служби. Автор 120 наукових публікацій, зокрема 3 монографій.

Біографія. Народився в с. Руська Халань, Курської губернії. У 1921 р. закінчив Харківську медичну академію, навчався в ординатурі клініки Харківського медичного інституту, після чого працював

асистентом кафедри шпитальної хірургії. З 1926 по 1933 р. – працював на посадах асистента, старшого асистента, доцента кафедри хірургії Українського інституту вдосконалення лікарів та одночасно Харківського інституту переливання крові та невідкладної хірургії. З 1934 р. – один з організаторів, а згодом директор Київського інституту переливання крові (з 1935 р.). Після Другої світової війни О. О. Федоровський повернувся на роботу до Київського інституту вдосконалення лікарів, а у 1948 р. обіймав посаду професора кафедри факультетської хірургії Київського медичного інституту. З 1951 р. – керівник (організатор) кафедри факультетської та шпитальної хірургії педіатричного факультету (1951–1970). З 1970 р. – професор-консультант цієї ж кафедри. У 1958 р. за його ініціативи створено перший опіковий центр УРСР, а в 1966 р. вчений одержав авторське свідоцтво на лікувальний препарат каланхое.

Науковий напрям. Гематологія, трансфузіологія, організація служби крові та спеціалізованої допомоги хворим з опіками. Науковий консультант і керівник 4 докторських і 29 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. У роки війни О. О. Федоровський працював провідним хірургом передових шпиталів у званні полковника медичної служби та обіймав низку посад у військах Південно-Західного та III Українського фронтів. Брав участь у визволенні Києва, Будапешта, Белграда, Відня. У 1941 р. О. О. Федоровський розробив і запропонував новий вітчизняний консервант крові «НАТРОГ», за що в 1952 р. отримав премію імені академіка М. Н. Бурденка та на основі свого відкриття у 1949 р. захистив докторську дисертацію на тему «Новий стабілізатор крові «НАТРОГ». Нагороджений орденами Червоної Зірки, Вітчизняної війни II ступеня, «Знак пошани» та 10 медалями.

Вибрані праці. Ожоговая болезнь. Киев, 1973 (у співавт.); Лечение лактационных маститов. Киев, 1967; Хирургическое лечение ожогов у детей. Киев, 1968 (у співавт.).

ФЕТИСОВ Микола Васильович [19.12.1896 – 06.12.1970]

Лікар-стоматолог, хірург, доктор медичних наук (1955), професор (1956), заслужений діяч науки Молдавської РСР, завідувач кафедри хірургічної стоматології (1953–1961), декан стоматологічного факультету (1953–1954), головний стоматолог МОЗ Молдавської РСР (1961–1968), голова Республіканського наукового товариства стоматологів, «Відмінник охорони здоров'я». Автор понад 50 наукових публікацій, зокрема 5 монографій.

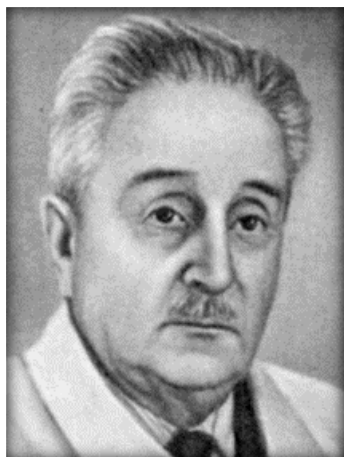
Біографія. Народився в станиці Бейсузькій Коренівського району Краснодарського краю. У 1914 р. закінчив Краснодарську військово-фельдшерську школу та був направлений на Кавказький фронт імперіалістичної війни як молодший військовий фельдшер. У 1919 р. працював фельдшером у лікарській дільниці станиці Бейсузькій. У 1925 р. закінчив Кубанський медичний інститут. До 1929 р. працював завідувачем Северського районного відділу охорони здоров'я в Краснодарському краї. У 1932 р. закінчив клінічну ординатуру стоматологічної клініки Кубанського медичного інституту. Працював лікарем-стоматологом в м. Махачкалі в Республіканській клінічній лікарні. При ній організував зуболікарську школу, в якій викладав та працював. З 1935 по 1941 рр. – викладач доцентського курсу з щелепно-лицевої хірургії у Дагестанському медичному інституті. У 1940 р. М. В. Фетісов у І-му Московському медичному інституті захистив кандидатську дисертацію на тему «К вопросу о состоянии полости рта у бруцеллёзных больных» та був призначений доцентом Курського медичного інституту і за сумісництвом – деканом. У 1954 р. при Київському медичному інституті імені О. О. Богомольця захистив докторську дисертацію на тему «Варианты оперативного подхода к подвисочной ямке». З 1955 по 1961 рр. – завідувач кафедри хірургічної стоматології Інституту. Від 1961 р. – завідувач кафедри хірургічної стоматології Кишиневського медичного інституту та головний стоматолог МОЗ Молдавської РСР (1961–1968).

Науковий напрям. Знеболювання запальних процесів, онкологія, травматологія, пластика дефектів щелепно-лицевої області, організація хірургічної допомоги стоматологічним хворим. Науковий консультант і керівник 2 докторських та 20 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. З 1941 по 1944 рр. працював на посаді начальника евакошпиталю. У 1944 р. його призначено директором Оренбурзького державного медичного інституту. Працював на посаді доцента кафедри шпитальної хірургії з курсу хірургічної стоматології. Нагороджений орденами і медалями.

Вибрані праці. Обезболивание при операциях на челюстно-лицевой области. Кишинёв, 1965; Операции на подвисочной и височной областях : пос. для практического врача, 2-е изд. Кишинёв, 1969.

ФОЛЬБОРТ Георгій Володимирович

[23.01(04.02).1885 – 17.04.1960]

Видатний лікар-фізіолог, доктор медицини, професор, академік АН УРСР (1951), завідувач кафедри нормальної фізіології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1946–1960), заслужений діяч науки УРСР (1953), лауреат Премії імені І. П. Павлова (1942). Автор понад 130 наукових публікацій.

Біографія. Народився в м. Санкт-Петербурзі. У 1909 р. закінчив (з відзнакою) Військово-медичну академію, де і працював до 1926 р. У 1912 р. захистив докторську дисертацію на тему «Тормозные условные рефлексы». З 1914 р. – прозектор. З 1923 по 1926 рр. одночасно працював на посаді професора кафедри фізіології Ленінградського університету, а з 1926 р. – завідувач кафедри нормальної фізіології Харківського медичного інституту (1926–1945). У 1946–1960 рр. – завідувач кафедри нормальної фізіології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця та завідувач відділу вищої нервової діяльності і трофічних функцій Інституту фізіології імені О. О. Богомольця АН УРСР.

Науковий напрям. Вивчення проблем травлення, кровообігу, фізіології вищої нервової діяльності. Науковий керівник та консультант 25 докторських та 45 кандидатських дисертацій.

Діяльність в роки Другої світової війни. Під час війни, знаходячись з 1-м Харківським медичним інститутом у м. Чкалові (Оренбург), Георгій Володимирович проводив консультації з питань авіаційної медицини та фізіології у Військовій академії командного і штурманського складу, наукову роботу в шпиталях, створив у Чкалові науково-технічний комітет допомоги армії та одночасно працював на посаді завідувача кафедри нормальної фізіології Харківського медичного інституту (1926–1945). Нагороджений орденом Леніна (1953) і медалями.

Вибрані праці. К методике наблюдения над секрецией желчи и над выходом в 12-перстную кишку. *Русский физиологический журнал*. 1917. Т. 1. Вып. 1–2; Физиологическая картина процессов истощения и восстановление органов. *Физиология процессов истощения и восстановления* / под ред. Г. В. Фольборта. Харків, 1941; Избранные труды / ред. кол. : Н. И. Путилин (ответ. ред.) и др. Киев, 1962.

ФОМЕНКО Людмила Іванівна [1920]

Лікар-хірург, професор кафедри хірургії, доктор медичних наук, офіцер медичної служби.

Біографія. У 1938 р. вступила до Київського медичного інституту без іспитів. Після закінчення війни – до клінічної ординатури при Інституті ортопедії м. Києва, там же захистила кандидатську дисертацію і працювала асистентом, згодом – доцентом кафедри ортопедії (пропрацювала до 1986 р.).

Діяльність в роки Другої світової війни.

Третьокурсниця Л. І. Фоменко разом з усіма студентами в Жовтневій лікарні на другий день після початку війни надавала допомогу пораненим під час нічного бомбардування. Потім копали окопи, допомагали будувати оборонні споруди навколо Києва. Але як тільки танки підійшли до Києва, був наказ евакуюватися спочатку до Харкова, де також рили окопи, а потім – до Челябінська, де продовжилось навчання. Усіх, хто міг їхати на фронт, було терміново мобілізовано і відправлено ешеленом на передову. Л. І. Фоменко із серпня 1943 р. по вересень 1944 р. перебувала на 1-му Українському та 3-му Білоруському фронтах на посаді хірурга полку 371-ї стрілецької дивізії, дислокація якої була на відстані 2–2,5 км від лінії фронту. У період наступальних боїв вдень і вночі керувала наданням першої допомоги пораненим, провела операцію – трахеотомію у складних умовах на ПМП, прооперувала хворого з пораненням легень, відкритим пневмотораксом. Отримала поранення під час бою. За мужність, героїзм і відвагу Л. І. Фоменко представлено до нагород, зокрема медаль «За звільнення Білорусі», яку привіз до України президент О. Лукашенко.

ФРОЛЬКІС Володимир Веніамінович [27.01.1924 – 02.10.1999]

Видатний фізіолог та геронтолог, вчений в галузі сучасної геронтології і вікової фізіології, доктор медичних наук, професор, академік АМН України, академік НАН України, доцент кафедри нормальної фізіології Київського медичного інституту, член Нью-Йоркської академії наук, заслужений діяч науки і техніки України, віцепрезидент АМН України, завідувач лабораторії фізіології Інституту геронтології АМН України, лауреат двох Державних премій УРСР. Автор понад 700 наукових праць, зокрема 25 монографій,

13 посібників, виданих у різних країнах світу.

Біографія. Народився в м. Житомирі. У 1941 р. вступив до Київського медичного інституту. Після закінчення Другої світової війни, у 1946 р. – навчався в аспірантурі. У 1950 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «До вивчення процесів втоми і відновлення серця», а в 1958 р. – докторську дисертацію на тему «Фізіологічна характеристика рефлексів на серцево-судинну систему». Працював на посадах асистента, а з 1953 р. – доцента кафедри нормальної фізіології Київського медичного інституту. З 1958 р. – завідувач лабораторії фізіології Інституту геронтології АМН України.

Науковий напрям – вивчення механізмів старіння, вікової патології, пошук засобів подовження життя. Ним розроблено адаптаційно-регуляторну теорію старіння, запропоновано уявлення про процеси антистаріння (вітаукт), гіпотезу про гено-регуляторний механізм розвитку вікової патології і розроблено концепцію гено-регуляторної терапії, проаналізовані нейро-гуморальні та мембранні зміни в процесі старіння, відкрито новий клас внутрішньоклітинних регуляторів (інвертори), створено нові підходи до експериментального подовження життя. Науковий консультант і керівник 37 докторських та 63 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. В. В. Фролькіс з 1943 р. за призовом з числа студентів 3 курсу Київського медичного інституту (Челябінськ) спочатку навчався на військовому факультеті 2 Московського медичного інституту. У 1945 р. закінчив Військово-медичну академію імені С. М. Кірова та працював на посаді ординатора евакошпиталю в складі військових частин Червоної армії. Нагороджений Міжнародними преміями імені Ф. Верцара, Міжнародної Асоціації геронтологів, преміями імені академіка О. О. Богомольця (1971), імені М. Д. Стражеска, імені І. І. Мечникова НАН України (1995), орденом Вітчизняної війни 2 ступеня та 7 медалями Радянського Союзу, відзнакою Президента України, орденами Ярослава Мудрого V та IV ступенів.

Вибрані праці. Aging and life-prolonging processes (1982); Life span prolongation (1991); Старение, эволюция и продление жизни (1993); Старение и экспериментальная возрастная патология сердечно-сосудистой системы (1994); Aging cardiovascular system. Physiology and pathology (1996).

ФУДЕЛЬ-ОСИПОВА Софія Іванівна [27.11.1898 – 23.12.1987]

Відомий електрофізіолог, доктор медичних наук (1953), професор, завідувач кафедри нормальної фізіології (1944–1946, 1953–1955). Автор понад 100 наукових праць.

Біографія. Народилася в м. Архангельську. У 1922 р. закінчила Київський медичний інститут. Працювала лікарем на тютюновій фабриці в м. Феодосії. З 1931 р. – організатор і керівник фізіологічної лабораторії Інституту охорони материнства і дитинства та водночас позаштатний асистент кафедри нормальної фізіології Київського медичного інституту. З 1937 р. – штатний співробітник кафедри. У 1953 р. захистила докторську дисертацію на тему «Про основні фізіологічні властивості нервового процесу, що визначають його функціональну роль». Цього ж року її обрано керівником кафедри нормальної фізіології Київського стоматологічного інституту. З 1956 р. перебувала у відрядженні в Індії (м. Делі), де проводила консультативну роботу серед лікарів, читала лекції з фізіології для студентів медичного коледжу та лікарів, виступала з науковими доповідями на конференціях та з'їздах індійських лікарів. У 1959–1965 рр. – керівник лабораторії біології Інституту геронтології АМН СРСР, а з 1965 р. працювала в організованій нею електрофізіологічній лабораторії Всесоюзного інституту гігієни і токсикології МОЗ СРСР.

Науковий напрям. Перші наукові праці присвячені електрофізіологічним методам визначення швидкості поширення збудження в нерві та характеристиці фаз нерва і м'яза (1937–1941), а також дослідженню процесів збудження і гальмування в поодинокій нейро-моторній одиниці, умовнорефлекторної діяльності та порушень нейро-моторних функцій при різних захворюваннях нервової системи.

Діяльність у роки Другої світової війни. З перших днів війни С. І. Фудель-Осипова знаходилася у лавах Червоної армії на посаді керівника клінічної лабораторії військового шпиталю. У 1942 р. отримала направлення на роботу за фахом у Київський медичний інститут, евакуйований в м. Челябінськ. З 1944 р. – завідувач кафедри нормальної анатомії та водночас проводила науково-дослідну роботу в Інституті фізіології тварин при Київському державному університеті імені Тараса Шевченка під керівництвом академіка Д. С. Воронцова. Відзначена низкою урядових нагород.

Вибрані праці. Взаимосвязь между величиной мембранного потенциала и биоморфологическими показателями мышечного волокна. *Электрофизиология нервной системы.* Киев, 1963; Старение нервно-мышечной системы. Киев, 1968.

ФУРМАН Анатолій Аврамович [1928 – 10.04.2021]

Старший викладач кафедри мікробіології, вірусології і імунології, ветеран праці. Автор близько 100 наукових праць, опублікованих в різних журналах, матеріалах з'їздів та конференцій, співавтор підручника «Медична мікробіологія, вірусологія та імунологія», виданого українською, російською та англійською мовами, монографії «Санитарно-бактериологическое и вирусологическое исследование сточных вод».

Біографія. Народився в с. Підвисоке на Вінничині. У 1948 р. вступив до Саратовського медичного інституту на педіатричний факультет. У 1950 р. його переведено до Київського медичного інституту, який закінчив у 1954 р. Працював за направленням (1954–1956) районним педіатром Макарівської районної лікарні Київської області. У 1956–1957 рр. – клінічний ординатор Київського НДІ інфекційних захворювань АМН СРСР. У 1958–1971 рр. – молодший науковий співробітник Київського НДІ епідеміології, мікробіології та паразитології в лабораторії діагностики та індикації патогенних бактерій. Протягом 1960–1969 рр. брав участь у комплексній роботі з вивчення ролі умовно-патогенних мікроорганізмів при гострих кишкових захворюваннях у дітей. У 1968 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Сравнительное изучение некоторых ускоренных методов лабораторной диагностики дизентерии и колиэнтерита». З 1969 по 1971 рр. - молодший науковий співробітник Київського інституту гематології та переливання крові. У 1971–1980 рр. працював на посаді асистента, а з 1980 р. – старший викладач кафедри мікробіології, вірусології та імунології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця та відповідальний за роботу ФПК викладачів медичних навчальних закладів України I–II рівня акредитації.

Науковий напрям. Індикація патогенних ентеробактерій у воді і в матеріалах від хворих.

Діяльність у роки Другої світової війни. У 1944–1945 рр. працював електриком на відбудові зруйнованого німцями Іллінецького цукрового заводу та слюсарем в МТС з ремонту трофейних та вітчизняних автомобілів, мотоциклів, які збирали на полях битв. У 1945 р. протягом 3-х місяців навчався в Київському артилерійському училищі, був комісований у зв'язку з виразковою хворобою шлунка. Нагороджений десятьма медалями, зокрема «Захисник Вітчизни», «XX років перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.», «65 років Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.», «Ветеран праці», «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.», «В

пам'ять 1500-річчя Києва». У 2004 і 2009 р. нагороджений Почесною грамотою МОЗ України. У 2008 р. одержав Подяку від Київського міського голови.

Х

ХОДОРОВИЧ Петро Володимирович [1922 – 2001]

Лікар-стоматолог, щелепно-лицевий хірург, доцент (1972–1988) кафедри хірургічної стоматології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця, вчений секретар наукового товариства стоматологів м. Києва та Київської області. Автор 60 наукових публікацій, зокрема 5 методичних листів, 19 раціоналізаторських пропозицій та 3 авторських свідоцтв на винаходи.

Біографія. Народився в м. Хотимськ Могильовської області (Білорусь). У 1946 р. вступив без екзаменів (як відмінник і демобілізований) до Київського стоматологічного інституту, який закінчив з відзнакою у 1950 р. З 1950 по 1953 рр. – клінічний ординатор кафедри хірургічної стоматології, а з 1953 р. – науковий співробітник Київського інституту ортопедії та травматології. З 1960 р. П. В. Ходорович працював на посаді керівника щелепно-лицевого відділення інституту. У 1958 р. зарахований асистентом кафедри хірургічної стоматології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. У 1964 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Хирургическое лечение переломов нижней челюсти в мирное время». З 1972 р. працював на посаді доцента кафедри хірургічної стоматології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1872–1988), читав студентам курс лекцій з військової щелепно-лицевої хірургії, онкології та травматології щелепно-лицевої області. У 1980 р. проходив стажування при Ленінградській військово-медичній академії.

Науковий напрям. Розробка атравматичної методики ретротранспозиції фрагментів альвеолярного відростка при вроджених незрощеннях верхньої губи з метою поліпшення умов хейлопластики. П. В. Ходорович створив електрофікований муляж для навчання студентів методикам провідникового знеболювання в щелепно-лицевій ділянці.

Діяльність у роки Другої світової війни. З перших днів війни П. В. Ходорович пішов добровольцем на фронт і потрапив до розвідувальної роти 333 стрілецького полку, що діяв на південно-західному фронті. В жовтні 1941 р. в районі м. Пирятин його було поранено. Потрапив у полон, разом з іншими полоненими його

завантажили у товарний вагон, що прямував у Німеччину, але під станцією Попельня Петру Володимировичу вдалося втекти. Діставшись Києва, працював токарем на паточному заводі та брав участь у діяльності підпільного руху опору фашистським загарбникам. Після звільнення Києва призваний до лав Червоної армії та направлений в 39 артилерійську бригаду РГК, де служив розвідником 2-го дивізіона 1247 полку до демобілізації у грудні 1945 р. Нагороджений орденом «Червоної зірки» та медалями «За бойові заслуги», «За визволення Праги», «За взяття Берліна», «За перемогу над Німеччиною», а також мав цілий ряд подяк Верховного Головнокомандуючого.

Вибрані праці. Защита послеоперационной раны после пластических операций на небе (1957); Усовершенствование инструментария для производства операции удаления зуба (1958); Тактика хирурга при лечении переломов угла нижней челюсти при наличии зуба мудрости в щели перелома (1960).

ХОХОЛ Олена Миколаївна [22.05 (04.06.)1897 – 17.05.1964]

Відомий вчений-педіатр, доктор медичних наук (1945), професор (1946), член-кореспондент АМН СРСР (1953), заслужений діяч науки УРСР (1958), завідувач кафедр пропедевтики дитячих хвороб (1946–1950), шпитальної педіатрії (1950–1964), декан педіатричного факультету (1948–1952) Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця, член Всесвітньої Ради Миру. Автор понад 80 наукових праць.

Біографія. Народилася в с. Устилузі, Володимир-Волинського району, Волинської області. У 1921 р. закінчила лікувально-профілактичний факультет Київського медичного інституту. Працювала на посадах завідувача дитячої консультації в м. Умані, потім ординатора Клінічного дитячого будинку у м. Києві (1925–1927). З 1927 по 1936 рр. – асистент дитячої клініки, а з 1936 по 1941 рр. – доцент кафедри педіатрії Київського медичного інституту удосконалення лікарів. Одночасно займала посаду керівника дитячого фізіологічного відділення в Київському інституті охорони материнства і дитинства. З 1946 р. – завідувач новоствореної кафедри пропедевтики дитячих хвороб педіатричного факультету (1946–1950), з 1950 по 1964 рр. – завідувач кафедри шпитальної педіатрії, а з 1947 по 1952 рр. – декан педіатричного факультету Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця.

Науковий напрям. Дослідження фізіології й патології раннього дитячого віку та розладів харчування, вивчення захворювань

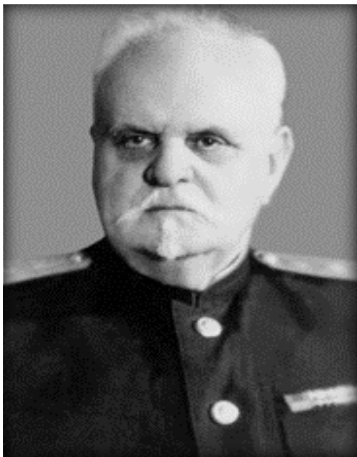
шлунково-кишкового тракту та ревматизму, застосування іонічного молока для вигодовування дітей грудного віку. Науковий консультант і керівник 5 докторських та 25 кандидатських дисертацій.

Діяльність в роки Другої світової війни. У 1941–1942 рр. працювала начальником медичної частини евакошпиталю 1690 та консультантом дитячих лікувальних установ м. Сердобська Пензенської області, а з кінця 1942 по квітень 1944 р. – начальником Управління дитячих лікувальних і профілактичних закладів Народного комісаріату охорони здоров'я СРСР. З квітня 1944 р. – доцент Київського інституту удосконалення лікарів. У 1945 р. захистила докторську дисертацію на тему «Материалы к вопросу о нарушении капиллярного кровообращения при токсической диспепсии», після чого працювала у Київському медичному інституті імені О. О. Богомольця. Нагороджена орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, медалями.

Вибрані праці. Рахіт. Київ, 1946; Питання діагностики, клініки і лікування дітей, хворих на туберкульозний менінгіт. Київ, 1959 (у співавт.); Бактериальная дизентерия и колиэнтериты у детей раннего возраста. Москва, 1960; Вскармливание детей первого года жизни. Киев, 1962 (у співавт.).

Ч

ЧАЙКА Андронік Архипович [17.05.1881 – 19.07.1968]

Відомий хірург-уролог, доктор медицини (1914), професор (1928), завідувач кафедри урології Київського медичного інституту (1945–1961), заслужений діяч науки УРСР (1947), головний уролог МОЗ України (1953), генерал-майор медичної служби (1943). Автор близько 100 наукових публікацій.

Біографія. Народився в с. Ручки Гадяцького повіту Полтавської губернії. Здобув середню медичну освіту у Полтавській земській фельдшерській школі (1899). З 1899 по 1902 рр. – фельдшер в с. Веприк Гадяцького повіту Полтавської губернії. З 1902 по 1906 рр. служив в армії на посадах виконувача обов'язків (1902–1904) та молодшого медичного фельдшера Кременчуцького лазарету. У 1911 р. закінчив Військово-медичну академію у м. Санкт-Петербурзі та працював у клініці С. П. Федорова. У 1914 р. захистив докторську дисертацію на тему «К технике нефротомии. Экспериментально-клиническое исследование». У часи Першої світової війни (1914) – військовий лікар у піхотній дивізії, а згодом – головний лікар польового

шпиталю. Нагороджений орденами Св. Станіслава II та III ст. з мечами, Св. Анни II ст. з мечами та III ст. У 1918 р. – завідувач відділення урології Клінічного військового шпиталю м. Києва. Водночас у 1922–1929 рр. працював на посаді доцента кафедри факультетської хірургії з урології Київського медичного інституту. З 1928 по 1941 р. – професор кафедри урології Київського клінічного інституту удосконалення лікарів. З 1945 р. – головний хірург Київського окружного шпиталю (1945–1962).

Науковий напрям. Загальна хірургія та оперативне лікування пошкоджень та захворювань нирок і сечовивідних шляхів, аденоми та раку передміхурової залози, дослідження гнійних захворювань органів сечової системи, туберкульозу сечостатевих органів. А. А. Чайка розробив оригінальну техніку нефректомії і відновлення сечовивідного каналу при його облітерації.

Діяльність у роки Другої світової війни. З 1941 по 1943 рр. А. А. Чайка керував хірургічною роботою Київського військового шпиталю, який перебував в евакуації у Харкові, Томську, Балашові. У Томську, при гострій нестачі санітарів, А. Чайка один виніс важкопоранених з вагону, в якому їх розмістили. У 1943–1944 рр. – головний хірург Управління фронтового евакопункту 3-го Українського фронту. Тут йому присвоєно військове звання генерал-майора медичної служби (1943). А в Києві, в період найкровопролитніших боїв, безперервно оперував потік потерпілих протягом трьох діб. Щоб не заснути в ці найнапруженіші дні та ночі А. А. Чайка просив періодично лити йому на потилицю крижану воду. З 1944 р. – головний хірург. У 1945 р. очолив кафедру і клініку урології Київського медичного інституту (1945–1961). Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Червоного Прапора, орденом Червоної Зірки і медалями.

Вибрані праці. Повреждения и заболевания мочеточников. *Руководство практического хирурга* / под ред. С. С. Гирголава [и др.]. Москва ; Ленинград, 1931. Т. 7; Оперативное лечение заболеваний простаты. Москва ; Ленинград, 1934; Оперативное лечение заболеваний семенных пузырьков. Москва ; Ленинград, 1934; Этиология и патогенез инфекции мочевой системы. 1939; Травматические повреждения мочевого пузыря и уретры в сочетании с закрытыми переломами костей таза и расстройства мочеиспускания у детей (1954).

ЧАЙКА Євген Іванович [12.02.1902 – 16.11.1976]

Лікар-патологоанатом, засновник школи патологоанатомів, доктор медичних наук (1940), професор (1943), заслужений діяч науки УРСР (1955), завідувач кафедри патологічної анатомії (1940–1971), проректор з навчальної та наукової роботи (1943–1958), член Вченої

ради Міністерства охорони здоров'я УРСР, почесний член Київського товариства патологоанатомів, почесний член Всесоюзного наукового товариства патологоанатомів.

Біографія. Народився в с. Розбишівка Миргородського району Полтавської області. У 1927 р. закінчив медичний факультет Київського медичного інституту. Працював лікарем-інтерном лікарні імені Жовтневої революції, поєднуючи клінічну діяльність з роботою в прозектурі лікарні. З 1932 р. – завідувач центральної лабораторії та прозектури Центральної міської лікарні м. Києва. У 1934 р. Є. І. Чайці присвоєно звання доцента кафедри патологічної анатомії Київського медичного інституту. У 1940 р. захистив докторську дисертацію на тему «Соединительнотканый скелет сердца и его значение в патологии». З 1940 р. – завідувач кафедри патологічної анатомії Київського медичного інституту (1940–1971). З 1971 р. – професор-консультант цієї ж кафедри. Автор понад 50 наукових публікацій.

Науковий напрям. Вивчення бруцельозу, панкреатиту, хвороб крові, змін периферичного відділу нервової системи при різних захворюваннях. Разом з О. О. Богомольцем і М. Д. Стражеском розробляв вчення про активну систему сполучної тканини. Науковий консультант і керівник 11 докторських і 25 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. З 1941 по 1943 рр. працював в евакуації завідувачем кафедри патологічної анатомії. Разом з колегами готував лікарів до відправки на фронт. З 1943 р. – проректор Інституту. З 1944 р. Є. І. Чайка поєднував завідування кафедри з обов'язками заступника директора Інституту з наукової та навчальної частини. Нагороджений орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки, «Знак пошани» і медалями.

Вибрані праці. Влияние гипотермии на течение лучевой болезни. *Вопросы гипотермии в патологии.* Киев, 1959 (у співавт.); Гистогенез и морфология гипернефроидного рака почки. *Врачебное дело.* 1976. № 7 (у співавт.)

ЧЕБОТАРЬОВА Віра Дмитрівна [23.09.1922 – 18.08.2001]

Лікар-педіатр, доктор медичних наук (1968), професор (1969), заслужений працівник народної освіти України (1991), завідувач кафедри пропедевтики дитячих хвороб (1969–1990), професор кафедри (з 1990 р.), декан педіатричного факультету (1966–1976 та 1984–1990), член Європейського товариства з вивчення мікроциркуляції (з 1994 р.) та Міжнародної асоціації дитячих нефрологів (з 1995 р.). Автор понад 150 наукових праць (14 видані за кордоном), 3 монографій, 3

підручників і багатьох розділів у підручниках і посібниках, 5 методичних рекомендацій і 3 винаходів.

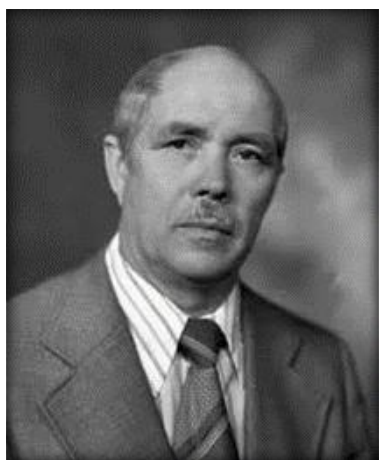
Біографія. Народилася у м. Києві. У 1940 р. закінчила (із золотою медаллю) середню загальноосвітню школу № 140 та вступила до Ленінградського економічного інституту. Після закінчення 1-го курсу розпочалася Друга світова війна. У 1951 р. закінчила (з відзнакою) Київський медичний інститут. У 1951–1954 рр. навчалася в клінічній ординатурі при кафедрі шпитальної педіатрії. У 1955 р. під керівництвом Є. М. Хохол захистила кандидатську дисертацію на тему «Течение пневмонии у детей раннего возраста при комплексном лечении». Від 1955 р. – асистент кафедри педіатрії санітарно-гігієнічного та стоматологічного факультетів, а в 1959–1960 рр. працювала на посаді доцента кафедри педіатрії лікувального факультету. З 1961 р. – доцент кафедри пропедевтичної педіатрії. У 1967 р. захистила докторську дисертацію на тему «Деякі питання патогенезу, лікування і профілактики ревматизму у дітей». З 1969 по 1990 рр. – завідувач, а з 1990 р. – професор кафедри. Протягом 16 років (1966–1976, 1984–1990 рр.) – декан педіатричного факультету.

Науковий напрям. Удосконалення методів лікування пневмонії, розуміння сутності патогенезу ревматизму і розробка раціональних методів його лікування та профілактики. В. Д. Чеботарьова однією з перших в нашій країні провела оцінку ефективності сезонної біцилінопрофілактики ревматизму у дітей та звернула увагу на необхідність проведення профілактичних заходів у сім'ях, в яких є хворі на ревматизм. Науковий консультант і керівник 1 докторської та 6 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. Наприкінці вересня 1941 р., коли німецькі війська впритул наблизились до Києва, В. Д. Чеботарьова була евакуйована в Сталінградську область, де працювала в колгоспі обліковцем у тракторній бригаді. Взимку 1942 р. – евакуйована в м. Сталінськ (нині Кемеровська область), працювала на заводі, що виробляв понтонні переправи. Пізніше, у свої ще зовсім юні роки, почала працювати медсестрою евакошпиталю і усвідомлювати цінність людського життя. У листопаді 1943 р. після визволення Києва В. Д. Чеботарьова разом з родиною повернулася з евакуації та продовжила навчання. Але за час війни вона змінює свій вибір і в 1945 р. вступає на 1-й курс педіатричного факультету Київського медичного інституту. Нагороджена Почесною грамотою Президії Верховної Ради, значком «Відмінник охорони здоров'я» та медалями.

Вибрані праці. Фармакотерапія в педиатрії. Київ, 1980 (у співавт.); Детские болезни : учебник. Київ, 1984, 3-е изд. (у співавт.); Пропедевтична педіатрія : підручник. Київ, 1999.

ЧЕПКИЙ Леонард Петрович [02.03.1925 – 14.09.2019]

Перший в Україні доктор медичних наук (1962) і професор з анестезіології (1964), заслужений діяч науки і техніки України (1996), лауреат Державної премії АМН України (2005), перший завідувач (організатор) кафедри анестезіології та реаніматології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1974–1991). Автор понад 500 наукових праць, зокрема 35 монографій, підручників і навчальних посібників.

Біографія. Народився в м. Гайсині, Вінницької області. У 1940–1941 рр. навчався у Вінницькому медичному інституті й заочно на фізико-математичному факультеті педагогічного інституту. У 1950 р. закінчив Львівський державний медичний інститут. З 1950 по 1955 рр. – науковий співробітник Київського інституту нейрохірургії. У 1955 р. захистив кандидатську дисертацію у Дніпропетровському медичному інституті й залишився працювати асистентом кафедри хірургії. У 1962 р. захистив докторську дисертацію на тему «Знеболювання в хірургії щитоподібної залози» і через два роки став першим в Україні професором анестезіології. З 1964 р. – завідувач відділу анестезіології в Інституті туберкульозу і грудної хірургії. З 1974 р. Л. П. Чепкий працював на посаді завідувача новоствореної кафедри анестезіології та реаніматології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. Від 1990 р. – професор-консультант кафедри анестезіології та реаніматології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця.

Науковий напрям. Вивчення проблем анестезіології, нейрохірургії, медичної кібернетики, медицини катастроф, швидкої медичної допомоги, інтенсивної терапії в загальній хірургії, гінекології, кардіохірургії, нейроанестезіології. Науковий консультант і керівник понад 80 дисертантів наук.

Діяльність у роки Другої світової війни. У 1942–1943 рр. Л. П. Чепкий перебував на окупованій території Вінницької області. З листопада 1943 по травень 1945 р. – сапер-розвідник у боях за Карпати. Був поранений. Пізніше брав участь у звільненні Чехословаччини і Польщі. Після звільнення Вінниччини Л. П. Чепкий був призваний до лав Радянської армії. Нагороджений орденами Червоної Зірки,

«Вітчизняної війни» II ступеню, медалями «За бойові заслуги», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.».

Вибрані праці. Лечебная гипотермия. Киев, 1969; Проблемы медицинской кибернетики. Москва, 1972; Анестезия и интенсивная послеоперационная терапия при ожирении. Киев, 1990; Медицина катастроф. Київ, 1993; Геріатрична анестезіологія та реаніматологія. Київ, 1994; Анестезіологія та інтенсивна терапія. Київ, 2003 (у співавт.); Анестезіологія, реаніматологія та інтенсивна терапія: підручник. Київ, 2004 (у співавт.); Загальна хірургія з анестезіологією, основами реаніматології та доглядом за хворими, 2-е вид., доп. Київ, 2004 (у співавт.); Сучасні принципи діагностики та лікування хворих з невідкладною нейрохірургічною патологією (черепно-мозкова травма). Київ, 2005.

ЧЕРЕНЬКО Макар Петрович [19(26).08.1925 – 05.08.2002]

Видатний лікар-хірург, доктор медичних наук (1970), професор (1971), заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки (1987).

Біографія. Народився на Чернігівщині. У 1952 р. закінчив (з відзнакою) Київський медичний стоматологічний інститут та працював на посадах асистента (з 1955 р.), доцента, професора кафедри хірургії стоматологічного факультету (1971–1980), завідувача кафедри загальної хірургії (1980–1982), завідувача кафедри хірургії педіатричного факультету (1982–1984), завідувача кафедри хірургії стоматологічного факультету (1985–1994) Київського медичного інституту. У 1968 р. захистив докторську дисертацію на тему «Функциональное состояние и реактивность нервной и сердечно-сосудистой систем у больных диффузным токсическим зобом до операции и в отдалённые сроки после неё».

Науковий напрям. Вивчення й розробка проблем ендокринної, черевно-порожнинної та гнійної хірургії.

Діяльність у роки Другої світової війни. Учасник Другої світової війни. У часи війни, після визволення рідного краю Чернігівщини (1943), М. П. Черенька призвано на службу у Радянську армію, де він був командиром артилерійського розрахунку. З жовтня 1943 до лютого 1944 р. служив на посаді командира протитанкової гармати у званні сержанта на I та III Білоруських фронтах. У 1945 р. під Кенігсбергом був тяжко поранений. Нагороджений орденами Слави II та III ступеня, Вітчизняної війни I та II ступеня.

Вибрані праці. Осложнения при операциях на щитовидной железе. Киев, 1977; Заболевания эндокринных желез. Киев, 1978; Заболевания и повреждения шеи. Киев, 1984; Брюшные грыжи. Киев, 1995 (у співавт.); Справочник хирурга поликлиники. Киев, 1990; Загальна хірургія з анестезіологією, основами реаніматології та догляду за хворими: підручник. Київ, 1999.

ЧЕРКЕС Олександр Ілліч [03.05.1894 – 25.09.1974]

Вчений-фармаколог, токсиколог, доктор медичних наук (1936), професор (1940), академік АМН СРСР (1960), заслужений діяч науки УРСР (1946), завідувач кафедри фармакології (1944–1971), професор-консультант (до 1974 р.) Київського медичного інституту, «Відмінник охорони здоров'я». Автор понад 150 наукових праць, зокрема навчальних посібників і монографій.

Біографія. Народився у м. Харкові. У 1917 р. закінчив медичний факультет Харківського університету та працював на посадах стипендіата кафедри загальної патології (1917), асистента (1918–1922), доцента (1922–1930), завідувача кафедри фармакології (1930–1944) цього ж університету. Одночасно у 1924–1936 рр. працював старшим науковим співробітником, завідувачем відділу токсикології Українського інституту гігієни праці і профзахворювань. У 1923 р. захистив докторську дисертацію на тему «Действие различных кровяных сывороток на сердце холонокровных и теплокровных животных». З 1925 по 1935 рр. – завідувач кафедри фармакології Харківського фармацевтичного інституту. Одночасно працював на посадах завідувача лабораторій фармакології та токсикології Українського інституту експериментальної медицини та Українського НД санітарно-хімічного інституту (1925–1936). У 1924–1926 рр. проходив підвищення кваліфікації в лабораторії німецького фармаколога П. Тренделенбурга, а також ознайомився з роботою інших фармакологічних лабораторій Німеччини. У 1933 р. – завідувач відділу фармакології Українського інституту експериментальної медицини. У 1971 - 1974 рр. – професор-консультант кафедри фармакології Київського медичного інституту.

Науковий напрям. Вивчення фармакологічної регуляції судинного тонусу із застосуванням гангліоблокаторів, симпатолітиків, блокаторів адренорецепторів, інгібіторів моноамінооксидази, гіпохолестеринемічних препаратів.

Діяльність в роки Другої світової війни. У 1942 р. О. І. Черкеса відряджено до Всесоюзного інституту патології і терапії

інтоксикації як керівника відділу. Одночасно він був головним токсикологом Народного комісаріату охорони здоров'я СРСР. З 1944 р. – завідувач кафедри фармакології Київського медичного інституту. Нагороджений двома орденами Трудового Червоного Прапора, орденом «Знак Пошани» і медалями.

Вибрані праці. Фармакотерапія. Київ, 1955; Сердечные гликозиды: руководство по фармакологии. Ленинград, 1961; Руководство по токсикологии отравляющих веществ. Киев, 1964 (у співавт.); Пособие по фармакотерапии. К, 1972 (у співавт.); Основы токсикологии боевых отравляющих веществ. Москва, 1943; О реакции организма на лекарства и яды. Харьков, 1938; Справочник по фармакотерапии. Москва, 1945.

Ш

ШАМРАЙ Євген Федорович [14.07.1911 – 04.07.1980]

Відомий вчений-біохімік, доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри біохімії (1954–1976), декан лікувального факультету (1954–1957), виконувач обов'язків ректора Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця, заслужений діяч науки УРСР. Автор понад 200 наукових праць.

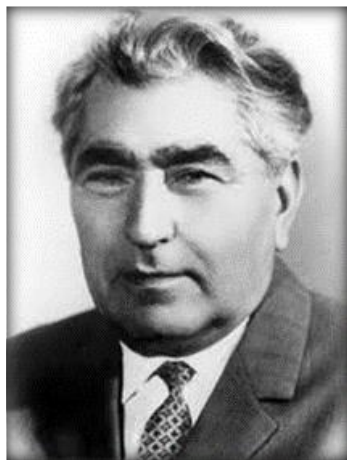
Біографія. Народився в с. Новоселиця Полонського району, Хмельницької області. У 1938 р. закінчив біологічний факультет Київського університету та працював асистентом кафедри біохімії Першого Київського медичного інституту. У 1946 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Физические и химические факторы стабилизации аскорбиновой кислоты в растворах». З 1948 р. – завідувач кафедри біохімії Станіславського (Івано-Франківського) медичного інституту. У 1952 р. захистив докторську дисертацію на тему «Химическое взаимодействие и биологическая взаимосвязь аскорбиновой кислоты и некоторых полифенолов». У 1953–1954 рр. Є. Ф. Шамрай – доцент, а з 1954 р. – завідувач кафедри біохімії Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1954–1976), згодом за сумісництвом – декан лікувального факультету (1954–1957). У 1956–1957 рр. – виконувач обов'язків ректора Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. З 1974 р. Євген Федорович співпрацював з Інститутом фізичної хімії імені Л. В. Писаржевського АН УРСР.

Науковий напрям. Вивчення питань хімічної і функціональної взаємодії вітамінних і коферментних препаратів. Науковий консультант і керівник 12 докторських та 65 кандидатських дисертацій.

Діяльність у роки Другої світової війни. У 1939 р. Є. Ф. Шамрай в чині офіцера був призваний до лав Радянської Армії, де працював лаборантом 339-го медсанбату м. Канева Київської області. У липні 1941 р. добровільно пішов служити у Червону армію, воював під Києвом, але в с. Великі Кручі Пирятинського району медсанбат був розбитий ворогом і він з товаришами потрапив у полон. 30 листопада 1941 р. звільнився з полону і разом з друзями розпочав боротьбу з німцями у партизанському загоні, де з часом був організатором і комісаром в лісах навколо Києва за лінією фронту. Нагороджений орденом Вітчизняної війни II ступеня і медалями. З 1945 р. працював на кафедрі біохімії Київського медичного інституту, якою керував професор С. І. Винокуров.

Вибрані праці. До методики кількісного визначення дигідроаскорбінової кислоти. *Біохімічний журнал*. 1939. Т. 14; Кількісне визначення жирів у харчових продуктах за допомогою рефрактометричного методу. Київський державний університет, 1939; Механізм стабилизации аскорбиновой кислоты тростниковым сахаром. *Вопросы питания*. 1941. № 10; Кількісна зміна нуклеопротейдного фосфору в шкірі морських свинок при термічних опіках. *Український біохімічний журнал*. 1953. № 1. Т. 25; К проблеме взаимодействия витаминов С и Р. Галаскорбин, его химические, биологические и терапевтические свойства. Киев, 1962 (у співавт.); Практикум з органічної та біологічної хімії. Київ, 1967 (співавт. і ред.); Клиническая биохимия : учебное пособие. 3-е изд. Москва, 1970.

ШАХБАЗЯН Гайк Хачатурович [09(21).01.1896 – 10.09.1982]

Вчений-гігієніст, доктор медичних наук (1949), професор (1950), член-кореспондент АМН СРСР (з 1957 р.), директор Київського НДІ гігієни праці і профзахворювань (1939–1941, 1946–1952), завідувач кафедри гігієни праці Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1951–1972), науковий консультант кафедри (1972–1979), заслужений діяч науки УРСР (1966). Автор понад 200 наукових публікацій, зокрема 8 монографій.

Біографія. Народився в с. Панік Сурмалінського повіту Єреванської губернії (нині територія Туреччини). У 1925 р. закінчив Київський медичний інститут і працював санітарним лікарем у м. Ржищеві Київської області. З 1928 по 1939 рр. – науковий співробітник, пізніше завідувач лабораторії

мікроклімату Київського НДІ гігієни праці та профзахворювань. Одночасно, з 1932 р. працював завідувачем кафедри загальної гігієни Київського стоматологічного інституту. Від 1939 р. – директор цього ж інституту (1939–1941, 1946–1952). У 1946 р. Г. Х. Шахбазян знову очолив НДІ гігієни праці та профзахворювань (нині Інститут медицини праці НАМН України). У 1949 р. захистив докторську дисертацію на тему «Основы гигиенического нормирования производственного микроклимата». З 1951 по 1972 рр. – завідувач кафедри гігієни праці Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця, а з 1972 по 1979 рр. – науковий консультант цієї кафедри.

Науковий напрям. Вивчення питань гігієнічного нормування мікроклімату на промислових підприємствах, гігієни праці робітників різних галузей промисловості і сільського господарства, фізіології праці, вивчення професійної алергії, гігієна розумової праці тощо. Науковий консультант і керівник 10 докторських і 23 кандидатських дисертацій.

Діяльність в роки Другої світової війни. З початком війни Г. Х. Шахбазян пішов добровольцем у діючу армію, був командиром санітарного протиепідемічного взводу медико-санітарного батальйону. В оточенні під Полтавою його було поранено, лікувався й одночасно працював у Лохвицькому шпиталі. Лікував військовополонених, рятував від вивезення в Німеччину молодь, був членом руху Опору на окупованій території. Війну закінчив у Відні (Австрія). Майора медичної служби Г. Х. Шахбазяна нагороджено медаллю «За перемогу у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр», орденами Трудового Червоного Прапора, «Знак пошани» та іншими державними нагородами.

Вибрані праці. Гигиеническое нормирование микроклимата производственных помещений. Киев, 1952; Гигиена умственного труда. Москва, 1961 (у співавт.); Учебник гигиены. Москва, 1964 (співавт. та ред.); Гигиена производственного микроклимата. Киев, 1977; Виробничий мікроклімат і здоров'я людини. Київ, 1981 (у співавт.).

ШВАРЦБЕРГ Яків Олександрович [18(30).10.1885 – 28.01.1969]

Лікар-оториноларинголог, професор (1935), заслужений діяч науки УРСР (1941), завідувач кафедри оториноларингології Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1944–1963), професор-консультант (до 1969 р.), головний оториноларинголог МОЗ УРСР (1944–1955). Автор понад 100 наукових доповідей і статей.

Біографія. Народився в м. Старий Оскол на Курщині. У 1914 р. закінчив медичний факультет Харківського університету. У часи Першої світової війни працював на посадах молодшого, пізніше – старшого лікаря полку (1916), старшого ординатора хірургічного

відділення військового лазарету, що входив до складу Червоної армії. З 1923 р. – начальник ЛОР відділення Київського військового клінічного шпиталю та головний оториноларинголог Київського особливого військового округу. З 1932 р. – приват-доцент Київського інституту удосконалення лікарів, а з 1935 р. – завідувач клініки та кафедри захворювань вуха, горла, носа 2-го Київського медичного інституту.

Науковий напрям. Шляхи вирішення тонзиллярної проблеми, бойові травми лор-органів, трахеобронхоезофагоскопія при сторонніх тілах, склеромі. Винахід Я. О. Шварцберга «Набор гортанних расширителей» демонструвався у Москві на ВДНГ. Науковий консультант і керівник 4 докторських та 14 кандидатських дисертацій.

Діяльність в роки Другої світової війни. На початку війни до Харкова були евакуйовані 1-й та 2-й медичні інститути, де об'єднаною ЛОР кафедрою продовжував керувати професор Я. О. Шварцберг. Згодом медінститут евакуйовано до Челябінська, а професор разом з Київським шпиталем від'їхав в м. Томськ. У Челябінську об'єднана ЛОР кафедра Київського медичного інституту виконувала функції евакошпиталів, надаючи висококваліфіковану спеціалізовану допомогу пораненим та хворим. В кінці 1942 р. лікар працював на посаді консультанта шпиталю авіаційної медицини та Інституту нейрохірургії імені М. Н. Бурденка у Москві. Одночасно – консультант та інспектор на усіх 4-х Українських фронтах. У 1944 р., будучи консультантом Київського військового шпиталю та головним оториноларингологом Київського військового округу (до 1948 р.), Я. О. Шварцберг працював на посаді завідувача кафедри ЛОР-хвороб Київського медичного інституту (з 1944 р.). Нагороджений орденами Леніна, Червоного Прапора, Трудового Червоного Прапора, медалями.

Вибрані праці. Вопросы хирургического вмешательства при заболеваниях придаточных полостей носа и уха. Киев, 1934; Болезни уха, горла и носа. Киев, 1940; Ранение лобных пазух по материалам Великой Отечественной войны. Киев, 1942; О применении набора гортанних расширителей. Киев, 1951; Комплексное лечение при склерозе. *Вестник оториноларингологии*. 1953. № 6.

ШКАВЕРА Григорій Лаврентійович [09.01.1884 – 03.12.1953]

Відомий вчений, лікар-фармаколог і токсиколог, доктор медицини (1914), професор (1925), завідувач кафедри фармакології (1925–1941, 1943–1944), професор зазначеної кафедри (1944–1949) Київського медичного інституту, член Вченої медичної ради МОЗ України і член

кваліфікаційної комісії, один з редакторів Великої медичної енциклопедії з розділу фармакологія. Автор понад 40 наукових праць.

Біографія. Народився в с. Волинка Сосницького району Чернігівської губернії. В 1911 р. закінчив (з відзнакою) Військово-медичну академію у м. Санкт-Петербурзі та працював на посаді лікаря в с. Троїцьке (нині – Челябінської області), а з 1912 по 1914 рр. – на кафедрі фармакології Академії під керівництвом відомого російського фармаколога М. П. Кравкова. У 1914 р. захистив докторську дисертацію на тему «О различных фазах действия ядов на периферические сосуды». Під час Першої світової війни працював військовим лікарем (1914–1918). У 1918–1920 рр. – завідувач шкільно-гігієнічного відділу Сосницького відділу охорони здоров'я Чернігівської області. З 1920 по 1925 рр. працював у Військово-медичній академії на посадах асистента, а згодом – доцента кафедри фармакології Військово-медичної академії. У 1925–1941 рр. – завідувач кафедри фармакології Київського медичного інституту. Одночасно, протягом 9 років (1925–1934), очолював кафедру фармакології в Київському ветеринарному інституті, де читав лекції, проводив практичні заняття. Після війни Г. Л. Шкавера працював професором кафедри фармакології і завідував лабораторією токсикології в Київському НДІ гігієни праці і професійних захворювань, де розпочав дослідження з токсикології пестицидів.

Науковий напрям. Фармакологія судинної системи, ендокринних залоз, механізми дії ліків та отрут. Під керівництвом Г. Л. Шкавери з 1930 по 1941 рр. успішно закінчили аспірантуру 10 лікарів.

Діяльність в роки Другої світової війни. У 1941 р. Г. Л. Шкавера продовжував працювати на посаді завідувача кафедри фармакології Київського медичного інституту до евакуації в м. Челябінськ, де з вересня 1941 р. проводив систематичні заняття з фармакології. Після повернення у 1943 р. інституту з евакуації вчений знову працював на посаді завідувача кафедри фармакології (до 1944 р.). З 1944 р. – професор зазначеної кафедри (1944–1949 рр.).

Вибрані праці. Об изменении реакции на яды сосудов изолированной селезенки человека при острых инфекциях. *Врачебное дело.* 1923. № 1–2; О функциональных изменениях сосудов изолированной почки человека при возвратном тифе. *Врачебное дело.* 1924. № 20–23; О внутренней секреции изолированных семенников. Харьков, 1925; О действии адреналина на сосуды и функцию изолированного надпочечника. *Архив биологических наук.* 1926. Т. 26.

ШЛОПАК Тетяна Володимирівна [18.09.1918 – 01.05.1985]

Відомий вчений, лікар-офтальмолог, доктор медичних наук (1965), професор (1966), заслужений діяч науки УРСР (1979), завідувач кафедри очних хвороб (1966–1983), професор-консультант (до 1985 р.), декан лікувального факультету (1970–1971), член правлінь Всесоюзного, Всеукраїнського і Київського обласного наукових офтальмологічних товариств, пленуму Наукової ради АМН СРСР, редакційної колегії «Офтальмологічного журналу». Автор понад 100 наукових публікацій.

Біографія. Народилася у м. Києві. Закінчила школу з атестатом золотого зразка (диплом про освіту мав золотий кант). У 1946 р. закінчила лікувальний факультет Одеського медичного інституту. На посаді завідувача периферичного відділу інституту Т. В. Шлопак поряд із безпосередніми обов'язками проводила наукову роботу під керівництвом видатного вченого, академіка В. П. Філатова. У 1952 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Еластотонетричні дослідження і тканинна терапія при міопічних хоріоретинітах». З 1953 по 1955 рр. – асистент, потім доцент. У 1955–1966 рр. – завідувач кафедри офтальмології Станіславського інституту (нині – Івано-Франківського). У 1964 р. захистила докторську дисертацію на тему «Микроэлементы в экспериментальной и клинической офтальмологии». З 1966 по 1983 рр. очолювала кафедру офтальмології Київського медичного інституту. З 1983 до 1985 р. працювала на посаді професора-консультанта.

Науковий напрям. Глаукома, міопія, біохімія ока, очний травматизм, мікроелементи в офтальмології. Т. В. Шлопак розробила та удосконалила операції – ревазуляризація хоріоїдеї при пігментній дистрофії сітківки, синусотрабекуломія з іридоклеректомією при глаукомі, антиглаукоматозна комбінована трофічна операція тощо. Тетяна Володимирівна працювала разом із першим космонавтом Ю. О. Гагаріним, видатним дагестанським поетом Расулом Гамзатовим, академіком М. М. Амосовим, міністром охорони здоров'я СРСР, академіком Б. В. Петровським та багатьма іншими видатними особистостями того часу. Науковий консультант і керівник 5 докторських та 18 кандидатських дисертацій.

Діяльність в роки Другої світової війни. Даний період у життєдіяльності вченої потребує детального дослідження. За одними джерелами у воєнні роки Т. В. Шлопак перебувала в евакуації в Сибіру, в місті Кемерово, де працювала спочатку лікарем у тиловому шпиталі, а потім у райздраввідділі. За іншими – рядовим лікарем у військово-

морському шпиталі м. Одеси. Нагороджена орденом Трудового Червоного Прапора і медалями.

Вибрані праці. Микроэлементы в офтальмологии. Москва, 1969; Антиглаукоматозная комбинированная трофическая операция (АКТО). Вопросы диагностики и лечение заболеваний сетчатки и глаукомы. Сборник трудов клиники глазных болезней КМИ. Киев, 1978.

ШУРИНОК Андрій Романович [03.11.1894 – 14.01.1969]

Видатний дитячий хірург, педагог та фундатор Київської школи дитячих хірургів, доктор медичних наук (1955), професор (1958), завідувач кафедри хірургії та ортопедії дитячого віку Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця (1953–1968), заслужений діяч науки УРСР (1964), «Відмінник охорони здоров'я», майор медичної служби, член редакційної колегії журналів «Клиническая хирургия», «Педиатрия, акушерство и гинекология», правління Товариства хірургів Української РСР.

Біографія. Народився в с. Стрижівці (нині Коростишівського району Житомирської області). У 1925 р. закінчив Київський медичний інститут та працював у лікарні для залізничників, а згодом поступив у клінічну ординатуру при кафедрі факультетської хірургії. Подальша трудова діяльність А. Р. Шурина пов'язана з роботою на посадах завідувача хірургічного відділення та одночасно головного лікаря Рокитнянської районної лікарні Київської області. З 1932 р. – асистент кафедри факультетської хірургії. У 1936 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «О положении и прикреплении илеоцекального отдела кишечника в свете учения о его развитии». З 1939 р. – військовий хірург в армії, брав участь у Польському поході Червоної армії, потім – у радянсько-фінській війні 1939–1940 рр. У 1946 р. у званні майора медичної служби А. Р. Шурина демобілізовано і поновлено на посаду доцента кафедри факультетської хірургії Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. З 1953 р. – виконувач обов'язків завідувача кафедри дитячої хірургії, а з 1957 по 1968 рр. – завідувач кафедри хірургії та ортопедії дитячого віку Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця. У 1955 р. захистив докторську дисертацію на тему «Методика этапного исследования болевых признаков у детей при хронических аппендицитах и её анатомо-физиологическое обоснование». У 60-х роках на кафедрі дитячої хірургії під керівництвом професора А. Р. Шурина створено Першу київську наукову школу дитячих хірургів. Від 1968 р. Андрій Шуринок – професор-консультант кафедри.

Науковий напрям. Хірургія харчового каналу в дітей, гнійно-септичні захворювання, уроджені вади розвитку. Науковий консультант і керівник 4 докторських та 15 кандидатських дисертацій.

Діяльність в роки Другої світової війни. У період війни А. Р. Шуринок працював провідним хірургом фронтового евакошпиталю, згодом головним хірургом низки провідних евакошпиталів. Нагороджений орденами Вітчизняної війни II ступеня, Червоної Зірки, Трудового Червоного Прапора, медалями.

Вибрані праці. Хирургическая тактика при обширных резекциях левой половины толстой кишки по поводу болезни Гиршпрунга. *Хирургия*. 1964. № 7; К технике удаления дивертикула Меккеля у детей. *Клиническая хирургия*. 1968. № 3.

Я

ЯРОШ Олександр Андріанович [12.12.1919 – 31.01.2002]

Лікар-невропатолог, науковець і педагог, доктор медичних наук (1961), професор (1961), заслужений працівник вищої школи України (1985), завідувач кафедри нервових хвороб (1969–1992), професор кафедри (1992–2000) Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця, організатор та науковий керівник Республіканського Центру з вивчення розсіяного склерозу (1975–1992). Автор близько 200 наукових праць.

Біографія. Народився в с. Колесники Гошчанського району Рівненської області. У 1949 р. закінчив Львівський медичний інститут, у 1951 р. – клінічну ординатуру на кафедрі нервових хвороб та працював заступником головного лікаря медичної частини 1-го медичного об'єднання м. Львова. З 1954 р. О. А. Ярош працював на посадах завідувача неврологічного відділення Київської обласної лікарні та одночасно – асистента кафедри нервових хвороб Київського інституту удосконалення лікарів. З 1958 по 1969 рр. очолював засновану ним кафедру неврології Тернопільського державного медичного інституту, одночасно був проректором з наукової роботи. У 1969–1992 рр. – завідувач кафедри нервових хвороб Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця, а з 1992 по 2000 рр. – професор зазначеної кафедри. У 1972 р. організував другу клінічну базу кафедри нервових хвороб у 4-й міській клінічній лікарні м. Києва, де у 1975 р. створив Республіканський центр з вивчення розсіяного склерозу і був до 1992 р. його першим науковим керівником.

Науковий напрям. Вивчення проблем демієлінізуючих та судинних захворювань нервової системи, захворювань периферичної нервової системи, уражень нервової системи при грипі та хронічному алкоголізмі. Науковий консультант і керівник 4 докторських та 28 кандидатських дисертацій.

Діяльність в роки Другої світової війни. О. А. Ярош – учасник бойових дій, входив до складу підпільної організації партизанського загону під командуванням полковника Д. М. Медведєва. За участь у бойових операціях нагороджений орденами Червоної Зірки, Вітчизняної війни II ступеня, медалями «Партизану Вітчизняної війни» I ступеня, «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.», «За трудову доблесть».

Вибрані праці. Нарушение кровообращения в вертебральнобазиллярной системе. Киев, 1979; Нарушения мозгового и периферического кровообращения у больных атеросклерозом и гипертонической болезнью. Киев, 1981; Преходящие нарушения мозгового и периферического кровообращения. Киев, 1982; Нервные болезни : учебник. Киев, 1985; Алкогольная полиневропатия. Киев, 1986; Що таке розсіяний склероз. Київ, 1988 (у співавт.).

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

А

- Авілова Ольга Матвіївна – 5
Айзенберг Олександр Абрамович – 6
Алексеєнко Іван Пименович – 8
Амосов Микола Михайлович – 9
Андрушук Аліса Опанасівна – 10
Архангельський Віталій Миколайович – 11
Архипович Анатолій Аврамович – 12

Б

- Бакшеев Микола Сергійович – 13
Баранник Петро Іванович – 14
Басс Михайло Мендельович – 15
Безденежних Євген Олександрович – 16
Бернадський Юрій Йосипович – 16
Бетельман Абрам Ісаакович – 17
Бобрик Іван Іванович – 18
Богомолець Олег Олександрович – 19
Богомолець Олександр Олександрович – 21
Бочерикова Олена Іванівна – 23
Братусь Василь Дмитрович – 24
Буйко Петро Михайлович – 25
Бульда Іван Данилович – 27
Бурчинський Георгій Йосипович – 28
Бух-Чечик Сарра Іллінічна – 30

В

- Вайсблат Соломон Наумович – 30
Василенко Захар Семенович – 32
Вашетко Микола Памфілович – 33
Воронков Георгій Леонідович – 34

Г

- Габович Рафаїл Давидович – 35
Горчаков Олександр Кирилович – 36
Грандо Олександр Абрамович – 37
Грицюк Олександр Йосипович – 38
Громашевський Лев Васильович – 39
Губергріц Олександр Якович – 40
Гудзенко Прокопій Микитович – 41

Д

- Даїн Борис Якович – 43
Данилевський Микола Федорович – 44
Дудкін Лев Наумович – 45

Дудко Микола Омелянович – 46

Дулицький Семен Осипович – 47

Е

Ельберг Володимир Олександрович – 48

Епштейн Міна Марківна – 49

Є

Єлецький Олександр Григорович – 50

З

Зайко Микола Никифорович – 51

Заркевич Микола Федорович – 52

Зелінський Анатолій Миколайович – 53

Зюков Анатолій Матвійович – 54

І

Іванов Вадим Миколайович – 56

Іщенко Іван Миколайович – 57

К

Кабак Костянтин Степанович – 58

Каган Соломон Соломонович – 59

Калініченко Терентій Якович – 60

Калюжний Денис Миколайович – 61

Кисельова Олександра Пилипівна – 62

Климов Костянтин Михайлович – 63

Коваль Ніна Сидорівна – 64

Ковальов Михайло Маркович – 65

Коломійченко Михайло Сидорович – 66

Коломійченко Олексій Сидорович – 67

Комісаренко Василь Павлович – 69

Корбелецький Ігор Миколайович – 70

Корейша Леонід Олександрович – 71

Короленко Олександр Маркович – 72

Кречковський Євген Олександрович – 73

Криворучко Іван Федорович – 74

Кримов Олексій Петрович – 75

Криштаб Сергій Йосипович – 76

Кузнець Михайло Мефодійович – 77

Кульчицький Костянтин Іванович – 78

Курилін Іван Овксентійович – 80

Л

Лаврик Семен Семенович – 81

Лур'є Олександр Юдимович – 82

М

Макаренко Іван Митрофанович – 83

Маньковський Борис Микитович – 84

Маньковський Микита Борисович – 85
Марченко Олексій Іванович – 87
Матюшко Ростислав Павлович – 88
Матяшин Гнат Михайлович – 89
Медведь Левко Іванович – 90
Мілько Василь Іванович – 91
Міхньов Анатолій Львович – 92
Моргунов Ігор Миколайович – 93

Н

Назаренко Лідія Василівна – 94
Нестеров Володимир Степанович – 95

О

Озеров Антон Хрисанфович – 95

П

Падалка Борис Якович – 96
Пальгов Володимир Іванович – 97
Пелешук Анатолій Петрович – 98
Пигида Іван Петрович – 100
Пилипчук Микола Степанович – 100
Позмогов Анатолій Іванович – 101
Примак Федір Якович – 102
Путілін Микола Іванович – 103

Р

Ракша Іван Олександрович – 104
Ревуцький Євген Львович – 104
Рогачова Валентина Сергіївна – 106
Ромоданов Андрій Петрович – 107

С

Савицький Василь Миколайович – 108
Сапожников Юрій Сергійович – 109
Сахарчук Іван Іванович – 110
Свиридов Олександр Іванович – 111
Семенченко Григорій Іванович – 112
Серков Пилип Миколайович – 113
Сиротинін Микола Миколайович – 115
Сідельников Віктор Михайлович – 116
Сітковський Микола Борисович – 117
Скляренко Євген Тимофійович – 118
Скопиченко Микола Федорович – 119
Скрипниченко Дмитро Федорович – 119
Слинчак Сергій Михайлович – 120
Сокол Олександра Семенівна – 121
Спіров Михайло Сергійович – 122

- Степанківська Галина Костянтинівна – 123
Стражеско Микола Дмитрович – 124
Студзинський Іван Вікентійович – 126
Сушко Олександр Овксентійович – 127
- Т**
Татаринів Євген Олександрович – 128
Трахтенберг Ісаак Михайлович – 129
Трінус Федір Петрович – 131
Туровець Йосип Григорович – 132
- У**
Удінцев Федір Аристархович – 133
Умовіст Михайло Несторович – 134
- Ф**
Федоровський Олексій Олександрович – 135
Фетісов Микола Васильович – 136
Фольборт Георгій Володимирович – 138
Фоменко Людмила Іванівна – 139
Фролькіс Володимир Веніамінович – 139
Фудель – Осипова Софія Іванівна – 140
Фурман Анатолій Аврамович – 142
- Х**
Ходорович Петро Володимирович – 143
Хохол Олена Миколаївна – 144
- Ч**
Чайка Андронік Архипович – 145
Чайка Євген Іванович – 146
Чеботарьова Віра Дмитрівна – 147
Чепкий Леонард Петрович – 149
Черенько Макар Петрович – 150
Черкес Олександр Ілліч – 151
- Ш**
Шамрай Євген Федорович – 152
Шахбазян Гайк Хачатурович – 153
Шварцберг Яків Олександрович – 154
Шкавера Григорій Лаврентійович – 155
Шлопак Тетяна Володимирівна – 157
Шуринок Андрій Романович – 158
- Я**
Ярош Олександр Андріанович – 159

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. А. М. Зюков : некролог // Врачебное дело. – 1954. – № 2. – Стб. 190.
2. Академик Александр Александрович Богомолец // Врачебное дело. – 1946. – № 7/8. – Стб. 385.
3. Академіку АМН України І. М. Трахтенбергу – 75 років // Журнал Академії медичних наук України. – 1998. – Т. 4, № 4. – С. 757–758.
4. Акимов В. А. Иван Викентьевич Студзинский / В. А. Акимов // Врачебное дело. – 1958. – № 5. – Стб. 549–550.
5. Александр Абрамович Айзенберг : (к 70-летию со дня рождения) // Врачебное дело. – 1969. – № 4. – С. 156.
6. Александр Александрович Богомолец (1881–1946) // Кузьмин М. К. Учёные-медики – Герои Социалистического Труда / М. К. Кузьмин. – Москва : Медицина, 1988. – С. 21–24.
7. Александр Александрович Богомолец : (к 75-летию со дня рождения и 10-летию со дня смерти) // Клиническая медицина. – 1956. – Т. 34, № 6. – С. 3–8 : портр.
8. Александр Александрович Богомолец : (к 100-летию со дня рождения) / редколлегия // Патологическая физиология и экспериментальная терапия. – 1981. – № 2. – С. 3–9.
9. Александр Андрианович Ярош : (к 70-летию со дня рождения) // Врачебное дело. – 1990. – № 3. – С. 123.
10. Александр Иосифович Грицок : (к 60-летию со дня рождения) // Кардиология. – 1983. – № 12. – С. 92–93 : портр.
11. Александр Кириллович Горчаков : (к 60-летию со дня рождения) // Врачебное дело. – 1960. – № 7. – С. 141–142.
12. Александр Яковлевич Губергриц : [некролог] // Врачебное дело. – 1989. – № 6. – С. 124–125.
13. Алексей Александрович Федоровский : (к 70-летию со дня рождения) // Клиническая хирургия. – 1967. – № 5. – С. 75–76.
14. Алексей Александрович Федоровский : (к 70-летию со дня рождения) // Хирургия. – 1967. – № 12. – С. 101.
15. Алексей Александрович Федоровский : к 80-летию со дня рождения // Клиническая хирургия. – 1977. – № 4. – С. 82
16. Анатолій Миколайович Зелінський : (80 років від дня народження) // Лікарська справа = Врачебное дело. – 2004. – № 7. – С. 102–103 : портр.
17. Анатолій Петрович Пелешук : (до 80-річчя з дня народження) // Лікарська справа = Врачебное дело. – 1993. – № 9. – С. 125–127 : портр.
18. Андреева Л. А. А. Богомолец / Л. Андреева // Здоровье. – 1966. – № 1. – С. 11

19. Андрей Романович Шуринок : (к 70-летию со дня рождения) // Клиническая хирургия. – 1964. – № 11. – С. 92.
20. Андрущук Аліса Опанасівна [Електронний ресурс]. – URL: <http://nmuofficial.com/event/11872/> (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
21. Антон Хрисанфович Озеров : [к 60-летию со дня рождения] // Ортопедия, травматология и протезирование. – 1973. – № 7. – С. 81.
22. Бакшеев М. С. – акушер-гінеколог, вчений, педагог, організатор охорони здоров'я : до 25-річчя з дня смерті / Б. М. Венцовський [та ін.] // Науковий вісник Ужгородського університету. – 1999. – Вип. 9. – С. 195–198 : портр.
23. Белова А. А. А. А. Богомолец (1881–1946) : к 90-летию со дня рождения / А. А. Белова // Советское здравоохранение. – 1971. – № 9. – С. 75–79.
24. Березовський В. Я. Олег Олександрович Богомолец : (до 100-річчя з дня народження) / В. Я. Березовський // Фізіологічний журнал. – 2011. – Т. 57, № 3. – С. 96–102 с. : портр.
25. Бирковский Ю. Е. Лев Васильевич Громашевский – выдающийся советский эпидемиолог : (к 75-летию со дня рождения) / Ю. Е. Бирковский, Я. Л. Поволоцкий // Журнал микробиологии, эпидемиологии и иммунобиологии. – 1963. – № 6. – С. 141–144.
26. Биць Ю. В. Микола Никифорович Зайко – видатний український вчений – патофізіолог, педагог і громадський діяч : (до 100-річчя від дня народження) / Ю. В. Биць // Фізіологічний журнал. – 2008. – Т. 54, № 2. – С. 125–127.
27. Благодаров В. Кисельова Олександра Пилипівна: «Я вмю працювати 24 години на добу» (19.12.1918-07.07.1995) / В. Благодаров, М. Хомінська // Медичні кадри. – 2008. – № 18. – С. 4.
28. Бобрик И. И. Выдающийся отечественный анатом Михаил Сергеевич Спиров : к 100-летию со дня рождения / И. И. Бобрик, Л. В. Чернышенко // Врачебное дело = Лікарська справа. – 1992. – № 7. – С. 108–112.
29. Бобрик І. І. Архипович Анатолий Аврамович / І. І. Бобрик // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія/ гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=44801 (дата звернення: 05.11.2021). – Назва з екрана.

30. Буйко Петр Михайлович // Кузьмин М. К. Медики-герои Советского Союза / М. К. Кузьмин. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : Медицина, 1970. – С. 38–45.
31. Бульда Иван Данилович (10.02.1924–15.08.2008) : некролог // Медичні кадри. – 2008. 27 серпня (№ 12). – С. 6. – URL: <https://drive.google.com/file/d/1Q0nFeZbPKMO2KwlyF8WO6s8mDUZUzrD0/view> (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
32. В. П. Комісаренко. Життєвий і творчий шлях : до 100-річчя від дня народження / під заг. ред. М. Д. Тронька. – Київ : Авіцена, 2007. – С. 6–25 : іл.
33. Василий Иванович Милько : (к 70-летию со дня рождения) // Врачебное дело. – 1991. – № 5. – С. 120–121 : портр.
34. Василий Павлович Комисаренко : к 80-летию со дня рождения // Патологическая физиология и экспериментальная терапия. – 1987. – № 2. – С. 83–84.
35. Василь Іванович Мілько // Променева діагностика, променева терапія. – 2005. – № 6. – С. 90–91.
36. Василь Миколайович Савицький : до 70-річчя з дня народження // Педіатрія, акушерство і гінекологія. – 1969. – № 1. – С. 62.
37. Васильев К. К. К 130-летию Александра Александровича Богомольца (1881–1946) / К. К. Васильев // Одеський медичний журнал. – 2011. – № 4. – С. 61–66 : портр.
38. Вашетко Микола Памфілович // Біографічний словник завідувачів кафедр та професорів від медичного факультету Університету Св. Володимира до Національного медичного університету імені О. О. Богомольця 1841–2011. У 2 кн. Кн. 1. Національний медичний університет імені О. О. Богомольця: традиції розвитку (1921–2011). Біографічний словник / [за ред. В. Ф. Москаленка]. – Київ : Авіцена, 2011. – С. 45–46.
39. Ветераны Великой Отечественной войны [Кречковский Евгений Александрович] // Болгов Ю. А. Памятью единой / Ю. А. Болгов. – Киев : Книга-плюс, 2010. – С. 169.
40. Ветераны Великой Отечественной войны [Криворучко Иван Федорович] // Болгов Ю. А. Памятью единой / Ю. А. Болгов. – Киев : Книга-плюс, 2010. – С. 169.
41. Виленский Ю. Академик Н. Стражеско и профессор А. Айзенберг: моменты дружбы [Електронний ресурс] / Ю. Виленский // [Здоров'я України 21 сторіччя. – 2016. – № 10 \(травень\)](http://health-ua.com/article/19411-akademik-n-strazhesko-i-professor-a-ajzenberg-momenty-druzhby). – URL: <http://health-ua.com/article/19411-akademik-n-strazhesko-i-professor-a-ajzenberg-momenty-druzhby> (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.

42. Виленский Ю. Василий Братусь : «Помнить о моменте истины» / Ю. Виленский // Проблемы медицины. – 2000. – № 1/2. – С. 55–59.
43. Виленский Ю. Василий Дмитриевич Братусь. Феноменальное сочетание талантов и добра / Ю. Виленский // Хірургія України. – 2013. – № 2. – С. 123–124 : портр.
44. Виленский Ю. Легенда украинской хирургии Алексей Петрович Крымов / Ю. Виленский // Хірургія України. – 2008. – № 2. – С. 98–101 : портр.
45. Виленский Ю. Трудный выбор в Сталинграде: Эпизоды из жизни генерала Ивана Ищенко : [выдающегося украинского хирурга] / Ю. Виленский // День. – 2008. – 20 июня. – С. 20.
46. Виленский Ю. Г. Детский хирург Николай Ситковский / Ю. Г. Виленский. – Харьков : Константа, 2007. – С. 20–28 : фото.
47. Виталий Николаевич Архангельский : (к 70-летию со дня рождения и 45-летию врачебной, науч., педагог. и общественной деятельности // Вестник офтальмологии. – 1967. – № 4. – С. 92–93 : портр.
48. Віктор Михайлович Сідельников // Журнал Академії медичних наук України. – 1997. – Т. 3, № 2. – С. 354.
49. Віленський Ю. Зірка педіатра Сидельникова // Педіатрія, акушерство та гінекологія. – 1997. – № 6. – С. 70–71 : портр.
50. Віленський Ю. Невідомі війни Євгена Шамрая, або Що таке «картопляний госпіталь» і яка його роль у біохімічній науці? [Електронний ресурс] / Ю. Віленський // День. – URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/nevidomi-viyni-ievgena-shamraya> (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
51. Віленський Ю. Український велетенський світової епідеміології : Громашевський Лев Васильович (1887–1980) / Ю. Віленський // Мистецтво лікування. – 2012. – № 1. – С. 48 : порт.
52. Віленський Ю. Фронтовим лікарям Миколі Амосову й Олександрові Грандо випало зустрітися, виконуючи військовий обов'язок [Електронний ресурс] / Ю. Віленський // День. – 2020. – 16 січ. – URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/poshta-dnya/pislya-zustrichi-na-zymoviy-dorozi> (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
53. Вітовська О. П. Ніщо так сильно не впливає на наше серце та волю, як приклад інших людей [Електронний ресурс] : [про Т. В. Шлопак] / О. П. Вітовська, Т. В. Баран // Здоров'я України 21 сторіччя. – 2019. – № 22. – URL: <https://health-ua.com/article/45211-nsho-tak-silno-nevpliva-nanashe-sertce-tavolyu-yakpriklad-nshih-lyudej> (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.

54. Вічна пам'ять Архиповичу Анатолію Аврамовичу [Електронний ресурс]. – URL: <http://nmuofficial.com/event/17007/> (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
55. Владимир Степанович Нестеров // Терапевтический архив. – 1974. – Т. 46, № 4. – С. 154–155.
56. Возіанов О. Ф. До 75-річчя від дня народження А. П. Ромоданова // Журнал Академії медичних наук України. – 1995. – Т. 1, № 2. – С. 383–385.
57. Габович Р. Д. Командировка в лабиринты смерти / Р. Д. Габович ; под ред. В. Г. Бардова, И. И. Даценко. – Киев : Афиша, 2002. – С. 5–12.
58. Георгий Иосифович Бурчинский : к 80-летию со дня рождения // Клиническая медицина. – 1988. – Т. 56, № 7. – С. 8–10.
59. *Гетьман В.* Професія як життя: Ольга Матвіївна Авілова (1918–2009) / Вадим *Гетьман*, Ігор *Козлик*, Петро *Сокур* // Хірургія дитячого віку. – 2018. – № 3. – С. 6–10 ; Український часопис. – URL: <https://www.umj.com.ua/article/129518/profesiya-yak-zhittya-olga-matviyivna-avilova-1918-2009> (дата звернення: 09.11.2021). – Назва з екрана.
60. Грандо А. Немного о прошлом / А. Грандо. – Киев : [б. и.], 2003. – С. 35–62.
61. Д. Я. Эпштейн : некролог // Врачебное дело. – 1946. – № 11/12. – Стб. 955.
62. 10.04.2021 року на 93 році пішов з життя старший викладач кафедри мікробіології, вірусології та імунології Анатолій Аврамович Фурман... [Електронний ресурс] : [некролог]. – 12.04.2021. – URL: <http://nmuofficial.com/news/10-04-2021-roku-na-93-rotsi-pishov-z-zhyttya-starshyj-vykladach-kafedry-mikrobiologiyi-virusologiyi-ta-imunologiyi-anatolij-avramovych-furman/> (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
63. Ділунг Й. Й. Даїн Борис Якович // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=23371 (дата звернення: 09.11.2021). – Назва з екрана.
64. Дмитрий Фёдорович Скрипниченко // Клиническая хирургия. – 1981. – № 8. – С. 78–79.
65. Драчова З. Академик Борис Никитич Маньковский / З. Драчова // Лікування та діагностика. – 2000. – № 4. – С. 72–73.
66. Евгений Иванович Чайка : [к 70-летию со дня рождения] // Архив патологии. – 1972. – Т. 34, № 9. – С. 94–95 : портр.

67. Єдиний Ю. Г. К 100-лєтїю со дня рождення профєсорє А. А. Чєйкї / Ю. Г. Єдиний // Урологїя и нефрологїя. – 1981. – № 6. – С. 53–56.
68. Ельберг Володимир Олександрович [Електронний ресурс] // Буковинський державний медичний університет. Бібліотека. – URL: <http://medlib.bsmu.edu.ua/elberg-volodymyr-oleksandrovych/> (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
69. Євген Тимофійович Склярєнко // Ортопедїя, травматологїя и протезирование. – 2004. – № 4. – С. 118–120.
70. Жабоедов Г. Д. Архангельський Віталій Миколайович / Г. Д. Жабоедов // Енциклопедїя Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Желєзняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=44756 (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
71. Жизнь и деятельность Е. Н. Хохол : [к 75-лєтїю со дня рождення] // Педиатрия. – 1972. – № 7. – С. 73–74.
72. Життя та творчїсть щєлєпно-лицєвого хїрурга Ракші Івана Олександровича (1926–2010) / Ф. Ф. Возний [та ін.] // Сучасна стоматологїя та щєлєпно-лицєва хїрургїя : матерїали мїжнар. наук.-практ. конф. присвяченї видатним щєлєпно-лицєвим хїрургам, стоматологам і співробітникам кафедри, що приймали участь у Великій Вітчизняній війні радянського народу 1941–1945 рр. / заг. ред. В. О. Малєнчука, В. П. Неспрядько ; НМУ імені О. О. Богомольця. – Київ : [б. в.], 2012. – С. 87–90.
73. Заркевич Микола Федорович : до 100-рїччя з дня народження // Український радіологїчний журнал. – 1996. – № 4. – С. 224.
74. Заслуженному деятелю науки Украины профессору Н. Б. Маньковскому – 90 лет // Международный медицинский журнал. – 2004. – Т. 10, № 4. – С. 135–136.
75. Земсков Н. Н. Профессор А. А. Федоровский / Н. Н. Земсков, А. Ф. Лободюченко // Хирургия. – 1959. – № 1. – С. 145.
76. И. М. Матяшин / Л. Г. Заверный [и др.] – Киев : Здоров'я, 1986. – С. 3–13.
77. Иван Николаевич Ищенко : (к 100-лєтїю со дня рождення) выдающийся хирург // Хирургия. – 1992. – № 1. – С. 130–133.
78. Иван Пименович Алексеенко : [некролог] // Ортопедия, травматология и протезирование. – 1966. – № 6. – С. 95: портр.
79. Ім'я в історїї української фтизіатрії та фтизіохїрургїї. Профєсор Пилипчук Микола Степанович / О. Б. Процюк [та ін.] // Туберкульоз, легєневї хвороби, ВІЛ-інфекція. – 2016. – № 2. –

- С. 122–124. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tlkhvil_2016_2_21 (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
80. К 60-летию со дня рождения профессора Н. С. Бакшеева // Акушерство и гинекология. – 1971. – № 9. – С. 78–79 : портр.
81. К 75-летию со дня рождения профессора Д. Н. Калюжного // Гигиена и санитария. – 1976. – № 1. – С. 114–115.
82. Калюжный Денис Николаевич // Большая медицинская энциклопедия. В 30 т. Т. 10. Кабаков – коалесценция / гл. ред. акад. Б. В. Петровский. – Изд. 3-е. – Москва : Советская энциклопедия, 1979. – С. 58–59.
83. Карась А. Ф. К 110-летию со дня рождения Алексея Исидоровича Коломийченко / А. Ф. Карась, Г. А. Карась // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2008. – № 2. – С. 16–18.
84. Каспаров А. А. Профессор В. Н. Архангельский : к 100-летию со дня рождения выдающегося советского офтальмолога / А. А. Каспаров, Г. А. Соколовский // Вестник офтальмологии. – 1997. – Т. 113, № 6. – С. 48 : портр.
85. Кафедра нормальної анатомії Київського ордена Трудового Червоного Прапора медичного інституту імені академіка О. О. Богомольця і її наукові досягнення // Спіров М. С. Київська анатомічна школа / М. С. Спіров. – Київ : Здоров'я, 1965. – Розд. 2. – С. 89–116.
86. Кафедра ортопедичної стоматології. Історія кафедри. Перший завідувач Лев Дудкін (1920–1948 рр.) [Електронний ресурс]. – URL: <http://nmuofficial.com/zagalni-vidomosti/kafedri/kafedra-ortopedycheskoj-stomatologiyu/istoriya-kafedry/> (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
87. Кефели Е. И. Фёдор Аристархович Удинцев (1877–1951) / Е. И. Кефели // Удинцев Ф. А. Избранные труды / Ф. А. Удинцев ; вступ. ст., ред. и примеч. Е. И. Кефели. – Киев : Мед. изд-во УССР, 1955. – С. 5–13.
88. Климов Костянтин Михайлович // Цимбалюк В. І. Світочі української медицини / В. І. Цимбалюк, П. І. Червяк. – Київ : Просвіта, 2019. – С. 142–143.
89. Коваль Ніна Сидорівна: життєвий та творчий шлях / Я. А. Кульбашна [та ін.] // Сучасна стоматологія та щелепно-лицева хірургія : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. присвяченої видатним щелепно-лицевим хірургам, стоматологам і співробітникам кафедри, що приймали участь у Великій Вітчизняній війні радянського народу 1941–1945 рр. / заг. ред. В. О. Маланчука, В. П. Неспрядько ; НМУ імені О. О. Богомольця. – Київ : [б. в.], 2012. – С. 45–50.

90. Ковальський М. П. Кульчицький Костянтин Іванович / М. П. Ковальський, О. О. Маркевич // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. ред. кол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=51531 (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
91. Коломійченко Олексій Сидорович // Цимбалюк В. І. Світочі української медицини / В. І. Цимбалюк, П. І. Червяк. – Київ : Просвіта, 2019. – С. 149–150.
92. Коляденко В. Г. Алексеєнко Іван Пименович / В. Г. Коляденко // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=4372 (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
93. Коляденко В. Г. Кузнець Михайло Мефодійович / В. Г. Коляденко // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=1484 (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
94. Константин Иванович Кульчицкий : (к 60-летию со дня рождения) // Клиническая хирургия. – 1982. – № 6. – С. 74–75.
95. Концевич І. О. До 100-річчя від дня народження професора Юрія Сергійовича Сапожникова / І. О. Концевич // Матеріали наукової конференції, присвяченої пам'яті професора Юрія Сергійовича Сапожникова / за ред. І. О. Концевич, Б. В. Михайличенко. – Київ : Міжнар. фін. агенція, 1997. – С. 4–5.
96. Корейша Леонид Александрович // Большая медицинская энциклопедия. В 30 т. Т. 11. Коамид-криотерапия / гл. ред. акад. Б. В. Петровский. – Изд. 3-е. – Москва : Советская энциклопедия, 1979. – С. 369.
97. Космачевская Э. А. Георгий Владимирович Фольборг: основные направления научных исследований // Физиологические научные школы в СССР : очерки / Э. А. Космачевская. – Ленинград : Наука, 1988. – С. 139–145.
98. Криворучко Іван Федорович // Біографічний словник завідувачів кафедр та професорів від медичного факультету Університету Св. Володимира до Національного медичного університету імені О. О. Богомольця 1841–2011. У 2 кн. Кн. 1. Національний

- медичний університет імені О. О. Богомольця: традиції розвитку (1921–2011). Біографічний словник / [за ред. В. Ф. Москаленка]. – Київ : Авіцена, 2011. – С. 141–142.
99. Кримов Олексій Петрович // Цимбалюк В. І. Світочі української медицини / В. І. Цимбалюк, П. І. Червяк. – Київ : Просвіта, 2019. – С. 167.
 100. Криштаб Сергій Йосипович // Біографічний словник завідувачів кафедр та професорів від медичного факультету Університету Св. Володимира до Національного медичного університету імені О. О. Богомольця 1841–2011. У 2 кн. Кн. 1. Національний медичний університет імені О. О. Богомольця: традиції розвитку (1921–2011). Біографічний словник / [за ред. В. Ф. Москаленка]. – Київ : Авіцена, 2011. – С. 144.
 101. Кузнець Михайло Мефодійович // Цимбалюк В. І. Світочі української медицини / В. І. Цимбалюк, П. І. Червяк. – Київ : Просвіта, 2019. – С. 171–172.
 102. Кулачковский Ю. В. Николай Иванович Путилин : к 70-летию со дня рождения / Ю. В. Кулачковский // Врачебное дело. – 1980. – № 7. – С. 124–126.
 103. Кульчицкий К. И. Константин Степанович Кабак : (к 60-летию со дня рождения) / К. И. Кульчицкий, А. К. Коломийцев, Г. А. Константиновский // Архив анатомии, гистологии и эмбриологии. – 1984. – Т. 87, № 9. – С. 108–109.
 104. Кульчицький К. І. М. С. Спіров / К. І. Кульчицький, Л. В. Чернищенко. – Київ : Здоров'я, 1979. – С. 5–8.
 105. Л. И. Медведь (1905–1982) / А. В. Павлов [и др.]. – Москва : Медицина, 1991. – С. 11–47.
 106. Л. Медведь. Спогади сучасників : до 100-річчя від дня народження / під заг. ред. Ю. І. Кундієва, І. М. Трахтенберга. – Київ : Авіцена, 2005. – С. 8–31.
 107. Леонид Александрович Корейша : (к 70-летию со дня рождения) // Вопросы нейрохирургии. – 1967. – № 1. – С. 62–63 : портр.
 108. Лисенко С. І. Життя, присвячене людям. Лідія Василівна Назаренко / С. І. Лисенко, А. С. Лисенко // Сучасна стоматологія та щелепно-лицева хірургія : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. присвяченої видатним щелепно-лицевим хірургам, стоматологам і співробітникам кафедри, що приймали участь у Великій Вітчизняній війні радянського народу 1941–1945 рр. / заг. ред. В. О. Маланчука, В. П. Неспрядько ; НМУ імені О. О. Богомольця. – Київ : [б. в.], 2012. – С. 40–44.
 109. Лурье Александр Юдимович // Большая медицинская энциклопедия. В 30 т. Т. 13. Ленин и здравоохранение – медицина

- / гл. ред. акад. Б. В. Петровский. – Изд. 3-е. – Москва : Советская энциклопедия, 1980. – С. 297.
110. Майданник В. Г. В. Д. Чеботарьова: життя та діяльність / В. Г. Майданник, В. Г. Бурлай, Н. Я. Кулик. – Київ : Знання України, 2002. – С. 5–34.
111. Макар Петрович Черенко : до 70-річчя з дня народження // Клінічна хірургія. – 1995. – № 9. – С. 54–55.
112. Макаренко Іван Митрофанович // Біографічний словник завідувачів кафедр та професорів від медичного факультету Університету Св. Володимира до Національного медичного університету імені О. О. Богомольця 1841–2011. У 2 кн. Кн. 1. Національний медичний університет імені О. О. Богомольця: традиції розвитку (1921–2011). Біографічний словник / [за ред. В. Ф. Москаленка]. – Київ : Авіцена, 2011. – С. 167.
113. Макаров А. В. Авилова Ольга Матвіївна / А. В. Макаров, П. П. Сокур // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=42334 (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
114. Маланчук В. А. Владимир Иванович Кулаженко / В. А. Маланчук, У. Т. Таиров, К. Н. Косенко // Сучасна стоматологія та щелепно-лицева хірургія : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. присвяченої видатним щелепно-лицевим хірургам, стоматологам і співробітникам кафедри, що приймали участь у Великій Вітчизняній війні радянського народу 1941–1945 рр. / заг. ред. В. О. Маланчука, В. П. Неспрядько ; НМУ імені О. О. Богомольця. – Київ : [б. в.], 2012. – С. 20–21.
115. Маланчук В. А. Короленко Александр Маркович: ратный и трудовой путь боевого лётчика, хирурга, ученого, человека / В. А. Маланчук, А. В. Рыбачук, Д. М. Черногорский // Сучасна стоматологія та щелепно-лицева хірургія : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. присвяченої видатним щелепно-лицевим хірургам, стоматологам і співробітникам кафедри, що приймали участь у Великій Вітчизняній війні радянського народу 1941–1945 рр. / заг. ред. В. О. Маланчука, В. П. Неспрядько ; НМУ імені О. О. Богомольця. – Київ : [б. в.], 2012. – С. 24–38.
116. Маланчук В. О. Бернадський Юрій Йосипович / В. О. Маланчук // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2021. – URL:

- https://esu.com.ua/search_articles.php?id=39460 (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
117. Маньковский Борис Никитич // Большая медицинская энциклопедия. В 30 т. Т. 13. Ленин и здравоохранение – медицина / гл. ред. акад. Б. В. Петровский. – Изд. 3-е. – Москва : Советская энциклопедия, 1980. – С. 415–416.
 118. Матюшко Ростислав Павлович // Біографічний словник завідувачів кафедр та професорів від медичного факультету Університету Св. Володимира до Національного медичного університету імені О. О. Богомольця 1841–2011. У 2 кн. Кн. 1. Національний медичний університет імені О. О. Богомольця: традиції розвитку (1921–2011). Біографічний словник / [за ред. В. Ф. Москаленка]. – Київ : Авіцена, 2011. – С. 177–178.
 119. Медведь Лев Иванович // Большая медицинская энциклопедия. В 30 т. Т. 13. Ленин и здравоохранение – медицина / гл. ред. акад. Б. В. Петровский. – Изд. 3-е. – Москва : Советская энциклопедия, 1980. – С. 516–517.
 120. Микола Сергійович Бакшеев : (до 60-річчя від дня народження акушера-гінеколога) // Педіатрія, акушерство і гінекологія. – 1971. – № 3. – С. 33–34 : портр.
 121. Минулого тижня минуло 100 років від дня народження Михайла Несторовича Умовіста [Електронний ресурс] // Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика. – URL: <https://nuozu.edu.ua/n/n/4978-mynuloho-tyzhnia-mynulo-100-rokiv-vid-dnia-narodzhennia-mykhaila-nestorovycha-umovista> (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
 122. Митин Ю. В. Яков Александрович Шварцберг : (к 100-летию со дня рождения) / Ю. В. Митин, В. П. Коломийцев, Н. В. Федун // Журнал ушных, носовых и горловых болезней. – 1986. – № 1. – С. 89–90.
 123. Михаил Исидорович Коломийченко : (к 80-летию со дня рождения) // Клиническая хирургия. – 1972. – № 11. – С. 3–7.
 124. Михаил Исидорович Коломийченко : (к 80-летию со дня рождения) // Хирургия. – 1972. – № 11. – С. 3–6.
 125. Михаил Маркович Ковалёв : (к 70-летию со дня рождения) // Клиническая хирургия. – 1986. – № 11. – С. 72–73.
 126. Мітін Ю. В. Іван Авксентійович Курилін : (до 90-річчя з дня народження) / Ю. В. Мітін, В. М. Васильєв, Ю. В. Деева // Журнал вушних, носових і горлових хвороб. – 2008. – № 1. – С. 2–8.
 127. Мойсеїв І. К. Амосов Микола Михайлович / І. К. Мойсеїв // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень

- НАН України, 2003. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=44017 (дата звернення: 09.11.2021). – Назва з екрана.
128. Неспрядько В. П. Криштаб Сергій Йосипович / В. П. Неспрядько // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=1665 (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
129. Неспрядько В. П. Бетельман Абрам Ісакович / В. П. Неспрядько // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=39562 (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
130. Нетяженко В. З. Лікар, науковець, педагог : до 90-річчя від дня народження Олександра Йосиповича Грицюка / В. З. Нетяженко, Т. Й. Мальчевська, В. С. Потаскалова. – Київ : КІМ, 2014. – С. 5–58.
131. Нечитайло Ю. М. Гудзенко Прокопій Микитович / Ю. М. Нечитайло // Клінічна та експериментальна патологія. – 2009. – Т. 8, № 2. – С. 89–90 : портр.
132. Никберг И. И. К 100-летию со дня рождения Рафаила Давидовича Габовича / И. И. Никберг // Гигиена и санитария. – 2010. – № 3. – С. 93–94 : портр.
133. Николай Борисович Ситковский : (к 60-летию со дня рождения) // Клиническая хирургия. – 1976. – № 8. – С. 83.
134. Николай Николаевич Сиротинин и его школа / Н. А. Агаджанян Черв[и др.] // Вестник Российской Академии медицинских наук. – 1997. – № 5. – С. 3–12.
135. Николай Сергеевич Бакшеев : [некролог] // Акушерство и гинекология. – 1975. – № 1. – С. 76 : портр.
136. Никула Т. Д. Ревуцький Євген Львович, 1919–2006 : (до річниці світлої пам'яті вченого) / Т. Д. Никула, В. О. Мойсеєнко, С. Г. Шевчук // Науковий вісник Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. – 2007. – № 4. – С. 318.
137. Олена Миколаївна Хохол // Педіатрія, акушерство і гінекологія. – 1964. – № 3. – С. 36.
138. Ольга Авилова: «Хирургом меня сделала война» : [беседа с известным хирургом, проф. Ольгой Матвеевной Авиловой /

- записала Э. Сабадаш] // Здоров'я України. – 2004. – № 7 (квітень). – С. 52–53 : портр.
139. Ольга Матвеевна Авилова : (к 70-летию со дня рождения) // Клиническая хирургия. – 1988. – № 9. – С. 73–74 : портр.
140. Ольга Матвеевна Авилова : (к 80-летию со дня рождения) // Клиническая хирургия. – 1998. – № 9/10. – С. 105 : портр.
141. Падалка Борис Яковлевич // Деятели медицинской науки и здравоохранения – сотрудники и питомцы Московской медицинской академии имени И. М. Сеченова. Биографический словарь 1758–2008 гг. / сост. и ред.: М. А. Пальцев, А. М. Сточик, С. Н. Затравкин. – 1-е изд. – Москва : Шико, 2008. – С. 415.
142. Пальгов Володимир Іванович // Біографічний словник завідувачів кафедр та професорів від медичного факультету Університету Св. Володимира до Національного медичного університету імені О. О. Богомольця 1841–2011. У 2 кн. Кн. 1. Національний медичний університет імені О. О. Богомольця: традиції розвитку (1921–2011). Біографічний словник / [за ред. В. Ф. Москаленка]. – Київ : Авіцена, 2011. – С. 210.
143. Пам'яті Василя Івановича Мілька (1921–1998) // Український радіологічний журнал. – 1998. – № 1. – С. 114.
144. Пам'яті Вчителя. Андрій Петрович Ромоданов: спогади друзів, колег, учнів / за ред. акад. В. І. Цимбалюка. – Київ : Інтерсервіс, 2010. – С. 6–32.
145. Пам'яті професора С. Н. Вайсблата // Стоматологія. – 1966. – № 1. – С. 110 : портр.
146. Памяти Александра Авксентьевича Сушко : [некролог] // Архив анатомии, гистологии и эмбриологии. – 1979. – Т. 76, № 2. – С. 92–93.
147. Памяти Виталия Николаевича Архангельского (1897–1973) : [некролог] // Вестник офтальмологии. – 1974. – № 1. – С. 93 : портр.
148. Памяти Елены Николаевны Хохол : [некролог] // Вопросы охраны материнства и детства. – 1964. – Т. 9, № 10. – С. 92–93.
149. Памяти Ивана Викентьевича Студзинского : к 100-летию со дня рождения // Морфология. – 1990. – Вып. 12. – С. 129–131.
150. Памяти Игоря Николаевича Моргунова : [некролог] // Журнал микробиологии, эпидемиологии и иммунологии. – 1991. – № 11. – С. 85 : портр.
151. Памяти профессора Абрама Исааковича Бетельмана // Стоматология. – 1982. – № 1. – С. 91 : портр.
152. Памяти профессора М. М. Кузнецца : [некролог] // Врачебное дело. – 1959. – № 4. – Стб. 439–440 : портр.
153. Памяти профессора Николая Васильевича Фетисова : [некролог] // Стоматология. – 1971. – № 5. – С. 101–102.

154. Памяти профессора Сергея Иосифовича Криштаба // Стоматология. – 1985. – № 1. – С. 87.
155. Пап А. Г. Памяти профессора П. М. Буйко / А. Г. Пап, В. Е. Дашкевич // Акушерство и гинекология. – 1975. – № 5. – С. 8–10.
156. Пелешук А. П. Вадим Миколайович Іванов : (до 100-річчя з дня народження) / А. П. Пелешук, Є. Л. Ревуцький // Лікарська справа. – 1992. – № 4. – С. 109–112.
157. Перехрестенко П. М. К 90-летию со дня рождения Лаврика Семёна Семёновича / П. М. Перехрестенко, Л. М. Исакова // Український журнал гематології та трансфузіології. – 2006. – № 1. – С. 59–60 : портр.
158. Перцева Ж. М. Баранник Петро Іванович / Ж. М. Перцева // Видатні вихованці Харківської вищої медичної школи : біобібліогр. довідник. – Харків : ХНМУ, 2010. – С. 16–17. – URL: <http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/3743> (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
159. Пигида Іван Петрович // Біографічний словник завідувачів кафедр та професорів від медичного факультету Університету Св. Володимира до Національного медичного університету імені О. О. Богомольця 1841–2011. У 2 кн. Кн. 1. Національний медичний університет імені О. О. Богомольця: традиції розвитку (1921–2011). Біографічний словник / [за ред. В. Ф. Москаленка]. – Київ : Авіцена, 2011. – С. 216.
160. Пиріг Л. А. Бобрик Іван Іванович / Л. А. Пиріг // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2004. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=35626 (дата звернення: 09.11.2021). – Назва з екрана.
161. Позмогов Анатолій Іванович : [до 75-річчя з дня народження] // Український радіологічний журнал. – 1996. – № 2. – С. 227. : портр.
162. Полякова І. М. Баранник Петро Іванович / І. М. Полякова // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=40402 (дата звернення: 09.11.2021). – Назва з екрана.
163. Полякова І. М. Басс Михайло Мендельович / І. М. Полякова // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН

- України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=40705 (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
164. Полякова І. М. Дудко Микола Омелянович / І. М. Полякова // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2008. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=19410 (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
165. Полякова І. М. Калиниченко Терентій Якович // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2012. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=10491 (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
166. Полякова І. М. Ковальов Михайло Маркович / І. М. Полякова // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2013. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=9008 (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
167. Полякова І. М. Кримов Олексій Петрович / І. М. Полякова // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=1055 (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
168. Полякова І. М. Марченко Олексій Іванович / І. М. Полякова // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=64083 (дата звернення: 09.11.2021). – Назва з екрана.
169. Почесні імена України : Корбелецький Ігор Миколайович [Електронний ресурс]. – URL: <http://logos-ukraine.com.ua/project/index.php?project=piued4&id=1825> (дата звернення: 09.11.2021). – Назва з екрана.

170. Прокофий Никитич Гудзенко : (к 60-летию со дня рождения) // *Врачебное дело.* – 1974. – № 1. – С. 154–155.
171. Професор Габович Рафаїл Давидович : до сторіччя від дня народження / В. Г. Бардов [та ін.] // *Науковий вісник Національного медичного університету імені О. О. Богомольця.* – 2009. – № 4. – С. 353–362 : портр.
172. Професор Захар Семенович Василенко : (до 75-річчя від дня народження) // *Новини стоматології.* – 1999. – № 4. – С. 87.
173. Професор Микола Федорович Данилевський : (до 80-річчя від дня народження) // *Вісник стоматології.* – 2002. – № 2. – С. 2-3.
174. Професор В. Н. Архангельский : [к 60-летию со дня рождения и 35-летию врачебной, науч., педагог. и общественной деятельности] // *Вестник офтальмологии.* – 1957. – № 5. – С. 59–60 : портр.
175. Професор Йосиф Григорьевич Туровец : (к 80-летию со дня рождения) // *Клиническая хирургия.* – 1979. – № 5. – С. 76.
176. Професор Марченко Алексей Иванович : (к 80-летию со дня рождения) // *Вісник стоматології.* – 2002. – № 3. – С. 56.
177. Професор Николай Емельянович Дудко : к 70-летию со дня рождения // *Клиническая хирургия.* – 1971. – № 9. – С. 93.
178. Професор Ю. С. Сапожников : [к 70-летию со дня рождения] // *Судебно-медицинская экспертиза.* – 1967. – Т. 10, № 2. – С. 63.
179. Путілін М. І. Г. В. Фольборт / М. І. Путілін. – Київ : Здоров'я, 1975. – С. 21–22.
180. С. Н. Вайсблат : (70 лет со дня рождения) // *Стоматология.* – 1959. – № 2. – С. 77.
181. Сахарчук Іван Іванович // *Біографічний словник завідувачів кафедр та професорів від медичного факультету Університету Св. Володимира до Національного медичного університету імені О. О. Богомольця 1841–2011.* У 2 кн. Кн. 1. Національний медичний університет імені О. О. Богомольця: традиції розвитку (1921–2011). Біографічний словник / [за ред. В. Ф. Москаленка]. – Київ : Авіцена, 2011. – С. 239–240.
182. Свечнікова Н. В. Наш вчитель : [про Лур'є О. Ю.] / Н. В. Свечнікова // *Педіатрія, акушерство та гінекологія.* – 1996. – № 4. – С. 51–53.
183. Свінціцький А. С. Анатолій Петрович Пелешук – гордість вітчизняної терапії / А. С. Свінціцький, М. І. Дзедман, Г. В. Шило // *Науковий вісник Національного медичного університету імені О. О. Богомольця.* – 2006. – № 3. – С. 228–233.
184. Семен Осипович Дулицкий : [некролог] // *Педіатрія.* – 1956. – № 2. – С. 91–92 : портр.
185. Семен Семёнович Лаврик : к 70-летию со дня рождения // *Гематология и трансфузиология.* – 1986. – Т. 31, № 2. – С. 61–62.

186. Семенченко Григорій Іванович // Біографічний словник завідувачів кафедр та професорів від медичного факультету Університету Св. Володимира до Національного медичного університету імені О. О. Богомольця 1841–2011. У 2 кн. Кн. 1. Національний медичний університет імені О. О. Богомольця: традиції розвитку (1921–2011). Біографічний словник / [за ред. В. Ф. Москаленка]. – Київ : Авіцена, 2011. – С. 242–243.
187. Сергей Михайлович Слинчак : (к 60-летию со дня рождения) // Клиническая хирургия. – 1979. – № 2. – С. 76.
188. Сердюк А. М. Калюжний Денис Миколайович / А. М. Сердюк // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2012. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=10772 (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
189. Середенко М. М. Микола Миколайович Сиротинін : до 100-річчя від дня народження // Журнал Академії медичних наук України. – 1996. – Т. 2, № 4. – С. 738–744.
190. Серков Пилип Миколайович // Цимбалюк В. І. Світочі української медицині / В. І. Цимбалюк, П. І. Червяк. – Київ : Просвіта, 2019. – С. 263–264.
191. Сиротинин Николай Николаевич // Большая медицинская энциклопедия. В 30 т. Т. 23. Сахароза – сосудистый тонус / гл. ред. акад. Б. В. Петровский. – Изд. 3-е. – Москва : Советская энциклопедия, 1984. – С. 301.
192. Сиротинин Н. Н. Евгений Александрович Татаринов : [некролог] // Архив патологии. – 1950. – Вып. 6. – С. 67–69.
193. Скопиченко Микола Федорович // Біографічний словник завідувачів кафедр та професорів від медичного факультету Університету Св. Володимира до Національного медичного університету імені О. О. Богомольця 1841–2011. У 2 кн. Кн. 1. Національний медичний університет імені О. О. Богомольця: традиції розвитку (1921–2011). Біографічний словник / [за ред. В. Ф. Москаленка]. – Київ : Авіцена, 2011. – С. 248–219.
194. Сокол Олександра Семенівна // Біографічний словник завідувачів кафедр та професорів від медичного факультету Університету Св. Володимира до Національного медичного університету імені О. О. Богомольця 1841–2011. У 2 кн. Кн. 1. Національний медичний університет імені О. О. Богомольця: традиції розвитку (1921–2011). Біографічний словник / [за ред. В. Ф. Москаленка]. – Київ : Авіцена, 2011. – С. 253–254.

195. Сокол А. М. Олександра Семенівна Сокол – один з фундаторів інфекційної служби на Буковині / А. М. Сокол // Буковинський медичний вісник. – 2009. – Т. 13, № 1. – С. 156–157 : портр.
196. Соколова Л. І. Криворучко Іван Федорович / Л. І. Соколова // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=682 (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
197. Софія Іванівна Фудель-Осипова : (до 70-річчя від дня народження) // Фізіологічний журнал. – 1969. – Т. 15, № 1. – С. 139–140.
198. Степанківська Г. К. Андрущук Аліса Опанасівна / Г. К. Степанківська // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=44304 (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
199. Степанківська Г. К. Бакшеев Микола Сергійович / Г. К. Степанківська // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=41105 (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
200. Степанківська Г. К. Життєвий та творчий шлях видатного українського акушера-гінеколога Миколи Бакшеева [Електронний ресурс] / Г. К. Степанківська // Мистецтво лікування. – URL: <https://m-l.com.ua/?aid=249> (дата звернення: 09.11.2021). – Назва з екрана.
201. Сучасна стоматологія та щелепно-лицева хірургія : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 100-річчю з дня народження професора Бернадського Юрія Йосиповича (1915–2006) / заг. ред. В. О. Маланчука, співгол. В. П. Неспрядько. – Київ : [б. в.], 2015. – С. 11–22.
202. Татьяна Владимировна Шлопак : к 60-летию со дня рождения // Офтальмологический журнал. – 1978. – № 6. – С. 478–479.
203. Творческий путь профессора Абраама Исааковичи Бетельмана : (к 75-летию со дня рождения) // Стоматология. – 1964. – № 5. – С. 108–109 : портр.

204. Тимошенко В. І. Бернадський Юрій Йосипович – лікар зі світовим ім'ям [Електронний ресурс] / В. І. Тимошенко // Історія міста Малин. – URL: <https://history-malyn.in.ua/bernadskij-yurij-josipovich-likar-zi-svitovim-im-yam/> (дата звернення: 09.11.2021). – Назва з екрана.
205. Ткаченко М. М. Матюшко Ростислав Павлович / М. М. Ткаченко // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=67086 (дата звернення: 08.11.2021). – Назва з екрана.
206. Трінус Федір Петрович [Електронний ресурс] // Фармацевтична енциклопедія. – URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/2282/trinus-fedir-petrovich> (дата звернення: 09.11.2021). – Назва з екрана.
207. Тронько М. Д. Наукова спадщина і громадська діяльність академіка Комісаренка В. П. / М. Д. Тронько // Ендокринологія. – 1997. – Т. 2, № 1. – С. 4–9.
208. Усенко Л. В. С. С. Каган – видний учений соціал-гігієніст, ректор Днепропетровського медичного інституту в 30-е годы / Л. В. Усенко, Т. А. Бажан // Актуальные проблемы социальной медицины, организации здравоохранения и пути их перспективы / под ред. И. А. Логвиненко, Т. А. Бажан. – Днепропетровск : [Пороги], 1994. – С. 48–51.
209. Фёдор Яковлевич Примак : (к 70-летию со дня рождения) // Врачебное дело. – 1969. – № 7. – С. 155–156.
210. Фоменко Людмила Ивановна // Болгов Ю. А. Наши стоики / Ю. А. Болгов. – Киев : КІМ, 2011. – С. 87.
211. Фоменко Л. І. Мій шлях з інституту на фронт / Л. І. Фоменко // Пам'ять серця. Книга спогадів. [У 2 кн.]. Кн. 1 / за заг. ред. В. Ф. Москаленка. – Київ : Авіцена, 2011. – С. 131–136 : іл.
212. Фомін П. Д. Пам'яті Рогачової Валентини Сергіївни / П. Д. Фомін // Медичні кадри. – 2009. – № 8 (5 жовт.). – С. 3.
213. Фролькіс Володимир Веніамінович // Цимбалюк В. І. Світочі української медицини / В. І. Цимбалюк, П. І. Червяк. – Київ : Просвіта, 2019. – С. 292–293.
214. Ходорович Петро Володимирович (1922–2001) / В. О. Маланчук [та ін.] // Сучасна стоматологія та щелепно-лицева хірургія : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. присвяченої видатним щелепно-лицевим хірургам, стоматологам і співробітникам кафедри, що приймали участь у Великій Вітчизняній війні

- радянського народу 1941–1945 рр. / заг. ред. В. О. Маланчука, В. П. Неспрядько ; НМУ імені О. О. Богомольця. – Київ : [б. в.], 2012. – С. 103–112.
215. Хохол Елена Николаевна // Большая медицинская энциклопедия. В 30 т. Т. 27. Хлоракон – экономика здравоохранения / гл. ред. акад. Б. В. Петровский. – Изд. 3-е. – Москва : Советская энциклопедия, 1986. – С. 110.
 216. Хохол Олена Миколаївна // Чеботарьова В. Д. Сторінки історії та сучасність кафедри педіатрії № 4 Національного медичного університету імені О. О. Богомольця / В. Д. Чеботарьова. – Київ : [б. в.], 2001. – С. 19–21.
 217. Цымбалюк В. И. Академик А. П. Ромоданов. Жизнь и деятельность / В. И. Цымбалюк, Ю. Г. Виленский. – Киев : Україна, 1996. – С. 7–20.
 218. Цымбалюк В. И. Андрей Петрович Ромоданов : (штрихи к портрету) / В. И. Цымбалюк // Андрій Петрович Ромоданов: (спогади друзів, колег, учнів) / за ред. чл.-кор. АМН України В. І. Цимбалюка. – Київ [б. в.], 2002. – С. 77–83.
 219. Чайка Андроник Архипович // Большая медицинская энциклопедия. В 30 т. Т. 27. Хлоракон – экономика здравоохранения / гл. ред. акад. Б. В. Петровский. – Изд. 3-е. – Москва : Советская энциклопедия, 1986. – С. 274–275.
 220. Чекман И. С. Академик А. И. Черкес – учёный, педагог, гражданин / И. С. Чекман, С. Б. Французова, Н. А. Горчакова // Международный медицинский журнал. – 2000. – Т. 6, № 3. – С. 114–118.
 221. Чекман І. С. Життєвий і творчий шлях професора Григорія Лаврентійовича Шкавери / І. С. Чекман, Л. І. Казак // Науковий вісник Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. – 2006. – № 1. – С. 212–214.
 222. Чепкий Леонард Петрович // Біографічний словник завідувачів кафедр та професорів від медичного факультету Університету Св. Володимира до Національного медичного університету імені О. О. Богомольця 1841–2011. У 2 кн. Кн. 1. Національний медичний університет імені О. О. Богомольця: традиції розвитку (1921–2011). Біографічний словник / [за ред. В. Ф. Москаленка]. – Київ : Авіцена, 2011. – С. 302–303.
 223. Черенько М. П. Валентина Сергеевна Рогачева : (к 70-летию со дня рождения) / М. П. Черенько, П. Д. Фомин // Клінічна хірургія. – 1990. – № 6. – С. 70–72.
 224. Черкес Александр Ильич // Большая медицинская энциклопедия. В 30 т. Т. 27. Хлоракон – экономика здравоохранения / гл. ред.

- акад. Б. В. Петровский. – Изд. 3-е. – Москва : Советская энциклопедия, 1986. – С. 318.
225. Шахбазян Гайк Хачатурович // Біографічний словник завідувачів кафедр та професорів від медичного факультету Університету Св. Володимира до Національного медичного університету імені О. О. Богомольця 1841–2011. У 2 кн. Кн. 1. Національний медичний університет імені О. О. Богомольця: традиції розвитку (1921–2011). Біографічний словник / [за ред. В. Ф. Москаленка]. – Київ : Авіцена, 2011. – С. 312–313.
226. Шахбазян Гайк Хачатурович // Большая медицинская энциклопедия. В 30 т. Т. 27. Хлоракон – экономика здравоохранения / гл. ред. акад. Б. В. Петровский. – Изд. 3-е. – Москва : Советская энциклопедия, 1986. – С. 369–370.
227. Шидловська Т. В. Коломійченко Олексій Сидорович / Т. В. Шидловська // Енциклопедія Сучасної України : електронна версія / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=5748 (дата звернення: 09.11.2021). – Назва з екрана.
228. Шумада И. В. Основные этапы врачебной, общественной и научной деятельности Ивана Пименовича Алексеенко : [к 80-летию со дня рождения организатора ортопедо-травматологической помощи] / И. В. Шумада, И. И. Талько // Ортопедия, травматология и протезирование. – 1980. – № 12. – С. 65–66.
229. Шумада И. В. Профессор Александр Григорьевич Елецкий : (к 100-летию со дня рождения) / И. В. Шумада, Н. С. Костин // Ортопедия, травматология и протезирование. – 1985. – № 2. – С. 68–69.
230. Щепотин Б. М. Жизнь и деятельность Фёдора Аристарховича Удинцева : к 100-летию со дня рождения / Б. М. Щепотин // Врачебное дело. – 1978. – № 6. – С. 138–142.
231. Юбилей профессора А. И. Бетельмана : (к 70-летию со дня рождения) // Врачебное дело. – 1959. – № 8. – Стб. 883–884 : портр.
232. Юрий Иосифович Бернадский : (к 70-летию со дня рождения) // Стоматология. – 1985. – № 1. – С. 90 : портр.
233. Юрьев В. Учитель и ученик / В. Юрьев // Андрій Петрович Ромоданов: (спогади друзів, колег, учнів) / за ред. чл.-кор. АМН України В. І. Цимбалюка. – Київ : [б. в.], 2002. – С. 33–42.

ДОВІДКОВО-БІОГРАФІЧНЕ ВИДАННЯ

Укладачі:

**ПАПУША Л. В., ДМИТРІЄВА Х. М.,
КЛЮШНІЧЕНКО О. В., МЕДЯНИК Л. С.**

**ВЧЕНІ-МЕДИКИ
НМУ ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ –
УЧАСНИКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ**

БІОГРАФІЧНИЙ ДОВІДНИК

*До 180-річчя заснування
НМУ імені О.О. Богомольця*